198

183

Kantaót fiú! veszendő
Ez élet és előlünk
Mint egy palatzk bor elfogy.

165

GRITNER

s ebben nyilván tanára, Blaschke János segítette. Egy ideig állítólag Pesten is élt. Arcképet, tájképet és több figurás jelenetet egyformán nagy gyakorlattal és művészi igénnyel metszett kezdetben rézbe, majd acéllemezre.

G. G.

ORBÁN GÁBOR (? 1798 körül – Komárom, 1855 körül)

Festő, grafikus és műkedvelő költő. A bécsi Akadémián tanult. Természet után rajzolt tájképet, festett bibliai témát és arcképet. A komáromi rajziskola professzora volt, jelentős rajzpedagógiai munkássággal. Híres tanítványai közé tartozott Jókai Mór.

162 Az esztergomi várhegy 69. TÁBLA

rézmetszet, 8,8 x 11,4 cm
Jelezve: Természet után rajz. Orbán Gábor
Felirata: ESZTERGAM VÁRA 1825 dik ESZT-BEN.
In: Urania, 1830. Esztergom, Beimel József; 2. címlap előtt (OSZK 37.351)

Az esztergomi várhegy a Kisduna felől, staffázsfigurákkal a parton. A kísérőszöveg pontosan közli, hogy a képet Orbán akkor rajzolta, „amidőn ti. a készülőben lévő Nagy Templom végett a felső várat bontani és a temérdek földhalmot, amint azt a rajzolatban a jegenyefák mellett meg is látszik, küljebb teríteni kezdették..." Az esztergomi várhegy ábrázolása elég közkedvelt volt, a metszet jelentőségét az a megjegyzés adja, hogy a felvétel természet után készült.

Ugyanott kapunk tájékoztatást a metsző nevéről is, STÖBER Józsefről (életrajzát lásd Kat. 193)

Az Urania a kötet végén a 375. lapon, a képtől függetlenül, mégis arra utalva, egy verset is közöl Orbán Gábortól:

A Tájfestő képzelete „Egy tekintet, egy szép vidék. / Illy hűs folyó mentében, / Egy sziklavár, egy omladék / A' lég tágas ürében / Bár ha nincs is birtokunkban, / De szenderít szép álmunkban, / Hogy hazánk' szent határa / Hű szívünk' sziklavára.

Orbán Gábor
Komáromi Rajz. Prof.

ÉLETKÉPEK, VISELETEK

GRITNER

Német származású fametsző és rézmetsző a 18. és 19. század fordulóján. A 18. század második felében több jelentős francia kiadó számára metszett könyvdíszeket (Nagler 1863. III. k. 320.). Párizsban képezte magát, a 18. század végén feltehetően Bécsbe költözött, mert ettől az időtől kezdve sokat dolgozott magyar kiadványok számára. Már 1790-ben találkozunk nevével a Hadi és Más Nevezetes Történetek vignettáin és más magyar kiadványokban is. Munkáit szinte minden magyar nyomda használta. (Pit-

Művészet Magyarországon 1780-1830
MTA MKCS - MNG Bp. 1980.

roff, 1915). Francia ízlést terjesztő dekoratív könyvdíszein kívül metszetei között apró jelenetekkel is találkozunk. Figyelemreméltó, hogy révükön, – ha kicsiny méretben is – de igen korán elterjedt az országban a többfigurás életkép. Fametszeteit és rézmetszeteit nem minden esetben szignálta, de egyéni jegyei alapján könnyen azonosíthatók.

163 Egy magyar pap felolvas a betegeknek 42. TÁBLA

fametszet, 5,4 x 7,4 cm
Jelezve: Gritner f.
In : Kömlei János: Szükségben segítő könyv. Pest, Stáhel József és Kilián. I. 1. fejléc.
(OSZK 268.341)

Egy papi civilbe öltözött ülő férfi könyvből deklamál a fájós lábát zsámolyon nyugtató vendéglátójának, akin házi sapka és köntös van, jobbjában hosszúszárú csibukot tart. A falakon tájképek, az asztalon borospoharak.

164 Ketten koccintanak 42. TÁBLA

fametszet, 5,4 x 7,4 cm
In: Kömlei János: Szükségben segítő könyv. Pest, Stáhel József és Kilián. 155.1. fejléc
(OSZK 267.911)

Egyszerű szoba, középen négyszögletes asztal, ezen megszegett kenyér, kés és egy borosüveg. Az asztalnál magyaros ruhájú férfi ül és borospohárral koccint egy kontyos asszonysággal. A falon tájkép, a másik oldalon kulacs függ. A bal sarokban csizmadia szerszámok és suszterszék. A kép karaktere s a részletek Gritner kezére vallanak.

165 Anakreon olvasása közben 73. TÁBLA

rézmetszet, 4 x 6,4 cm
Felirata: Kantsót fiu! veszendő / Az élet és előlünk / Mint egy palatzk bor elfogy.
In: Csokonai Vitéz Mihály: Anakreoni dalok. Bécs, Pichler Antal, 1813. Címlapkép.
(OSZK 77.621)

Balra az ablak mellett pohárszék, üvegekkel, kampókon függő kancsókkal. Egy kisfiú az egyik kancsó után nyúl. A köntösbe öltözött ülő férfi baljában hosszúszárú csibukot tart. Előtte az asztalon nyitva az Anakreoni dalok kötete, borosüveg és pohár. A tér kiképzése, az üvegek, a hosszúszárú csibuk, a férfi feje, a kisfiú ruhájának ábrázolása teljesen megegyezik a „Gritner" szignatúrával jelzett metszet hasonló részleteivel.

BINDER JÁNOS FÜLÖP (életrajzát lásd Kat. 182)

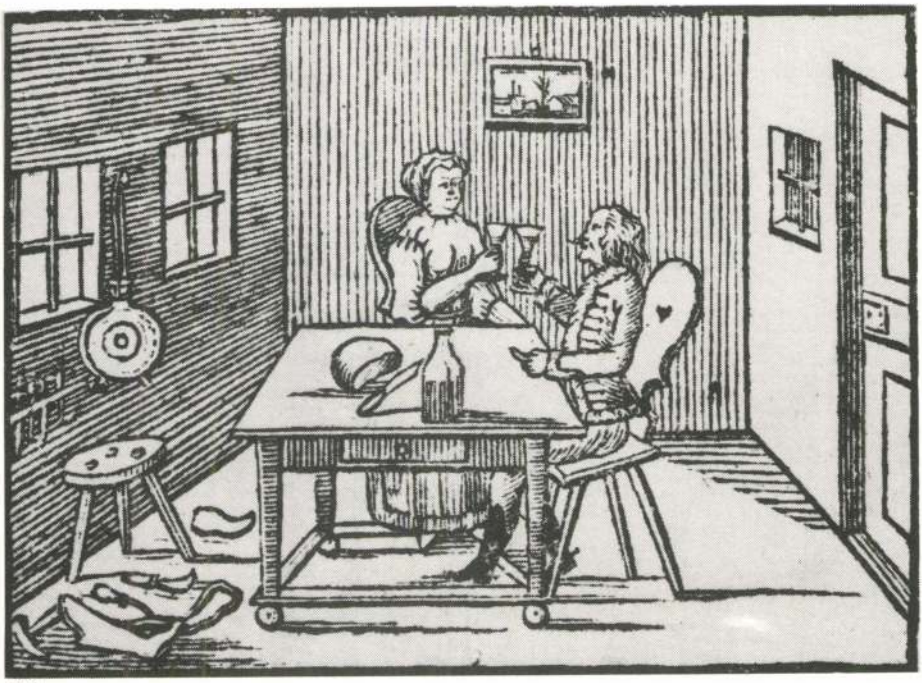

164

163

Tab. III
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26

GRITNER M.

KÜLÖNLENYOMAT
A MAGYAR KÖNYVSZEMLE 1987. ÉVI 4. SZÁMÁBÓL

PAPP JÚLIA

Egy 18. század végi illusztrált zsebalmanach

87.17205 Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat, Budapest

1987

BORSA, GEDEON

Die typographische Untersuchung der siebenbürgischen Gesetzausgaben des 18. Jahrhunderts

Nach der Untersuchung der ungarländischen Dekrete (s. *Magyar Könyvszemle*, 1987. Nr. 3.) nimmt der Verfasser diesmal die siebenbürgischen Artikel in Betracht. Bei der Analyse der gedruckten Ausgaben der siebenbürgischen Gesetzartikel der Jahre 1744., 1747., 1748., 1751., 1752., 1753—55., 1791. und 1792. war der Rückkehr der lateinischen Sprache in der Sprache der Gesetze, der am meisten auffiel. Nachdem nämlich die Habsburger das Fürstentum eroberten, die Dekrete des Landtages erschienen seit dieser Zeit wieder lateinisch. In den Weiteren macht der Verfasser die gedruckten Ausgaben der siebenbürgischen Gesetzartikel des 18. Jahrhunderts bekannt and veröffentlicht er eine Zusammenstellung der Gesetzausgaben des 18. Jahrhunderts, erweitert mit den, in der früheren Mitteilung vorgeführten ungarländischen Gesetzausgaben.

PAPP JÚLIA

Egy 18. század végi illusztrált zsebalmanach

Bár a 16—19. század művelődésében fontos szerepet játszó kalendáriumokról elszórtan már a múlt század eleje óta jelentek meg ismertetések, az anyag mennyiségi és tartalmi gazdagsága szükségessé teszi, hogy ezeket a — gyakran forrásértékű — nyomtatványokat az eddigieknél fokozottabb figyelemmel kísérjék az illetékes szaktudományok. A hazai kalendáriumtermés feltérképezésének, tudományos rendszerezésének és feldolgozásának újabb eredményei alapjául szolgálhatnak a további, tudományágak szerinti szakkutatásoknak.[1] Jelen tanulmányomban egy olyan kalendáriumra — pontosabban almanachra — szeretném felhívni a figyelmet, amely újabb adatokat szolgáltathat a kor történetírásával és művészettörténetével foglalkozók számára egyaránt.

Már az almanach megjelenése előtti beharangozás helye, terjedelme és szövege is mutatja, hogy a kiadó a műfajban megszokottaknál igényesebb kiadvány megjelentetésére törekszik. A korszak szellemi életében fontos szerepet játszó bécsi *Magyar Hírmondó* 1794. évfolyamában olvashatjuk Trattner Mátyás pesti könyvnyomtató előzetes ismertetését egy, az 1795. évre tervezett kalendáriumáról.[2] A „zsebbe való" könyvecske — írja a kiadó — „a' Magyar történeteket fogja elő adni; a' leg régiebb időktől fogva mostanáig...", s utal a történeti feldolgozás jellegére is: a történeteket a könyv

„...azon Nemzetektől kezdi, mellyek valaha Magyar Országban és a' hozzá tartozó Tartományokban laktak,'s...többnyire csak az akkori kereskedésnek, és a' hajdan belőllök készített alkotványoknak, de kiváltképpen az említett Nemzetek' erköltseinek, ruházattyaiknak, fegyvereiknek és szokásaiknak rövid és hiteles rajzolattyánál marad, egész Atila' haláláig..."[3]

A könyvecskéhez tervezett „rézre mettzett" képek témáját is olyan pontossággal írja le, hogy mind a képek rajza, mind a szöveg ekkor már bizonnyal ismert volt előtte. A képek

[1] A régebbi feldolgozások részletes bibliográfiáját l. Gellériné Lázár Márta: *A magyarországi kalendárium-irodalom a kapitalizmus korában 1850—1945.* Századok 1974. 1226—1254, és 1975. 112—150. Ez a tanulmány számot ad az MRT Tömegkommunikációs Kutatóközpont megbízásából végzett kutatások eredményeiről. A naptárak tipológiájáról átfogó ismertetést közöl: Szelestei Nagy László: *Kalendáriumok a 18. századi Magyarországon. OSZK Évkönyve 1980. Bp. 1982.*

[2] *Magyar Hírmondó.* Ötödik Szakasz 1794. „Toldalék a' Magyar Hírmondónak, Jún. 6-ik napján 1794-ben költt árkusához" 852—853.

[3] *I. m.* 852—853.

„*Atila*' táborát, zászlaját, a' Hunnusoknak férjfiui hadi és házi, valamint papi és asszonyi ruházattyát, a' nállok szokásban volt Scithiai áldozatot, *Atilának* palotáját, nyilvánvaló és ló hátán tartott ebédgyét, és végre ama' pompát ábrázollyák, mellyel e' Fejedelem a' *Római* követet, és annak társát, *Priscus Rhetort* fogatta."[4]

A nyomdász megígéri — siker esetén — az esztendőnkénti folytatást is, valamint a történeteket illusztráló képek számának szaporítását.[5]

A kalendárium *Magyar Zsebalmanak* néven, Trattner pesti nyomdájában az 1795. és 1796. évekre szóló kötetekkel valóban megjelenik. A kalendáriumok korabeli színvonalához viszonyítva igényes, szép kiállítású könyvecskéket az olcsóbb, népszerűbb kiadványokban általában alkalmazott fametszetek helyett — az előkelőséget növelendő — költségesebb rézmetszetek díszítik.

A Zsebalmanak mind formai, mind tartalmi szempontból átmenetet jelent a hagyományos naptárak, kalendáriumok és a 18. század közepétől Németországból elterjedő, s a 19. század első felében hazánkban is komoly művelődéstörténeti szerepet játszó igényesebb illusztrált irodalmi és történeti almanachok között. Megtalálhatóak bennük a kalendáriumok legfontosabb hagyományos elemei: maga a naptári rész; a nap- és holdfogyatkozások időpontját tartalmazó rövid Prognostikon; s genealógia táblázatként a császári családra vonatkozó életrajzi adatok közlése.[6] Ezekkel szemben azonban terjedelmileg is feltűnően nagy hangsúlyt kaptak az ún. Toldalékok: egyértelműen a kiadvány főszereplőivé, „céljaivá" lépve elő. S ezek a Toldalékok semmit sem tartalmaznak már azokból a szokásos hasznos tanácsokból, mezőgazdasági vagy pénzügyi információkból, melyek a naptárak túlnyomó többségének toldalékait kiteszik ebben az időszakban. A kiadó által tudatosan megcélzott igényesebb, műveltebb olvasóréteg — az almanachok szellemében — itt a mai értelemben vett tudománnyal és művészettel, azaz részletes történeti leírásokkal és versekkel találkozik.[7] Az 1795. évi almanach Toldalékaként „Magyar Országnak Történetei rövid foglalatban. Krisztus születése előtt az 1183. esztendőtül fogva Attila haláláig" olvasható. A négy rézmetszetű illusztráció a kiadó által meghatározott sorrendben, a kalendáriumi lapok közé lett bekötve, s a következő címekkel ellátva: „I. Kép. Attila és Papja. II. Kép. A Scythiai áldozat. III. Kép. Attila ebédgye és háza. IV. Kép. A'római követ Attilánál."

Az 1796. évre szolgáló második darab, melyet „Honyunk' Történeteit kedvellőknek, és a Szép Nemnek mulatságára" ajánlottak, a „Magyar Országnak történetei

[4] *I. m.* 853.

[5] „. . . .mellyek az ujjabb időkben a' Királyoknak és a' nevezetesebb, 's minden féle rendből való személlyeknek képeit ábrázolandják." *i. m.* 853.

[6] A Prognostikonból a századvég új divatjának megfelelően már hiányzanak a mindig nagy közönségsikerre számítható jövendölések a bolygók állásából, időjóslás stb., s a kalendáriumokban gyakran olvasható találós kérdések is itt a szokásos tréfás, pajkos témák helyett természeti jelenségekre, tárgyakra vonatkoznak.

[7] Azt, hogy Trattner Zsebalmanakjával egy igényesebb olvasóréteget szándékozott megcélozni, az is valószínüsíti, hogy a Zsebalmanak mellett folyamatosan, évről-évre kiad más kalendáriumokat is (*Magyar Országi ó és új Kalendáriom* stb.), s ezekben a hagyományos pénzügyi, pénzváltási információkkal, a vásárok idejének közlésével is találkozunk — a *Magyar Zsebalmanak*nál jóval igénytelenebb formai kiállításban, rosszabb nyomdatechnikával stb.

I. Kép.

Attila és Pappja.

II. Kép.

A' Skythiai áldozat

III. Kép.

Attila ebédgye és háza.

IV. Kép.

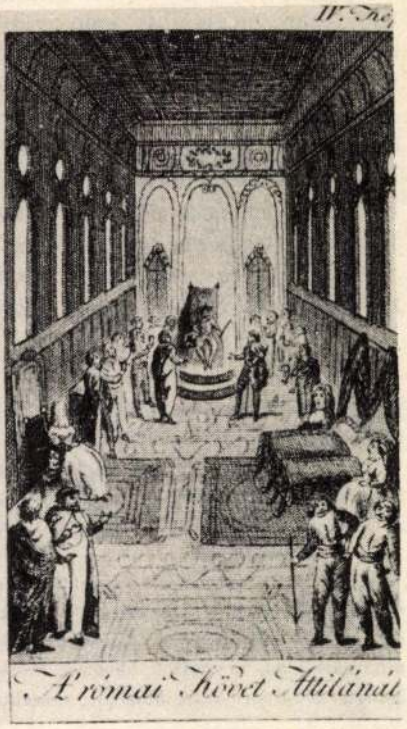

A' római követ Attilánál

Attila halála utánn" címet viseli. A történeti rész után négy vers következik,[8] majd 11 újabb rézmetszetű illusztráció, melyek közül 8 a honfoglaláskori vezéreket, 3 pedig korabeli ruhákat viselő párokat ábrázol. Mindkét kötet címlapjaként a „Pest várossa felett lebegő Szaturnusz" című kép szerepel. Az almanach általam vizsgált OSZK-beli példánya[9] — mely a két darabot egybekötve tartalmazza — mint a bennük lévő „Ex Bibl. Com. F. Széchényi" pecsét mutatja, a nemzeti könyvtárat alapító Széchényi Ferenc gróf eredeti könyvtárából származik.[10]

A Zsebalmanak korabeli hatásáról, ismertségéről nem sokat tudunk. Sándor István 1803-ban megjelenő *Magyar Könyvesháza* az 1795. évi almanachot említi,[11] bár — mint a bevezetőben olvashatjuk — a szerző a kalendáriumokat „elhalgatja", „kivévén azokat, mellyek vagy a régebbiek közül tudtomra estek, vagy a' mellékek kaptsollt Dolgokra nézve nevezetesek." Almanachunknál a kiadás événél fogva inkább ez utóbbi szempont dominálhatott. Az 1796. évi almanach már nem szerepel a *Könyvesházban*. Újabban Szelestei Nagy Lászlónak, az 1. jegyzetben említett, 1982-ben megjelent tanulmányában olvashatunk a Zsebalmanakról.

Bár sem a beharangozás, sem maga az almanach nem ad támpontot a történeti leírások szerzőire vonatkozóan, a témával foglalkozó korabeli hazai és külföldi feldolgozások átnézése során kiderült, hogy az 1795. évi kalendáriumban közölt történeti részt az ismeretlen magyar kalendáriumszerző Ludvig Albrecht Gebhardi német tudós *Geschichte des Reichs Hungarn und der damit verbundenen Staaten* című könyve alapján írta meg.[12] A fordító ezt a könyvet választva alapanyagul a korban

[8] A versek címei a következőek: A' jámbor falusi Leány; Miron, és Kata; Az ifjú leányzó; A' Módi. A könnyed, dalszerű versek közepes tehetségű, de gyakorlott verselőt sejtetnek, akinek személyét a Mátyási József, Nagy János, Endrődi János-féle körben kell keresnünk. (Mezei Mária szíves szóbeli közlése.) Az említett költők átnézett versei közül e négy dal tartalmilag és formailag leginkább Nagy János verseihez közelít.

[9] PETRIK: *Magyarország bibliographiája 1712—1860. III/2.* kötet Bp. 1888. 892.

[10] A könyvecske témája és kis formátuma, kalendárium-volta révén egyaránt beleillett a gróf gyűjtési koncepciójába, hiszen tudjuk, hogy egyaránt figyelmet szentelt a magyar múlt eseményeivel foglalkozó írásoknak, s a kisebb formátumú, könnyen elkallódó nyomtatványoknak, melyek utólagos pótlása nehéz. ld. erről: SOMKUTI Gabriella: *Széchényi Ferenc nemzetközi könyvgyűjteménye. OSZK Évkönyve 1970—1971. A Zsebalmanak leírása a könyvtár nyomtatott katalógusának 1803-ban megjelenő I. Pótkötetében szerepel, mint azt az almanachokba kézzel beírt „Supl. I." jelzés mutatja: Catalogus Bibl. Hung. Nationalis Széchényianae Tom. I.* Scriptores Hungaros et Rerum Hungaricarum Supplementum I. A—Z. Posonii 1803. 627—628.

[11] *Magyar Könyvesház, avagy a' Magyar Könyveknek kinyomtatások ideje szerent való rövid említésök.* Irá SÁNDOR István. Győrött, 1803.: „Magyar Zsebalmanak. 12. (Négy képpel 's Hazánk Történetivel Etele haláláig)" 210.

[12] Gebhardi könyve egy angol világtörténet német nyelvű átdolgozásához készült, s ennek XV. kötetében jelent meg 1778 és 1782 között Lipcsében. Az angol mű címe: W. GUTHRIE és J. GRAY: *A General History of the World from the Creation to the present Time. Tom I—XII.* London. 1764. sg. A német sorozat címe: *Allgemeine Weltgeschichte von der Schöpfung an, bis auf gegenwärtige Zeit.* Nach W. GURHRIE, J. GRAY und anderen Gelehrten von Chr. Gottl. HEYNE. Tom. I—XVII. Leipzig, 1765—1808. — Szintén Trattner pesti nyomdájában jelent meg Gebhardi könyvének hivatalos és — korszakunkat érintően legalábbis — teljes magyar fordítása: *Magyarország históriája.* GEBHARDI Lajos Albert munkáiból magyarázta HEGYI József, megjavította és 1803-ig folytatta KULTNÁR István. Pest. 1803.

V.
Árpád.

VI.
Jabolt.s

VII.
Gyula.

VIII.
Kund.

IX. Kép

Fecl.

X. Kép

Verbunk.

XI. Kép

Curs.

XII. Kép

Peiza.

fellelhető egyik legmodernebb forráshoz nyúlt, hiszen a német tudós volt „...az első, aki a XVIII. század gyűjtő munkájának az eredményeit komoly értékű és mégis élvezhető formában kamatoztatta."[13]

A kalendárium műfaji sajátosságainak, ismeretterjesztő igényének is megfelelő alapanyagot jelentett Gebhardi könyve, mely „...a nagyközönség érdeklődését jobban lekötő események, jellemek ábrázolására törekszik."[14] Fordítónk — kinek személyét egyelőre csak bizonytalan vonásokkal tudjuk megközelíteni[15] — megerősítette a műnek ezt a tendenciáját: — a hunok történetét kivéve — szinte kizárólag a néprajzi érdekességek, erkölcsi szokások és életmódbeli sajátosságok leírására helyezte a hangsúlyt, amint ezt a hunok előtt itt élő népekről írva ki is mondja: „...a hadakozásaikat és sorsaiknak ezerféle változásait elhagyván, csak azokat adgyuk elő zavartt történeteikből, a' mik az Olvasónak bizonyos gyönyörködést okoznak."[16] Minden népszerűsítő, s ezért gyakran egyszerűsítő tendencia mellett, gondosan ügyel azonban a tudományosság látszatának megőrzésére, hiszen többnyire pontosan kimásolja, s lábjegyzetben megadja a forrásokat, bibliográfiai adatokat. Ez megfelel a kiadó szándékának, aki a beharangozásban hangsúlyozza, hogy a „mulatságos mesék helyett, mellyek egyébként a' kalendáriumokhoz ragasztatni szoktak..." ő történelmet ad az almanach olvasójának, vagyis „a' Magyar Nemzet' nemesebb részének", akinek művét ajánlja.[17]

A Zsebalmanak szerzője a vonatkozó eredeti szövegnek végül kevesebb, mint egyharmad részét veszi át, az átvett szöveget viszonylag pontosan idézve. A történeti eseményeket, csatákat, a római birodalom korabeli történelmét stb. szinte teljesen kihagyja, majdnem teljes egészében átmásolja viszont a kínai hunokról szóló részt, a csatákkal, idegenes hangzású nevekkel együtt, melyek pedig igen kevéssé lehettek emészthetőek — még a műveltebb olvasók számára is. Egy helyen told be Gebhardinál nem szereplő — más könyvből vett — részletet a szövegbe: a II. képen ábrázolt szkíta lóáldozat leírását.

Az 1796. évi almanach történeti leírása Szekér Joachim 1791-ben Pozsonyban és Komáromban megjelent *Magyarok Eredete a' régi és mostani Magyaroknak*

[13] Lékai Lajos: *Magyar történetírás 1790—1830*. Bp. 1942. 53. Lékainál korábban Flegler Sándor így ír a szerzőről: „...az újabb kutatásokat vigyázattal használta és illesztette össze, úgy, hogy műve még ma sem vesztette el becsét." Flegler Sándor: A magyar történetírás történelme. Bp. 1877. 166.

[14] Lékai Lajos: *i. m.* 53.

[15] Magyarországi származását támasztja alá a kezdő sor: „Magyar földünkönn..." (*Magyar Zsebalmanak* 1795. 27. o.) míg ez Gebhardinál értelemszerűen így hangzik: „Das Reich Hungarn, oder es in der Landessprache heiset Magyar-orsag..." (1. o.) Talán kapcsolatban lehetett a bécsi *Magyar Hírmondó* köré csoportosult értelmiségi, író társasággal, hiszen itt jelent meg a készülő almanachról a tudósítás, s Trattnernek közülük sokkal volt munkakapcsolata. (Trattnerről ld. Kosáry Domokos: *Művelődés a XVIII. századi Magyarországon* Bp. 1980. 530.) Numizmatikai és művészeti érdeklődésére utalhat, hogy viszonylag sok helyen vette bele a szövegbe a korabeli pénzekről, oszlopok ábrázolásairól szóló részleteket.

[16] *Magyar Zsebalmanak 1795*. 30.

[17] *Magyar Hírmondó 1794*. 852—853. A kalendáriumok olvasóközönségéről l. Gárdonyi Albert: *A XVIII. század legkeresettebb könyve*. MKsz 1941. 232—244.

nevezetessebb tselekedeteivel együtt című kétkötetes munkájának első kötetéből szinte szó szerint átvett részt tartalmazza.[18]

A kiadó a kezdetektől induló történeti leírással követi egyrészt az ún. krónikás naptárak hagyományait, melyek kezdetben a világ, később inkább a magyar történet legfontosabb eseményeit közölték röviden, többnyire — különösen a legkorábbi időkre vonatkozóan — csak a történeti események kronológikus felsorolásával. Ezek a kalendáriumok a más jellegű könyvek, források hiányában fontos szerepet játszottak a 16—18. században az egyszerűbb néprétegek történetszemléletének kialakításában.[19]

Másrészt viszont — a naptárak korabeli színvonalához képest — igényes forrásválasztásával és az adott történeti korszak részletes feldolgozásával azok közé az ismeretterjesztő, népszerűsítő szándékú könyvek közé sorolható, melyek a 18. században egyre erőteljesebben kibontakozó — a magyar múltra, s különösen az őstörténetre vonatkozó — latin nyelvű tudományos forrásfeltárás és feldolgozás eredményeit igyekeztek közérthetően, magyar nyelven eljuttatni az érdeklődőknek,[20] a 18. század végén megerősödő nemzeti öntudat jegyében megismertetve a magyar múlt eseményeit, alakjait az olvasók egyre szélesebbé váló táborával.

A Zsebalmanak megjelent két kötetében egymás mellé került történeti leírások közötti szemléleti különbség okát az eredeti források eltérő szemléletében, jellegében kell keresnünk. A tekintélyes német tudós műve a magyarok irányában többnyire elfogulatlan, ha mégis elfogult, akkor negatívan az. Komoly tudományos apparátus, jó forrásismeret birtokában valóban egy tudós világtörténetbe illő művet ír. Szekér Joachim, a hányatott életű magyar szerzetes[21] részben hazafias indíttatású, tehát eleve a magyar múlt eseményeire „pozitív irányú" elfogultsággal tekintő, a források adatait gyakran átformáló, naiv etimologizálásokban, népies kiszólásokban és

[18] Csak néhány fejezetcím és egy másfél oldalas latin szöveg nem került át az almanachba. Az átvett szövegrész az I. kötet I. könyv II. szakasz 18. -tól (73.) a 121. l.-ig tart, s a hun birodalom bukása utáni időszakot dolgozza fel, Gézáig.

[19] L. erről: Kovács Imre: *Régi magyar kalendáriumaink 1711-ig.* Debrecen. 1938. és Hervay Ferenc: *Magyar krónika a régi magyar kalendáriumokban.* MKsz 1970. 373—378. Az első, krónikát tartalmazó kalendárium Hervay adatai szerint 1592-ben, Debrecenben jelent meg.

[20] A kor történetírásának erről a vonaláról is l.: Flegler Sándor: *i. m.;* Lékai Lajos: *i. m.;* Kosáry Domokos: *i. m.;* Mezei Márta: *Történetszemlélet a magyar felvilágosodás irodalmában.* Bp. 1958.; Görömbei András: *Az ősmagyarság képe felvilágosodás és reformkori történetírásunkban.* Studia Litteraria 9. Debrecen, 1971.; Martinkó András: *„Magyar" vártól Magyarvárig.* ItK 1964. 425—447. stb. A népszerűsítő jellegű, magyar nyelvű, gyakran szinte tankönyvként szereplő művek közül a legismertebbek: Losontzi István: *Hármas kis tükör.* Poson. 1773. (Sok kiadást ért meg betiltásáig.); Szekér Joachim: *Magyarok Eredete a' régi és mostani Magyaroknak tselekedeteivel együtt. I—II.* Poson és Komárom. 1791.; Dettelbach József: *A magyar történeteknek rövid rajzolattya 1792.; A magyarok eredetekről, ezeknek Királlyaiknak életekről...* Pálma Ferentz Károly Úr munkájából Magyar Versekben tsinált rövid históriátska Ketskeméti Sigmond ... által. Poson. 1795.; Csécsényi Svastics Ignátz: *A' Magyarok' felséges Tzimere.* 1796. stb...

[21] Czapári László: *Szekér Joachim élete és művei.* Székesfehérvári Ciszercita Gimnázium Értesítője 1887—1888.

XIII. Kép

XIV. Kép

XV. Kép

történelmi anakronizmusokban nem szűkölködő műve már saját korában sem nyert osztatlan elismerést a témával foglalkozók körében.[22]

A Zsebalmanak szövegrészeinél csökken ez a különbség, hiszen egyrészt Gebhardi szövege felhígult a kihagyások, egyszerűsítések révén, másrészt pedig Szekér Joachim könyvéből nem kerültek át azok a leganakronisztikusabb részletek, melyek a hunok történetében kerültek megírásra.[23] A két eredeti mű közötti szemléletbeli, „ideológiai" különbség legjobban megfigyelhető a magyarok eredetére vonatkozó elméleteknél, hiszen ez fontos kérdés volt a kor történetírásában.[24] Annál, hogy Gebhardi eredeti szövege nem tartalmaz utalásokat a korban még tudományos tényként elfogadott hun—magyar rokonság elméletére vonatkozóan, figyelemreméltóbb, hogy a magyar fordító sem fűzött semmiféle ilyen jellegű magyarázatot, betoldást a szöveghez. A magyarok származására vonatkozóan egy utalás található az almanachbeli Gebhardi-fordításban: a hunok előtt itt élő népek felsorolása közben találkozunk ezzel a félmondattal: „Törökök avvagy Madzsarok...",[25] majd nem sokkal később: „Madzsarok avvagy Magyarok..."[26] A hun népnek a magyar földön játszott fontos szerepét hangsúlyozza természetesen a fordító a Gebhardi-könyv arányainak módosításával: 33 oldalon ír a Kr. e. 1183-tól a hunokig eltelt időszak történetéről, sokat kihagyva az eredeti szövegből — s utána a fennmaradó 45 oldalon foglalkozik a hunokkal, szinte teljesen átvéve a német tudós szövegét, sőt — mint láttuk — idegen forrásból kiegészítve azt. A hunok és Attila megítélésében is átveszi Gebhardi negatív előítéleteit: pl. az Eszka nevű lánnyal kötött házasságnál Gebhardit követve emeli ki Attila mértéktelen bujaságát, hiszen az eredeti Priszkosz-szövegben nem találkozunk ilyen jellegű megjegyzéssel. Ezzel szemben a Szekér Joachimtól átvett részben meglehetősen gyakran találkozunk a hun—avar—magyar rokonság hangsúlyozásával. A hunok és avarok, mint „ugyaz azon eredetű Nemzet"-ek említése mellett az avarok Európába jövetelét „...a' Magyarok Eleinek második bé-jöveteleként"[27] említi. Az ősi rokonság önmaga által is felemlített gyakori hangoztatása mellett[28] a rokon népeket is jó színben igyekszik

[22] A leggyakrabban emlegetett példa a francia Deguignesnek a kínai hunokról szóló forrásaiból „átírt" történet, mely szerint a kínaiak a Nagy Falat a magyarok ellen építették volna, s Dugonits András *Etelka* című történelmi regényének történeti forrásként való kezelése.
Árvayné Rényi Zsuzsanna: *Gr. Fekete János történetírói próbálkozásairól.* (Századok 1976/4.) c. tanulmányában pl. leírja, hogy Fekete János megkezdett történeti munkáját részben Szekér Joachim eme könyvének megjelenése — vagyis az ő kezéhez kerülése — miatt hagyta abba, s bár a könyv a gróf szerint a magyar nyelvűség és ismeretterjesztés funkciójának eleget tesz, alaposan bírálja is azt a mesés, csodás elemek tobzódása miatt.

[23] Pl. a már említett Kínai Fal história mellett a mű elején a régi krónikák hatását mutató elmélkedés a Noétól való származásunkról stb.

[24] Különösen akkor, amikor Sajnovits János nyelvészeti és régészeti adatok alapján hirdetni kezdte a lapp—finn—magyar rokonság elméletét, s először kérdőjeleződött meg az addig általánosan elfogadott hun—avar—magyar leszármazás tana.

[25] *Magyar Zsebalmanak* 1795. 28.

[26] I. m. 28—29.

[27] *Magyar Zsebalmanak* 1796. 36.

[28] „...az Avarok, a' kiket a' régi Hunnusokkal és velünk Magyarokkal egy vérből származtaknak lenni többször mondottam..." 49.

feltüntetni.[29] A magyarok hadi vereségeit is mentegetni próbálja: a vereség nem abból következett, „...hogy a Magyarokban nagy erő, vagy bátorság nem lett volna ... de a' Henrik ... szerentsétlen órában ütött vala rajtok..."[30]

Az ősi rokonság elméletéből kiindulva gyakran utal a törvényes öröklési jogra, mely alapján az avarok és a magyarok Attila öröke, a magyar föld jogos birtokosaivá lesznek. A magyarok már Európába indulásuk előtt tudták, „...hogy Európában az ő Elejek Attila valaha tágassan uralkodván, boldog és termékeny Országot bírt vólna, ennek tehát, mint régi Ősöktől reájuk maradott igaz örökségnek fel-keresését ... elvégzik magokban."[31] A Gebhardi-szöveg átvétele a magyar múlt felidézésének inkább ahhoz a vonalához kapcsolódik, mely a múlt eseményeit a felvilágosodás szellemében, tudományos igénnyel igyekszik feltárni; míg Szekér Joachim műve a múlt eseményeiben is a nemzet hősi erényeit, előkelő származását hangsúlyozó történetírói irányzat szellemében készült.

Eme két eltérő koncepciójú történetírás magyarázat nélküli összepárosításának okát utólag nehéz lenne megtalálni. Legvalószínűbbnek az tűnik, hogy a kiadó nem fordított különösebb figyelmet a sorozat egységes történetszemléletének kialakítására, s egyszerűen azokhoz a forrásokhoz nyúlt, amelyek a legkönnyebben elérhetőek voltak számára. Természetesen feltehetjük a kérdést, hogy miért nem csak az egyik vagy csak a másik könyvet használta forrásként mindkét esetben, hiszen mindegyik mű feldolgozza a két almanachbeli kötetben leírt eseményeket, de itt is adódik a praktikus válasz: talán az első év megjelenése után valamilyen oknál fogva megszakadt kapcsolata a Gebhardi könyvét fordító személlyel. Ha mégis felmerülhet egy esetleges tudatos ellenpontozás szándékának gyanúja, akkor talán az eltérő olvasói rétegek igényeinek kielégítése lehetett az elsődleges szempont.[32]

A Magyar Zsebalmanak grafikai anyagáról

A Gebhardi nyomán készült hun történetet 4 rézmetszet illusztrálja.

Az 1. kép az ún. Isten (vagy Mars) kardja átadásának jelenetét ábrázolja. A Zsebalmanak szövege fokozza Gebhardi szkeptikus hozzáállását a kard eredetiségét illetően: míg a német szerző szerint Attila a véletlenül feltalált kardról „...ollyan hiszemben volt, hogy most az ő oltalmára jött újjólag világosságra...",[33] addig az

[29] Az avarok „...a' kik előtt utálatosnak látszott az idegen Nemzet alatt való szolgálat, hogy régi szabadságokban élhessenek Asiától vég bútsút venni szándékoztak." 35.

[30] *I. m.* 108.

[31] *I. m.* 54—55. De még a szomszéd népek is tisztában voltak az ősi jussal, az oroszok is erre hivatkozva siettetik őket Pannónia felé. i. m. 63. — (A honfoglaláskor az ősi jussra való hivatkozás mellett leírja a földnek csellel való megszerzését is. A krónikák eltérő elméleteiről ld.: Kristó Gyula: *História és kortörténet a Képes Krónikában.* Bp. 1977. 45.)

[32] A 7. sz. jegyzetben említett kalendáriumánál is találkoztunk pl. az 1796—97-es évfolyamokban a hun birodalomról írva Gebhardi szövegének még jobban leegyszerűsített, a forrásokat nem említő, pár oldalas változatával, s ezek után az 1799-es naptárban ismét Attila életének leírásával, ahol Attila hangsúlyozottan a magyarok első fejedelmeként szerepel.

[33] Gebhardi Lajos Albert: *Magyarország históriája.* Pest, 1803. 253.

almanach szerint az ország elfoglalásának tervét „magában főző" Attilával papja elhitette, „... hogy e' kard az ő elveszett régi scythiai bálvánnya volna, és hogy királyi ügyekezeteinek előmozdítása végett jött légyen újjólag világosságra."[34]

A 2. kép a szkítiai lóáldozatot ábrázolja. Az illusztrátor szinte szó szerint lerajzolja a történeti leírásban szereplő helyszínt és eseményt,[35] a gerendákból épített oltárt, a megölt (fehér) ló tetemét, az áldozatot végző papokat, s az előtérbe helyez egy — a leírásban nem szereplő — nőalakot is. A szereplők által hordott ruhák — hasonlóan a többi képhez — a Gebhardi által leírt „gót" viseletek. A 3. kép Attila ebédjét ábrázolja, amit a vadászatról megtérő hun fejedelem legmagasabb rangú főemberének, Onogesisnek feleségétől fogad el. A rajzon itt is a szöveg hű követésével találkozunk, mely szerint az ebédnél „... az asztalt négy szolgák tartották".[36] Attila fapalotája is a leírtak szellemében került ábrázolásra: az épület „... magos, és csupa gerendákbul 's fatáblákbul mesterségesen egybeszerkesztett volt. Közepébül egy gömbölyű torony emelkedett fel, oldalánn pedig környöskörül egy befödött folyosó függött".[37]

A 4. kép témája: A római követ Attilánál. Figyelemre méltó — s az illusztrátor és a fordító közös munkáját feltételezi — hogy a történeti szövegben ezt a jelenetet az író az illusztráció alapján írja le, bizonyos értelemben mint forrást használva azt:

„Lásd a' IV. Képet, mellyben hátul Attila, előtte a' császári követ, Priscussal; mellette a' Király egésségéért ivó udvarnokok, a' két ágy mellett Rekka és Krekka, általellenekben a' fátyollal betakart Eszka, e' mellett két bárdusok avvagy éneklő poéták, az eggyik ágy mellett pedig két Lepcsesek látszanak."[38]

A kiadó, úgy tűnik, nem követte azt a korban sokáig élő szokást, hogy kiadványát külföldi nyomtatványok használt, s ezért olcsón megvásárolható lemezeiről készített metszetekkel díszítse. Ezek a rajzok nagyon nagy valószínűséggel ehhez a konkrét történeti szöveghez készültek. A rajzoló előzőleg behatóan tanulmányoz-

[34] *Magyar Zsebalmanak* 1795. 91—92.

[35] Az almanach szerzője megadja a pontos forrást: SABBATHIER: *Sitten, Gewohnheiten und Gebrauchen der alten Völker*. 2. Theil. Seite 346. o. A Zsebalmanak leírása az ebben találhatónak rövidített változata: „Négy szögletű rakásba öszveszorítottak sok fa vagy vesszőnyalábokat úgy, hogy a' rakásnak három oldalai egyenes magasságúak voltak; a' negyedik oldalt pedig úgy rakták, hogy azonn fellehetett menni a' tetejére, melly meg volt egyengetve. A' rakás homlokába egy régi kardot szúrtak. A' kiváltképpen való áldozat lovakbul állott. Ezen állatnak két első lábait öszvekötötték; mire a' pap letevén süvegét, agyonütötte az állatot, végre pedig nyakára egy kötelet hurkolván megfojtotta... Vérét vette azutánn a' leütött állatnak a' pap, és egy kardra öntötte. Lást a' II. Képet." 92—93.

[36] I. m. 101.

[37] I. m. 99.

[38] I. m. 100. Itt tér el leginkább Gebhardi és így a Zsebalmanak is az eredeti Priszkosz-szövegtől, s ez befolyásolja a metszet ikonográfiai alapját is: már Gebhardi egy félreértés folytán 2 főfeleségét említi Attilának (Priszkosz csak egyről ír), az illusztrátor viszont a két főfeleségén kívül a képre rajzolja még Eszkát is, Attila egyik mellék-feleségét, külön jellegzetességként fátyollal letakarva azt. Gebhardi nem ír Eszkának a követek fogadásán való részvételéről, sőt szerinte a két feleség közül is csak egyik volt akkor a táborban. Az illusztrátor talán ezzel a „sűrítéssel" a lehető legtöbb információt akarta elmondani Attila családi viszonyairól.

hatta a szöveget, hiszen a már említett „szöveghű" ábrázoláson túl, néhány olyan részlettel is találkozunk a képeken, melyek leírása nem az illusztrálandó résznél olvasható. A négy rajz közül pl. háromnál megrajzolta azt a sárkányos zászlót, ami a szövegben nem a hunokról szóló leírásban, hanem korábban, a gótoknál szerepelt.[39] Egy külföldi — német vagy osztrák — kalendáriumnak teljes, illusztrációkkal együtt történő lefordítása, átvétele sem látszik valószínűnek, hiszen egy német vagy osztrák kiadó miért kedveskedne olvasóinak éppen a magyarok történetével.

E négy történeti illusztráció jelentőségét abban kell látnunk, hogy újabb darabokkal gazdagítják a magyar történeti ábrázolások elterjedésének kezdeti, művekben meglehetősen szegényes időszakát,[40] s hogy a korban szokásos, történelmi személyek portréit vagy történelmi jelentőségű tárgyakat ábrázoló képekkel szemben történelmi eseményekkel találkozunk rajtuk. A kalendárium-műfaj — jellegénél fogva — elméletileg széles körű elterjedést is biztosít az ábrázolásoknak.[41]

Figyelemre méltó az is, hogy a rajzoló olyan ikonográfiai témákat dolgozott fel a hun történetből, melyekkel később, a 19. század történeti festészetében gyakorta találkozunk. E későbbi ábrázolásoknak a Zsebalmanak illusztrációi nem előképei ugyan, ellentétben pl. az *Auróra* vagy a 19. század első felében megjelenő más almanachok képeivel, melyek sok témában gyakran már ilyen szerepet is betöltöttek; az illusztrátor mindenesetre jó történeti érzékkel választotta ki a hun történet fontos, és amellett jól ábrázolható, képszerű eseményeit.

Az itt feldolgozott ikonográfiai típusok formai továbbélésével párhuzamosan azonban megfigyelhető a 19. század folyamán az Attila- és hun-ábrázolások lényeges tartalmi átértelmeződése. Almanachunknál — s egyáltalán ennek a kornak szemléletében — ezek az események többnyire a történelmi tudat részeként, a tudományos kutatás által feltárt múlt konkrét eseményeként jelentek meg, természetesen a nemzeti öntudatot is növelve a régebbi időszakok tetteinek, emlékeinek felidézésével.

Az 1850-es évektől az irodalomban és a képzőművészetben jelentkező Attila- és hun-kultusz — különösen a hun—magyar rokonság elmélete tarthatatlanságának lassú, de biztos terjedése folytán — a témában már egyre inkább olyan szellemi

[39] „A' vezérek magok vitték a' hadi zászlócskát, melly szövevénybül és pántlikákbul állván, ha a' széltől felfuvatott, egy sárkányt ábrázola." 60. — A rajzoló a zászlók berajzolását a képekbe arra a megjegyzésre alapozhatta, mely szerint a gótokról a hunok „...a' ruházatra, zászlóra és több efféle készületre nézve ...sokat kölcsönöztek." 101.

[40] Ernst Lajos: *A magyar történelmi festészet*. Bp. 1910. 31.; Balázs Piri László: *A magyar történeti festészet a XIX. században*. Bp. 1931. 140.; *Művészet Magyarországon 1780—1830*. Katalógus: (Szerk.: Galavics Géza—Szabolcsi Hedvig) Bp. 1980 c. kötetben: Galavics Géza: *A történeti téma*. stb.

[41] Galavics Géza: *A történeti téma* (Művészet Magyarországon 1780—1830. Bp. 1980.) A Zsebalmanak illusztrációira is érvényes a következő gondolat: a kor történeti ábrázolásainak megítélésében „...lényeges momentum, hogy keletkezésük legtöbbször már nem a hagyományos mecénás rétegekkel függ össze, hanem bennük az újtípusú világi értelmiség ... keresi a képzőművészeti kifejezés és a nemzeti tradíció összekapcsolásának lehetőségeit." 65—66. E kor illusztrációs anyagának művészettörténeti feldolgozásával kapcsolatban ld. még: Vayerné Zibolen Ágnes: *Kisfaludy Károly*. Bp. 1973.; D. Szemző Piroska: *A magyar folyóiratillusztráció kezdetei*. = Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1964.; Rózsa György: *A magyar történelmi festészet témáinak barokk feldolgozásai*. Művészettörténeti Értesítő 1959/4. stb.

kincset, eredeti forrásanyagot vél felfedezni, mely a hiányzó magyar mitológia, nemzeti eposz létrehozásának alapjául szolgálhat.[42] Az irodalomban Aranynál jelentkezik legmagasabb művészi színvonalon ez a törekvés — azzal együtt, hogy Arany komoly figyelmet fordított a hunokkal foglalkozó történeti források tanulmányozására is —, míg a képzőművészetben a gödöllői műhely mestereinél, valamint Thoroczkai Wigand Edénél és Kós Károlynál figyelhető meg leginkább e témakör mitologizálódása.[43]

A négy almanachbeli metszet néhány jellegzetes részletmegoldása, tartalomértése és stiláris eleme alapján valószínűsíthető, hogy a figurális részek a német származású, de hosszú időn keresztül Magyarországon dolgozó Gritner J. keze nyomát viselik. A háttér megoldása egy gyakorlott rézmetsző közreműködését feltételezi. Ezekkel az illusztrációkkal bővülne tehát az a sor, mely az eddig a művésznek attribuált rajzokat tartalmazza.[44]

Az 1796. évi almanach grafikai anyaga hagyományosabb és véletlenszerűbb illusztráltatási felfogást tükröz, s valószínűleg kényszermegoldás eredménye

[42] Dr. Grexa Gyula: *Arany János Csaba királyfijának töredékei.* ItK 1917. 24—38., 151—168. 277—296. A kor irodalmárai, történészeti, művészei olyan forrásanyagot véltek felfedezni a hun-mondakörben, mely a népi emlékezetben maradt fenn a legrégibb időktől fogva. A történettudomány újabb eredményei szerint a magyaroknak nem lehetett ősi hun hagyományuk, mivel a hun—magyar rokonság gondolata a X—XI. századi külföldi forrásokból került át a későbbi magyar krónikákba. Ld. erről: Kristó Gyula: *Volt-e a magyaroknak ősi hun hagyományuk?* = Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 3. Mítosz és történelem. Bp. 1978.

[43] Sármány Ilona: *A hun—magyar mondakör képzőművészeti ábrázolása a századfordulón.* = Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 3. Mítosz és történelem. Bp. 1978. Az Attila- és hun-tematika továbbélését a 19. századi történeti festészetben egy későbbi dolgozatban szeretném részletesen feldolgozni, ezért itt csak azokat a művészeket említem meg az egyes témáknál, akiknek művei legismertebbek: 1. Isten kardja: Grünwald Béla: 1890—1898. olajképek. Körösfői—K. Aladár: velencei Magyar Ház homlokzati mozaik. 2. Lóáldozat: Szemlér Mihály: Ősi áldozás c. rajz. = Pásztovai K. J.: Magyar történeti képes album Pest. 1867. Lotz Károly: Nemzeti Múzeum lépcsőháza; Körösfői: Marosvásárhelyi Kultúrpalota freskója; Feszty Árpád: Honfoglalás c. körkép. 3. Attila megérkezése székhelyére és palotája: Nagy Sándor: szőnyeg és rézkarc, valamint a velencei Magyar Ház homlokzati üvegablaka; Thoroczkai W. Ede: Üvegablak-terv a marosvásárhelyi Kultúrpalotába, 16 lapos rajzsorozat. 4. Követek fogadása: Than Mór: Attila lakomája (Vigadó) Zichy Mihály: Attila lakomája, olajfestmény. stb.

[44] Az eddig Gritnernek attribuált rajzok: Kömlei János: *Szükségben segítő könyv.* 1790. és Fazekas Mihály: *Ludas Matyi.* Bécs, 1817. c. művek illusztrációi, valamint Csokonai V. Mihály *Dorottya* és *Anakreoni dalok* című köteteinek címlapjai. Gritner alakját és munkásságát Vayerné Zibolen Ágnes: *Gritner J. magyarországi munkásságának körvonalai.* (= Ars Hungarica. 1981/2.) című tanulmányában rajzolta meg. — Egyaránt megfigyelhető pl. egyes alakok könnyed, táncoló mozgása a Kömlei-féle könyv 164. oldalán levő illusztráción, illetve a Zsebalmanak III. és IV. képén; vagy az a kifelé hajló lábú, íves támlájú szék, mely feltűnik a Ludas Matyi III. illusztrációján és a Zsebalmanak I. képén. A baráti, munkatársi kapcsolatok is megerősítik Gritner szerzőségének feltételezését: a rajzoló díszítőmotívumait Trattnerék mellett a bécsi *Magyar Hírmondó* is gyakran felhasználta, tehát ismerős lehetett ebben a körben. Magyarországra költözésük előtt hosszú ideig Gritner és Trattner egyaránt Franciaországban dolgozott, Trattner nyomdászként, Gritner pedig illusztrátorként, s nem nagy időeltéréssel érkeztek hazánkba. — Itt szeretnék köszönetet mondani Vayerné Zibolen Ágnesnek és Galavics Gézának értékes tanácsaikért.

lehetett. Itt nem az adott szöveghez készült történeti illusztrációkkal találkozunk, hanem önálló, attól függetlenül is megálló rézmetszetekkel. Ehhez a részhez a nyomdász a honfoglaláskori vezérek képét mellékelte, valamint Gézáét, mert — mint írja — „Kéntelen voltunk ebben az Esztendőben Gejza Képét-is az Almanákhoz adni, mellynek jól lehet leírása még tsak a' jövő Esztendőben fog következni. Oka ennek: hogy a' Képek Numerussai rendbe maradgyanak."[45] A nyolc fejedelemkép — sorrendben Árpád, Szabolcs, Gyula, Kund, Lehel, Vérbulcsú, Őrs és Géza — a témában nagyon hosszú ideig legfontosabb ikonográfiai forrásként szolgáló ún. Nádasdy-féle Mausoleum fejedelemképeinek alapján készült.[46]

A képek utólagos, alkalomszerű applikálásának tényét erősíti az is, hogy Szekér Joachim az almanachban szereplő történeti részben nem is említi mindegyik ábrázolt vezért. A kiadó tehát valahonnan megszerezte a témához kapcsolódó teljes metszetsorozatot, s függetlenül attól, hogy szerepelnek-e a képeken ábrázolt személyek a leírásban, felhasználta őket illusztrációs anyagként. A Zsebalmanakbeli képeken természetesen a különleges kiállítású, főúri megrendelésre készült Mausoleum képeihez viszonyítva szegényesebb mejelenítéssel találkozunk.[47] A képek közepes kvalitású mesterét a rendelkezésre álló szakirodalom és grafikai forrásanyag alapján nem sikerült azonosítanom, mindenesetre ezek a metszetek újabb darabokkal gazdagítják a Mausoleum ábrázolásainak igen kiterjedt utóéletét.[48]

A fejedelemképek után három darab, korabeli ruhákba öltözött fiatal párt ábrázoló metszetet, vagyis ún. divatképet találunk az 1796. évi Zsebalmanakban. Ezeknél már nincs semmi kapcsolat a történeti szövegekkel, a kiadó — igazodva a 18. század végén elterjedt gyakorlathoz — valószínűleg annak a feltételezett női olvasótábornak akart kedveskedni velük, akiknek ezt a kötetet a kalendárium címlapján ajánlotta. A képek megközelítésében talán azon a halvány nyomon indulhatunk el, amit a bevezetőben olvastunk: az újabb illusztrációk majd „. . . a' nevezetesebb, s minden féle rendből való személlyeknek képeit ábrázolandják."[49] A XIII. számot viselő képen látható férfi öltözete ugyanis pl. megfelel annak a leírásnak, amit Szendrei János viselettörténeti könyvében olvashatunk az ún. bécsi polgári magyar kompánia ruházatáról.[50] A képeken — hasonlóan a kor tényleges

[45] *Magyar Zsebalmanak* 1795. 127.

[46] A Mausoleumról és az ábrázolások utóéletéről: Rózsa György: *Magyar történetábrázolás a 17. században*. Bp. 1973.

[47] A Mausoleum egészalakos fejedelemképei helyett itt deréktól fölfelé ábrázolt alakokkal találkozunk, s hiányzik a Mausoleum képeinek háttér ábrázolása is. (Valószínűleg a Zsebalmanak képei is egészalakosak lehettek a metszés előtt, mert éppen ott hiányzanak az attribútumok a fejedelmeknél, ahol az eredeti képeken ezeket leeresztett kézben, tehát a deréktól lejjebb tartják. A sorszámozás megegyezik az eredetiével, a névaláírásokban kisebb eltérések vannak.

[48] Rózsa György *i. m.*, illetve az MNM Történelmi Képcsarnokának grafikai anyaga alapján.

[49] *Magyar Hírmondó* 1794. 853.

[50] Dr. Szendrei János: *A magyar viselet történeti fejlődése*. Bp. 1905. 197—198.

divatirányzataihoz — egyaránt jelentkeznek a külföldies hatások és a nemzeti viselet újbóli terjedésének jelei.[51]

Az almanachok címlapjaiként szereplő „Pest várossa felett lebegő Szaturnusz" című rézmetszet[52] gyenge rajzi és perspektivikus készségről, fejletlen térábrázolásról tanúskodik, bár a konkrét tájképi ihletés — a címadáson túl — a korabeli metszetekkel való összevetés révén felismerhető.

A Magyar Zsebalmanak többször is megígért folytatásai — úgy tűnik — nem jelentek meg. Valószínűleg a megjelent két kötet fogadtatása, anyagi sikere nem biztatta a kiadások folytatására a nyomdászt. Ezek az elkészült darabok azonban igényességükkel mind tartalmi, mind formai szempontból kiemelkednek a kor kalendáriumainak átlagos színvonalából, történeti, irodalmi és képzőművészeti ismereteket terjesztve egy olyan időszakban, amikor az ilyesféle kulturális ismeretterjesztés nem volt még széleskörűen elterjedve.

PAPP, JÚLIA

Un almanach de poche illustré de la fin du XVIIIe siècle

L'étude présente le calendrier publié par l'imprimerie Trattner de Pest pour l'année 1795—96, intitulé *Almanach de Poche Hongrois*, qui se distingue de parmi les autres calendriers de l'époque par sa présentation exigeante et par ses gravures sur cuivre dispendieuses. Cet Almanach de poche forme une transition entre les calendriers traditionnels et les almanach plus exigeants. L'éditeur destinait au public de lecteurs plus exigeant et plus cultivé cette publication qui a un riche contanu scientifique, artistique et historique. Les deux volumes de l'Almanach contiennent de nombreuses illustrations aussi. L'auteur analyse en détail les descriptions historiques qui se trouvent dans les volumes et la matière graphique qui sert à les illustrer.

[51] Francia divathatásra utal a két férfialak fekete háromszögletű kalapja; míg a XV. kép nőalakjának magyaros fejfedője a nemzeti divat újbóli elterjedését mutatja — II. József halála után. ld. erről: Szendrei említett műve mellett: Nagy Géza — Nemes Mihály: *A magyar viseletek története*. Bp. 1900.

[52] Rózsa György: *Budapest régi látképei*. Bp. 1963. 325.

CSABA GABRIELLA

Bródy Sándor újságírói tevékenysége a századfordulón

Bródy Sándor újságírói-publicisztikai tevékenységével még nem foglalkozott — érdeme szerint és összefoglalóan — a szakirodalom, e témával kapcsolatban csupán egyes részletkérdésekről esett eddig szó. Így Czeglédi Imre 1965-ben bemutatta Bródy Sándor pályakezdését, és ismertette a gyulai *Békés* című lapban megjelent írásait.[1] A fiatal Bródy azonban nem a *Békés*ben, hanem már korábban, a Mikszáth Kálmán és Borostyáni Nándor által szerkesztett *Magyarország és a Nagyvilág*ban publikált először. Itt jelent meg 1881. december 4-én Mogyoróssy Jánosról szóló gyulai témájú írása. 1882-ben e lap 8. száma közli *Szent* című romantikus regényvázlatát, majd a 20. számtól több novelláját, melyeknek témája a szerelem és a pénz. Érthető e témaválasztás, hisz a gyulai évek alatt lobban a 18 éves Bródy először szerelemre. Czinczár Loncival való ártatlan kapcsolata a romantika szabályai szerint zajlik és sorvad el. A gazdag lány sohasem lehet azé, akit szeret. A józan szülők férjhez adják Bécsbe, a szerelmes Bródy pedig költői igazságot szolgáltat. Így születnek meg tragikus tartalmú romantikus elbeszélései.[2] Ha pedig a pénz hiányából fakadó gondok kerülnek mondanivalójának középpontjába, akkor a paraszti sors drámai létküzdelmét és a munkásság kilátástalan helyzetét, kizsákmányolását, s az ebbe való beletörődés értelmetlenségét festi le.[3] Megdöbbentően szép e két utóbbi, bölcs keserűséggel íródott balladaszerű elbeszélés. Sugárzik belőlük az életközelség, a közvetítő személyes líraiság, s minden, Bródy által idézett sötétséggel szemben, az életigenlő optimizmus.

Az 1882. januárjában Janovits Emil szerkesztésében induló *Békés* című gyulai hetilap csak a 22. számában közöl egy Bródy-írást, majd az év végén előfizetési felhívását, melyet a laptulajdonos így ajánl olvasói figyelmébe: „Bródy Sándor dacára annak, hogy nagyon fiatal ember, a Magyarország és a Nagyvilágban napvilágot látott néhány csinos és ügyes rajza után nem mondható kezdő újoncnak az irodalomban."[4]

[1] Czeglédi Imre: *Adatok Bródy Sándor pályakezdéséhez* = ItK 1965. 503—510.

[2] Bródy Sándor: *Terri* = Mo és a NV 1882. 20. sz. 319—321. B.: *Számok.* = Mo és a NV 1882. 40. sz. 635—636. B.: *Naiva* = Mo és a NV 1882. 41. sz. 656—659. és 42. sz. 672—674.

[3] Bródy Sándor: *Szegény ördögök. Életkép.* = Mo és a NV 1882. 26. sz. 415—417. — B. S.: *Amit a veréb csiripelt* = Mo és a Nv 1882. 32. sz. 510—511.

[4] *Békés* 1882. dec. 3. 49. sz. 4.

Gritner, rézmetsző, 1796.

Szűr. Sal.

1880., 161.

Lilaggi: Magyarország képzőművészet
művészete

Gyöngyösi
Jámetzes
Az alább könyv
fejlécce, jámetzet
fenntől =
Magyar – és Erdély
országnak rövid
jámetzése. 1791.

Magyar Csillag

1942

7. SZ. *Móricz Zsigmond:* Éjfélás Tiszahátról, ahol gyermek voltam. *Komjáthy Aladár:* Versek. *Cs. Szabó László:* Montaigne kora. *Illyés Gyula:* Versek. *Nagy Lajos:* Megbeszélik a balesetet (elb.). *Endre József:* Versek. *Gelléri Andor Endre:* Két novella. *Szabó Lőrinc:* Versek. *Szabó Zoltán:* A sajtó meg a könyv.

8. Nam

Magyar Csillag

9. SZ. Nemzeti gyász. — *Halász Gábor:* Erőfordulók. *Kodolányi János:* Nyulcsánk meg Jajgató (elb.). *Márai Sándor:* Éjszaka (elb.). *Juhász Gyula:* Az Óvtestamentumból (vers). *Nagy István:* Vallat az ifjúság. *Weöres Sándor:* A lányokhoz (vers). *Cs. Szabó László:* Az érett Dickens. *Komjáthy Aladár:* Lovak és emberek. Kínai költők (versek). *Illés Endre:* A professzor (elb.). *Nagy Zoltán:* Az istenek élnek (vers). *Petrovics Elek:* Egy kimult képtár emlékezete. *Pilinszky Ferenc:* Köd (vers). *Illyés Gyula:* A tolnai kék szőlőhegyek alján. *Gyárfás Miklós:* Alma (vers). *Gulyás István:* Exokias mester fizekai.

Magyar Csillag

1942

10. SZ. *Móricz Zsigmond emlékszám. Szabó Lőrinc:* Búcsú Móricz Zsigmond'ól. *Halász Gábor:* Változatok egy népdalra. *Veres Péter:* Parasztok, paraszti írók és Móricz Zsigmond. *Németh László:* A megőrző megőrzése. *Illyés Gyula:* Egy nap. *Kelemen János:* Tervek, az utolsó órák. *Szabó Zoltán:* Kalauz az «összes művekhez». *Bóka László:* Leányfalu. 1913 szeptember 25. *Schöpflin Aladár:* Móricz írói magatartása. *Luky Margit:* A legendába tett Köcsög. *Jócsik Lajos:* Kései nektológ P. F. halálára. *Bóka László:* Tamási Áron novellái. *Kéry László:* Az angol irodalom kincsesháza.

Gritter
Bécsi verém
(nem Gritner?)
az alábbi mű könyv-
dűzei jegyzőtől

Katona: Epitome
chronologica. Buda
műve?

Ivánfai Orakó

112. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Gritner, fametsző a XVIII. század végén Magyarországon. Művei: Szent István király, amint koronáját a boldogságos Szűznek felajánlja és a Szent Jobb. Mindakettő a következő műben: Oratio de reliquiis Sanctorum ab I. S. (Innocentio Simonchicz), Vacii, é. n.

Szilágyi István: Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. *Tört. Tár.* 1880. 161. l.

Gritzner

fametsző

L.

Szendrey - Szentiványi

604. l.

T. 4502.

lynek homlokzatán DECURSA UNIUS
s VENITE ADOREMUS DOMINUM olvas-
papokat és balra egy kétfogatos

nek méretei 25.3 : 32.9 cm.

Gritzbach Liborius

rajzoló, „Bauelève"
az erdélyi épitészi igaz-
gatóságnál. Vagyis te-
hetben művészkedett 1855–
1866.

laid 2 Bielz Graphik

23, 28. l.

Nyírbátor, min. templom

43

zágos Bizottsága

ány { száma: 54'452/1943. III. 19
kelte: III. 24 19 43
beérkezése: III. 7. 19 43

tek száma:

elintézett szám:

záma: 454/1943

záma:

ista:

M.D.K.

Grivnyik Emmi

Divatrajza a "Divatposta" c. rovat illusztrálására.

- - -

Rajzai "Kettőből egyet" c. divatközleményhez.

- - -

Szinházi Magazin, Bp. 1943. nov. 1o-16. VI. évf. 47. sz. 5o. lap
nov. 17-23. VI. évf. 48. sz. 5o. lap

Ormela Raimund

Pest

szül. 1868 jun. 4. Vesec

lásd Iker

Fleischer Béla 47. l.

es az io igiekezedben minden tiztessegis elömenetelt, orzagunknak bekesseges megmaradasaual egietemben, megadattatnj nag sziuönk zerent keuanunk.

Mÿ szegen es ez nag sok vezedelmes idökben meg niomorodot Obudaiak, Szent Endrediek, Tordaiak, Tootfaluiak, Bogdaniak, Budakesziek es Budaörsiek alazatos es megkeseredet sziuel feiünket es terdünket meghaituan Nagtok elöt könörgünk Nagtoknak mint kegielmes vrainknak, hog legien io szoszoloia, gondviselöie es otalmazo ez meg neuezöt nag niomorusagot szenuedö helieknek, mert Isten vtan az mj nag niaualiankban es haborgatasunkban ninczen kihez az mj megniomorodot orzagunknak allapottianak es rendinek io vegre valo elrendeleseben es vegeszeben munkalkoduan forgolottok, kit az felseges Uristen engedgien, hog mindeneket Nagtok Isten ereie altal nag bodogul veghez vihessen. Mikeppen legien penig dolgok ez meg newezet zegeni helieknek, azt is Nagtokkal ig ielentivk meg levelünknek rendiben : Regenten ezek az heliek, mikor Budaban kereztien feiedelmek laktak, az kiral w felsege hiuei es zabadosi voltanak mindenkoron, de minek vtanna idegen nemzetre szallott immar, az török rendire, mindenkor az Budaj Passa szamara voltak, az kereztieneknek penig rendekre veszuen ismeglen mint regenten vgian ez vtann is kiral w felsege szamara voltanak mindenkoron, mert az vrak elein is ig vegeztek, hog az kj w felsege szamara volt, ez vtannis vg legien. Azert mindenkoron miolta ez török nemzetseg Budat birta, vgian ez heliek feiedelem szamara voltak, es Komaromban volt tiztartoiuk, azok birtak w felsege wtan bennönket, mind ez oraiglan oda attuk, az mj adonk volt. Mostan immaron az Vaci Capitan erössen haborgat bennönket es oda Vacza akaria ezeket ez helieket foglalnj, hog oda zolgaltassuk, ig akaria az kiral w felsege iobbagit maganak tulajdonitanj es masuva foglalni, az kj soha eröcke sem török ideieben, sem penig kereztienek ideieben Vaczhoz nem tartozot, sem nem szolgalt. Ennek elötte valo esztendökbennis, mikor ez orzagban

Ø

Grnáč Ladislav

l.

Wagner Profil

63. l. 37. t

Ko-
Lo-
álóczi
ien, die
n der
den un-
ex des
ichenden,
rgischen
ten.
I. Jahr-
en italie-
zu den
nnte, je-
e Meister
te der
tt eine
Die an-
auchten
cento in
. Alle
n be-
kten und
en lang-
nxx des

Ø

Gro György

Összegény

L.

Szudray - Szentiványi

609. P.

T. 2285.

köröndökkel megerősitett vár fog- L Halad
hegy között ut [illegible], a melyen egy
n pedig a Dunán át vezető hajóhid
elmünket. Felirata a lebegő mondat-
ábra szemlélhető:

fgab olvasható.

: 11.1 cm.

Gróf Apponyi Emília

Magyarság

1938 jún. 12

A magyar ünneplő ruhák pályázatának nyertesei

A Magyar Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága közérdekű munkássága hívta életre a *korszerű magyar divatot*, amelynek változatos finom szépsége lépésről-lépésre hódít nemcsak hazánkban, hanem külföldön is. Az eucharisztikus világkongresszus alkalmából rendezett ünnepségek és felvonulások *utolérhetetlen díszét és magyar jellegzetességét már a magyar ünneplő ruhák adták meg.* Az országos bizottság által céltudatos gonddal megteremtett és kiválóan bevált „magyar ünneplő"-ruhatípusra hirdetett uj pályázat és a kormányzóné iránti hódolat megörökítése a magyar művészek és divattervezők egész sorát állította sorompóba. Vitéz *Keresztes-Fischer* Ferencné, a belügyminiszter felesége elnöklete, vitéz *Rátz* Jenőné a honvédelmi miniszter felesége és *Kunder* Antalné kereskedelemügyi államtitkár felesége, vitéz *Kárpáthy* Kamillóné, *Eckhardt* Tiborné, vitéz *Szinay* Béláné, vitéz *Barczy* Gáborné és mások részvételével a biráló bizottság — a művészeti és szakvélemények meghallgatása után — a következőképpen döntött. A pályázatra kitűzött díjakat *Molnár* Lászlóné (I.

díj), *Gladovány* Piroska (II. díj), *Grivnyik* Emilia (III. díj), *Farnady* Ilona (IV. díj) és *Csucsy* Edit (V. díj) pályaműveinek ítélte oda. Elismerésével tüntette ki *Payer* Gizella, *Dely* Anna, *Endrédy* Sarolta, *Michels* Ilona, *Farnadi* Ilona, *Grivnyik* Emília, *Csucsy* Edit, *Vadonné Perényi* Irén, *Sztupkai* Lajos, *Szép* Olga, *Gaár* Mária és *Pédery* Dóra pályaműveit. A bírálóbizottság ülésén az iparügyi miniszter képviseletében *Gyulay* Ákos miniszteri tanácsos, az országos bizottság képviseletében *Ferenczy* Ferenc miniszteri osztálytanácsos, ügyvezető elnök volt jelen.

Grivnyik Emilia

— **(A magyar ünneplő ruhákra kiírt tervpályázat eredménye.)** A *Magyar Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága* közérdekű munkássága hívta életre a korszerű, magyar divatot, amelynek változatos finom szépsége lépésről-lépésre hódít nemcsak hazánkban, hanem külföldön is. Az országos bizottság által céltudatos gonddal megteremtett és kiválóan bevált „magyar ünneplő" ruhatípusra hirdetett új pályázat és a kormányzó felesége iránti hódolat megörökítése a magyar művészek és divattervezők egész sorát állította sorompóba vitéz *Keresztes-Fischer* Ferencné, a belügyminiszter felesége elnöklete, vitéz *Rátz* Jenőné a honvédelmi miniszter felesége és *Kunder* Antalné kereskedelemügyi államtitkár felesége, vitéz *Kárpáthy* Kamillóné, *Eckhardt* Tiborné, vitéz *Szinay* Béláné, vitéz *Barczy* Gáborné és mások részvételével a biráló bizottság — a művészeti és szakvélemények meghallgatása után — a következőképpen döntött. A pályázatra kitüzött díjakat *Molnár* Lászlóné (I. díj), *Gidófalvy* Piroska (II. díj), *Grivnyik* Emilia (III. díj), *Farnady* Ilona (IV. díj) és *Csucsy* Edit (V. díj) pályaműveinek ítélte oda. Elismerésével tüntette ki *Payer* Gizella, *Dely* Anna, *Endrédy* Sarolta, *Michels* Ilona, *Farnadi* Ilona, *Grivnyik* Emilia, *Csucsy* Edit, *Vadonné Perényi* Irén, *Sztupkai* Lajos, *Szép* Olga, *Gaár* Mária és *Pédery* Dóra pályaműveit.

Grivnyik Emília

UJS

— A magyar ünneplő ruhákra kiírt tervpályázat eredménye. A Magyar Öltözködési Mozgalom Országos Bizottsága közérdekű munkássága hívta életre a korszerű, modern magyar divatot, amelynek változatos finom szépsége lépésről-lépésre hódít nemcsak hazánkban, hanem külföldön is. Az országos bizottság által céltudatos gonddal megteremtett és kiválóan bevált „magyar ünneplő"-ruhatípusra hirdetett uj pályázat a birálóbizottság — a művészeti és szakvélemények meghallgatása után — a következőképpen döntött. A pályázatra kitüzött dijakat Molnár Lászlóné (I. dij), Gidófalvy Piroska (II. dij), Grivnyik Emilia (III. dij), Farnady Ilona (IV. dij) és Csucsy Edit (V. dij) pályamüvének itélte oda. Elismerésével tüntette ki Payer Gizella, Dely Anna, Endrédy Sarolta, Michels Ilona, Farnadi Ilona, Grivnyik Emilia, Csucsy Edit, Vadonné Perényi Irén, Sztupkai Lajos, Szép Olga, Gaár Mária és Pédery Dóra pályamüvét. A birálóbizottság ülésén az iparügyi miniszter képviseletében Gyulay Ákos miniszteri tanácsos, az országos bizottság képviseletében Ferenczy Ferenc dr. miniszteri osztálytanácsos, ügyvezető elnök volt jelen.

Nyoss. 1938. jun. 12.

Gró Lajos

A Mundra-féle tapasztalat esztétikai előadásokat tartott a fotóművészetről

Pásztor József: A magyarországi szociofoto csoport a 1932. évi
rotterdami kiállítása
Irodalmi Szemle, Pozsony, 1968/2
címlap hátsó oldala

MDK

Albrecht Grob, szabó

Habán, anabaptista lelkész
1623 okt. 16 halt meg. 248.o.

Katona Imre: Habán emlékek Vasmegyében. 237.o.

Savaria. A Vasmegyei Múzeumok Értesitője. 1965. 3. köt.
A Vasmegyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely. 1966

Groß Albrecht
Nabám Janeras (?)

l.

A Műgyűjtő
1928. 146. l.

Minisztert oszthat ytanácsos s

l a kassai katonai parancsnokságot

vi október hó 22.

A miniszter helyett:

Báró dr. Lere s. k.

államtitkár.

hiteléül:

ALBRECHT GROB, ujkeresztény iparos

A morvaországi üldözés elől menekülő ujkeresztények 162
1622-ben Michel Kocher, Thoman Wilhelm és Albrecht Grob
vezetésével elindult csoportjának egy része Erdélv, más
más része Nyugat-Magyarország felé indult. 578.old.

KATONA IMRE: A vas megyeikeramikus hagyományok és a
Magyarszombatfai Kerámiagyár I.rész 573.ol

VASI SZEMLE, Helyismereti Évkönyv, XX.évf. 1966.
4.szám, Szombathely, 1966

Grob János festő

a Képzőművészeti Főiskola növendéke kiállítása.

Kohárd Kp. 1947 dec 24-én.

Festmeny Szot János képe.

A Képzőművészeti Főiskola növendékek kiállítása.

Szabad Nép 1947 dec. 24.-4o.-

MDK

Gróber Béla

Pilátus, o.krétarajz

Kajafás, " "

Veronika, " "

Alázat, " "

Akv. és paszt. kiáll. N.Szal. 1932. máj.

7 l.

GRÓBER JÓZSEF, keramikus

A városlődi kőedénygyárban, minden bizonnyal, mint szakmunkás keramikus dolgozók névsora 1851-1950
GRÓBER JÓZSEF, gyári munkás, 1941
Függelék, 298.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár /1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

MATHIAS GROBER , kovács

A régi fertődi kastély 1732-ben javításra szorult.
Az első Süttőn letelepedett kőművesek végezték e munkákat:Vitus Conrad/Veit Konrad/ kőművesmester;Joannes Tangl kőműveslegény,Mathias Grober kovács és Nicolaus Sedi vagy Niclas Schell kovácsmester. 133.old

Katona Imre: A fertődi kastélyrendszer kialakulása
130.old

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat, XXX. 2.sz.
Sopron, 1976

H.D.K

Mathias Grober
kovács

A fertődi kastély rongálódásának helyreállításával foglalkozott, mint a Soproni Állami Levéltár 1751-52 és összeírása mutatja.

Hatóra Imre: A fertődi kastély rialakításának is helyreállításának
Művészet, 1962. október — 3 lap.

Grobois Sandor

Grobois, Alexander, pozsonyi
ötvöslegény V. 150.

Mur és Kr. Sót.

Grobischka Pál

vasépítő

l. Gyulavári

Vadtört. Közl

1937. 189. l.

Grobitschka Péter

l. XV.

Patakivárep

118-1.

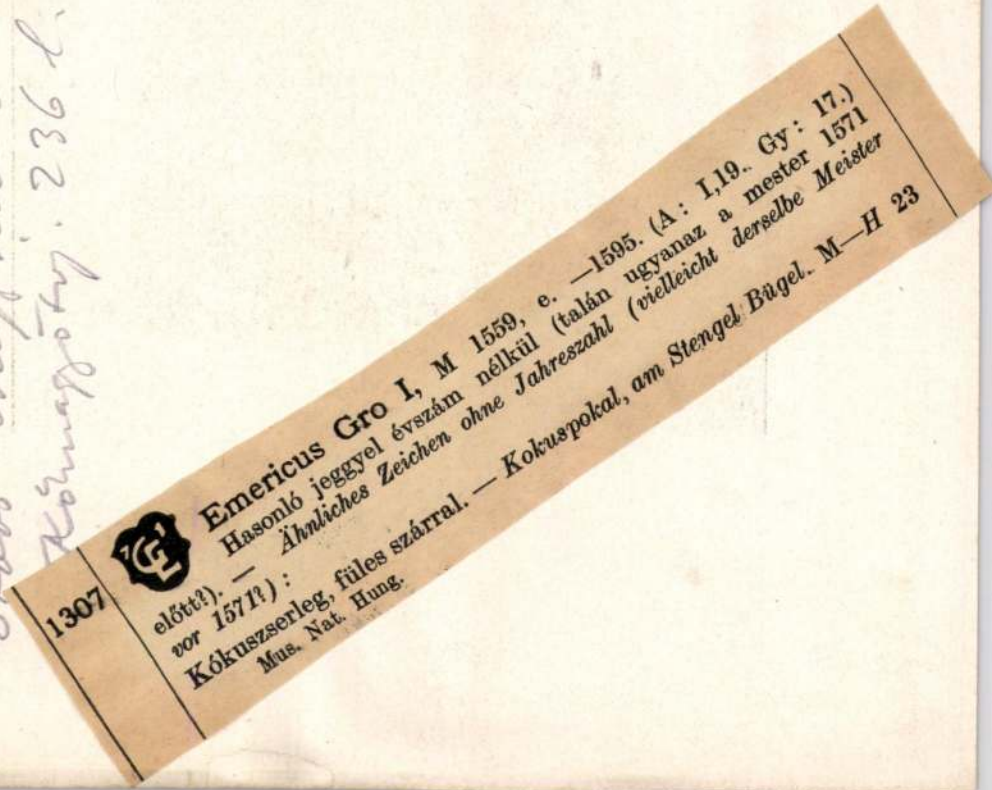
1307
Emericus Gro I, M 1559, e. —1595. (A: I,19.. Gy: 17.)
Hasonló jeggyel évszám nélkül (talán ugyanaz a mester 1571
előtt?). — *Ähnliches Zeichen ohne Jahreszahl (vielleicht derselbe Meister vor 1571?)*:
Kókuszserleg, füles szárral. — *Kokuspokal, am Stengel Bügel.* M—H 23
Mus. Nat. Hung.

Gro (I.) Imre (Emerich)

ötös

L.

Szudry - Szuszinszky

604. l.

T. 304.

egyen van a székesegyház, mig tö-
nak, a melyek felé ut vezet, hol
térben a Dunát vizi malom és egy

FŐTEMPLOM

in és Rösch Bécsben.

a papirosnak 9.2 : 13.2 cm.

Gro II. Imre

Otvös Nagyrében

Könnagyótvj. 244 f

1370

Emericus (Emrich) Grove. 1602. (A:IV,1. Gy:65.) Müve

nem ismeretes. — *Arbeit nicht bekannt.*

Gr V II,

1875-1935

kapnak kötött formát az utókor számára.

Ez a könyv e sorok írója számára sokat jelent.

E sorok írója számára ez a könyv tükörképe egy nyomda és egy nyomdász-család életének, de a távolabbi szemlélő — messzebb a tükörlaptól — talán mást is felfedez benne: a fiatal Pest-Buda fejlődését az abszolutizmus korában, Budapest életét a kiegyezés, a világkiállítás, a világháború, a forradalmas és a trianoni időkben, amint átszűrődnek egy város életének eseményei egy nyomda és egy polgári család hétköznapjain.

Gro (I.) Imre (Emerich), ötvös. 1559-ben Nagyszebenben lett mesterré.

Fabricius Károly: Vázlatok az erdélyi szászok ipari tevékenységéről. *Arch. Ért.* 1879. 65. l. — *Gyárfás Tihamér:* A nagyszebeni ötvösök mesterjegytáblája. *Arch. Ért.* 1910. 413. l. (Mesterjegye közölve a 410. lapon.) — *Teutsch, F.:* Hermannstädter Goldschmiede. *Korrespondenzblatt.* 1880. 9. sz.

Gyo Imre II.

(Emericus)

ött.

l.

Komáromi.

1370. n.

Gro (II.) Imre (Emerich), ötvös. 1602-ben lépett a nagyszebeni ötvös czéhbe.

Archiv des Vereines für sieb. Landeskunde. XIV. k. 408. l. (Die Meister in der Hermannstädter Goldschmiedzunft.) — *Gyárfás Tihamér:* A nagyszebeni ötvösök mesterjegytáblája. *Arch. Ért.* 1910. 415. l. (Mesterjegye közölve a 411. lapon.)

Gro (II.) Imre (Emerich)

ötös

L.

Szudray - Szentiványi

604. l.

T. 305.

rázoló lapon szemben látjuk a fő-
e Mária menybemenetelét szemlél-
enyezeten a Szentháromság látható.
dnak. Felirata:

LOM OLTÁRJA

n & Rösch és Bécsben.

~~melynek~~ chp. melynek mér. 10.8 : 7.3 cm.

M. D. K

GROBSZER Károly élete

Székesfehérvár, Ciszterci rendház (1745-1751)

Gerő László: Építészeti stílusok
Bp. 1957. 91. l.

GROCH, Franz, ötvösmester Pozsonyban

F. G. bürgerl. Goldarbeiter tokaji bort kimál eladásra (1769, 104. szám, 4/1

(Mikabt J. Mur. é. Kk. Ért 1911, nem ismert)

Preßburger Zeitung
(Zeitung)

D

Groda Gyula

grafika

1931-34

Iparm Isk Évk.

1930-34. 45. 1.

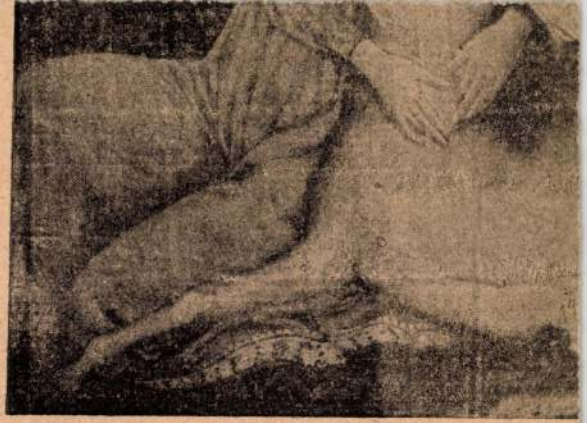

110. kép. *Pisanello (?) : Szen*

charisztia előtt. Bp. 1938., 26. kép. — Nagy, Zoltán: La mostra della pittura napoletana. Corvina, 1938., 585. l. — Lepold—Lippay 55. l.

PROCACCINI, GIULIO CESARE (bolognai festő, 1548—1626 körül)

Madonna Jézussal

Vászon, olaj, 63×51 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.
Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 83. szám.

MDK

Groda Gyula, graf.

Iparm. Isk. Évk. 1934-36.

43.1.

Groeber, Herman
(Wartenberg, 1865 - München, 1935)

„Álló női akt" vegyes technika 880x530 mm
J. l. p.: Herm. Groeber Védett.
Biztosítási ár: 8000 Ft

BÁV 57.Képaukció Bp.1982.május

Félóra egy játékgyüjteményben

Groedel Dóra bárónő babaszobái

Irta: *Sz. V.*

A Lendvay-utcai palotában, mely telve van szebbnél-szebb régiségekkel, remek képekkel, festményekkel, egy különösen bájos gyüjtemény is van, hovatovább zárt egészet alkotva s ez Groedel Dóra bárónő gyermekjátékgyüjteménye. A nagy múzeumokkal s kivált a nürnbergi-müncheni közgyüjteményekkel talán nem vetélkedik, de rendkívül sok kedvesség, naiv báj és tudatos ízlés van benne. Úgyszólván gyermeki szemmel felfedezett művészi vonzalom gyümölcse ez, melyből éppen a fiatal leány pszichéje sugárzik elő legtisztábban. Van-e nagyobb kincs, mint ha valaki a gyermekálmok tiszta figuráit tudja átvinni felnőtt kora gyüjtő-tevékenységébe? Ezt kérdezzük magunktól, mialatt félórás sétánkon szemügyre vesszük a baronesz immár külföldön is híres játékgyüjteményét, amelynek egyes kecses darabjait ezúttal képeink közt is bemutatjuk.

Talán semmiféle gyüjtemény sincs annyira az egyénre szabva, mint a játék- és babagyüjtés. A tárgyak legnagyobb része egymagában véve apró csecse-becse. De egymásmellé állításuk, elrendezésük megadja a gyüjtemény tulajdonképeni jellegét. Szó sincs róla, hogy ne volnának közöttük magukban véve is elsőrangú darabok. Különösen a céhremekbe készült bútorok között találunk ilyeneket. Egy-egy Mária Terézia-korabeli tabernákulum igazán csak méretben különbözik a minden lakásnak díszéül szolgáló »igazi« tabernákulumoktól.

De az egésznek báját mégis az »ensemble« adja meg. A babaszobákon a szakértő szem azonnal észreveszi, hogy milyen nagy fáradsággal és szorgalom mal állította össze a gazdájuk. Először csak az üres szoba volt meg, másik esetben csak a bútorok voltak meg. Egyenként került melléjük egy kályha, lámpácska, egy-egy beleillő miniatür, vagy szőnyeg. Örökös szorgalmas keresés, cserélgetés, ide-odarakosgatás jellemzi ezt a gyüjtést. Itt nincs helye semmi konzervativizmusnak. És ez a játékos könnyedség jellemző gyüjtőjére is. Appartement-jának minden lakószobája is olyan, mint egy nagyitóval nézett játékszoba. Viszont, ahogy szemléltük a kis babaszobákat, az jutott eszünkbe, amikor gyerekkorunkban a megfordított látcsővel a valóságból csináltunk magunknak csodát. De csaknem minden darabot érdemes egyenként is szemügyre vennünk, — kár, hogy e tarka-barka félóra vidám látnivalóiból e néhány sor keretén belül csupán egynéhányat ragadhatunk ki.

A Műgyüjtő 1929. 8-9. sz.

a helyes egyensúlyt. Egyik esetben a bútorok rovására túlteng a kép, a másikban megfordítva. A harmadiknál a szőnyeg dominál és így tovább.

A legszerencsésebbek itt is a racionálisan berendezkedők. Akik évekig lassan, megfontoltan százszor is átgondolják, felrajzolják, kimérik lakásuk szükségleteit. Az ilyen módon berendezett lakásban érezzük, hogy nem »b e r e n d e z t é k«, hanem, hogy régtől fogva változatlanul így »v a n«.

Gyüjtőnek és nem gyüjtőnek azonban egyaránt jó tudni, hogy a l a k á s n e m h o l t, l e z á r t v a l a m i. Velünk együtt nő, fejlődik, gyarapszik és alakul át. A nyolcvanas évek legjobb lakása változtatás nélkül még a mai kispolgári igényeket sem képes kielégíteni.

Mi mindenre kell a lakás díszítésénél ügyelni? Csak egy pár példát említünk itt meg. Egy usak — vagy ispahan — szőnyeg, ha csak töredék, akkor is a mindennapi élettől megkímélt helyre illik.

Színes metszetek gyüjtője a világért se akasszon egymás mellé a nap világosságának erősen kitett helyekre drága Ward-okat.

Végül még valamit. A polgári lakás ne legyen múzeum. Az ízléses, stílusos, lassan berendezett lakás a legmaradandóbb. Az aránytalanul nagy értékű tárgyak lassan úgy is kinőnek a keretükből. Egyszerre csak vándorútra kelnek s meg sem állnak — az Oceán túlsó partjáig.

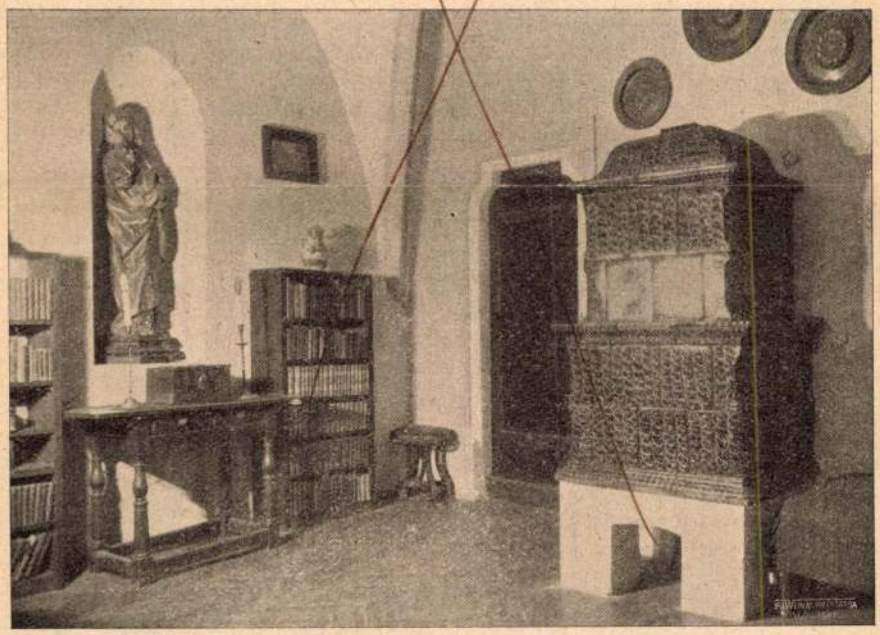

Őriszoba
A lengyel követség budapesti palotájából
Átalakította és berendezte:
Wydler Károly

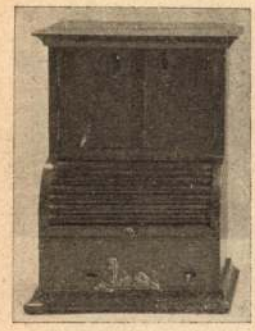

Itt van mindenekelőtt a kis berakott Louis XVI. íróasztalka, az ő nyitásra önműködően kiemelkedő könyvespolcával, a gyüjtő legkedveltebb darabja. Vagy az ezüst körjáték; a párizsi gyerekek mulatságainak fő-öröme. Mennyi huncutság van benne. De ez a technikailag is tökéletesen kisebbített másá, méltó darabja lenne a legjobb ezüstgyüjteménynek is. De ezenkívül is még mennyi bájos apróság az ezüst szerény, finom országában: ivókészletek, poharak, kannák, órák, tükrök, dobozok.

Azután a bútorok különféle nemei. Szekretérek, almáriomok, szégyellős kis íróasztalok. Babakonyhák hol porcellánnal, hol önedénnyel berendezve. Egész kis kúriák, több emeletesek, keresztmetszetben bemutatva.

Minden darab mozog és zenél. A rúgóra járó Mária Terézia-korabeli hintó muzsikál, Margaréta a rokkánál halkan énekel, a zongoránál alakok táncolnak és a spinéten játszó nő édes melódiákat varázsol a fülünkbe. A kalitkákban repdesö madarak csiripelnek is. Hát még a képes és álló zenélőórák, dobozok mennyi régi valcert s menüettet tudnak! A kicsiny bútorok fiókjainak nyitására is ódon melódiák zengenek és a régi dallamok szárnyain visszavisznek bennünket az elmult időkbe, gondtalan gyermekéveinkbe.

De ezzel még nem vagyunk készen. A falakon is csupa csecsebecse. Régi rámákból átalakított vitrinekben miniatür bécsi és meisseni csészék, Mária Terézia-üvegek, állatfigurák, virágok porcellánból és kézimunkából. Csupa mikrotechnikai ügyessége, névtelen ezermesterek remeke.

Minden darab a legjobb helyen. Érezzük, hogy egymásután, esetről-esetre találták meg a helyüket, nem mint az újabban és felnötteknél oly gyakori »átvándorló« gyüjtemények az ő parvenü mivoltukban. Groedel bárónő a vidám tárgyak művészetét a komoly gyüjtők gondosságával szedi össze. Van ebben valami kedves lelkesség is.

Ennyi poétikus elragadtatás után szinte félünk a játékgyüjtés másik, gazdasági részéről beszélni.

Pedig muszáj megemlíteni, hogy a gyüjtésnek ez az ága nemcsak mulatságos és gyönyörködtető, hanem igen jó — »üzlet« is. Bár e kuriózum gyüjtői közül eddig alig akadt valaki, aki gyüjteményétől megvált volna és így nagyobb aukció-beszámolás nem áll rendelkezésünkre, mégis évről-évre tapasztaljuk a régiségkereskedelemben az árak emelkedését. Talán az idei őszön a Bécsben megtartandó Figdor-árverés híres játékgyüjteménye és köztük a híres baba-lakás fognak itt nagy meglepetésekkel szolgálni. S bizonyosan új gyüjtőket is erre a különlegességre fognak terelni. Természetesen annál serkentőbben fognak e sikerek az olyan »régi« gyüjtőkre hatni, amilyen a magyar baronesz, aki e ritka félórával igazi élményt nyujtott e sorok írójának.

Ezekután pedig hadd mondja el pár soros írásában ő maga, hogy milyen érzések közt indult el és tart ki a legpoétikusabb gyüjtés területén.

»Nincsen írótehetségem és nem is írtam soha. Csak Szilárd Vilmos úr kért meg, hogy gyüjteményemről egypár szót írjak és mondjam el, miként és hogyan kezdtem el gyüjteni. Egész kis leány koromban Erdély egyik kis városában éltünk. Ott egy játékbolt volt. Naponta, mikor az iskolából hazatértem, rimánkodtam a nevelőnőnek, hogy azon az úton menjünk haza. Hogy csodáltam a sok csecsebecsét és hogy irigyeltem a nagyokat, akik mehetnek tetszés

szerint vásárolni. A régiséggyüjtést 15 éves koromban kezdtem. Eredetileg zenélőóráknak a bolondja voltam és így valahogyan kezdtem babaholmikra ráterelődni. Ebben sok része volt anyámnak is. Ő oltotta belém e szeretetet és még ma is hozzájárul a gyüjtésem tökéletesítéséhez az ő figyelmes szeme.

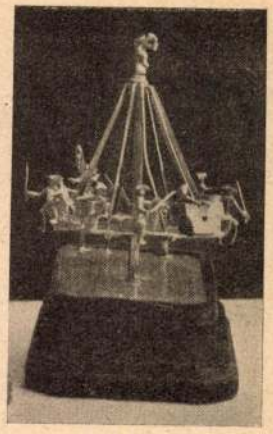

A baba-szoba gyüjtésére a berlini Kunstgewerbe Museum szobája volt hatással. Pesten és Bécsben kezdtek azután a kereskedők nekem gyüjteni.

Nagyon nehéz gyüjtés ez, mert ritkán, sőt alig lehet ezekhez a tárgyakhoz jutni. Sokat utazom, de Ausztriából származnak a legszebb dolgaim. Berlinben Goldschmidt—Rothschild Erich gyüjt ilyet. Wienben a Winter-gyüjtemény híres. De hogyan lehetne ezekkel konkurrálni? Így bizony csak szerény keretben varázsoltam magam köré azt a kört, melyet szeretek. Különös kedvenceim nincsenek. A tömeg tetszik nekem, az egész. A rokokó-idők művészetét általában jobban szeretem, mint a biedermeier-kort.

Gyüjteményemet, amig élek és viszonyaim engedik, fejleszteni akarom. Halálom után egy múzeum kapja. Melyik országba vándorolnak, még nem tudom. De erről talán ne beszéljünk. Mert nincs szomorúbb gondolat egy gyüjtő számára, mint ha eszébe jut, hogy nagy fáradsága és szenvedélye tárgyai egyszer szétszóródnak a szélrózsa minden irányába. Még hozzá az ilyen piciny, ártatlan jószágok . . .«

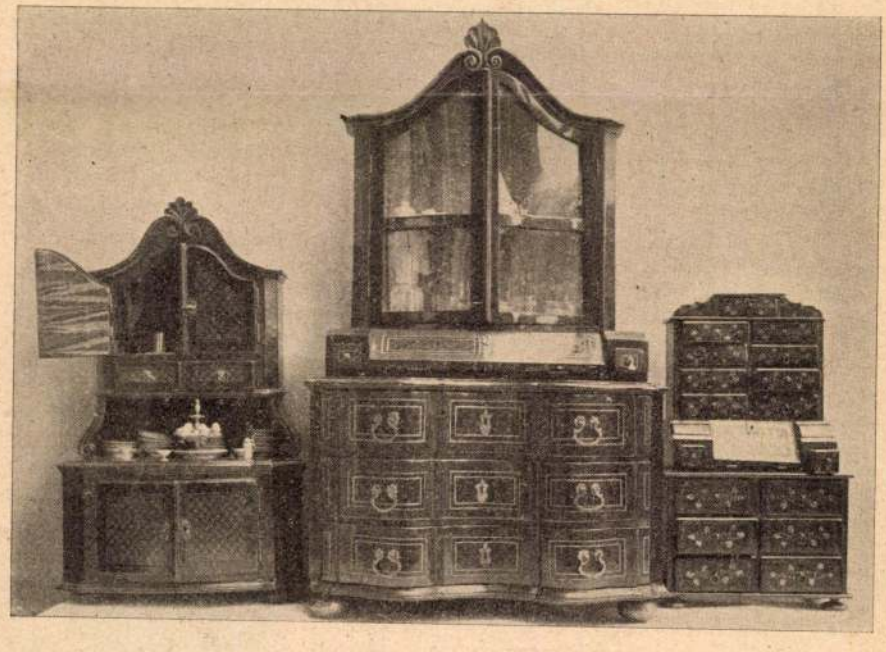

Bababútorok
Br. Groedel Dóra gyüjteményéből

amely azt az érzését szolgálja, ápolja és szuggerálja, hogy nemcsak a bérleti jog és a bútorok tulajdonjoga az övé, hanem még a »lelki levegő«, az egésznek a *hangulata* is... Mert hiszen nyilvánvaló, hogy »hangulata« nemcsak az ónémet kedélyes szögletnek, nemcsak a keleti tarka párnáknak, a nargilénak és a többi pénzenvett idegen iparcikkeknek van, hanem *mindennek*, kivált mindennek, ami az enyém és legkivált, ami még az életem mindennapi környezete is. A bútor, a lakás, az *otthon* nem olyan élettelenül veszi körül az embert, mint a viaszbabákat a kiállításon, hanem érzéseket, gondolatokat ébreszt, — egész határozottan: *mond* valamit, amire öntudatlanul, de sokszor egészen tudatosan is felelünk. Akár vesszük észre, akár nem, *párbeszédet* folytatunk az élettelen környezetünkkel is s akinek az otthona ilyenkor azt mondja, akiben azt az érzést ébreszti, hogy »Te vagy az úr a háznál«, hogy »Ne félj, majd csak lesz valahogyan!« vagy hogy »Rajta, csak rajta!«: annak az otthona egészséges otthon. Akinek azt mondja, hogy »A Főkéj-étterem az előkelő világ találkozóhelye«, vagy: »Ebből nincs kibontakozás«, vagy: »De jó a gazdagoknak!« — annak egészen mindegy, hogy kibirja-e a fala a szublimátos sikálást, mert az el fog szaladni hazulról a nem aszeptikus étterembe, vagy klubba, vagy a népgyűlésre, vagy a poros utcára, belekapaszkodik a villamoskocsi fogójába, Isten tudja ki után belelül a taxi lemoshatatlan párnáiba, megszerezhet minden betegséget, amitől a szublimátos síkálással menekülni akart és meg is szerez, mert nem jól működik az a sok *ösztönszerű* védekezése, ami jobban véd minden megtanult óvatosságnál, ami azonban csak *öntudatlanul, az egészség igazi szuggesztiójára* működik. Akinek az az érzése, hogy *minden mindegy*, azt nem szolgálja ez a védekező ösztön, az akkor is lényeges hibákat csinál az óvatosságban, ha mellékesen még igazi védekező hipochondriában szenved is. De akinek valaki vagy valami — például az otthona — azt a *szuggesztiót* adta, hogy *érdemes egészségben maradni*, az odagondolás nélkül se csinál hibát. Az például otthon érzi magát a legjobban s ezzel több járványtól menekülhet meg, mint amennyit száz liter szublimát moshat le a faláról. Amikor délben hazajön, akaratlanul is kivül hagyja a bajait, megmosdik a fürdőszobában — ahol aztán igazán »hangulatos« a sok ragyogás, fehérség és hangsúlyozott tisztaság — és legalább egy fél óráig nem törődik a világ bajával. Üdült, erősödött, pihent: az ő otthona a művészi stílusára és még az ízlésére való tekintet nélkül is *egészséges otthon*.

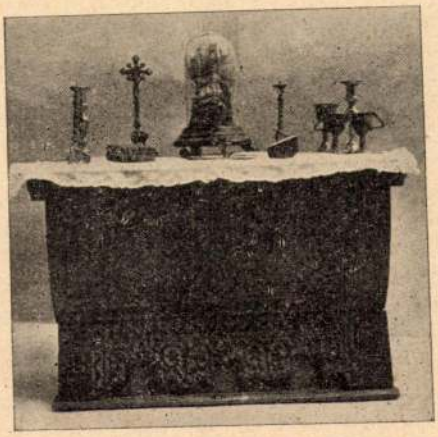

Fiókosszekrény mütyürkékkel. Br. Groedel Dóra játékgyüjteményéből

De éppen, mert a lakó szereti s ezzel tudatosan is iparkodik csakugyan minél teljesebb mértékben az otthonává tenni a lakását: minden részét, amihöz más jobban ért, annak a tanácsa szerint rendezi be. Kétségtelen, hogy kellemesebb otthon, amely jobban őrzi az ember egészségét, jöjjön hát az orvos és ő is mondja meg, amit kívánatosnak tart. Ha az orvos elolvasta, amit a kézikönyvek a lakáshigiénéről írnak, akkor alig lesz a lakásban zug, amelybe bele ne kellene szólnia — ha egyáltalában megenged »zugokat«, minden piszok, por s ezzel baktérium és — ugy-e sokszor olvastuk már: — betegség búvóhelyeit. Ha azonban az orvos többet is tud a lakáshigiénéről, mint amit a kézikönyvek írnak és kivált, hogyha még magának is vannak tapasztalatai arról, hogy milyen lakásokban élnek emberek egészségesen vagy betegen: akkor azt fogja mondani, hogy a nagy baktériumfélelem görcsös idői szerencsére már elmultak és a tudomány mai állása szerint őrzött egészség már egyáltalában nem kívánja a moshatóságnak, áttekinthetőségnek, pormentességnek azt a rideg tökéletességét, amelytől az üdvösségünket vártuk husz esztenővel ezelőtt. Ma már tudjuk, amit akkor még nem tudtunk: hogy az egészség-betegség egyáltalában nem azon áll, hogy hol mennyi baktérium rejtőzik, hogy az egészséges emberek lakásában rejtőző baktériumhadseregek majdnem kivétel nélkül ártatlan baktériumokból állnak s hogy ami normális körülmények között az emberi betegségek baktériumaiból odajut, az általában nem elegendő ahhoz, hogy egészséges emberek betegek legyenek tőle — *ha az egyszerű polgári tisztaság erejéig vigyáznak az elszaporodásukra.* Ez az egyszerű polgári tisztaság pedig csak kisebb mértékben függ a technikai berendezésektől, mint a gondos takarítástól. A *Makart*-csokrok ellen hadakozni ma már talán fölösleges dolog, amikor még a legtömöttebb lakás berendezése is egyszerűbb, mint a Makart-csokrok idején a kórházak voltak. A polgári (és azonfölüli) lakások ma szokásos berendezése ebből a szempontból nem szorul másra, mint az egyszerű gondos háziasszonyi tisztaságra. És ha valaki hódolni akar a precíz vizsgálatok divatjának s pontosan meg akarja állapítani, hogy az egészségnek ebből a szempontjából elegendő-e a lakásának a higiénéje, akkor talán az a legjobb, ha elereszt a hálószobájában három poloskát s aztán addig tisztogat, míg kiirtotta őket az utódaikkal együtt. *Amennyi tisztaságot a poloskamentesség kíván, annyi bőven elegendő a lakáshigiénének baktériumellenes és vele határos céljaira.*

Aki kíváncsi rá, hadd tudja csak, hogy az »aszeptikus lakás«, a »Wohnmaschine«-féle törekvéseknek *semmiféle igazi egészségi jelentőségük sincsen.* Kizárólag ízlésbeli, divatbeli, vagy művészi szempontokból lehet őket megítélni s csak akinek *így* tetszik, az rakasson a szobájába linoleumot, festesse a falait olajfestékkel és üljön a gázcsőből hajlított karszék hevedereire. Akinek *a maga ízlése*, az lakjon csak egészségesen és boldogan a sík falra festett kubista oszlopok fenyegető árnyékában, vagy tartson az esztergályozott bútorai tetején akár Makart-csokrot, — ha a felesége nem sajnálja a tisztogatás megszaporodott munkáját, akkor semmi bakteriológiai baja se fog származni belőle . . . De csak, ha a maga ízlése valakinek. Az orvosra, kivált az orvosi tudományra ne hivatkozzon, ha az ízlése szerint másképpen rendezné be a lakását, hogyha amikor délben hazajön a munkájából, nem a legkívánatosabbnak, nem a legüdítőbbnek, legkényelmesebbnek érzi úgy, ahogy van. Mert az orvos inkább azt ajánlhatja, *tiszta egészségi szempontokból*, hogy még a ragadós betegségek ellen is jobb védelmet ad az a lakás, amelyben a vágyai teljesedését, a szeme és a lelke pihenését, a teste és az érzései kényelmét találja az ember, amely nem emlékezteti kórházra és betegségre, hanem,

láthatjuk, már ugyanazzal a berendezéssel találkozunk, mint a Pompeiben feltárt házakban.

De az első primitív kezdetek után, a stílus-fejlődésben, a népek műtörténetében, mindenkor vezető szerepet vitt a vallás. Az isteneknek, vagy az istenségnek, minden házát igyekeztek az ízlés legszebb és leghatalmasabb megnyilvánulásaival feldíszíteni.

Ilyképpen bátran állíthatjuk, hogy *minden a mi szép a lakásberendezésben, hajlékunk díszítésében, a vallás és az uralkodó történelmi osztályok szükséglete és kultúrhaladása alapján fejlődött ki.*

2. A pápák finom sugallata

Lakásművészeti téren is az egyik leghatalmasabb tényező az elmult időkben a pápaság volt. Különösen a renaissance korában, melynek megteremtése, Bizánc eleste után, az onnan kiüldözött és Rómába menekült görög humanisták révén volt lehetséges. A régi görög és római klasszikusok kultuszának feléledése, a hajdani műremekek, szobrok, fali festmények (groteszkek) fellelése és tanulmányozása hozta mindezt létre. A renaissance pápái, a különböző olasz fejedelmekkel voltak a renaissance igazi mecénásai. Ez tulajdonkép nem volt egyéb, mint a régi, nagy Róma stílusának, díszítési motívumainak újra való felhasználása és alkalmazása, a quattrocento embereinek bélyegével.

És ebben egy sajátságos véletlen is közrejátszott, mely épp ezen időkben különösen Olaszországban, a művészet minden terén minden idők legnagyobb mestereit engedte megszületni.

A lakásberendezés terén az akkori pompaszerető pápák és fejedelmek korából ma is megbámuljuk a gyönyörű asztalokat, karosszékeket, székeket,

Biedermeier babaszoba. Br. Groedel Dóra gyüjteményéből

Történelmi stílus és mai lakás

Irta: *Procopius Béla*

1. Amíg a sátorból lakás lesz

Az emberi elme első megnyilatkozásai közé tartozott kétségkivül az odu, a hajlék megszerzésére való törekvés, mely oltalmat nyujtott az időjárás viszontagságai ellen, alkalmas volt az élelmi és egyéb készletek elhelyezésére és védelmet nyujtott egyuttal úgy az állatvilág, mint az embertársak esetleges támadásai ellen.

Épp íly ősi természetes ösztön, a szépérzék, amennyiben maga a természet számtalan megnyilatkozásaiban megtanította az emberiséget a szép fogalmára és érzetére.

A leghatalmasabb emberi ösztön, a szerelem is: finomabb megnyilatkozásaiban az emberi szépség kultuszát váltotta ki és felébresztette a nőben énjének díszítési vágyát. De ezenkívül a gyönyörű vadregényes tájak, virágok, állatok, szép kagylók vagy lepkék, a drágakövek és ásványok is felköltötték már az ősemberben is a szép érzését és ennek következtében azon törekvést, hogy használati tárgyait, fegyvereit, díszítse. Sőt, mint az újabb időkben felfedezett számtalan barlangfali rajz mutatja, otthonát, barlangját is megfelelően igyekezett szépíteni.

Mindenki előtt ismeretes, hogy a legrégibb egyiptomi oszlopfejek a lotusvirág kelyhét utánozták; a minosi és mykenei kultúra az octopus polypot használta fel vázáin, mint díszítő motivumot; a legrégibb görög díszítés, a tarajozó tengeri hullám utánzatából származott; az akanthus virág és levél szolgáltatta a mintát a korinthusi oszlopfejhez és a görög és római kor ornamentikájához, míg a nagy ammonit kagyló már előzőleg a joni oszlopfej díszítésének motívumát nyujtotta; végre az újabb időkben a kagyló képezte a barokk és a lombfüzér a Louis XVI. stilus legjellegzetesebb formáit. De a szépérzék ezen kielégítési vágya és ennek tényleges megvalósulása, mindenkor egy hosszabb fejlődési menetet, bizonyos általános fokozatos kultúrális haladást és egy bizonyos részleges jólétet tételezett fel. Ez — legalább egyes kimagasló egyéneknek — megengedte, hogy a mindennapi élet gondjaitól menten, a stílust nemesítsék, fokozottabb igényeikhez mérten átalakítsák és ekként végeredményben megteremtsék az egy népet, vagy kort jellemző stílust.

De mielőtt bármily stílus kifejlődhetett volna, óriási volt az út, mely elvezetett a barlangtól, a nád- és galyakból összerótt kunyhótól és a sátortól egészen az állandó lakóházig fából vagy vályogból és végre a kőből vagy téglából épített emberi hajlékhoz. De éppoly hosszú fejlődésmenetet mutattak eme kezdetleges lakások berendezési tárgyai is.

Az emberiség első idejében a tűzhely, az állati bőrök vagy falevelekből készített fekhely és egyes kövek, mint ülőhelyek voltak a berendezés kezdetleges tárgyai. De a görög és római kor sem volt túlgazdag berendezési tárgyakban. Az ágy, az ülőke, a karosszék, az asztal, a lámpaállvány, mindez bronzból, vagy márványból és végre a láda bronzlemezzel borított fából, a nyugággyal (triclinium) együtt, voltak az egyedüli lakásberendezési tárgyak. E mellett a Pericles-korabeli görög lakóház, amint ezt Athénben, a régi Athén nyomaiból megállapíthatjuk, felette kicsiny volt és alig állott több mint két-három kis szobából. Később, amint ezt a görög Pompeiben, Delos szigetén

a nagy faragott, berakott, vagy festett ládákat, ülőládákat, imazsámolyokat, pohárszékeket és szekrényeket, az ágyakkal együtt.

De ha a kereszténység és a pápaság volt a renaissance egyik főtényezője, úgy nem hallgatható el, hogy a korai kereszténység aszkézise, szegénysége, ideális, a földi gyönyöröktől elvont eszményisége kongatta meg a barbárok betöréseivel együtt a halálharangot a luxus-művészet felett, mely a régi Rómát uralta. Visszaesés állott be a művészet, szobrászat, építkezés, érmészet stb. terén, mely előttünk majdnem érthetetlennek tűnne fel, ha napjaink nem mutatnának nekünk, igaz, hogy teljesen más indokokból eredő hasonló jelenségeket.

A renaissance egyenes, klasszikusan komoly és néha merev formái megfeleltek ezen kor nagyszabású mivoltának. Viszont az emberiség fejlődő emancipálása a keresztény vallás erkölcsi szigora alól és az erkölcsök bizonyos elpuhulása, mindinkább fejlesztette a pompa- és kényelemszeretetet. Ez lassan a barokk hajlított formáihoz és bútoraihoz vezetett. A gótika már meghozta a két láda egymásra állításából a szekrényt, most a kerevettel gazdagodott a lakásberendezés.

3. Mikor az ízlés kozmopolitává lett

Mi következett ezután? A francia királyok ledér udvara, a francia lakóházak, paloták és kastélyok termeinek viszonylagos kicsinysége, szemben az olasz palazz knak, a meleg leküzdése céljából, rendkívül magasan és tágasan épített termeivel elvezetett az olasz renaissance nagy karosszékei, hatalmas, súlyos asztalai, ládái, szekrényei és pohárszékeitől a Louis XIII. és XIV. barokkján és a regence-on át XV. Lajos rokokójához, finom apró asztalkáihoz, rognonjaihoz, chaiselonguejaihoz és causeusejeihez, szebbnél-szebb, már nem faragott, hanem berakott és bronzveretekkel ellátott

Csevegősarok a babalakásban. Br. Groedel Dóra játékgyüjteménye

fiókos szekrényeihez, commodejaihoz. A bergére állítólag Pompadour marquise találmánya, ki ilyképpen akart a Louvre és a Tuilleriák örökké léghuzatos termeiben magának védett, melegebb helyeket biztosítani.

Csodálatosnak látszhatna a különböző államok uralkodóinak és ezen államok történelmi osztályainak látszólagos kozmopolitasága, mellyel minden udvar azonnal szolgailag átvette a különböző francia Lajosok korszakai által kreált stílusformákat, tekintet nélkül a maga nemzeti sajátságaira, hagyományaikra és kényelmi igényeikre. De az a készség, mellyel ugyanezen udvarok átvették az usurpator I. Napoleon empirej't, megmutatta, hogy az építkezés és lakásberendezésben XIV. Lajos óta Franciaország és a francia építészet és műipar vált a divat irányítójává.

Ez azonban természetszerüleg nem zárta ki azt, hogy amint német, francia, spanyol stb. gotikát ismerünk, úgy az egyes nemzetek is igényeik szerint ne módosítsák apró detailokban az egyes stílusokat. Így tehát német, francia, olasz stb. barokk vagy Louis XVI.-ról beszélhetünk. Holott az olaszok nagy termeikhez igazodva, rendszerint nagyobb méretekben állíttatták elő a különböző Louis XIV—XVI. bútorokat (ami főoka annak, hogy az ezen stílusbeli olasz bútorok rendszerint ízléstelenek, mivel ezen stílusok csak mint kisebb szalon- és boudoirbútorok érvényesülnek). Legsikerültebbek még a különböző aranyozott consolasztalok. Első Napolen empireját, Napoleon Caesar-utánzása és ezzel, a klasszicizmus feléledése jellemzi. De másrészt az egyiptomi vállalkozás útján ismertté vált egyiptomi stílusmotívumok is alkották. Ez az utolsó stílus, melyre egy ember nyomta reá bélyegét. Ezzel a román és renaissance stílussal együtt harmadszor újították fel a nagy Róma klasszikus hagyományait. Természetesen: a kor szelleme szerint módosítva azokat.

4. A nyugalomvágy stílust keres

A biedermayer az első demokratikus stílus. Már nem egy egyénnek, hanem egy korszaknak, egy tömeghangulatnak kifejezője és ilyképpen a legtermészetesebb stílusforma. Az akkori emberiség lelkivilága van benne, a francia forradalom borzalmai, a napoleoni háborúk folytonos izgalmai, szenvedései, lelki megrázkódtatásai után fellélegzett emberiségé. A családi tűzhely egyszerű meleg boldogsága után vágyódnak! A Goethe-féle wertherismus szentimentális barátsági ömlengései mellett, boldognak érezték magukat, hogy szeretettjeik körében lehettek.

E mellett különösen a régi francia nemesség nagy részének elszegényedése és általában a napoleoni háborúk által okozott anyagi veszteségek, korlátokat szabtak a nagyobb bútorluxusnak. Ilyesminek szükségét amúgy sem érezték ezen, inkább a lelki, benső életre irányított korban.

Így született meg az empire hidegen előkelő, klasszikus stílusából, a bronzveretek és díszítések elhagyásával, a formák kigömbölyítésével, a meleg, szerény biedermeier. E mellett pedig nem felejtendő el, hogy e stílus eredete tulnyomóan német nemzeti, amint ezt már neve is mutatja, és ezzel, eo ipso magábanfoglal egy bizonyos családias kedélyességet. Hiányzott akkor is, sok ideig, a nyugodt, csendes, bensőséges boldogság, úgy mint most.

A különbség a két kor között — az akkori és a mai között — csak az, hogy a biedermayer-kor embere megtalálta a nyugodt boldogságot, míg a mi korunk embere és különösen a magyar, egy sokkal rettenetesebb, átélt világfelfordulás után, ezt a boldogságot csak keresi, de nem találja, mert

százszoros mindennapi gondja elvonja tőle az élet nyugodt, csendes boldog perceit.

Mindenesetre sajátságos a két korszak hasonlatossága, mely még a női divat egyszerű símaságában, a női kalapok formai hasonlatosságában is kifejezésre jut.

A történelmi osztályok elszegényedése, minden államban, természetszerüleg hátrányos hatással lesz egy új stílus kialakulására, épúgy, mint ahogy a köztársasági kormányok nem építenek többé Versailleseket és a francia köztársaság most is csak a Lajosok és Napoleon gloirejában fürdik. Egy új stílusban érvényesülhetnek a kényelem és egészség követelményei, de a benső szépség valószínűleg hiányozni fog belőle. A megélhetés gondjaival küzködő népközösségben, melynek alapgondolata az osztálykülönbségek megszüntetése és az általános egyenlősítés vágya — a stílusalakulás feltételei hiányoznak. Minden kornak meg van saját jellege, sajátossága. A mai kort a technika, az exact tudományok óriási haladása, a gyorsaság, a túlhajtott intellektualizmus és a lázas életküzdelem jellemzi.

Uj embertípus alakul ki a Lajosok Franciaországa helyett az Északamerikai Egyesült Államokban. Hirtelenül meggazdagodott és ez alapon mindinkább vezérszerepre törő egyéniségek dominálnak. Gyüjtésük nélkülözi a hosszú nemzedékek évszázados kultúráját. A nyugodt műélvezet alapján kifejlődött műértelmet és lelki dispoziciót hiába keressük. A mai amerikai gyüjtőt sokszor csak a sznobizmus, a divat, indítja a műgyüjtésre, minden műértelem nélkül. Azért, ha haladunk is a technika minden terén, ugyanezt, sajnos, nem lehet biztonsággal állítani a mai kor műérzékéről.

Babaporcellánok. Br. Groedel Dóra gyüjt.

Virággal élni a lakásban

Irta: *Havas László*

Nem hajítjuk el túlmesszire a sulykot, amidőn azt állítjuk, hogy a virágkultusz a lakásban olyan régi, mint maga a lakás; de még akkor sem, ha a lakáskultúra fokmérőjévé tesszük azt. Igy nem is csodálkozhatunk, ha az emberi hajlék virágdiszítésének már a legősibb civilizációk is annyi fejlett és művészi tanubizonyságát adták.

Mi lehet p. o. artisztikusabb, mint ama háromlábú állványokon álló urnák, amelyekben lekonyuló lótuszok, tollas phoenixlevelek, büszke sásliliomok virítván, az egyiptomi lakást diszítették, vagy azok a felvirágozott gyümölcsös, süteményes »jardiniére«-k, amelyeket alázatban összeomló alattvalók hoztak a pharaóknak hódolatuk jeléül. És többezer éve, a krétai Knossos lányai nem a ma annyira divatos szélesen lapos virágtartókba szedték-e az aranyló sáfrányt, a kecses kökörcsint?

* * *

Még könnyebben követhetjük a virágkultusz fejlődését a klasszikus ókorban, mialatt a szerény attikai kezdetből a császári Róma pazarló luxusává terebélyesedett.

Mindkettőnek bizonyára vallásos az eredete: a »lares et penates«-eknek szóló áldozatos tisztelet, de kétségtelen, hogy majdnem egyidőben már öncéllá is vált.

Ez utóbbinak magva a görögöknél, továbbá a hellenisztikus Keleten, valamint a rómaiaknál is az oszlopos átrium volt, ahol díszesnél-díszesebbé váló cserepekben, domborműves márvány növénytartókban pompáztak az oleanderek, a rózsák, a liliomok, a szeszélyes formákra nyesett buxusok. A díszül szolgáló növények száma persze minden hódítás után nőttön nőtt. Nemsokára vetélkedtek egymással a gazdagok, kinek vannak ritkább virágai. És a virágluxusban is a buja Kelet diktálta immár a divat iramát.

Ez a pompa még az átmeneti lakóhelyeknek is elmaradhatatlan kellékévé vált. Igy Ptolomeus Philadelphus egy ünnepi alkalomra emelt sátrában valóságos télikertet építtetett, amelyet a buxusok, mirtusok és ritka cserjék árnyékában a dús színpompájú virágok tömege vidított fel. A sziciliai II. Hieron pedig hajójának fedélzetén borostyánnal és szőlővel befuttatott lombsátrakat emeltetett, amelyeket ólommal szegélyzett virágos ösvények kötöttek egymással össze, míg Caligula még ezen is túltett dumpálmával és gyümölcsfákkal is ékítvén Campania vizein vitorlázó gályáját.

Ezek után könnyen elképzelhető a római lakóház virággazdagsága. Nemcsak a sokszor megénekelt villáké, hanem a városi házaké is. Hiszen a felvirágzott balkonok, loggia-k, sőt a tetőkertté varázsolt lugasos solarium-ok is hova-tovább köznapivá váltak a császári Rómában. Minthogy pedig az üvegezett növényházak is ismertek voltak már Rómában, télen-nyáron sohasem hiányzott a dúsak trikliniumában a virág. Hulló szirmaik a lakomákon a mozaikos padlót fedték, míg a mennyezetről ívelve illatos girlandok domborultak a rózsával koronázott vendégsereg fölé.

* * *

Nagy az ugrás innen, a tág római életmódtól, a középkori lovagvár térben-szellemben szűkös viszonyaiig. Egy-egy szál liliom a Szent Szűz szobra előtt, csenevész olajfaág a szenteltviztartóban, kiszikkadt barka vagy pálmaág a régmúlt virágvasárnapról — ez a sötét középkori szoba egész növénydísze. Legfeljebb ha megél még a keskeny ablakban egy-egy szegfű, amely türkizkék, sárga majolika edényében aranyozott pálcikákhoz kötözve minden manirizmusa ellenére is bájos.

* * *

Pálffy János gróf centennáriuma

Augusztus tizenkettedikén volt száz éve, hogy a leggazdagabb fantáziájú magyar gyüjtő megszületett. Pálffy János gróf, akinek emlékezetére a kegyúri templomokban miséket mondtak e napon, már jóideje halott, de azért alig van ma is magyar gyüjtő, aki Radisics Jenő pompás tanulmányaiból az ő nagyszerű tevékenységét ne ismerné és ne tudná, ki volt Pálffy gróf. Wieni, bazini, bajmóci, királyfai és vöröskői kastélyainak, ezeknek az egykor csodálatos gazdagságú gyüjteményeknek kincsei szétszóródtak, de a különös, zárkózott, gőgös és pompás érzékű nagy kastélyberendezőnek emléke elevenen él. A wieni palota még a háború előtt feloszlott, a többi kastély kivétel nélkül cseh területre jutott és hosszú pereskedések, örökösök civódásai, majd az utódállam lefoglalása után került tartalmuk pár évvel ezelőtt aukcióra.

A nádori ős, a barok-világ híres és gavalléros szereplője, az egykori Pálffy János volt ennek a gyüjtőnek az ideálja, az, aki a kastélyokat nagyrészben építtette. S az ő szellemének hódolt a késői unoka, mikor stílusban, korban, levegőben barok-világot varázsolt e kastélyok valamennyi termébe. Előbb restaurálásokkal, majd eredetieknek és másolatoknak vásárlásával. Mint egy nagy szcenikus, úgy tudta ezekben a feudális idők ragyogó pompáját a termek sokaságán megeleveníteni. És amilyen aprólékos figyelemmel vásárolta a hozzávalókat, olyan grandiózus volt elgondolásaiban, a tervek kivitelében. Sőt az ajándékozásban is. A Szépművészeti Múzeumnak a pozsonyi palotából jutott képgyüjteménye ma is ékesen hirdeti ezt. Az volt a szándéka, hogy halála után egy óriási képgyüjtemény mint önálló képtár fogja nevét őrizni, sőt szándéka volt az is, hogy az iparművészeti emlékek egy részét a mi múzeumunk részére biztosítja, de a nemes tervekből nem lett semmi.

A nagy mecénás születésének évfordulóját ünnepi kegyelettel készül megülni a Szépművészeti Múzeum.

Babaszoba
Br. Groedel Dóra gyüjteményéből

Egy és más a zeneszobákról

Irta: *Kelen Hugó*

Bár muzsikálni, épúgy, mint imádkozni, mindenütt lehet, mégis: a mindkettőnél szükséges áhitat négy falat keres.

Amíg a lakások nagy általánosságban az egyes korok ízlésének, stílusának kifejezői, addig a zeneszobák az egyes fajok, népek zenei ízlését, hajlamát konzerválják. A lakások berendezése változik, a zeneszobáké régi hagyományokhoz ragaszkodik.

Érdekes megfigyelnünk, hogy a régi hagyományokból az egyes népeknél mennyire más és más, egymástól elütő, azok zeneiségét különösen jellemző zeneszobák vagy termek fejlődnek.

A zeneszobák legrégibb formáját a középkori olasz kolostorok ú. n. *oratóriumában* (imaterem) találjuk meg, ahol bibliai felolvasásokkal kapcsolatosan korálokat és himnuszokat énekelnek. Persze, hangszeres zenéről akkor még szó sem lehetett, miután ilyet sokáig csak alantas népi mulatságokra szolgálóknak tekintettek. Később, amikor a világi műzene mindjobban eltávolodik az egyházi zenétől és monodiák (egyszólamú énekek) és madrigálok formájában beáll a zenei *renaissance*, az olasz »palazzo«-k márványtermei szolgáltak hajlékul a világi zenének. Az első pastorale-k, kezdetleges énekesjátékok — előfutárjai a későbbi operának — itt kerültek bemutatóra. A szárnyaló, fényes csengésű virtuóz olasz énekhangoknak nagyszerű akusztikai keretet nyujtottak e renaissance stílű oszlopos, márványfalú, mozaikpadlójú kis színháztermek. Még ma is egészen speciális hatású az olyan olasz zenei est, amelyet valamelyik régi palotának, az olasz templomok kissé hideg, de monumentális szépségére emlékeztető termében rendeznek.

Míg a zenei *renaissance* az olaszok nevéhez fűződik, addig a franciák megteremtik a zenei *rokokót*. Az olaszok az énekes zenei stílust, a franciák viszont hajlamuknak engedve, az ének mellett a tánc-zenét és annak formáit fejlesztik. Így még ma is Lully, Rameau, Grétry kissé merev, bájosan cikornyás, majd kellemes csevegésű »pastorelle«-jei, »balletoperái« a francia gáláns zenei stílus hagyományos reprezentánsai. A francia pszichének megfelelően színházi és kerti előadásokra alkalmas kis kínai pavillonok és házi színpaddal ellátott termek mellett, a rokokót megteremtő szalónok is kialakultak, ahol a társalgás és intrikák szövésének művészetével párhuzamosan a zenélés művészetét is kultiválják. Ezek a szalónok a falakat beborító hatalmas gobelinjeikkel, földig érő tükrökkel, fényes tölgyfaparkettjükkel, hatalmas üveges csillárjaikkal, aranyozott ülőbútoraikkal és végül gyönyörűen kifaragott zongorájukkal, amit kiegészített egy-egy aranyosan csillogó, dekoratív hárfa, igazán pompázatos és mégis derűs, mosolygós keretet adhattak a parókás művészek és művésznők bájosan graciózus, kellemes zenei produkciójának.

Ezzel szemben úgy az angolokra, mint a németekre jellemző a *gótika* formáit megtöltő protestáns szellem. De míg az angolok zenéjében a zsoltárénekek puritánizmusa még mai napig is konzerválódott, addig a német kultúra, mely felszívta magába a legkülönbözőbb stílusokat és technikákat, ezt a szellemet *barokká* fejlesztette (lásd mint beteljesedést Bachot és Händelt).

Ennek megfelelő a zeneszobájuk is. Az angol puritanizmus, mely áhítja a bibliaolvasást és a zsoltáréneklést, ehhez választotta meg a keretet: gótikusan egyszerű, kápolnához hasonló szoba, ahol a festett ablaküvegeken át jövő fény komoran, sőt misztikusan világítja meg a főhelyet elfoglaló orgonát, vagy harmóniumot. Koncertjeik értékesebb részét még ma is a székesegyházaikban vagy privát körben rendezik. Amellett zeneszobájuk gazdag gyüjtőhelye régi hangszereknek is. Az is konzervatív, vagy jobban mondva konzerváló hajlamukra vall, hogy a régi hangszerek egyikét-másikát (cembalo, viola d'amour) új életre hívni igyekeznek.

Viszont a német zeneszobán már bizonyos polgári jómód jelei észlelhetők. Barokk cifraságok: szőnyegek, függönyök, képek, szobrok díszítik a rendszerint sarokfekvésű szobát, melyben a zongora már esetleg pódiumon van elhelyezve. Szükség esetén tolóajtók széthúzásával a szomszédos szobákkal együtt könnyen zeneteremmé alakítható át.

A mai lakás zeneszobája is jórészt ezt a típust mutatja, de úgy, hogy a benne való muzsikálás az előadónak is, hallgatónak is teljesen zavartalan élvezetet biztosítson.

Ennek három főkelléke van: jó akusztika, kifogástalan hangszerek és kényelmes ülőbútorok.

A jó akusztika szempontjából általában minden szőnyegféle felesleges. Elegendő a falikárpit, mint szükséges hangtompító. A függönyök is csak azt az eredeti célt szolgálják, hogy a szobát a külső zajoktól elzárják. Dobogó, ha van: jó, de nem feltétlenül szükséges. Ha be van borítva szőnyeggel, az akusztikát már is rontja. De viszont nincs kizárva, hogy a »túlhangos« szobát kellő módon tompítani kell, ami legtöbbször mégis csak szőnyegek felrakásával érhető el a legsikeresebben. Ezt tehát alaposan ki kell próbálnunk, ha azt akarjuk, hogy zeneszobánk megfeleljen céljának.

A mai zeneszoba dominálló hangszere a zongora. Mennél kiválóbb, mint pl. a Bechstein, Steinway, Förster, Winkelmann, Bösendorfer stb., annál nemesen egyszerűbb a feketére fényezett külseje és ezzel már meghatározza az egész szoba berendezését is. Nagyon jól kiegészítik azt a hasonló színű redőnyös kottaszekrények és kottaállványok. A nagyobbszabású zeneszobákban már két zongorát és esetleg harmóniumot vagy beépített orgonát is találunk. A hangszerek elhelyezése mindig nagy gondot, sőt tanulmányozást kíván. A szoba közepe akusztikailag rendszerint nagyon jó hely. Viszont a szoba berendezése esetleg térkihasználóbb elrendezést tesz szükségessé. Ilyenkor nagyon megfelelő a sarokelhelyezés is. Ahol a kamarazenét kultiválják, ott, amennyiben pódium nincs, a szoba közepét a vonóshangszerek foglalják el.

Kiválóan fontos, hogy a hallgatóság számára kényelmes karosszékek álljanak rendelkezésre. Ez talán furcsán hangzik, de a nyilvános koncerttermekben való zenei élvezetet nagyban rontják a szűken összezsúfolt, kényelmetlen széksorok. Amikor a lélek kitárul, hogy a zenei érzések hullámzásának intenzíven átadja magát, a test legtöbbször mély nyugalmi állapotot kíván. És mennél kényelmesebb lankadtságban pihenhet a test, annálf eszültebben felfigyel a lélek. Ezt a testi és lelki diszpoziciót segíti elő a megfelelő helyes világítás is. Nem raffinált világítási effektusokra van szükség, hanem jól elhelyezett tompított fényű égőtestekre. Jótékony félhomályra, halk clair-obscur-re, amelyben a test megpihenni, a lélek szárnyalni tud.

A mechanikus hangszereknek, mint a pianola, gramofon, rádió: a zeneszobákba való bevonulását ma bolondság volna megakadályozni, habár térhódításuk a magasabb zenekultúra szempontjából nem éppen kívánatos.

Muzsikáló játékok. Br. Groedel Dóra gyűjteményéből

A lakás pénzügytana

Irta: *Szilárd Vilmos*

A lakásberendezés ízlés, pénz és temperamentum kérdése. Akár saját magunk rendezzük be a lakásunkat, akár más segítségével tesszük azt, feltétlenül tervszerűen kell eljárnunk. A megadott lakás beosztásához mérten kijelöljük a szobák jellegét, felállítjuk összesen és szobánként követelményeinket és ehhez mérten készítjük el azután számvetéseinket.

Sablon mindezekre nincs. Lakberendezési »szakácskönyv«-et még a németek sem írtak. Mert ahányféle a lakás, a család és az egyén, annyiféle különböző követelmény áll elő.

Paradoxonnak hangzik, de úgy van, hogy legkönnyebb egy kis lakást berendezni. Éppen, mert itt egyoldalúan a praktikussági szempontok a döntők. Ha eleget tettünk a lakás elemi követelményeinek, gondoskodtunk alvó-, ülő-, étkező-, háztartási és öltözködési lehetőségekről, már tele is van a kétszobás lakás. De még ezeknek az elemi tárgyaknak az összeválogatásánál is először önmagunkat kell vizsgálni. »A sok szekrény nem szép a lakásban« téves elvek alapján, sokan csak egy kis szekrényt és kommodot állítanak be és a beköltözés után állapítják meg, hogy a legszükségesebb holmijaikat sem tudják elhelyezni.

Tehát itt is mindig a praktikus oldalakat kell mérlegelni. Ez pedig azt írja elő nekünk, hogy akinek sok a ruhája és az egyéb holmija, annak legyen hozzá kényelmes rakodóhelye. Ugyanezért ajánlatos, hogy a házasfeleknek lehetőleg külön-külön szekrényük legyen. Pedáns, egyszerűen öltözködő ember kisebb szekrénnyel is beéri. A »nem szép a túl nagy asztal« elvét sem szabad általánosítani. Mert hiába szebb a kis asztal, ha az a kétszemélyes hétköznapi étkezésre sem alkalmas. Mikor már pontosan megállapítottuk, hogy mi legyen okvetlenül a lakásban, következik a második kérdés: a pénz. Tervszerűtlenül vásárolnia senkinek sem szabad, beosztás nélkül csak a legkiváltságosabbnak.

Semmit sem szabad kihagyni a számításból, ha el akarjuk kerülni a meglepetéseket. A bútorzat maga csak csontváz és végeredményében az egész berendezés összegének csak egy töredéke. Ez egyaránt vonatkozik úgy a kis, mint a nagy lakásokra. De mivel előttünk a szerényebb középosztály érdeke lebeg, arról beszélünk elsősorban. A kétszobás lakásnál kerülni kell minden felesleges, minden célszerűtlen bútordarabot. Bármennyire díszére válik is ilyen lakásnak egy nagy, Mária Terézia korából való tabernakulum, annak bizony nagy hely kell. Egy egész falsíkra van szüksége, hogy érvényesüljön. Pedig ma különösen gazdaságosan kell bánni a hellyel.

Nyugodtan mondhatjuk ennélfogva, hogy a régebbi történeti stílusok bútorai nem felelnek meg a kislakások lehetőségeinek. Az ilyen szobákba — biedermeier bútorokat, vagy régi stílusban tartott új bútorokat ajánlunk.

Szóljunk most valamit a dísztárgyakról. Kevés legyen ebből, de válogatott darabok. Az apró csecsebecsék, a búcsúfiák, a galvanizált gyermekcipők túlhalmozásának divatja régen elmúlt. Éppen úgy ízléstelen és divatját múlt dolog a falak teleaggatása értéktelen reprodukciókkal. Kevés, de kvalitásos holmi kell a lakásba, ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni. Nagyobb lakásokban a praktikusság kérdésének nehézsége enyhül. Itt már gondolhatunk díszbútorokra is. Itt már szó lehet az egyes szobáknak különböző stílusban való berendezéséről is.

De megalkuvásra még itt is szükség van. A legtisztább renaissance stílus dacára is megeshetik, hogy sötét lesz a lakásunk és nem lesz benne egyetlen olyan kedélyes zug sem, melyben a napi fáradalmakat kipihenhetjük.

Aki egyszer stílusbútorokkal, vagy éppen antik bútorokkal rendezkedik be, abban már kezd is dolgozni a gyüjtési hajlam és ez a nemes szenvedély elkíséri őt a sírig. A legkevesebb az olyan ember, aki itt meg tudja tartani

DR. BUZA PÉTER

AZ ERDŐN VETT KORONA...

Csigó László felvételei

. . . s méghozzá hétágú, ahogy az már dukál a bárói címhez. És persze címer.

A címermező hasított pajzsában három sziklacsúcson három fenyő, jobboldalt egy vitorlás, felül kétoldalról griffek tartják a hétágú koronát, s alul jelmondat díszeleg: Labor bonae famae gloriaeque pater est . . . a munka a jóhír és a dicsőség atyja . . .

A máramarosszigeti illetékességű *Groedel testvérek* „Gyulafalvi és Bogdáni" Groedel Ármin, Albert és Bernát 1905-ben kapták kézhez az adományozó levelet. Két évvel azután, hogy a „legfelségesebb kegy" magyar nemessé varázsolta az erdőkön, fakereskedelmen meggazdagodott, Németországból bevándorolt nagybirtokos családot. Díszes kiállítású, nagyalakú albumban kinyomtatva is olvasható (saját költségén gondoskodott ily módon az örökkévalóságról) az adományozott a legmagasabb helyen kelt rendelet: „. . . *Legyen tehát szabad ezentúl Neked és mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékodnak a czimert, bármi tisztes és illedelmes cselekvényben, vérten, paizson, zászlón, lobogón, vitorlán, sátoron, házon, sírbolton, temetőn, emléken, drágaságon, gyűrűn, nyakékességen, pecséten, épületen, falon, bútoron békével s akadály nélkül viselni, hordani, azzal örökkön-örökké élni . . .*"

Örökkön-örökké? . . . Békével? . . . Még meg sem száradt a tinta az iraton, máris megszólaltak a harsány harsonák:

„*E röpirat hangja szokatlanul éles és kíméletlen, mert célja a sajtópör provokálása. A Groedel testvérek cég ugyanis, mely azelőtt a kincstárt, most évek óta a székely népet fosztogatja, nemcsak avval kérkedik, hogy a sajtótól nem fél és bármikor elhallgattatja — hanem nyíltan hirdeti azt is, hogy neki mindent szabad, még a törvények ellenére is. Mivel tehát nemcsak a közérdekről, de*

Lamoral vo
az európai

Lamoral von Thurn und Taxis, az európai postaszolgálat megalapítója

a szentesített törvények fitymálásáról is szó van ebben az esetben — hiszem, hogy a hazafias magyar sajtó közli ezen röpiratból azokat a részeket, melyek alkalmasak arra, hogy e szemérmetlen zsebrák céget a törvényes megtorlás útjára kényszerítsék."

E rövid — de meg kell adni, lényegretörő — szöveg csak a címlapot tölti ki. A füzetecske 1906-ban jelent meg az igéretes című „Panama tanulmányok" sorozat részeként. Néhány mondat a sok százból: „*A magyar faipar terén szerzett érdemeiért kapta a család a báróságot? Hogy valaki a Magyar Államvasutaknak sok fát ad el az még talán nem okvetlenül érdem, s az sem, hogy ezen milliókat keres . . . Régóta beszélik már, hogy a bárói rang úgy kél, mint börzén a szilvaíz!*"

Még ugyanebben az évben újabb könyv jelent meg a Groedel testvérek „viselt" dolgairól. „*A Groedelék erőszakos, lelketlen monopolizáló törekvése megölője itt a vidéken az erdők kedvező értékesítésének, s a faipar fellendülésének. S nem hogy a hazai ipar céljait szolgálnák — ez volt indoka báróvá tételüknek! —, hanem saját önző céljaik miatt ennek legveszedelmesebb ellenségei . . . Mérlegeik szerint alig érik el az évi 6—8000 korona tiszta jövedelmet, s nem fizetnek annyi adót, mint egy kisvárosi szatócs!*"

*

— Nem ismertem ezeket a könyveket. Azt, hogy a családunknak nem volt barátja a sajtó, azt persze tudom. Ennek is van oka. Az én apám kemény ember volt. Sokan nem szerették.

— Különösen, mert ténykedése sértette azoknak az érdekeit, akik a régi arisztokráciához tartoztak. Ott volt Mikes gróf . . ő akarta rátenni a kezét az erdőkre. Nagy hatalmú erdélyi arisztokrata. Ő fütyült, az újságírók meg táncoltak. Emlékszem, valami Singer nevűre. Az többször járt itt a pesti házunkban. Pénzt kért, hogy ne „kényszerüljön" írni rólunk. Apám mindig kidobta. Tudta, hogy aki hagyja magát zsarolni, annak nincs megállása többé. No, és ügyes ember volt, bízott magában. Én azt hiszem, apám, *Groedel Ármin*, üzleti határozottsága teremtette meg a családi vagyon alapjait. Nem volt éppen kis vagyon. Lengyelországban, Romániában és Magyarországon voltak erdeink. Lehetett összesen kétszáz-háromszázezer hold . . .

*

Groedel Irén — akit e régi dolgokról faggattam — 1905 óta lakik a Lendvay utcában. Abban az utcában lakik most is — persze az egykorinál lényegesen szerényebb körülmények között —, ahol a Groedel család „támaszpontja" volt a századforduló utáni években, azon házak egyikében, amelyekbe a család vagyonának jelentős részét fektette. Groedel Ármin már 1899-ben birtokolta a 18. és 20. számú házat. 1904-ben már a 26-os számút is.

Testvére, *Groedel Bernát* 1905-ben költözött a Lendvay utca 28. sz. alatti s történetünkben főszereplővé avanzsált városi palotába. Még szinte nedves volt a vakolat, friss illatúak, érintetlenek a termek és a szobák. Hiszen éppen csak hogy elkészült, amikor építtetője, Brüll Henrik Géza — gazdag iparos és kereskedő — eladni kényszerült. Groedel Bernát a feleségével, Stern Margittal és tizéves lányával, Dórával költözik be a jó ízléssel tervezett épületbe.

Az építési engedély — 1900-ban kelt — nyaralónak nevezi a jókora házat. Aki manapság körbepillant a Hősök terén, minden bizonnyal felfigyel erre az arányos építésű villára. Az egykori Aréna (mai Dózsa György) út és a kis, árnyékos Lendvay utca sarkán áll, a tér majd minden pontjáról jól látható.

A tervező *Kármán Aladár* és *Ullmann Gyula*. Kettejük közül Kármán az ismertebb, az évtizedekig együtt dolgozó építész duó vezetője. 1871-ben született Budapesten, s itt is halt meg 1939-ben. Münchenben tanulta a mesterséget, s tanulóévei után nem sokkal bérházak tervezésére specializálta magát. Ő tervezte az Akadémia utca 19—21. szám alatti eklektikus stílusú bérházóriást, és a még monumentálisabb Károlyi Mihály utcai, az Egyetemi Könyvtárral szemben terpeszkedő szecessziós bérházcsoportot. Ez a két stílusjegy ötvöződik a Lendvay utcai palota karakterében is.

*

— Azt mondanám — kezdi a rögtönzött stílustörténeti fejtegetést *Darkó Jenő*, az Iparművészeti Múzeum tudományos munkatársa —, hogy a késői historizmust gyenge szecesszióval keveri, így áll össze ez a sajátos koktél. S a hatás, amelynek nyoma érződik a kivitelezés részletein, határozottan franciás. A tervező már elszakadt az eklektikától, a historizáló modortól, s lépett egyet a szecesszió felé, de még nem eleget.

A tágas hallba lépünk.

— Igen, itt már erősebb a keveredés, a stílusok között a neogótika is megjelenik. Főleg az emeleti folyosót határoló faragott korlát képviseli ezt a modort. A faburkolat és a faragott ajtók — tölgyről vagy valamilyen hasonló „sűrű" fáról van szó — szecessziós motívumoktól tarkák. S az ajtók szépen csiszolt üveglap betétjei is.

A hallból nyílik az ebédlő. Ma az épületet birtokló Állami Egyházügyi Hivatal tanácskozóterme.

Újabb stílus, de már nem olyan szép kivitelben. Neoreneszánsz jegyek keveredve a szecesszióval. Lám, itt még az eredeti szövetkárpit borítja a falat. Nagyon szép. Valószínűleg francia műhelyben készült. A kandalló zöld márványa viszont minden bizonnyal olasz eredetű. A déli Alpesekben bányásszák ezt az értékes és ma már ritkán használt anyagot.

*

Groedelék élték a világvárossá nőtt Pest nagypolgárainak szokásos életét, minden említésre méltó esemény nélkül. 1934-ben meghalt a családfő, közben leánya, az 1885-ben született Theodora kétszer is férjhez ment. Először az európai hírű főrangú család sarjához, Thurn und Taxis Emilhez („nagyon csinos fiú volt, huszár! Mindig huszárruhában parádézott . . . de egy könnyelmű, semmirekelő és semmire se jó fráter . . . a pénzéért vette el az unokanővéremet . . .") majd néhány évig tartó házasságát felbontva, Korbuly Lajoshoz, egy aradi földbirtokos fiához. Groedel Dóra költséges szenvedélynek hódolt. Szenvedélyéhez jó ízlés és elmélyült tárgyismeret is járult. Másként aligha hozhatta volna össze egy negyed század alatt Európa-szerte számon tartott játékgyűjteményét.

*

„A Lendvay utcai palotában, amely telve van szebbnél szebb régiségekkel, remek képekkel, festményekkel, egy különösen bájos gyűjtemény is van, hovatovább zárt egészet alkotva, s ez Groedel Dóra bárónő gyermekjáték gyűjteménye . . . A babaszobákon a szakértő szeme azonnal észreveszi, hogy milyen nagy fáradsággal és szorgalommal állította össze a gazdájuk. Először csak az üres szoba volt meg, más esetben csak a bútorok. Egyenként került melléjük egy-egy kályha, lámpácska, odaillő miniatűr szőnyeg . . . Aztán a bútorok különféle nemei. Szekreterek, almáriumok, íróasztalok. Babakonyhák porcelánnal, ónedénnyel berendezve. Egész kis kúriák, több emeletesek, keresztmetszetben bemutatva. De hadd mondja el pár soros írásban ő maga, hogy milyen érzések között tart ki a legpoétikusabb gyűjtés területén:

Nincsen írótehetségem és nem is írtam soha. Csak Szilárd Vilmos úr kért meg, hogy gyűjteményemről egy pár szót írjak. A régiséggyűjtést 15 éves koromban kezdtem. Ebben sok része volt anyámnak is. Ő oltotta belém a szeretetet, és még ma is hozzájárul a gyűjtemény tökéletesítéséhez az ő figyelmes szeme. Nagyon nehéz gyűjtés ez, mert ritkán, sok fáradsággal, utazással lehet ezekhez a tárgyakhoz jutni . . . Gyűjteményemet, amíg élek és viszonyaim engedik, fejleszteni akarom. Halálom után egy múzeum kapja. Hogy melyik országba vándorolnak, nem tudom. De erről talán ne beszéljünk. Mert nincs szomorúbb dolog egy gyűjtő számára, mint ha eszébe jut, hogy szenvedélye tárgyai szétszóródnak a szélrózsa minden irányába. Méghozzá az ilyen piciny, ártatlan jószágok . . ."

(Részletek a Műgyűjtő 1929-ben megjelent cikkéből.)

*

— Ne írja meg a nevem, nem tartozik a tárgyhoz. Magam is játékgyűjtő vagyok. Az 1940-es évek végén ismertük meg Groedel Dórát. Akkor még hozzá képest kis gyűjtők voltunk, bár anyám több évtizede szenvedélyesen foglalkozott ezzel a hobbival. Dehát az apám egyszerű mérnökember volt, erre a passzióra nem sok jutott. A műkereskedők azonban ismertek minket. Szilárd Vilmos hozott össze bennünket a bárónővel. Szerény, halk szavú asszony volt. Akkor már a Váci utca 44-ben lakott egy kis udvari lakásban, férjével, Korbuly Lajossal. A szobák zsúfolva értékes tárgyakkal. Pedig

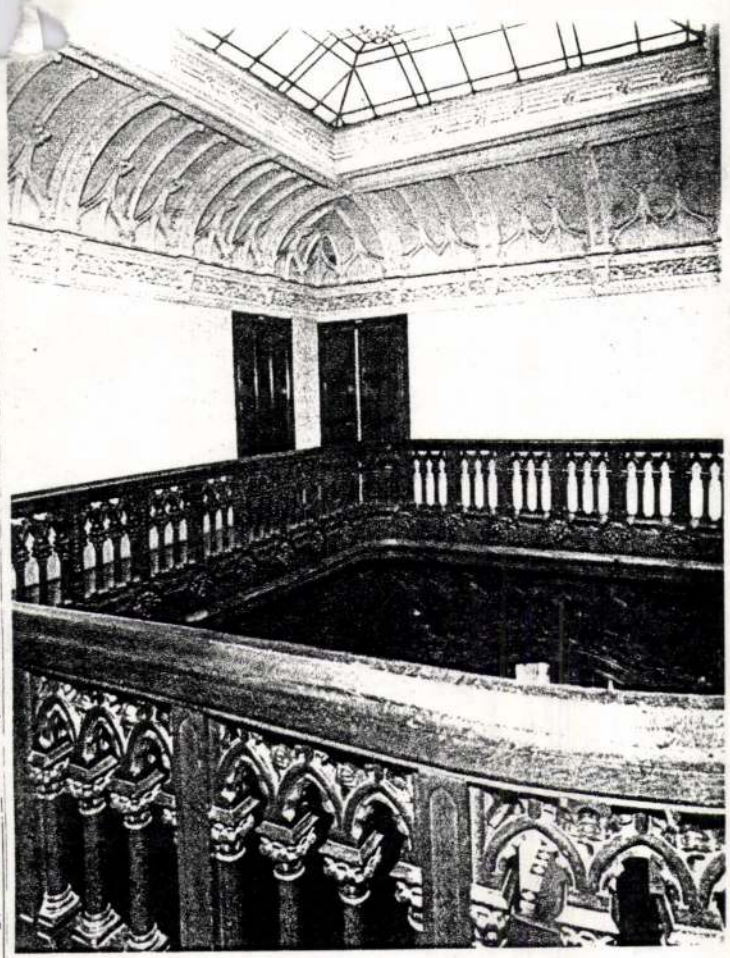

A galéria

A hall kagylófülkéje

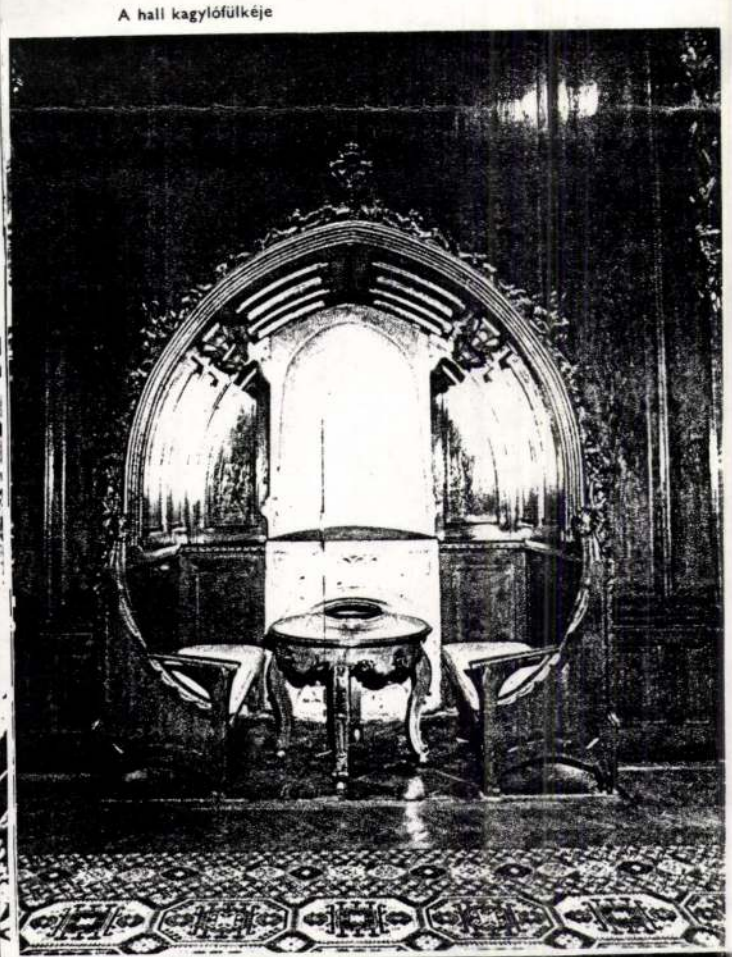

addigra igen sok elkallódott a gyűjteményből. A háború alatt valaki „őrizte" a javát, aztán „elfelejtette" visszaadni. Vettünk is tőle néhány darabot. Nehezen vált meg tőlük, de rákényszerült.

— Csak a hozzá nem értők hiszik, hogy ez valami haszontalan és értelmetlen gyűjtési szenvedély. A bababútorok és felszerelési tárgyak egy része úgynevezett céhremeknek készült, az „igazi" bútorok kicsinyített másaként. A kor ízléséről és technikájáról igen sokat lehet megtudni tanulmányozásuk révén. Sajnos, közgyűjteményeink későn kezdtek el foglalkozni a témával. Közben a világon mindenütt ugrásszerűen nőtt ezeknek a tárgyaknak az értéke, és egyre nehezebb hozzájuk jutni. Ki is használják a nepperek, hogy nálunk „hivatalosan" még ma sem veszik komolyan a játékot mint műkincset. Ha valaki kivisz az országból egy több száz vagy esetleg több ezer márkát érő porcelán babát, a határon szalutál a vámos. Pedig ez is nemzeti kincs, és nem győzöm hangsúlyozni, nem egyszerűen kúriózum, sokkal több annál, a XVIII. és XIX. század iparának és ízlésének tükre. Hű tükre.

*

A Groedel-gyűjtemény tehát szétszóródott a „szélrózsa minden irányába". Magángyűjteményekben őriznek néhány tucatot belőle, az Iparművészeti Múzeumba került egy Mária Teréziakorabeli ötvösmunka, aranyozott hintó. Valamikor ez is a Groedel-gyűjtemény darabja volt, képe és leírása szerepel a cikkben, amelyből idéztünk.

Ha valamiért fennmaradt a Groedel név — és erről tanúskodnak külföldi műgyűjtő szaklapok friss keletű cikkei — az Dórának és szenvedélyének köszönhető. Első férjének, *Thurn-Taxis Emil*nek családi nevét viszont valamennyi lexikon őrzi. A hercegi család ősei Milánó urai voltak valamikor a XIII. és XIV. század fordulóján. Már 1451-ben megszervezték első, országok közötti postai futárszolgálatukat, és II. Lamoral személyében 1624-ben „örök időkre" elnyerték a főpostamesteri rangot a Német-Római Birodalomban. Az évszázadokban mérhető „örök idők" postai privilégiuma rangot, vagyont és hatalmat jelentett a családnak, és kultúrhistóriai halhatatlanságot, hiszen a korszerű nemzetközi postaszolgálat megteremtése fűződik nevükhöz.

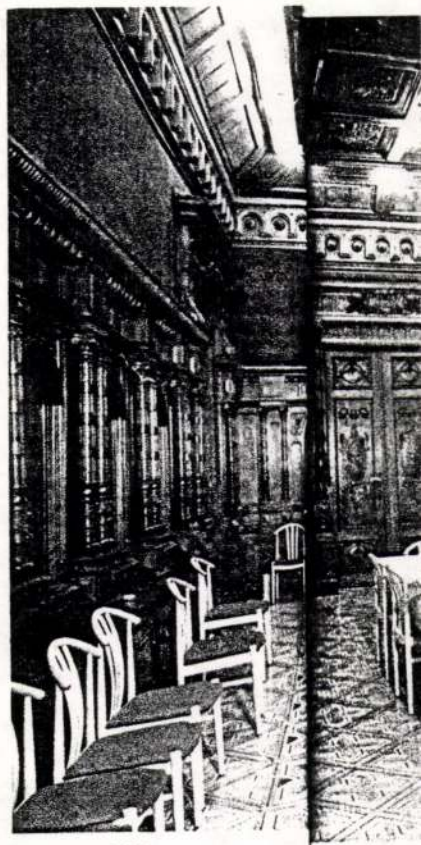

Az egykori ebédlő

A zöld márványkandalló

ndalló

Az ebédlő ajtaja

A galériára vezető lépcső

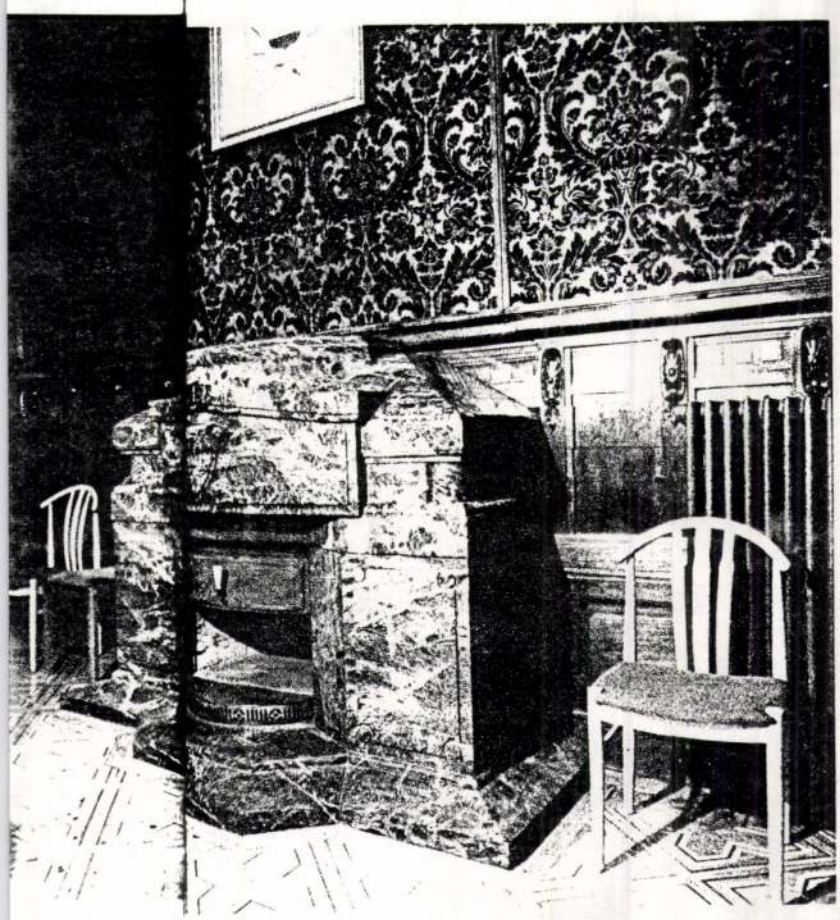

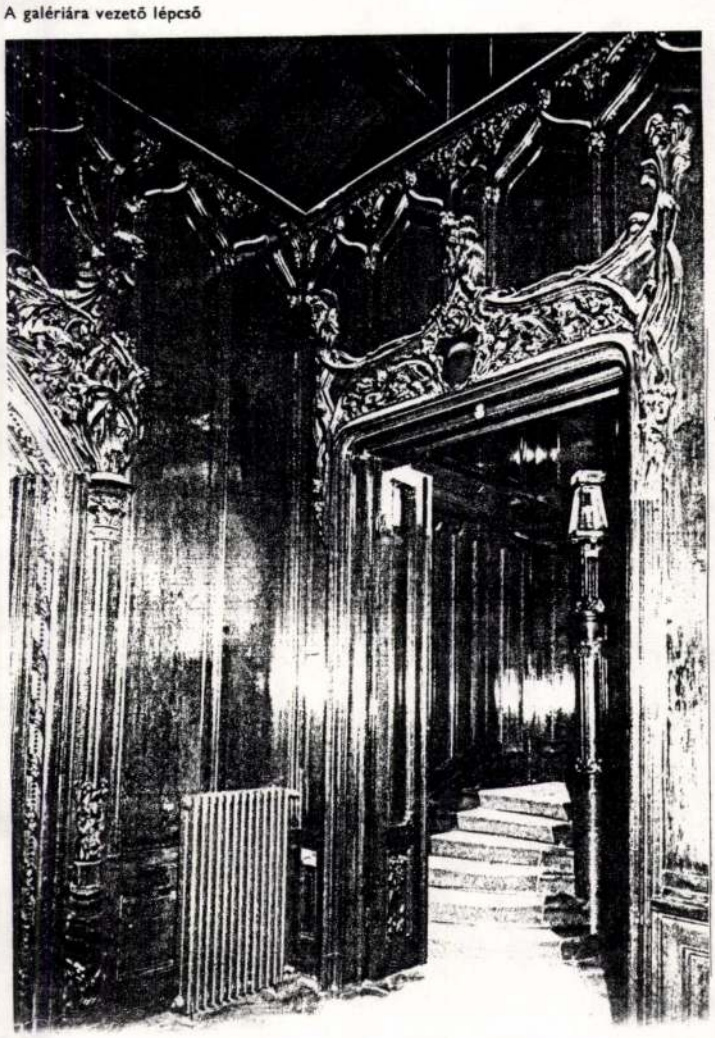

GROEDEL gyűjtemény

Budapest 1979. 11.

MDK

br.Groedel Dóra ipm.

babaszerviz

Meg A Mügyüjtő 1929. 8-9.sz. 252 l.

MDK

Groedel H. Bp.

Uj tagok a M.Ipm. Társ. Magyar Iparművészet,
1901. 291. l.

Groer, Ferdinánd született 1840 körül

„Női arckép" Vászonfestmény 20x14,5 cm

J. l. j.: Groer ~~p~~ 1844.

Kiáltási ár: 2500 ft.

BÁV 52.Képaukció katalógus Bp.1980.szeptember

MDK

Gróf, iparmüvész

Kfj: Kiállitásokról. M.N.Müvészet, 1938. 4.sz.
8o. o.

Gróf

Szerepelt a lakást diszitő művészetet bemutató kiáll.-on. Tamás Galéria.

Kat.1935.Szept.26- Okt.10.

M.D.K.

Gróf
Ipartművész

Ipartművészeti műhelyében
dolgozott Kádár László

M. Aranyi Aranyi: Emlékezés Kádár László grafikusművészre
Művészet, 1963. március – 48 lap

MDK

Gróf

Hamburg-Amerika Line és Norddeutscher Lloyd budapesti utazási irodája. Terv.: Faragó és Gróf. Fényképfelv.

Tér és Forma, 1935. 4.sz. 106.lap

MDK

Gróf, festő

Radnóti M: A Livre d'Art világkiáll. Literatura, VI.évf. 1931, 5.sz. 165 l.

MDK

Gróf-Faragó

Tér és Forma, 1935 VIII. 1o3.

ıelye :----------

MDK

Gróf és Faragó

Müvészet 1938. III. évf. 22. sz. 16o.l.

Faragó és Gróf, műkőtermazt. -k MDK

a Keródy György által tervezett Lipcsei -divatház belső berendezését készitették.

Nagyvárosi boltkapuzatok.

Tér és Forma. 1936. 297-300.l.

MDK

Gróf és Faragó

Lakást diszitő kiállitás. Nemzeti Ujság 1937. szept. 26.

D

Gróf Gyula

grafikus

l.

Csaikai fényrkl.

32. l.

Fyziol-ústa, erősd VIII.174.

Gróf Annamária és Lisztes Edina

Illúzió

Gróf Annamária: Fotokollázs

1999. április 12.
19.00

Stefánia Palota
1143 Budapest, Stefánia út 34.

a kiállítást megnyitja
Szirtes János
képzőművész

Nyitva: minden nap 13-19 óráig
A kiállítás bezár 1999. április 25.

A kiállításon három képcsoport látható. Kiindulópontjuk a valóság, mely átélhető; megoldásuk az illúzió – a „nem létező". Ezek a pszeudo-terek hol hagyományosan az egyes kompozíciókon, máskor két kép kölcsönhatásából, a harmadik megoldásnál a néző mozgásának következményeként jönnek létre.

szél Ágnes

tűnődések

1999. április 23. 17.00

Városház Galéria
2600 Vác, Eszterházy u. 3.

a kiállítást megnyitja
Kocsis Iván fotóművész
Macskássy Imre Géza - mandolin

Nyitva: minden nap 10-17 óráig
A kiállítás bezár 1999. május 6.

Dozvald János

interaktív kertészet

Fotókertészet

1999. április 12. 16.30

EUROPARK közlekedő területén
1191 Budapest, Üllői út 201.

a kiállítást megnyitja Huschit János
a LetteraWorks Kft. igazgatója

Nyitva: 10-18 óráig, a kiállítás bezár 1999. április 25.

Aktív kertész bárkiből lehet ásó, kapa, metszőolló birtokában. Az interaktív kertészethez kell a számítógép is. A kertek fotográfiai világában nincs más szerszám, csak az egér. Érintésére a természet különleges módon reagál.

Grise, Tobias festő

Wien

Nem magyar

Der Ungar 1843. júl. 18.
(L.: Pester Salon 1843.)

Kalmon

Grise

Stäb. IV. 112

Nyilassy S:

2239. Tájkép.

A rozoga deszkakeritésse
hérruhás szőke kis leány áll é
kal. A középtért különféle lom
épületek bontakoznak ki. A der
alól jobbra: Nyilassy.

Vászon, méretei 44.5: 54.5
Vétetett a Nemzeti Salonba

Grippe József
szegedi építőmester

l.

Zádor – Rados
22 i. l.

:vány

.....pengő
a Budapest....kerület.....
.....tulaj-
i épületen végzendő átalakitási mun-
niszter Urnak 1933.évi 148.728/VII.
ékek Országos Bizottságának 193..évi
gedélyirata alapján, a Műemlékek Orsz.
ulék fejében felvettem.

.....hó.....napján

.....

.....

Grippe

l.

LykaMagyműI300-50

301. l.

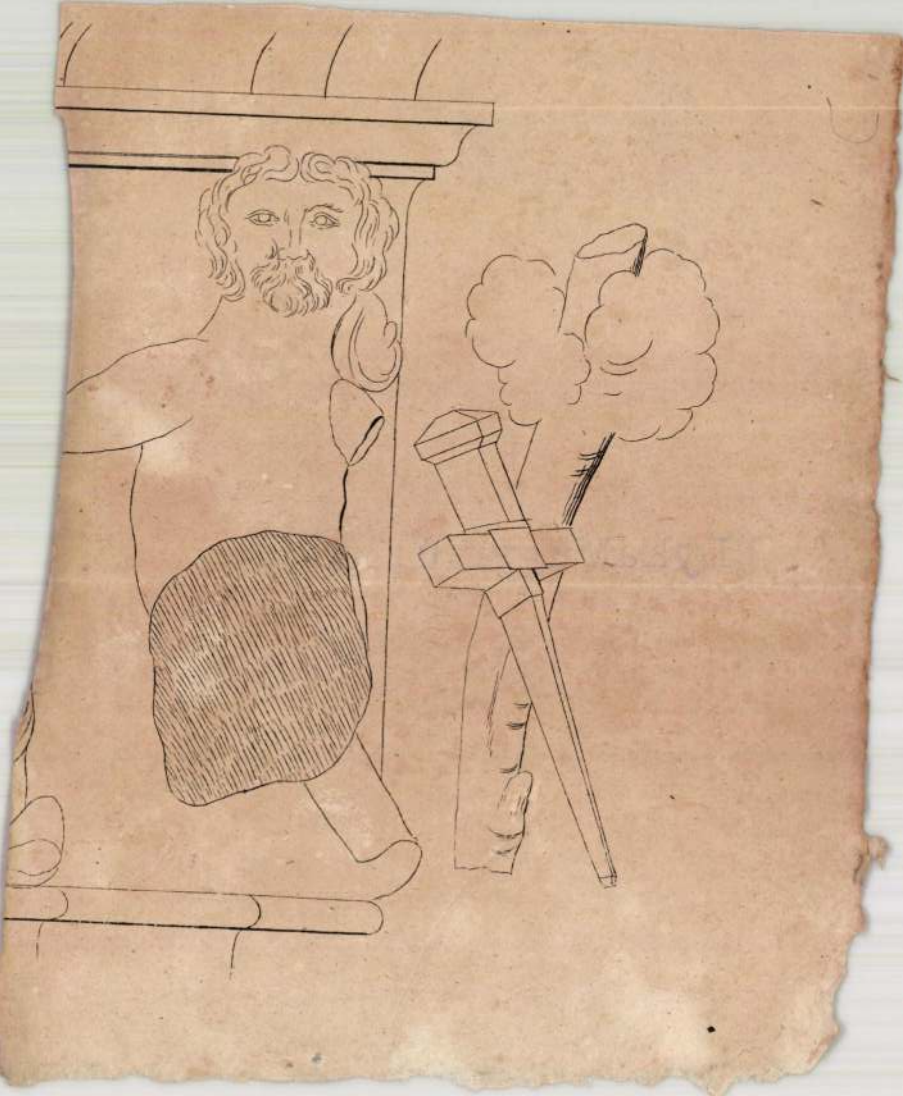

Gyrippe József

Kegyedi épitőmester

Laid

Kovács Makó

16. l. 18. l.

a 18. n. Esp.

MAGYAR KÖNYVBARÁTOK
KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA KÖNYVESBOLTJA
BUDAPEST IV, KOSSUTH LAJOS-UTCA 18. SZÁM
LEVÉLCÍM: POSTAFIÓK 242. TELEFONSZÁM: 186-281
POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA 58.037

N.
M
N.

1943.III.12.

SZÁMLA

BÉLY
(11836/1879. I
megállapítot
mente

MENNYISÉG	FELSZÓLALÁSOKAT 14 NAPON BELÜL ÉS C SZÁMLA BEKÜLDÉSE MELLETT VESZÜNK F
1	Aggházy: Georg Raphael Donne Magyarországi alkotásai
	SÁ/RNÉ, fiz 30 nap alat

Grippe József (2.)

Kegadó építőmester, né-
met származású. A
makói 1780-ban épült
csanádmegyei vármegyeház
bővítésének tervezésével
bízták meg. Monumen-
tális hatású empire
stílű terve nem valósult
meg.

Kovács Gyula. Makó város
építészete. Makó 1918. 11. l.
Kézirat. MOB Könyvtár
4758. leltár.

Az 1830-as évek
elején.

Gyrip István

ötvös Sopron

1696–1701.

Oratiói

Gripp János

ötvös

Sopron

1696. sept. 26.

volgyörösben

Házi

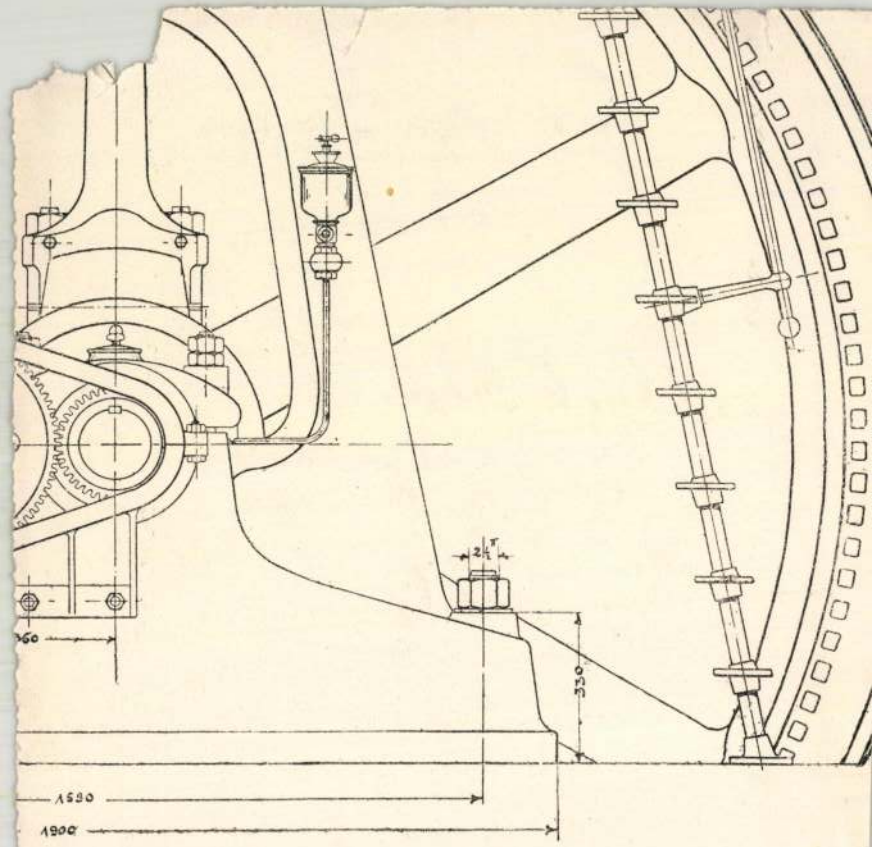

Az 50 lóerős Bánki-féle benz

(A vezérlést

Grejp, Johann

otvoš, 1696 - 1701, Sopron

l.

Csatsopronióto. 16. l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1979 JAN 21.

Orisekné Farsang
Erzsi, grafikus

Vasárnap, 1979. január 21.

1021

ORISEKNÉ FARSANG ERZSI: DISZNÓÖLÉS (linómetszet)

ES

Női fodrászat

Akármi, csak konty nem

Mi a legfontosabb a női frizuradivatban? Erről faggattuk *Halmai Tibort.* S tőle nemcsak azt kérdeztük meg, milyen általában a nemzetközi és a magyar női hajviselet divatja, hanem azt is hogy a fehérvári lányok és asszonyok szívesen követik-e a legfrisebb formákat?

— A Sasson vágást tovább fejlesztették, a tengerentúlon már tavaly divatba jött az úgynevezett forma hajvágás. Számtalan forma, lehetőség kínálkozik, s hogy melyiket

Griselini
1780. temesi bánság 9 térképét, tört. és term. leirással.

Kogutowitz Lajos: A m.térképészet multja, jelene és jövője. Bp. 1929. 16 l.

Grisel József

bizonyítvány jó eredm.

Értesítő

1911/12

26 l.

Čech církevní dějiny XIV. 57.

VIII. 161.

Grisel József

Kereskedelmi miniszter

Budapest

Építész

1911/12. 24 l.

Grisel József

100 K államsegély

Értesítve 1911/12

24.

Grisel József

kereskedő segéd

K.

Érdemes 1910/11. 15. l.

della Robbia.

ban † ugyanott 1482 febr. 20-án.

Jézussal.

obbrafordultan ül és a térdein
gja, a ki jobbját áldásra emelte
es gömböt tart. Fejöket dics-
nának: kék palást és derékon
jakkal, a gyermeknek: térden
kendő. A háttér hegyes vidék.
ej van.

m. — Lelt. sz. 1375. — Vété-
Glisentitől 1500 lirán, vagyis
1895 október 24-én (279—895).
1895 október 24-iki 59601 sz.
molást elfogadta az 1900 novem-
az 1901 augusztus 26-iki 373

str. 27. l. — Verzeichniss N° 178.

36

Grisel József

100 K államsegély

Kőbánya 1909/10. 8. l.

Czirjék Mihály testvér

Dejéton alól, kétnyolcadból
s neme barna, s arcza s tajtsza
jával kardjának markolatát
mánya s nadrágja piros és czi
s kacagányának, töltény tásk
Jeje sas látható gyémrán
Zöld prém kalpagja tunik
szít.

Kajtesés, vászonra, mére
ar 1893. VII. 17-diki metszésre
A m. tud. Akadémia
arral, hogy e lapok a Lirai kéz

Grisel József

Cook kereskedő

Érsekújvár 1908/9. 13. l.

T. 3935.

a IL DANVBIO van jelezve, GERGE
gyelmünket, a középtérben pedig
ancsnokaik szerint megnevezett és
mögött, Il quartiere di S:A:E: di
átrai tünnek szemünkbe. Felirata

DE-
ANTATO
ttembre
6.

9 : 37.5 cm.

16.

Grisel Józef

kareok. mil. - tűz Took

Rétimisk (909/10. 8. l.

514. L. F. G.

Sz. Utrechtben 1750-

II. József.

Egész alakban van ábráz
talapzaton áll. Jobb kezével a
jogart fogja, mely mellett l
balját pedig csipőjére téma
fodorított, bajusza és szak

közűl az aranygyapjas-, a M
István-rend jelvényeit visel
fekete nyakkendő, csipkefod
sárga dolmány, bőrnadrág, z
hajtókával és béléssel, magass
Derekát szolgálati jelvény sz
asztalterítőn czímer látható
tonicus keretben és négy so
IMP. S. A. GER. HIER. HVNG. B
BVRG. LOT. BRAB. COM. FLAN
»VIRTVTE ET EXEMPLO« és jobb
hoz közel: »*L. F. G. van der*

Vászon, méretei 242 : 95 cn
tett 1894 július 9-én Pick Ado
Kifizettetett 1894 julius 20-án. —
ber 31-én. — Az elszámolást jóv
3304 szvsz. határozat (1–895).

Kifüggesztésére vonatkozó a
Puyl: II. József császár.

Grisel. József

esti tanfolyam

100 K államsegély

Értímúk 1907/8. 19. l.

422-430.

SZÉKELY

ref. templ

Grisel József

100 K államsegély

Erdőmisk 1910/11.

15. l.

aranesnokkal,

50

L kelejesítő legénnyel, kikkel

it jében.

~~egy~~ hadi ~~naszád~~ láthatófelvont vitor-
hajó
ú török katonasággal ~~melynek hajósai~~ és
~~esítenek~~ szolgálatot L ~~Az~~ egyike ~~egy~~ ~~ez~~
~~ancsnokkal egy hiszt beszélget. Az~~ ve-
A háttér felől ~~még~~ két naszád közele-
ól város jobbról ~~meg~~ világitó to-
érben, a fák között, épületek látszanak;
~~kkal és podgyásszsal~~ hatan foglalatos-
~~ban indul~~ a város felé. A magasban
s. Alól jobbra a mester jelzése ez:

: IX. 10-én 150 frton.
n (279/95.)
59601/95 min. számot.

Grisel József

bukovinai

1908 – 11.

Csíkmisk 1930. 83. l.

1934 **SZEPTEMBER** 30 nap

VASÁRN. 23 K.G18. Tekla P. Tekla	⊕ Holdtölte 5 óra 19 p.
HÉTFŐ 24 K. Fogolyk.M. Prot. Gellért	Izr. 15. Szukkoth 1. n.
KEDD 25 K. Gell. pk. vt. Prot. Kleofás	Izr. 16. Szukkoth 2. n.
SZERDA 26 K. Cipr. és J. Prot. Jusztina	
CSÜTÖRT. 27 Kath. Kozma Prot. Béla	Ógörög Szt. † felm.
PÉNTEK 28 K. Vencel vt. Prot. Vencel	
SZOMBAT 29 Kath. Mihály Prot. Mihály	Izr. 20. Sabb. Chol Hamoed

39. hét.

Tiberius útja az Aldunán.

Neudeck Gyulá-tól.

(Vége.)

5. Az ad scrofulas-i útszakasz.

Ennek, a 13. ábrában előtüntett védő vonalnak balszárnyát 26 főnyi őrséggel védett kis őrház alkotja, honnan egészen a drenkovai romokhoz látni el. Egy kilométerrel lejebb van ennek a kis védő vonalnak központi erődje a Bozmann-féle kőszénbánya közelében. Ez a hajdani Ad Scrofulas az aldunai római építmények legépebbjei közé tartozik.

A torony szárazföld felőli részében ma a bányászathoz szükséges dinamitot tartják, vizfelőli felső részében halász lakik, csak alsó része pusztul erősen. Ezt az erődöt a 14. ábra láttatja. A mint a rajzból is kitetszik, ennek alaprajza háromszögletes, ehhez a meglepő alakhoz hasonlót a Duna mentén seholsem találtam. A falak oldalszélessége 50 *m*, vastagsága 2·1 *m* és felső frontjának magassága 3—4 *m*. A védő vonal hosszusága után itélve 150 főnyi őrség számára építették.

Néhány évvel ezelőtt az erőd közelében a hegy felé és az ut tulsó oldalán nagy lapos téglákból épített római sírt találtak, ebben egy agyag lámpás és *Hadrianus* császár korabeli pénz volt. E vidéken nagyon gyakran találnak ily bélyeggel [LEG IIII] ellátott lapos téglákat (36. ábra), azoknak oldalszélessége 0·29 *m* és vastagsága 0·066 *m*. Trajanus. Hadrianus és Caracalla-féle ezüst érmek, viminaciumi nagy bronzok és Constantinus idejebeli kis bronzok nem tartoznak a ritkaságok közé.

Mivel a bozmann-i kis síkon mindenütt lehet alapfalakat és római régiségeket találni, joggal föltehető, hogy a parti erőd körül tábori telepítvény volt. Azt hiszem, nem tévedek, ha a Peutinger-féle térkép Ad Scrofulas nevü állomását ide helyezem.

Innen egy *km*-nyire van a 210 *m* hosszu *Gospodin* nevü sziklafal és a *Gospodin vir* nevü örvény. E sziklát az uttal megkerülni nem lehetett, ezért Tiberius utját a sziklába vágták be. Ennek a vékony törmelékkel borított utszakasznak felső részét az örvény alámosta és csekély rész kivételével a mélybe döntötte, alsó része azonban oly ép, hogy kevés költséggel teljesen helyre állíthatnák. Ennek az utszakasznak alaprészét a 16. ábra, nézetét pedig a 15. ábra láttatja.

Ez az utszakasz a sziklafal oszlopszerü bevágásánál kezdődik, a hol az alámosott uttest 0·6 *m* széles maradékán kívül a szikla falon régi kötélhorzsolásokat láthatunk, valamivel lejebb a félkör alaku behajlás közepén 3 *m* széles és 4—5 *m* hosszu ép uttestet találunk, melyet a 15. ábra szerint, három árokszerü bevágás keresztez. Ezekbe a bevágásokba alkalmasint az ut kiszélesítésére való gerendákat esősítették meg, vagy azok az ut korlátfáit tartották, azonban az is meglehet, hogy itt a későbbi időkben Trajanus mérnökei az uttestet a vontató ut számára alakították át. Ezen alul egy *m*-nyire van a sziklába vésett első emléktábla. Noha ez a tábla a legépebbek közé tartozik, az uton álltunkban még sem olvashatjuk el, mert fejünk felett 5 *m* magasan van, ugy hogy csak állványnyal lehet hozzá férkőzni. Mivel ezt az uttestet keskeny volta miatt csak a viz felől közelíthetjük meg, az ide való jutást a part előtt kanyargó örvény nagyon megnehezíti, azonban még nehezebb az eltávozás, mert a csónokat csak a legnagyobb ügyességgel és elővigyázattal lehet az örvényből, a Duna erősen rohanó sodrába kormányozni.

Sok fáradság és nem egy nehéz akadály elháritása után sikerült 1893. augusztus 29-én ezt a táblát elolvasnom.

A tábla alsó széle 6.3 *m*-nyire van a gospodini örvény fölszinétől, ha az orsovai mérce 1·86 *m* vizállást mutat. Szélessége 1·60 *m* és magassága 1·40 *m*. A 10-soros felirat első két sorának betűi 0·14 *m*, a többi soroké 0·10 *m* magasak. Az első három sor még elég ép, azonban a többi 7 sornak csak itt-ott maradt meg egy-egy betűje. A mint a 17. ábra láttatja, a táblát *Titus* császár tiszteletére állitották fel. Ennek a táblának elolvasását eddig *Marsigli* és *Griselini* kisérlették meg, azonban egyik se adta helyes értelmét. Bár az ép betük 4—5 *m*-nyiről elég jól olvashatók,

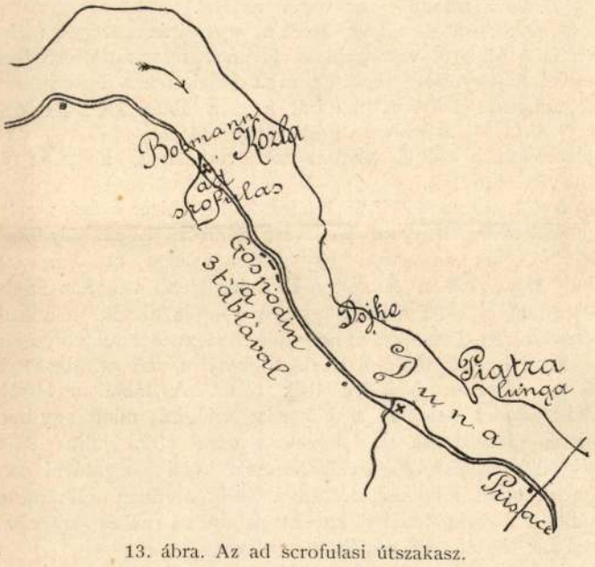

13. ábra. Az ad scrofulasi útszakasz.

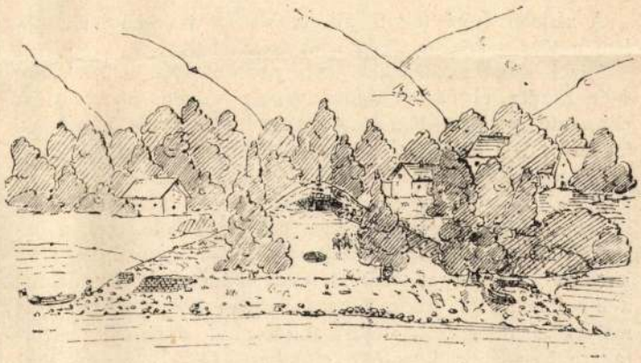

14. ábra. A Bosmann-féle szénbányák közelében álló háromszögletes erőd.

az életveszélyes hozzájutás miatt csak a hajóról nézték a táblát. Ez lehet az oka az eddigi feljegyzések helytelen voltának.

Marsigli Lajos Ferdinánd gróf,* ki hazánkat a mult század elején utazta be, a felirást következőképpen olvasta:

O . . . VIE CAESARI
. . . PONTIF. MA . . .
. . O . . . . . ESICI.
. . . . . VMAG . . . . .
. . . FOM. ROPP . . . . .

*Griselini Ferenc*** pedig, ki 1775-ben járt az Aldunán, a felirást így olvasta:

T. AVG. CAESARI
PONTIF. MA
O ESICI
VMAG
FC MROIP.***

Mommsen-nel közölvén a *Titus* táblának lemásoltam betűit, az azt a következőképpen egészítette ki:

IMP CAESAR TITVS
VESPASIANVS
AVGVSTVS PONT
MAX TRIB POT IX
CENSOR COS VIII
IMP XV PAT PATR
(ET CAESAR DOMITIANVS
COS VII).

A zárjelek közé fogott két utolsó sor teljesen bizonytalan, a többi sorok a dedikációt tartalmazzák.

Mivel Titus a kilencedik trib. potestast Kr. u. 79. julius 1-én kezdte el és 80. junius végeig viselte, a nyolcadik consulatus pedig 80-ban kezdődött, ezt a táblát Kr. u. 80-ban január 1-je és junius 30-ika között vésték a sziklába, még pedig valósziüen utjavító munkák alkalmakor.

E helytől 10—12 *m*-nyire kezdődik az utnak a kiálló szikla oldalába vésett ép része. Ennek az uttestnek a hasadéka előtti részén 3 korláttartó lyuk van, melyek alatt Trajanus vontató utjának 3 lyuka látszik. A hasadéknál a 2—3 *m* széles szikla kiugró falában 2 lyukat találunk, melyek az uttest folytatását alkotó hid gerendáit tartották; a hasadékot követő utszakaszon 14 felső s ezek alatt 4 *m* mélyen ugyanennyi alsó lyuk látható. A felsők a Tiberius, az alsók Trajanus utjához tartoztak.

Hogy a sziklába vágott ut méreteit és szerkezetét világosan láthassam, matrózaimmal az ut 4 *m* hosszu darabjáról, a burkoló törmeléket lekapartattam. E munkához valóságos expediciót szerveztem, melynek munkája nem volt veszedelemtől mentes, mindenek előtt az öt evezős csónakomon elhelyeztem a szükséges szerszámokat s ezután a Gospodin szikla alatt tanyászó szerb halászokhoz eveztünk; itt kikötvén, a part megmászása után a legnagyobb elővigyázattal előre mentünk, mert az ut testén heverő görgeteg kövek a járást igen bizonytalanná tették; egy elhibázott lépés és az ember az alul kavargó örvénybe esik, már pedig ebből a legjobb uszó se szabadulhat ki.

A mily nehéz volt a járás, oly nehéz volt a munka is. Munkásaim mindenek előtt szilárd alapot kerestek, hogy a lekapart és ásott törmeléket a vizbe hányhasák. Egy napi munka után, melyet 5 matrózzal végeztettem, sikerült 4 *m* hosszu utdarabot megtisztítani. Fáradságomat nagy siker koronázta, a sziklán még megvolt a mészből, apró kövekből és homokból készitett uttest, melynek szerkezetét a 18. és 19. ábrák láttatják.

A Gospodinnak alsó elszigetelt szikladarabján, melynek alaprajzát a 16. ábra, képét pedig a 20. ábra tünteti elő, 3 *m* széles mély utat találunk, melyet az uttesttel híd kötött össze; a 21. ábrabeli bevésések bizonyára a híd hosszanti gerendáit tartották. Különösek és nagyon nehezen magyarázhatók meg a mély ut száraz föld felőli részén látható kötélhorzsolások.

A nagy szikla mögött, a viz felől láthatatlan helyen és a mély ut felett 2 *m* magasan megtaláljuk az első Tiberius-táblát. Ez a tábla is a sziklába van vésve, most is ép és egészen jól olvasható, csak az első sor végén hiányzik a G. F. és a második sor végén az RE.

A 22. ábrában följegyeztem az egész irás szövegét, melyet én is a tábláról vett papiros levonat nyomán készítettem, mivel följegyzésem tisztán a saját észleletemen alapszik, nem fogadhatom el *Kanitz** állítását, hogy a táblán TR POT XXX olvasható, a miből viszont az következnék, hogy az utat 5 évig építették.

* *Kanitz F.* Serbien. Leipzig (1868). 384 old.

A 22. ábrabeli felirás hitelességének bizonyitására azt is fölhozhatom, hogy e táblával szemben a szabályozandó kozla-dojkei szakaszon egy teljes nyáron át dolgoztam, ugy hogy ezt a felirást a legkülönfélébb világítás mellett olvastam el s ha a szerb parton dolgom akadt, a szép és érdekes római emléket mindig fölkerestem és tanulmányoztam.

Ettől a 2-ik táblától lefelé 5 *m*-nyire van az uttest felett 5 *m* magasan bevésett 3-ik tábla. A táblához létrával másztam fel, azonban a déli rosz világítás miatt egy betüjét se olvashattam el. Elolvasása csak 1893 julius 31-én sikerült, midőn *Téglás Gábor* reáliskolai igazgatóval ezt a helyet ujból felkerestem. Ez a 23-ik ábrában előtüntetett tábla a Tiberius-táblával egy magasságban van és *Vespasianus* császár tiszteletére vésték a sziklába.

A 10 sor irással ellátott tábla magassága 1·6 *m* és szélessége 0.8 *m*. Első két sorának betüi 0·15 *m*, a többi nyolc soré 0·12 *m* magasak. *Mommsen*, kivel a felirást közöltem, a következő kiegészítéseket javalja:

IMP CAESAR
VESPASIANO
AVG PONT MAX
TR POT PP
COS CEN
SOR

Mivel Vespasianus censorsága Kr. u. 75-től 80-ig tartott, ez a felirás is ez évek egyikén keletkezett. A tábla három utolsó sora a dedikáló V. legióra vonatkozik.

A mint a 23. ábra láttatja, Vespasianus táblája még rosszabb állapotban van mint fiáé Titusé. *Marsigli* és *Griselini* felirásának elolvasását meg sem kisérlették, hogy azonban tudomásuk volt róla, mutatja a Griselini művéhez mellékelt IV. tábla.

Griselini ezt a három Gospodin viri táblát a 24. ábrában előtüntetett módon ábrázolja.

* Description du Danube 1744. II. kötet, 128. oldal.

** Versuch einer . . . Geschichte des Temesvarer Banats 1780 I. rész. IV. tábla.

*** Ez a felirás *Griselini* művének I. r. IV. tábláján van, műve szövegében a 287. oldalon ezt jegyzi föl:

T. AVGVSTO. CAESARI
PONTIF. MA . . . .
MILITES. MOESIAE
F. C . . . . M . . . P
. . . . . .

Mind a gospodini, mind az Izlásig huzódó utszakasz 3 *m* széles és a víztükre feletti magassága a Gospodinnál 8 *m*, ha az orsovai mérce $0{\cdot}_{8}$ *m*-t mutat. Az utszin hegymenti oldalának beton rétege 25 *cm*, folyómenti oldaláé pedig 10 *cm* vastag, tehát a víz felé 15 *cm*-es lejtése van. Az ut falába vágott $0{\cdot}_{5}$ *m* széles, $0{\cdot}_{4}$ *m* hosszu és $0{\cdot}_{5}$ mély lyukakba a kőből faragott korlátoszlopokat állitották, ezeknek szilárd megerősítésére mészből és apró tégladarabokból készített ragaszt használtak, ilyennek egy lyukban a nyomait is megleltem. E lyukak alatt 4 *m*-nyire vannak Trajanus vontató utjának vízszintesen vágott $0{\cdot}_{50}$ *m* széles $0{\cdot}_{5}$ *m* magas és $0{\cdot}_{75}$ *m* mély lyukai. Az összes lyukak egymástóli távolsága 3 *m*.

A Gospodin alatt a szerb partot keresztező sziklahátakon a 3 *m* széles uttest keresztmetszetét elég tisztán láthatni. Ezt az utdarabot, mely az orsovai mérce $0{\cdot}_{8}$ *m* magasságánál a viztükre felett 4 *m* magasan fekszik, a 25. ábra láttatja.

Közel a sziklacsucshoz, kitünő vizű forrás mellett 26 emberre épített őrház romjait találjuk.

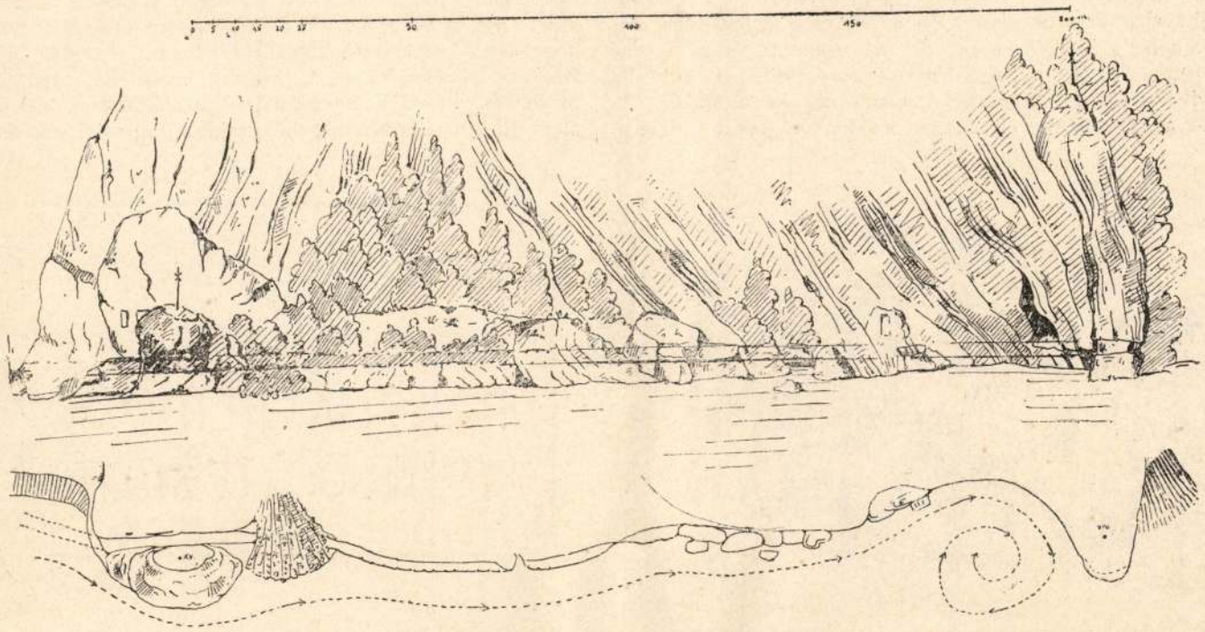

15. és 16. ábra. Tiberius útjának a Gospodin sziklába vágott szakasza. Elölnézet és alaprajz.

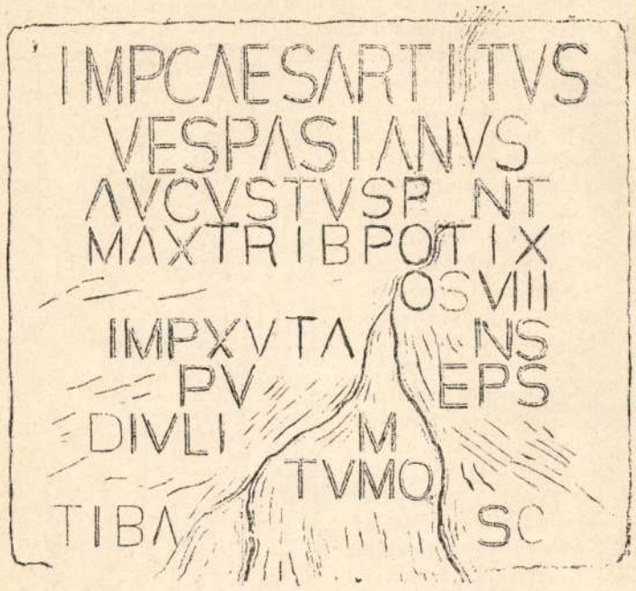

17. ábra. A Gospodin sziklába vésett *Titus* tábla.

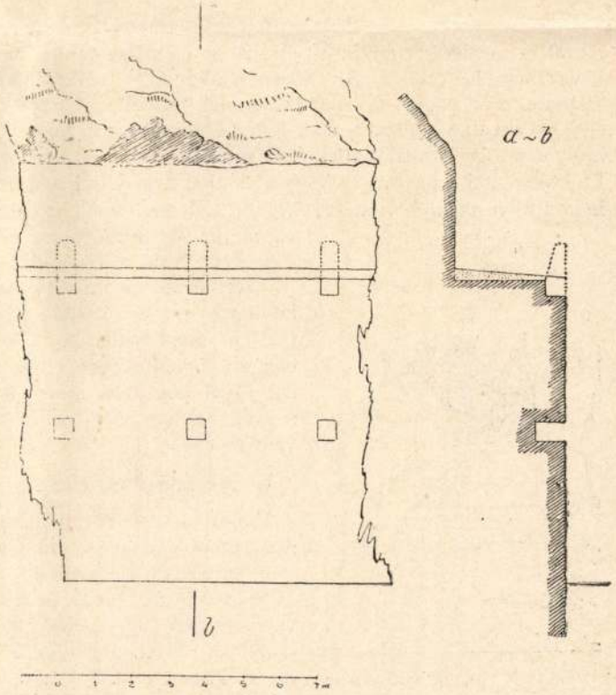

18—19. ábra. A gospodini ép útszakasz előlnézete és függőleges metszete.

Ennek az őrháznak közelében találtam a következő feliratu téglát [MVLEGIIIIVCCCC]. A felirat hosszusága 11 *cm*, magassága pedig $2{\cdot}_{5}$ *cm*. Annyi kétségtelen, hogy a VII. legióra vonatkozik, azonban egyéb értelmét kisütni nem lehet.

A piatra lungával (hosszu kő) szemben levő járható völgy-

ben erőd romjait gyanítván szintén kutattam. Első kirándulásom sikertelen maradt, azonban a második kiránduláskor megtaláltam egy meter magas törmelék-kup alatt a gyanított erőd három sarok tornyát, a negyedik teljesen elpusztult. Ennek a 26. ábrában előtüntetett erődnek hosszusága 33 *m*, szélessége 22 *m* és falvastagsága $2{\cdot}_1$ *m*. Méretei után itélve 110 főnyi őrsége lehetett.

Ez alatt az erőd alatt a Duna folyama délkeletnek kanyarodik, a kiugró parton 26 főre számított őrház romjai láthatók, ezután a függőleges Prisace szikla következik, mely 30—40 *m* szélességben emelkedik ki a vízből. Az utat a 27. ábrában előtüntetett módon vágták a sziklába.

20. ábra. A Gospodin alsó részén levő mély-út a Tiberius táblával.

Az ut e részéből a szikla elporlása és leomlása miatt igen kevés maradt, felül $1{\cdot}_5$ *m*, középen alig 1 *m* széles részt találtam, alul pedig ugyszólván semmit. Mivel az uttestéből egy ép darab se lelhető, csak föltevésből mondom, hogy itt is oly széles és oly szerkezetü volt az, mint a gospodini szakaszon. Említésre méltó még az is, hogy az utszine nem vízszintes, hanem a folyó mentében mérve 4 : 100 hozi esése van. Az orsovai mérce $0{\cdot}_{75}$ *m* magasságánál 7 *m*-nyire van a víz szinétől.

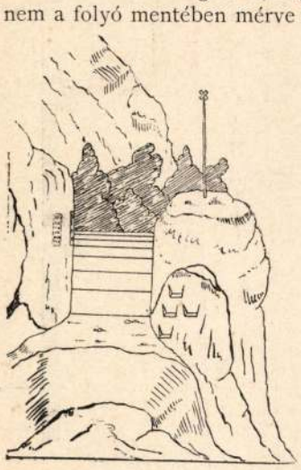

21. ábra. A Gospodin alsó részén levő mély-út a hídtartó gerendák számára szükséges vésésekkel.

Mivel az ad csrofulasi vonalat, természet adta szikla bástyái a megtámadások ellen eléggé megvédték, ezt az aránylag rövid utszakaszt kevés őrséggel, mintegy 338 emberrel, védelmezték.

6. Az izlási útszakasz.

Ennek a 28. ábrabeli utszakasznak védelmére szolgáló első parti erőd a Dunából kiemelkedő festői Bivoli szikla val szemben, kis völgy torkolatánál állott. Ma ennek a 30 *m* hosszu és 26 *m* széles, mintegy 112 főnyi őrség befogadására alkalmas erőd romjainak szomszédságában egy szerb paraszt kis kunyhója emelkedik.

Nem messze ettől, a második völgy torka, előtt 12 *m* hosszu oldalfalakkal köritett és 48 főnyi őrséggel megrakott nagyobb őrház állott, mely után Lepena fölött 26 ember befogadására alkalmas kisebb őrház következik. E két őrház között az ut a Cservenka (vörösfal) nevű szikla mellett huzódott el, ezt az utszakaszt is részben a sziklába vágták, azonban a kő porlékony volta miatt annak csak igen csekély nyomai maradtak meg, ugy hogy lerajzolását se tartottam érdemesnek. Ennek az utszakasznak legérdesebb része a 29. ábrában előtüntetett Lepena melletti utbevágás, mely oly ép állapotban van, hogy még ma is használják. Ez a, vörös kvarzitba vágott ív alaku utszakasz, 3 *m* széles, 4 *m* magas és 42 *m* hosszu; említésre méltó, hogy az ut oldala nem függőleges, hanem 1 *m*-nyi behajlása van, alkalmasint azért, hogy a menetelő csapatok a magukkal vitt rakományokkal jobban elférhessenek. A korlátot itt is ugy erősítették meg, mint a gospodini sziklauton.

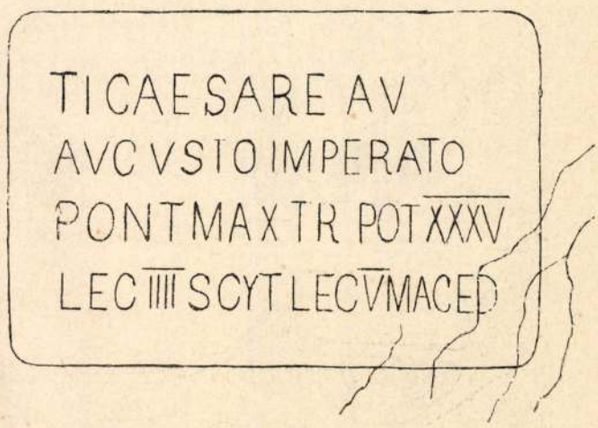

22. ábra. A Gospodin sziklába vésett *Tiberius* tábla.

Az ut sziklamenti részén $0{\cdot}_3$ *m* hosszu, $0{\cdot}_{16}$ *m* széles és $0{\cdot}_{06}$ *m* mély, egymástól 3 *m*-nyire alkalmazott lyukak (29. ábra) találhatók, melyekbe megfelelő vastagságu végződéssel ellátott gerendákat dugtak, a 30. ábrában pontozva előtüntetett módon. Ezeknek a gerendáknak vízfelőli végét $0{\cdot}_{32}$—$0{\cdot}_{40}$ *m* magas hosszanti fával kötötték össze ugy hogy keskeny, a hajóvontatást semmiben nem gátló korlát keletkezett. A kereszt- és hosszanti gerendák közeit a rendes módon betonnal töltötték ki.

23. ábra. A Gospodin sziklába vésett *Vespasianus* tábla.

A Tiberius utjának ezt a legnehezebb részét is az épités befejeztének örömére és örök emlékezetére, az utat épitő két legió a gospodini sziklán alkalmazott táblához hasonló szövegü táblával látta el. Ennek a 4-ik táblának felirását a 31-ik ábra láttatja. A tábla hosszusága $1{\cdot}_{55}$ *m*; magassága pedig $0{\cdot}_9$ *m* az utszintől 1, az Adriai tenger szinétől pedig $59{\cdot}_7$ *m* magasan van. Mesterien vágott betüi $0{\cdot}_{11}$ *m* magasak.

Amint a 29. ábra előtünteti, a tábla felett 1 *m* hosszu és $0{\cdot}_{68}$ *m* magas feliratlan tábla van. Bizonyára

24. ábra. A három gospodini tábla *Griselini* rajza szerint.

25. ábra. A Gospodin alatti ép útszakasz képe.

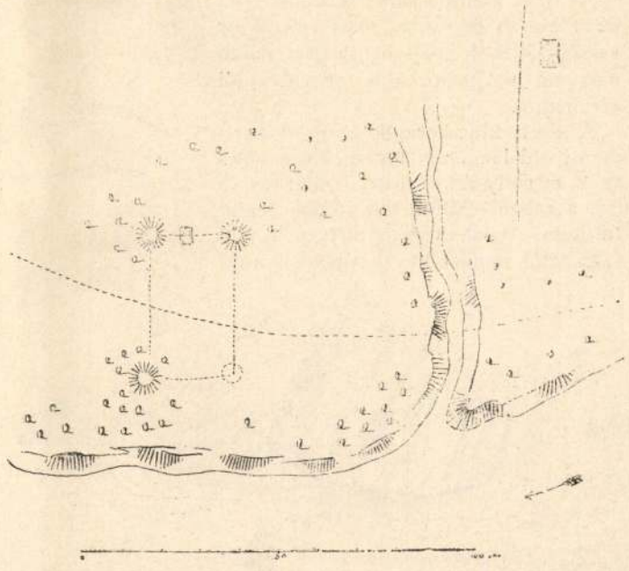

26. ábra. A piatra lungásal szemben fekvő római erőd romjai.

a kemény kagylós törésű kő miatt hagyták el a betűk bevésését.

A Duna folyását követve 2 *m* széles és 15 *m* hosszu fal alapját találjuk, itt alkalmasint az utszorost elzáró kapu állott. A mint a 32. ábra láttatja, a sziklán alul és az izlási sellő szomszédságában a part 100—150 *m* széles és meglehetős hosszu síkká bővül ki, mivel ez a hely alkalmasnak igérkezett, a rómaiak nagyobb telepítvénynyel látták el. Itt már nagyobb szabásu épületek romjai találhatók ; a felső erődtől 50 *m*-nyire, és közel a Boljetin

27. ábra. A Prisace sziklába vágott út.

patak torkolatához még fürdő nyomára is bukkantam, melynek vizét bizonyára 10 *m*-nyire a parttól, a Duna ágyában fakadó meleg forrás szolgáltatta.

Azt hiszem nem tévedek, ha az izlási telepet római gyógyító fürdőnek vélem. E mellett szól, a forráson kívül, a hely kellemes és egészséges volta és az a nagy személyes biztosság, melyet a Boljetin patak torkolatától 70—80 *m* távolságban emelkedő nagyobb szabásu parti erőd nyujtott.

A 10 *m* széles árokkal körített erőd 52 *m* hosszu és 40 *m* széles volt; 2·1 *m* vastag falából 3—4 *m* magas darab még ma is látható. A 4 tornyot is jól kivehetjük.

A szerb kincskeresők az erőd partmenti oldalán 3·5 *m* hosszu, 2·5 *m* széles és 2 *m* mély árkot ástak, melyben a 36. ábrában előtüntetett római téglát találtam. Átalában 1 *m* mélyen a föld felszinétől mindenütt a római kultura

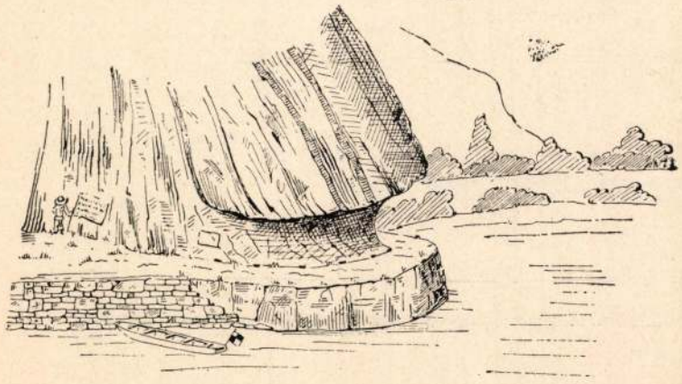

29. ábra. A Lepena melletti ép útbevágás.

nyomára bukkanunk és Boljetin falvához tartozó földeken szántás vagy egyéb mezei munkák alkalmakor minduntalan lelnek felirásos vagy felirás nélküli császárérmeket. A 33. ábrában igen érdekes tégla-felírást mutatunk be.

Érdekes még a következő felirás is, melyet ugyancsak az erőd közelében talált 40 *cm* hosszu és 26 *cm* széles tégláról jegyeztem le.

SVCHERMOGENIPP
RIPLEGVIICLPARCE

Ennek a 16 *cm* hosszu és 3·5 *cm* széles felirásnak értelme *Mommsen* és *Domaszewski* tanár szerint a következő :

SV(B)C(VRA) HERMOGENI P(RAE
FECTI) P? RIP(AE) LEG(IONIS)
VII CL(AVDIAE) PARCE . . .

E szó PARCE vagy PARGE bizonyára a tégla gyártásának helyét, tehát jelen esetben az erődöt és az erőd melletti fürdőt jelenti.

A IV. század végén megjelent Notitia dignitatum a két Moesiának dunaparti parancsnokait, mint praefektus ripae legionist vagy röviden praef. legionist említi. Volt egy praefectus (ripae) legionis septimae Claudiae Viminacio és egy praefectus (ripae) legionis Claudiae Cuppis.

A cím után az illető legió száma következik.

Leltem még az izlási erőd közelében más feliratu lapokat is ; ezek közül a mellékelt felirás

SVIIIHO visszáról olvasandó.

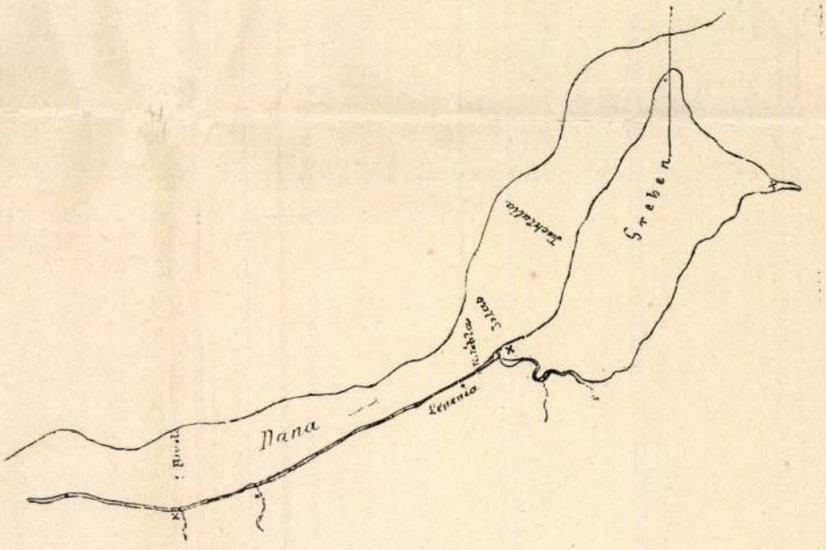

28. ábra. Az izlási útszakas 1 : 75000.

(C)OH I LVS(ITANORUM)

arra vall, hogy ezen Parce-nek nevezett helyiségben a II. század végén, illetve a III. elelején a portugall Lusitaniából toborzott helyőrség feküdt.

Ugyancsak a kastély mellett lelt tégla következő felirásából LEGIIIIFFLCV ; melynek jelentősége: *Leg, IIII. Flaviae Felix Cuppae,* az következik, hogy a legió parancsnoka Cuppaeban (a mai Galambóc) székelt. A felirás a II. század 2-ik feléből való.

A fürdő közelében magánszemélyre vonatkozó felirást leltem LSTVP. E monogramm jelentősége LSTVP. A szó végén levő betű a helynevet P(arce . . .) jelenti.

E téglaleletekből az világlik ki, hogy ez a *Parce* nevű helység a jelentősebbek közé tartozott. Erődje az izlási

védő vonalon kivül a keskeny Boljetin völgyön át a mai szerb Greben felé menő utátjárót is védelmezte. Mivel a parkeskeny és a közeli völgyek járhatatlanok voltak, az izlási utszakaszt könnyen megvédelmezhették. Az erődben mintegy 184 főnyi őrség tanyázott.

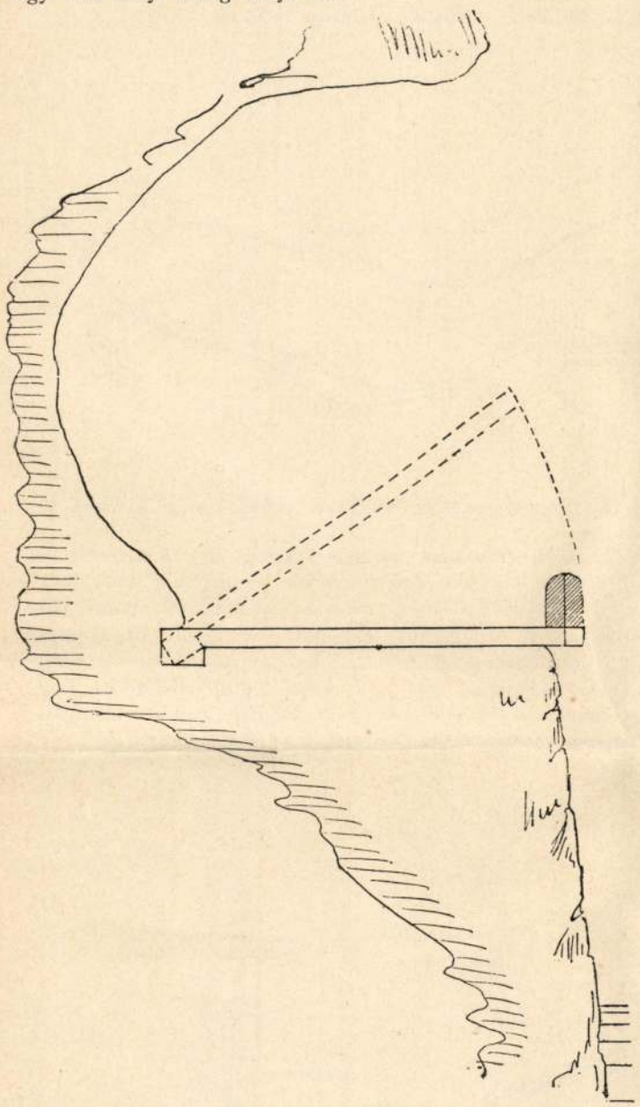

30. ábra. A Lepena melletti ép útbevágás függőleges metszete.

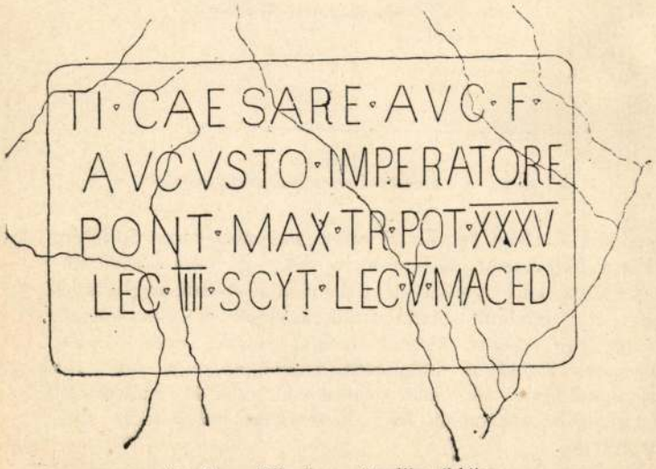

31. ábra. Tiberius második táblája.

Ehhez a védő vonalhoz tartozott a grebeni szirten levő őrház, melynek romját a szikla felrobbantásakor találták meg. Ennek őrsége 48 főre rugott. Itt a munkások *Trajanus* és *Hadrianus* császárbeli római és antiochiai görög pénzeket, továbbá bronz használati tárgyakat és bronzlámpáshoz tartozó gyönyörűen kidolgozott alakokat találtak.

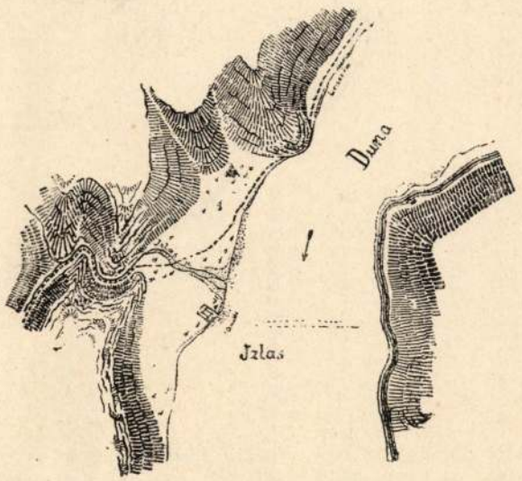

32. ábra. Az Izlás sellő melletti római fürdő helye.

A Greben szirt sarkán 4—5 *m* széles terasz huzódik, melyet azonban Tiberius császár alatt nem használtak, ez Trajanus vontató utjának részét alkotta. E helyen 0·4 *m* mély, 3 *m* hosszu és 3 *m* magas fülke volt, melyet egykor bizonyára Trajanus nevét dicsőítő felirat díszített; 1890. aprilis havában meg is találtam néhány olvashatatlan betű nyomait. Tiberius utjának építésekor itt messze ellátó őrszem és őrház állott.

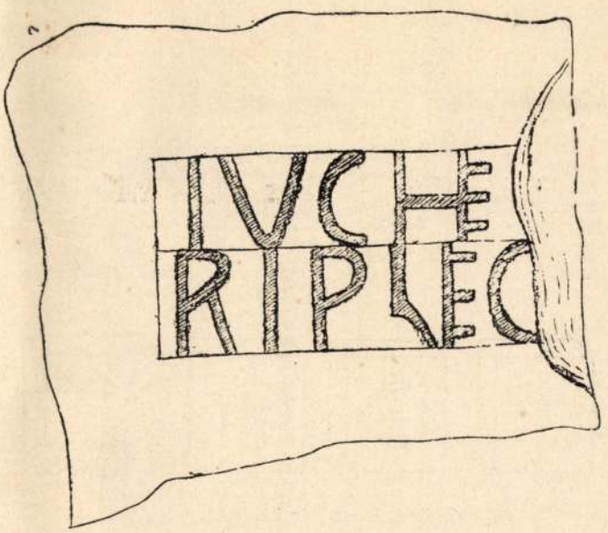

33. ábra. Tégla felirás.

7. A taliatis-i útszakasz.

Ez a 34. ábrában előtüntetett védő vonal kezdődik a Boljetinvölgyi ut Greben alatti részének a Porec szigetével szemben álló, 35. ábrabeli erődjével. Ennek az erődnek 2·1 *m* vastag fala 40 *m* hosszu és széles volt, sarkain 4 torony állott, melyek közül a felső legépebb állapotban van; ez 3 *m* magasan áll a 10—12 *m* széles árok felett és törmelék nem borítja. Őrsége 160 emberre rughatott.

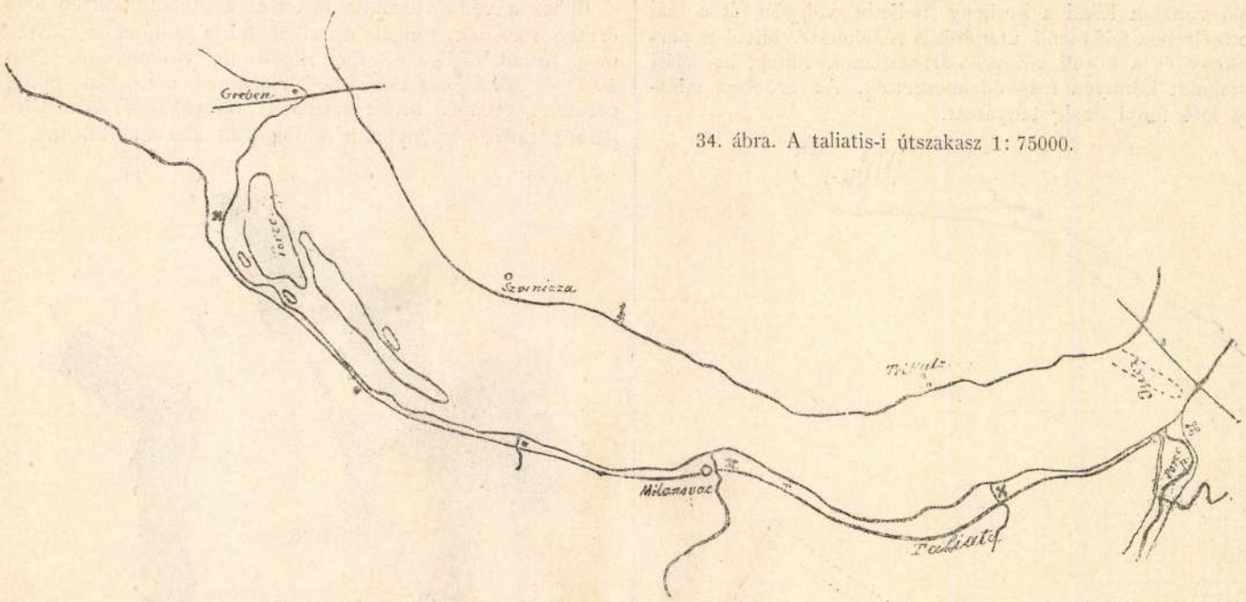

34. ábra. A taliatis-i útszakasz 1: 75000.

Az alsó parti toronyban végzett ásatáskor 3 *m* mélyen keresztény jelekkel ellátott téglákból való kövezetet találtak, ezek alatt 0·8 *m* mélyen LEG IIII feliratu téglák voltak. Az elsők alakját a 37. és 38., az utóbbiakét a 39. ábra tünteti elő. E téglák helyzetéből és jeleiből itélve a trajánusi idők után ezt az erődöt lerombolták s csak a IV. században 364 és 378 között *Valentinianus* és *Valens* császárok uralkodása alatt, tehát már a keresztyénség elterjedésének idejében, építették ujra föl.

Az erőd ebben az állapotában maradhatott az V. század-

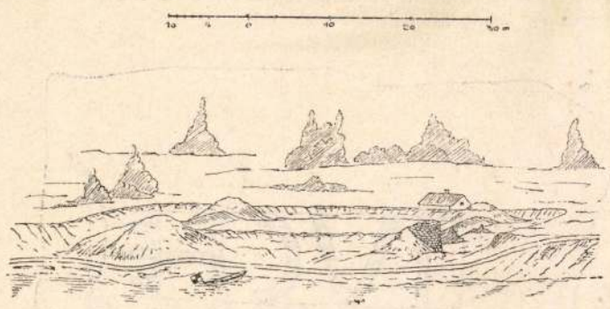

35. ábra. A Porec szigetével szemben álló római erőd romjai.

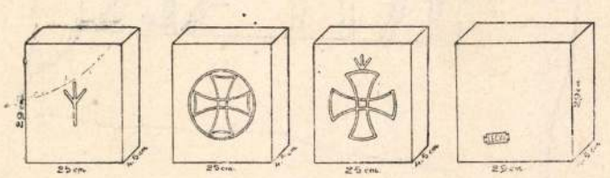

36—39. ábra. Római és keresztény téglák.

ban is, midőn a szláv népáradot a Duna mentén a római uralomnak egyszer s mindenkorra végét vetette. Ettől az időtől kezdve az összes parti erődítmények, a lassu enyészet martalékai lettek. Vajjon használták-e azokat a szerbek és a törökök? nem deríthető ki, mert e korból egyetlenegy oly emlék sem maradt, melyből ezt biztosan következtethetnénk.

A 35. ábrabeli erődtől nem messze Ziganskikamen szomszédságában az egyik dunaparti szőlőben nagyobb őrház romjaira bukkanunk. Itt 48 főnyi őrség lakhatott. A *ribnicai* kőfejtő helyzete is olyan, hogy az előre látó római ide is épített őrházat, azonban ennek még nyomait se találtam.

Milanovác városának közelében kezdődik az a terület, a hol a sokat keresett *Taliatis* városa állott. A romok sorát nagyobb erőd kezdi meg, mely a Dunába ömlő patak balpartján *Saric* hajóügynök lakása mögött állott. Itt az erőd egyik saroktornyának 1—2 *m* magas romjai ma is megvannak. Köröskörül igen sok római tégla fekszik és nem egy épület alapfala ötlik a vizsgáló szemeibe, azonban magának az erődnek nagyságát ma már meg nem állapíthatjuk. Itt

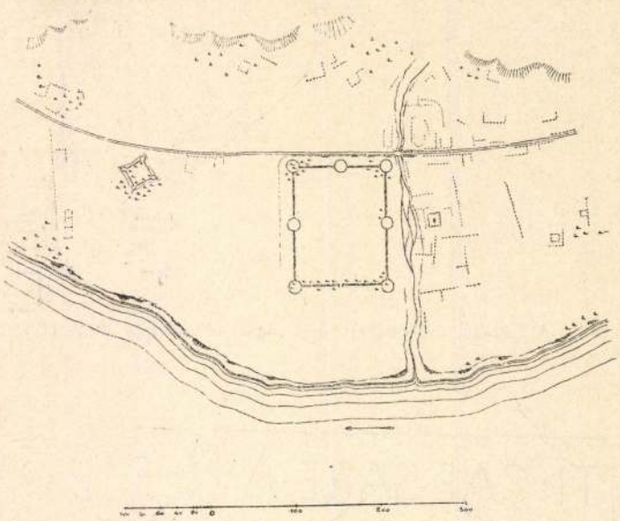

40. ábra. A taliatis-i alsó római erőd romjai.

kezdődik a Duna partján elhuzódó, nagyobb város építésére önként kinálkozott, 350—500 *m* széles és 3 *km* hosszu síkság, s valóban minden lépten-nyomon római téglákat és cserepeket találunk s nem ritkák az érem- és bronz-leletek.

Az összes hozzá férhető falakat félszáz évvel ezelőtt *Milanovác* városának felépítésére használták, ugy hogy ma már igen kevés álló falat találhatunk, csak a szakadozott Dunaparton ismerhetjük fel a mélyebben fekvő római kultur réteget.

E síkság alsó részén maradt meg a 2·1 *m* vastag falakkal

körített castra stativa 4—7 *m* magas romja (40. ábra,) mely 7 tornyával meglepő panorámát tár elénk. Valóban bámulatos is, hogy ez az erőd 18 századon keresztül így tudott az időjárás viszontagságai és az emberek romboló kezei ellen dacolni, mikor a közelében épített s alig 60—80 éves multtal dicsekedő szerb vagy török redut bástyája majdnem teljesen egygyé lett a föld fölszinével.

Ez az erőd 140 *m* hosszu és 108 *m* széles; őrsége 496 főből állhatott. Valószinű, hogy a milanováci fölső erőd is, mely Taliatis nyugati részét védte, ilyen nagyságu volt. Az erőd északi oldalának 5 *m* széles bejárását a 41. ábrában előtüntetett kiszögelléssel, a kiszögellések belső felét pedig

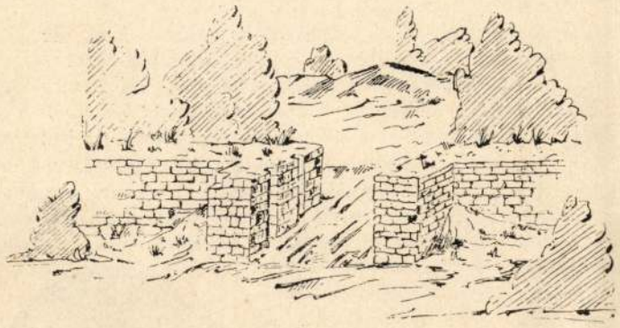

41. ábra. A 40. ábrában előtüntetett erőd bejárása.

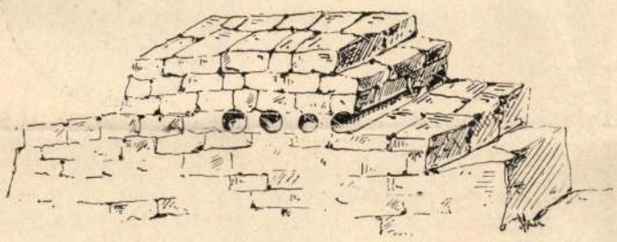

42. ábra. A 40. ábrabeli erőd falaiban látható nyilások.

Taliatist *Peutinger* táblája (1. ábra) 2 házzal jeleli, a mi első rangu római gyarmatot jelent. Ha Taliatis nem is volt tiszta római település, mindenesetre nem a canabae-k, hanem a római jogi viszonyok szerint rendezett, állandó lakossággal biró municipiumok közé tartozott.

A Porec torkolatához közel a sikság annyira megszükül, hogy itt a hegy és a folyó közti parton csak az ut férhetett el. Ennek, a várost keletről védő szorosnak, elzárására a Porec torkolatának innenső partján álló erődből 2·1 vastag fallal körített 9 *m* átmérőjű torony és a Porec völgybe mintegy 50 *m* mélyen huzódó fal romjai maradtak meg. Ezzel szemben a Porec jobb partján a második torony

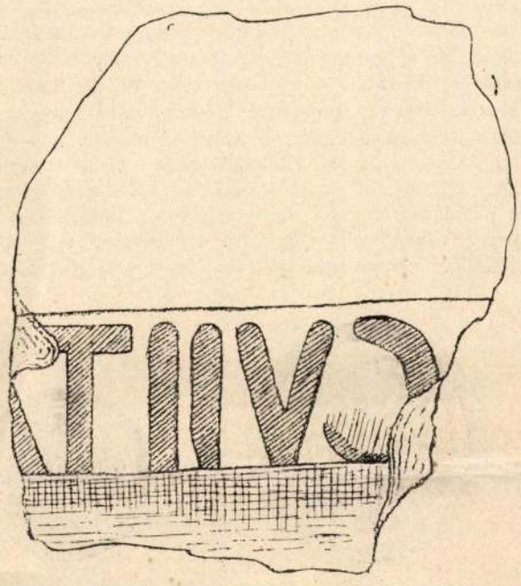

43. ábra. Taliatis városának romjai alatt talált tégladarab.

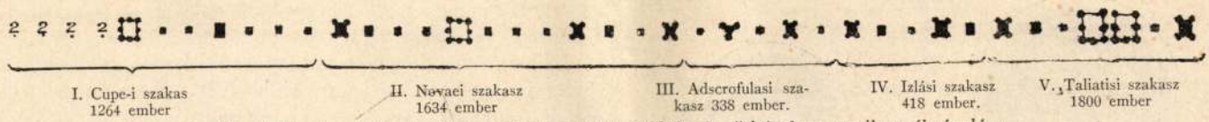

I. Cupe-i szakas 1264 ember | II. Novaei szakasz 1634 ember | III. Adscrofulasi szakasz 338 ember. | IV. Izlási szakasz 418 ember. | V. Taliatisi szakasz 1800 ember

44. ábra. Tiberius útjának aldunai részét védő erődök és őrházak sematikus ábrázolása.

két függőleges rovatékkal látták el, hogy azt beeresztett gerendákkal jól elzárhassák.

Mivel a külső és belső burok falakat építő anyagnak használták, csak a kőkemény bélfal áll. A burkoló kocka kövek egyrésze csak az északi oldalon maradt meg. A keleti oldalon a 42. ábrában előtüntetett négy, $0{\cdot}_{15}$ *m* bőségü lyukat látjuk, ezek alkalmasint az állványzat fagerendáinak tartására szolgáltak.

Ennek az erődnek romjai alatt lelték a 43. ábrabeli tégladarabot. A visszafelé olvasandó felirás LEG VII TA(L) utolsó része talán Taliatist jelent. Találtak itt ezüst denárt is *Plautilla* császárné idejéből VENUS CAELESTIS felirással és egy kis bronzérmet *Claudius II. Gothicus* idejéből, de ennek fölirása olvashatatlan.

Ujabban egy darab *Otho* császár alatt vert arany érmet leltek. Ennek avers-én jobbra néző fej és ez a felirás: IMP M OTHO CAESAR AVG TRP van. Másik felét kigyósbot és a következő felirás PAX ORBIS TERRARVM diszíti.

romjaira bukkanunk; ennek mérete egyenlő az előbbivel. Valószinü, hogy ez a Porec völgy védelmére szolgáló nagyobb szabásu parti erőd saroktornya volt.

Mivel e helyen számos és gazdag lakosság telepedett le, kik között bizonyára római polgárok is voltak; mivel továbbá ez a part széles, az ellenségnek könnyen megközelíthető volt, Tiberius utjának ezt a szakaszát jobban megerősítették s itt szállásolták el a főtartalékot, mely bizonyára sokkal nagyobb volt az eddig felsorolt védő vonalak őrségeinél, mert hatáskörébe tartozhatott Gerulatis védelme is.

Különben is Taliatishoz az ország belsejéből 2—3 ut vezetett, ugy hogy nagyobb veszedelem esetén ide egy pár nap alatt nagyobb csapattestet is koncentrálhattak.

Valószinű, hogy a magyar parton Triculánál Taliatis védelmére szintén állott egy parti erőd, azonban ennek — ha csakugyan volt — még nyomait se találhattam meg.

A Porecen vert híd helyét sem állapíthattam meg, igen valószinű, hogy ez a völgy torkához közel volt, mert Tiberius utja itt hagyja el a Dunát és a Golubinska Planinán és Mirovácon át majdnem egyenes vonalban Brzo-Palankára

vezet és követve a Duna folyását Bononiánál (a mai Widdin) Alsó-Moesiát éri el.

Mivel a Porectól kezdve Tiberius utja technikai nézőpontból semmi ujat és érdekeset nem nyujt, ennek a szakasznak leirását elhagyjuk.

Végezetül összegezzük Tiberius utjának védelmére szolgaló csapattesteket. A 44. ábrában felrajzoltuk e vonal mentén álló kisebb-nagyobb őrházakat és erődőket. E szerint az I. számu cuppe-i vonalon 1264, a II. számu novaei vonalon 1634, a III. számu ad scrofulasi vonalon 338, a IV-es számu izlasi vonalon 418 és az V-ös számu taliatisi vonalon 1800 ember, tehát összesen mintegy 5500 főnyi katonaság, vagyis egy legió $^1/_3$-része feküdt. Ha ehhez a taliata-egetai és a cuppe-semendriai vonalat is hozzá számitjuk, kiderül, hogy Tiberius utjának védelmére egy legiónyi katonaság kellett.

VEGYESEK.

Ujdonságok a kábelgyártás terén. A múlt évben az *American Society of Mechanical Engineers* meetingjén Chicagóban *Guilleaume Emil* részletesen ismertette a kábelgyártás terén felmerült ujdonságokat. A kábel a vezetőbélből és a szigetelő burokból áll; az előbbit rendszerint körkerek vagy más keresztmetszetű rézdrótból készitik, a fődolog a szigetelő burok helyes alakítása. A kábel használata szerint a szigetelő-burok villamos ellenállóságához fűzött követelmények igen különbözők; a jó szigetelésen kívül megkövetelik, hogy a kábel a melegben nagyon meg ne puhuljon, a hidegben pedig rideggé ne váljon, a vezetőbelet a kábel minden állásában centrikusan burkolja, legyen meghatározott teherbirása, mérete és súlya; de nagy szerepet játszik az ár is. A telegráf-kábelek szigetelését guttaperchából és gummiból készitik. Mind a két anyag igen kitűnő, de drága; a guttaperchának ezenkívül még az a hibája is van, hogy meleg helyen megpuhul és a vezetőbelet centrikus állásában nem tartja meg. A telefon és a villamos világítás nagymértékű elterjedése következtében napról-napra égetőbb szükséggé vált a drága guttapercha és gummi helyett olcsóbb izoláló anyagnak alkalmazása. Hosszas kísérletezés után rájöttek, hogy e két anyag legjobb pótlója az, hogy ha a vezetőt rostos anyaggal, szalaggal vagy papirossal körülfonják, csavarják vagy szövik és ezt a burkot olajjal, gyantával, kátránynyal vagy viaszszal, sokszor pedig ezek keverékével átitatják. Ezeket a burkolatokat itatás nélkül is használják. Mivel a rosttartalmú anyagok higroszkópikusak, újabban a szigetelőre ólomburkot húznak. Ezek, az u. n. ólomkábelek, a külbehatásoknak is jól ellenállanak.

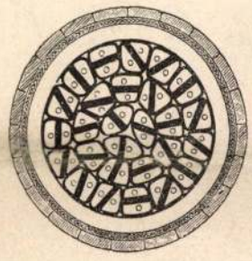

1. ábra. Kábel spirális levegő-csatornákkal.

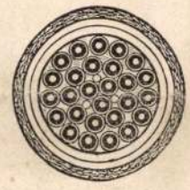

2. Kábel stanióllal burkolt drótokkal és izolálatlan földvezetéssel.

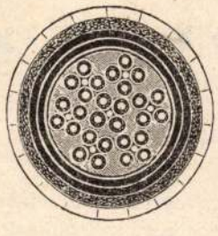

3. ábra. A német birodalmi posta 28 eres telefon kábelje.

4. ábra. Páncélos telegráf és telefon kábel.

Újabban, különösen a telefoniánál még azt is megkövetelik, hogy a szigetelés foganóssága minél kisebb legyen. Ez a kábelgyártást megint más irányba terelte. Az ismeretes anyagok közül legkisebb foganóssága a levegőnek van, ezt követi a papiros, a paraffin, a gyapot, a selyem, a gummi, a guttapercha és az üveg. Legjobb tehát a levegő, ezért legkisebb foganóssága annak a kábelnek van, melynek vezetőjét levegő burkolja. Ezt a feladatot következőképpen oldották meg: *a)* a vezető-drótra fa, kemény gummi, üveg vagy más rosz vezetőből készített gyöngyszemeket húznak; *b)* a vezetőt rosz vezetőből készített keskeny fonállal vagy szalaggal körülcsavarják, úgy hogy a csavarodások között elég nagy hézagok maradnak; *c)* a vezetőt szitaszerű szövettel körülszövik, *d)* az izoláló burkot felfodorítják, bordázzák, átlyukasztják; *f)* a szigetelő anyagból készített s egymás mellé rakott szalagokat megcsavarják, ugy hogy közöttük a vezetődrót fölvételére spirálalakú légcsatornák keletkeznek. Az 1. ábra *Felter* és *Guilleaume* szerkezetét láttatja. Ennek foganóssága 15° C-nál *km*-kint 0·04 *mikrofarad*. Áll ólomburokkal védett papirosszalagokból, melyeknek csavarulataitól képzett légcsatornákban a vezető drót fekszik. A telefonkábelektől megkövetelik az indukciótól való mentességet is, nehogy egyik drót árama a másikat gerjeszsze. E feladat legjobb megoldását a 2. ábra láttatja. A vezetőket stanióllal burkolják s van a kábelben nehány izolálatlan drót is, mely a staniólbetétben összegyűlt indukált áramokat fölveszi és a földbe juttatja. A 3. ábrabeli kábelben 28 drót van 7 csoportba osztva; az izolált drótcsomók mindegyikét stanióll borítja, a 7 csoport 4—4 drótja pedig az izolálatlan földvezető drótot veszi körül. A tenger alatti kábelek guttapercha burkolatát a teredo és más állatocskák ellen sárga rézburokkal védik. A higroszkopikus rost- és papirosszigetelőt ólomburokkal látják el, melyet szilárdságának növelése céljából vasdróttal vagy szalaggal védenek. Az ólomhoz mintegy 3% ónt adnak, hogy keményebb és ellenállóbb legyen, sokszor két ólomburkolatot használnak, melyek aszfaltréteggel választvák el. A 4. ábra lapos vasdróttal védett telegráf és telefon kábelt láttat *Fetlten* és *Guilleaume* tengeralatti telefonkábeleinek vezetőbeleit egymásba kapaszkodó drótokból készített csővel védi. Ilyent láttat az 5. ábra. A villamos világító vezetéket vasszalaggal védik, melyet aszfaltba mártanak és aszfaltos fonállal fonnak körül. *(Dingler's polyt. Journal* 1894. évf. 4. füzete után.) — *s.*

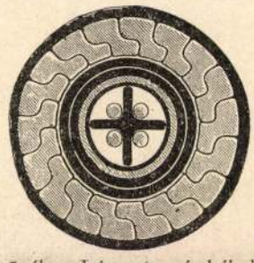

5. ábra. Légcsatornás kábel alakos drótból készített csővel.

A villamos kovácsolás. *Burton György* massachusetti lakos oly szerkezetet talált fel, mely lehetővé teszi nagyobb vasdaraboknak elektromossággal való izzítását. A mótorral

T. 1403. II.

a vár bontakozik ki, a középtérben
egyverét a lóháton ülő Rüdigernek,
esett honvédek tördelik fegyverei-

) Magyarokal Világos tájba, A Muszka
lőtt 13. Augustusba fegyfereikett 1849.
. 35000 Ungarn bei Vilagos die Waffen
ss russischen General Rüdiger am 13.

gen Nachdruck.
. Gerhart Margarethen Grüngasse 32 Wien.

mér. 32.5 : 46 cm.

Griselini

rajzoló

L.

Szendrey - Szentiványi

604. l.

Griselini, rajzoló. Műve: Pars Bannatvs in Districtu Meadie. Rézmetszet. Folio. Jelzése: Griselini del. C. Schütz sc.

Tört. Képcsarnok grafikai gyűjteménye, Budapest.

Mehádia. T. 5990.

A DANUBIUS FLUVIUS balpartján a PARS BANNATVS in Districtu Meadiae van feltüntetve, mig az előtérben MOESIA SVPERIOR nunc SERVIA terül el. Felirata:

Tractus augustissimus Danubii a Caverna
Dicta Tamantisches usque ad Pagum Hogradinae
in Bannatu Themesiensi, ubi etiam ad oppositam
ripam indicatus est situs Iscriptionis Imp. Trajani.

fölül jobbra: TAB: VII.
alól balra: Griselini delin.
jobbra: C. Schütz sc.

Rm., mér. a rl. 26.5: 37.8 cm.

140-95

M. d.K.

GRISZER Joseph muvarius

Szeged

8 sodol

1952)

Művért. Kaposs János: Epitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 136.l.

M. d.K.

GRISZNER Joseph

muraricorum magister

Jeeves

1952)

Müvért. Kapossy János: Épitők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 136.l.

Ew. Grischkew
(Moskau).

Zu. V. 5/1899.
1898. dec. 29.

M.D.K.

Griszner József, kőműves mester

Hevesen 1827-ben 10 segéddel dolgozik, 1829-ben javítja a verpeléti templomot és szerbet hívat a majolikás vendéglőcsatlós emeletráépítésére.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemlékei topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 333. old.

GRITSCHKER-KUNZENDORF ANNA

211. Zongorázó leány. Olajf.
212. Leány mákvirággal. Olajf.

Képzőm.Társ.1899.tav.nemzetk.kiállkat. 47.oldal

MDK

Gritschker-Kunzendorf Anna

Zongorázó leány, of.

Leány mákvirággal, of.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat. 47.l.

Máté

Gyilli Magos

Lápolyai János által kibocsátott Kormányzó
1530-dikadélyi kapott a régi címerkép átalakí-
tására. A címerrel ellátott jegy nélkül
dénárokat budai veretűnek kell elfogadni
függetlenül a magyar pénzlábtól. Ezért
felelős volt.

Lásd: A Budai Pénzverés Története a Középkorban
Bp. 1958. 114, 120. l.

Gróf Jancsó Sirlap-
jainak maradványa
a Nemzeti Múzeumban
XV. 7. Repr
Szépművészet
1941. 2. n. é. 37. l.

Fritz Viktor [iparművész] MDK

A Salgótarjáni Üveggyár
egyik kiállított művét
tervezte.
(Iparműv. Múzeum kiállításán.)

— (Nővg — Jelenkép) 6.

ESTI hn. 1962. dec. 12.

Gritz Viktor, iparművész MDK

A Salgótarjáni üvegipar iparművésze.

—: üvegművészeti kiállítás 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. dec. 10.

GRITZBACH Libonius

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980 62.
2. XVIII, 1981

MDK.

Gritz Viktor

Kiállitási kritika

Nógrád 1966 ápr.29.

M.D.V.

Gyrix Viktor
újamüvész

A sokoldalú üveggyár kivitelezési
terveit.

Sz. Szatmári Gizella: Üveg és feldolgozása . . .
Művészet, 1966. április – 21 lap

M.D.K

Gritz Valter
visegtervező

Méltatás.

Lánc Sándor: Ady Párizsi emlékezete
Élet és irodalom, 1961. okt 7 - 11 l.

Post Office
Accepted

M.D.K.

Gritz Viktor
iparművész

Üvegművészeti munkái

Hajtás: Üveg művészet
Nők Lapja, 1961. okt. 21.

M. Sz. K.

SRITZ Viktor

A szalóktariáni üveggyár terv-

vasója

Bibliográfia: Az üveg művészete

kiállítás az Iparmüv. Múzeumban

Magyar Nemzet 1961. szept. 28. 4. l

Gritz Viktor

Szerepelt az 1962. nov.-ben a Kossuth Klubban rendezett Modern magyar iparművészet c. kiállításon.

Ipari Művészet, 1963. 4. sz., 85. l.

Gritz Viktor (Salgótarjáni Üvegipari Vállalat).

Több évtizede foglalkozik a régi kutatóeszközök felderítésével, újabbak kidolgozásával. Üvegfúvó volt. Üvegeinek formavilága sokban hasonlít a csak kutatóüvegek megoldásaihoz. Egyes darabok G. Dárday Nikolett közreműködésével készültek. A kiállítás helye: Üvegipari Művek Gusev utcai Mintaterme.

T-6. 33. 50. l.

G. Varga Márta: Fátyol és kutatócső üveg kiállítás; Ipari Művészet, 1968.

Dr Grisica Ötvös Márton

l

Levéltárpüspök

47, 53. l.

GRISZNER József kőművesmester, aki Hevesen 1827-ben lo segéddel szerepel az iparosok összeirásában. 1829-ben javitja a verpeléti rk. templomot és tervet készit a makkári vendégfogadó emeletráépitése számára /Egri érs.gazd.lltár,tervj.6o./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Vo

K. D. R.

GRISSEBNER Mátyás kőfaragó

1772. évi, székesegyház építkezéseinél
5,42 forintos számlája

Agghaty: Barokk szobrászat ... Rm. 1959. I 202. l.

GRISNER József

10 segédet foglalkoztató ~~fazekas~~ kőműves

ld. Agria XXIV. Eger, 1988. 137. p.
139. p.
140. p.

2

17, 18

1 2 3 4 5 ~~6~~ 7 8 9 10,

Griselini

Traján útja. T.1121.

A DANUBIUS FLUVIUS tulsó partján a PARS BANNATUS in Districtu Meadiae terül el balra a Caverna Tamantisches dicta-nak megjelölésével, jobbra pedig Ogradina térrajzával. A MOESIA SVPERIOR NVNC SERVIA területén jobbra a Vestigia viae Trajani és az Inscriptio Trajani in rupe incisa van megjelölve. Felirata:

Tractus angustissimus Danubii a Caverna
dicta Tamantisches usque ad Pagum Hogradinae
in Bannatu Themesiensi, ubi etiam ad oppositam
ripam indicatus est situs Inscriptionis Imp. Trajani.

fölül jobbra: TAB: VII.
alól balra: Griselini delin.
jobbra: C. Schütz sc.

Rm., mér. a rl. 28.7: 37.7 cm.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

Gritz Viktor

1962 DEC 12

1021

Ma délelőtt az Iparművészeti Múzeumban megnyílt Az ipar művészete kiállítás. Ruházati, bútor, bútortextil, üveg, porcelán készítmények próbadarabjai láthatók itt. Helyet kaptak az iparművészeti főiskolások diplomamunkái is. Képünkön: a Salgótarjáni Üveggyár vázája, Gritz Viktor terve.

(Bozsán Endre felv.)

KREMLBEN

jugoszláv elnök a Szovjetunióban tartózkodik. A felvétel az észült. Jobbról balra: Hruscsov, Veszelinov, Koszigin és Tito.
(MTI Külföldi Képszolgálat.)

beszéd Londonban

vagy rakétakudarc van bolt-vita mögött?

Az angol kormányt rendkívül kellemetlenül érintette az amerikai kormány szóban forgó terve. Brit kormánykörökben hangoztatják: olyan globális alku jött annak idején létre, amelynek alapján

is rendkívül kelletlenül fo gadta Acheson volt ameri kai külügyminiszter múlt he ti Angliát sértő megjegyzé seit. S mindezek az inciden sek ráadásul a küszöbön áll Macmillan—Kennedy ta

Gróf József.

festőművész-tanár

a Magyar Képzőművészeti Főiskola képzőművészeti tanfolyamának tanára.

Magyar Nemzet, 1951. jún. 29.

Prof. Josef.

Katholische Theologie

a Universität Innsbruck Fakultät Katholische Theologie

Innsbruck, 1971 Jänn. 21.

Gróf József, zentai

1925. Sz MPT által díjazott művének
Rick. N. Halon.
Vizözön, grafika.
Ecce Homo grafika
Kis parasztleány, grafika.
Vevetőfej, grafika,
Malom, grafika
Merengő öreg asszony, grafika.

1923. Sz MPT-tól 100.000 K-ás
ösztöndíj.

Sz MPT-tól dicsérő és kitüntető elismerés.

— dentai IV. 138.

zentai GRÓF JÓZSEF

67	Szent Imre	olajf.	600.—
68	Szent Gellért és Szent Imre	rajz	110.—

Nemzeti Szalon
Árpádh sz ntok kiáll. 1930 aug

Gróf József Zentai

1928. ápr. Sav. Halon
(Wenn. Halon)
Ady Fohéř kendő, grafit
Ady Elmerök a földem-

Famobor, XV. 27. IX. 62.

Gróf József, Zentai

Ady: Fehér kendő,
grafit.
Ady: Elvérzik a földen.

Nemzeti Szalon

1928.

Tavaszi Szalon

T. 2752.

ler, az 1800-iki Böhmisch-mährisch-
Carl) és Österreichische, az 1809-iki
30-iki 1. Bataillon deutsche Land-
elszerelésben ábrázolva. Felirata

OESTERREICHISCHE ARMEE.

ich.
Germann & Sohn am Graben zur gold. Krone.

pirosnak 28.9: 42.1 cm.,
österreichische Armee im Laufe
& Sohn in Wien.

dr. Szentiványi Gyula urnak,
a Nagy Magyar Müvészlexikon szerkesztőjének,

B U D A P E S T.

XI. Lágymányosi utca 16.

Feladó: Gróf József festőművész, Budapest. VI. Bajcsy-Zsilinszky ut 49. II. 4.

Gróf József
festő

dr.Szentiványi Gyula urnak,

a Szendrei-Szentiványi Nagy Magyar Müvészlexikon szerkesztőjének,

B U D A P E S T .

B.felhivásukra életrajzi adataimat alább közlöm.
Név: Gróf József
Születési hely,év,hónap és nap: Zenta,1899.március 4.
Végzett tanulmányok: Orsz.Magyar Képzőművészeti Főiskola /festészeti szak és grafika/
Tanáraim: Réti István /festészet/ Olgyai Viktor /grafika/
Kitüntetések,ösztöndijak:Szinyei Merse Pál Társaság "dicsérő" és "kitüntető" elismerése,valamint fenti társaság Szinyei ösztöndija./284/1923.Sz.M.P.T. szám alatt/- "Berzsenyi Dániel Irodalmi és Müvészeti Társaság Kaposvár" az 1930.évi Dunántuli Tavaszi Tárlatán "bronz éremdija".
1923.év óta a Mücsarnok tárlatain szerepeltem képeimmel,és kétháromizben a Nemzeti Salon tárlatain./Egyházmüvészeti kiállitás, Szinyei Társaság ösztöndijasai stb./
Jelentékenyebb munkáim magántulajdonban: "Savonarola" "Menekülők" "Siratő ének" "Jelmezes önarckép" "Szomoru karácsony".
Müvészi müködésem iránya:minden divattól,izmustól mentesen ugy adni a dolgokat,ahogyan azokat én látom.Véleményem szerint a müvész akkor sohasem jut zsákutcába,ha mindig a saját szemével néz, és azt amit lát -illetve amit a látvány benne ébreszt- függetlenül mindentől,a saját lelkéből vetiti ki.Például:Krisztust az utolsó vacsorán én egy fáradt,nagyon szomoru csaknem kétségek közt vajudó embernek látom;a kéregető vak koldust sorsában megnyugvó robotosnak,mig a nyomorék kéregetőt lázadó,erőszakos verekedőnek a sorsa ellen.Minden festőben /általában müvészben/ más hurt penget meg a látvány amit éppen ki akar fejezni,csak magára hallgasson és ne kacsintson ide-oda, Igy lesz a müvészet örök és mindig uj, friss hegyi patak és nem békanyálas,iszapos állóviz.
Budapest,1947.szeptember 14.

Gróf József

festőművész

Gróf József II.
Pesti
V. Bajcsy Zsilinszky
u. 49.

MKSz 1947

Írta Zentai
Gróf Berni
Ferenc

ИНВ. № 1041

Gróf Tárczy

Munkamód Jelzi Bajtz
1924. tav. füzet. 242, 243

Zentai Gróf Tárczy

1924. őszi füzet. 277, 322
1926. őszi füzet. 440.

Iparművészeti Múzeum

VI. 186.

Gróf József

Szül. Zentán 1899 márc. 4. Rk.
kereszt. ugyott -
1920/21. I - II. évben műegyetemi -
vendég Réti István -

Herakles-Busiris III. 205.

GRÓF *József*, festő, grafikus és iparművész. Zenta 1899 március 4. Kozma Lajos tanítványaként felsőmagyarországi renaissance és barokk hatás alatt könyveket illusztrál, plakátokat, diplomákat, pecséteket, iniciálékat rajzol, tervez és vés. G. rajzolta és metszette egyebek közt Keleti Artúr Raymondo lovag c. könyvének díszeit. A Műcsarnoknak 1924 óta kiállítója. A Szinyei-Társaság kiállításain dicsérő és kitüntető elismeréseket nyert.

Ke. G_I. 418 l

-ban. † Firenzében 1332-ben v. 1337-ben?

III
676 (1299).
806 (9).

~~nya~~
~~lan~~
~~el Lorenzo, és~~ kezeit ég fe-
ragyogó fényességű Seraf alakjá-
Fejét dicsfény veszi körül, ke-
~~A~~ mögötte cella~~ja~~ ~~látszik~~ van fé-
~~l~~na mellett, ~~a~~ a ~~földön~~ VIII Leo
~~levő nyitott~~ könyvet.

cm.
: VII. 26-án 667 lirán. (308 frt 49 kr)
31-én. (246/95.)
: 54347/95. min. számot.

25

Gróf József, Zentai

lásd

Zentai Gróf József

alatt.

T. 2742.

zekler, Brooder, Ottochaner, Wa-
ädter határőr szemlélhető. Felirata

K. ÖSTERREICHISCHE ARMEE.

ruppen 1756.

Höfelich.
. Bermann & Sohn
goldenen Krone.

a papirosnak 28.8: 42.3 cm.
k.k österreichische Armee im Laufe
ann & Sohn in Wien.

-91-5.

Gróf József

feleségével

Klotild nővérével 18

Münchenben

1924. tav.

SZAKOSZTÁLYÁNAK deczember 28.-án, kedden d. u. 5 órakor a Pesti Lloyd-Társulat dísztermében (Mária Valéria-utcza 12.) tartandó

ELSŐ NYILVÁNOS ÜLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

BERZEVICZY ALBERT:

Elnöki megnyitó beszéd.

GEREVICH TIBOR előadása:

A magyar apostoli kereszt olasz mestere. (Vetített képekkel.)

Belépőjegy **20** kor. Az egyesületi tagságijegy felmutatása ingyenes belépésre jogosít. Jegyek előre válthatók *Pfeifer Ferdinánd* (Zeidler testvérek) nemzeti könyvkereskedésében (Kossuth Lajos-u. 7.) és az ülés délutánján a helyszínen. Fűtött helyiség.

A kéthetenkint tartandó következő előadások sorozata:

Gróf József
festő

Erk. 1928

3700. Dall´Oca Bianca Angelo.
Sz. Veronában 1853

Tájkép.

A veronai Piazza
~~egy~~ magános lámpa tünik
hér ernyói képeznek csop
li régi emeletes házak l
Dall´Oca Bianca.

Fa, mér. 9.2:18.2
Szana Tamás hagyo

Az égbolt teljesen

Haag 1908. Szana

Gróf József, zentai

1926. egyházmüv. Iák.
a Kereszti halálban
Krisztus Pilátus előtt,
rajz
Krisztus összeroggy a Ke-
reszt alatt, rajz.

Kard, S alakra görbített Kereszthasú

VI. 134.

Gróf József (zentai)

95. Krisztus Pilátus előtt. Rajz. 1000

96. Krisztus összerogy a kereszt alatt. Rajz. 1000

Nemzeti Szalon

Egyházm. kiáll.

1926

1636.

ülése.

A előcsarnokban a szalma fekvőn nyitott is tálói
en mértékletlenül felszúrt az új szőlőt. Körülötte
nna és lőcsösen ő (anyával terdel és vinádro-
lnál ülő és oranúr áll. A ~~szomszéd terem a~~
. mondásfalagot tart, melyen e szavakat olvasni:
deo". Fölötte a másik mondatszalag lebeg e szavak-
doranit". A mélyik gerendán, Kaka ül és ül egy ga-
üngő" fejébe, kés ~~szúrva van~~ a fején ~~nyitva~~ ő,
ról a házsarkon nyárson lakásán, hol terdelése
t, ~~kint~~ kint a szőlő hajú s piros ruhácskáti
ki ~~a~~ Megváltó felé mutat. József feje kopasz
kálla öpbe vegyül; palástja piros és felhuzott ca-
i kibontott fején hajja vállaira omlik és szürke ujjú
nt csalán fejét dicsfény vesi körül.

í 101: 71.5.
!. gyujtóvonnyitól
92-206.
F.

688/98.

Gróf József

1920/21 – 1924/25

Ferképzomfoiskèvk

87.l

Gróf József
Önarckép, szén

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 16 l.

Gróf József
Öregasszony, szén
Parasztudvar, grafit
Óbudai táj, "
Női arckpp, szén
Utcai szerencsétlenség, szén
Cséplés, akv.
Krumpli hámozók, szén
Domboldal, cer.

O.M.Kir. Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 16 l.

Gróf József
Vendéglő, kréta
Schlesinger, a költő, akv.
Viharos táj, cer.

O.M.Kir.Képzőmüv. Főisk. kiáll. 1924. 16 l.

Gróf József
Ebéd, toll

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 17 l.

Gróf József
Déli pihenő, grafika

Magyar egyetemi és főisk. hallg. orsz. szövetségének kiáll. 1923. lo 1.

Gróf József

Öreg amber, grafika

Magyar egyetemi és főisk. hallg. orsz. szövetségének kiáll. 1923. lo 1.

Gróf József
Jánosvitéz-illusztrációk, 7 db, vizf.

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 16 l.

MDK

Gróf József,

Kitüntető elismerésben részesült.

100.000 K.-ért. /1920/

Dicsérő elismervényt is nyert.

Nemz. Szal. 333.kiáll. 1925. márc.15-29. Kat.
A Szinyei Merse Pál Társ. által dijazott művészek
kiállitása.

Gróf József MDK

Óbuda, tusrajz

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

Gróf János MIDK

Két bélyegpályázat. II. dij

Magyar Iparmüvészet 1926. 197.o.

MDK

Gróf János, második dijat kapott

2 bélyegtervpályázat. Magy. Iparművészet, 1926. 197. o.
[illegible] 1925. nov. [illegible]

MDK

Gróf József

Kitüntető elismerést nyert

N.Szal. 333.kiáll. Dijazott müvészek. 1925, márc. 1.

MDK

Gróf József

Dicsérő elismerést nyert

N.Szal. 333.kiáll. Dijazott művészek. 1925. márc.

8 1.

MDK

Gróf József

Önarckép, szén

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Mus. 1924.

16 l.

MDK

Gróf József

Öregasszony, szén

Parasztudvar, grafit

Óbudai táj, "

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

16. 1.

MDK

Gróf József

Női arckép, szén

Utcai szerencsétlenség, szén

Cséplés, akv.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

16. 1.

Gróf József

MDK

Ady "Fehér kendő" grafit
Ady "Elüzött a földem"

Nemzeti Szalon 1923. ápr.
Tavaszi Szalon

Gróf József MDK

Tájkép

Étkező parasztok

Mücsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Gróf József

Krumpli hámozók, szén

Domboldal, cer.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

16. 1.

MDK

Gróf József

521-527. Jánosvitéz-illusztrációk, vf. 7db.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

16. 1.

MDK

Gróf József

Vendéglő, kréta

Schlesinger, a költő, akv.

Viharos táj, cer.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

16. 1.

MDK

Gróf József

Ebéd, toll

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

17. 1.

zentai Gróf József

MDK

Óbuda, tusrajz

Műcsarnok 1926-os kiállítás

MDK

Zentai Gróf József

Vizözön, grafika
Ecce Homo, "
Kis paraszt leány, grafika
Nevető fej, gafika
Malom, grafika
Merengő öreg asszony, grafika

N. Szal. 333. kiáll. Dijazott müvészek. 1925. márc. 16 l.

MDK

z. Gróf József, festő

252. Kávézó öregasszonyok. Vízf.

Bp.Műcs.-"A Magyar Művészetért." Képzőm.Kiáll. 1942. jún.6.-22. Kat.12.l.

z. Gróf József MDK

Kávézó öregasszonyok, vizf.

Mücsarnok 1942 [redacted]

A magyar müvészetért c.kiáll.

Z. Gróf József

MDK

Exlibrisek I-II, tollrajzok

Mücsarnok 1941 Téli kiállitás

MDK

Z.Gróf József

Exlibrisek II. tollrajzok

KNTára kiáll. 1941. dec. Mücs. lo. 1.

MDK

Z.Gróf József

Exlibrisek, tollrajzok

KMTárs kiáll. 1941. dec. Műcs. lo. 1.

Gróf József

festőművész

Dunántuli Művészszövetségkiállitása- Kaposvárott a Turul-szálló nagytermében jó aquerelljeivel - genre-témák és igen kvalitásos jelmezes portraittal.

Pesti Hirlap
1930.IV.9.

Gróf József

Szerepelt a Mátyásnak Ősi tárlatán.

Lipsia 1926. X. 24.

Gróf József MDK

Tájkép
Étkező parasztok

Mücsarnok 1924. tavaszi kiállitás

MDK

zentai Gróf József

Szent Imre. Olajf.
Szent Gellért és Szent Imre. Rajz

Árpádházi Szentek Modern Egyházművészeti Kiállításának Katalogusa. Bpest. 1930. Aug. Nemzeti Szalon.

Gróf József.
FIGYELŐ
ujságközlemény figyelő irodája
Budapest, XIV., Nürnberg-utca 42.
Telefon: 295—534
FORINT
Lap: Egy. Szemle Szamk dolg.
Megjelent: 1951 JUL 1

Szép volt

Néhány nappal ezelőtt a Kultúrotthonban, képzőművészeti csoportunk kiállítást rendezett. Igen színes és gazdag anyag tárult a látogatók elé. Akik megnézték a kiállítást örömmel vették tudomásul, hogy szerényen dolgozó képzőművészeink szorgalmas és jó munkát végeznek.

Hiányossága volt a kiállításnak, hogy aránylag kevés olyan művet láttunk, mely a szocialista építés és a béke védelméért folytatott harc jelentőségének tudatosításával foglalkozik. Ennek ellenére, minden dicséretet megérdemelnek a kiállító kartársak, mert a 63 kép és 3 fafaragás azt bizonyítja, hogy nem öncélúan, a többi dolgozóktól elkülönülve fejtik ki művészi tevékenységüket. Önzetlenségükről meggyőződhettünk akkor is, amikor egy-egy falúújság cikket örömmel, művésziesen dekorálnak.

A kiállításon Gróf József, Henisch Győző, Jung Erzsébet, Kalászy Imre, Kassai Dezső, Keresztes Ferenc, Kövesi Ferenc, Lapikás Ernőné, Major Kálmán I., Marjai Imre, Nagy József, Szabó Magda kartársak festményekkel, Gábor István és Kárpáti József kartársak fafaragásokkal vettek részt.

— sz. —

Az 1950—51-es oktatási évad befejezése után újabb káderek kerültek felszínre, akik a politikai és szakmai iskolákon nagyon szép fejlődést mutattak. Elsősorban ezekből kell utánpótlást biztosítani mind a Párt, mind a szakmai funkciók betöltésére. Fokozott felelősség hárul pártvezetőségünkre, hogy minden téren biztosítsuk a munkásosztály vezető szerepét.

Munkánkat csak akkor tudjuk megjavítani, ha megszilárdítjuk a pártonbelüli demokráciát és fokozzuk a kritika és önkritika színvonalát. Ez elő fogja segíteni hibáink kiküszöbölését. Fokozni kell dolgozóink elméleti színvonalát azért is, hogy különbséget tudjanak tenni a becsületesen dolgozó párttagok, pártonkívüliek és az ellenséges elemek között. Az osztályharc élesedésével fokozottabb figyelmet kell fordítani a nyugati imperialisták bel-

M D K

Gróf József

Bélyegtervek, graf.

Dési-Huber István Kör Kiállitása 1949.

Grof József

Akvarellekkel és olajfestményekkel vett
részt a Berzsenyi Társ. somogymegyei kiáll.-én.

N.U.930.V.4.

Gróf József

A Bereznegyi-járásnak bemutatóján rendezett kiállításán szereplő művével.

Képzőművészet, 1930.IV.évf. 29.sz. 105.l.

Gróf József

MDK

1925-ben ösztöndijat kapott

Képzőm.Főisk. Évk. 1921-22, 22-23, 23-24, 24-25.
Bp. 1926.

MDK

Gróf József

A Berzsenyi Társaság kiáll. Lengyeltótin. Képzőművészet 1930. IV. évf. 29. sz. 103.l.

„Amig egy hálószoba eljut odáig"

Egy régi, unalmas, raktári hálószoba beteg-ágyához (értheted szószerint is) hívattak egyszer, vizsgálnám meg, hogy megmenthető-e az életnek, vagy mint lehetne ebbe a különben is nagyméretű szobába a szükségletnek megfelelően olyan berendezést tervezni és készíteni, amelynek segítségével egy derűs, lakályos nappali és hálószobát nyerhetnénk.

Mindent megnéztem, megkopogtattam. Diagnózis: új bútort kell készíteni azon elv alapján, hogy a fekhelyek, mint kényelmes pihenőbútorok legyenek megfelelően elhelyezve és a másik szobából érkező inkább a nappaliszoba jellegét lássa meg első tekintetre. A szobának tartalmaznia kell sok ülőhelyet, kártyaasztalt, fehérneműs kommódot, vitrint és ruhaszekrényt.

A szobának csak egy déli ablaka volt. Egy másik, nyugatra néző ablakot még régen befalaztak, mert különben nem lehetett volna az előző elrendezésben a mindenáron való sablónt létrehozni: hogy a két ágy egymás mellett álljon és attól jobbra-balra egy-egy éjjeli szekrény, stb., stb... amint ez a bibliában is meg volt már írva. — Legyen világosság! — Kibontottuk tehát a nyugat felé néző ablakot, amely ma boldogan ereszti be a budai hegyek mögé lebukó nap sugarait. A nyugati ablakkal szemben kétszárnyú ajtó van, amely az ebédlő-nappali szobába vezet. Az ajtót átalakítottuk és földigérő homályos üvegezéssel láttuk el. Az ajtó jobb- és baloldalán helyeztük el a fekhelyeket egy leeresztett rabicmennyezet alá, amelyből az egyik a rabicmennyezet alá állított keskeny szekrény által lezárt fülkét képez. A fekhelyek angolvászon bevonattal derűs könnyedséget adnak a fülkéknek, míg a szoba másik két sarka egyrészt sarokkanapéval, kártyaasztallal és karosszékekkel, másrészt az egész sarkot kitöltő fehérneműs kommódokkal, rajtuk kétoldalt üvegezett vitrinnel és egy, a

kommód alá, mint garázsba betolható, lazacszínű opaküveges zsúrkocsival van kiképezve.

A sarokgarniturát és a kommódos sarokrészt egy nádazott fűtőtestburkolat és a garnitura melletti három lapos, üvegbetétes lerakóasztalka köti össze. A sarokkanapé, amelyen külön hátpárnák vannak, feketе- és mályvaszínű velourral van bevonva, ugyanígy a karosszékek. A kanapé felett sarokra szerelt, két folyóméter hosszú, keskeny üvegvilágítótest van, hajlított végekkel.

Egy különálló karosszék ezüstszínű selyemszőttessel van bevonva, előtte fémlábon álló kis asztalka van, amely becsukva íróasztal, kinyitott állapotban varróasztal céljait szolgálja.

Az egyik fekhely keskeny oldalán falba süllyesztett világítás és falba süllyesztett vitrin van elhelyezve. A fekhely mellett fiókos, fekete opaküveglapos, fémlábas éjjeli szekrényke áll. Az ablak előtt fém- és üveg-virágállvány. A farészek feketére pácolt körtefából és sárgásbarna tónusú, csíkos erezésű zebránó fából vannak elkészítve.

A szoba egy igen érdekes, ezüstcsillogású, szemcsés, csontszínű falkárpittal van tapétázva, úgy, hogy a mennyezet síkjára is átmegy és az ezen belül adódó mennyezetfelület világoskék színben van tartva. A két szín találkozásánál ezüstléc-leszegés van. Egy krómozott luminátor teste könnyedén függ a szoba terébe. Ezt a szinte légies könnyedséget a két ablak legfinomabb ezüstszürke csíkozású Crèp de Chine függönye még csak fokozza.

Így született meg tehát a 150—151. oldalon bemutatott szoba berendezése, amely modern szellemű, megértő megbízóknak készült, akik szeretettel támogatták a tervezőket abban, hogy „eljuthatott egy hálószoba idáig".

Gróf József.

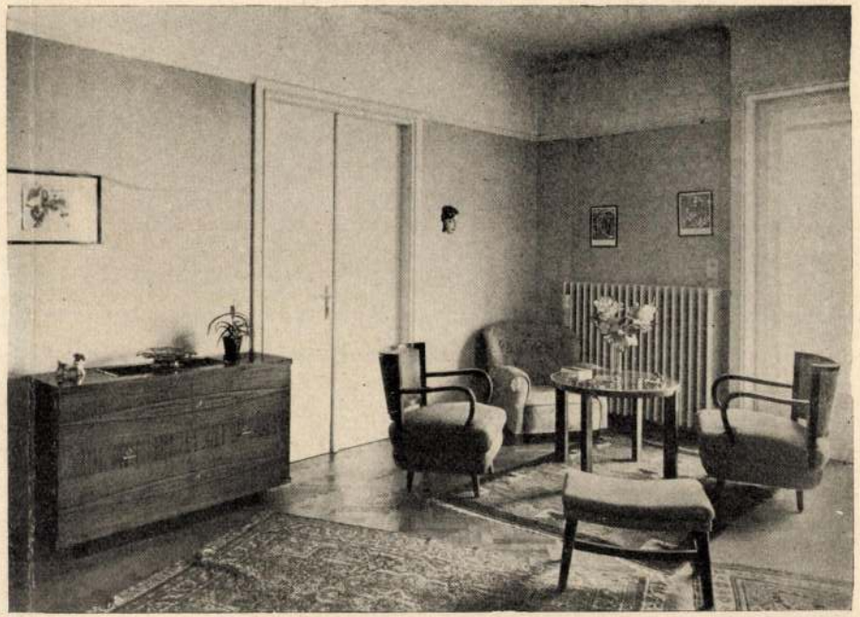

Gróf Zi:

„Amig egy hálószoba eljut odáig"

Egy régi, unalmas, raktári hálószoba betegágyához (értheted szószerint is) hívattak egyszer, vizsgálnám meg, hogy megmenthető-e az életnek, vagy mint lehetne ebbe a különben is nagyméretű szobába a szükségletnek megfelelően olyan berendezést tervezni és készíteni, amelynek segítségével egy derűs, lakályos nappali és hálószobát nyerhetnénk.

Mindent megnéztem, megkopogtattam. Diagnózis: új bútort kell készíteni azon elv alapján, hogy a fekhelyek, mint kényelmes pihenőbútorok legyenek megfelelően elhelyezve és a másik szobából érkező inkább a nappaliszoba jellegét lássa meg első tekintetre. A szobának tartalmaznia kell sok ülőhelyet, kártyaasztalt, fehérneműs kommódot, vitrint és ruhaszekrényt.

A szobának csak egy déli ablaka volt. Egy másik, nyugatra néző ablakot még régen befalaztak, mert különben nem lehetett volna az előző elrendezésben a mindenáron való sablónt létrehozni: hogy a két ágy egymás mellett álljon és attól jobbra-balra egy-egy éjjeli szekrény, stb., stb... amint ez a bibliában is meg volt már írva. — Legyen világosság! — Kibontottuk tehát a nyugat felé néző ablakot, amely ma boldogan ereszti be a budai hegyek mögé lebukó nap sugarait. A nyugati ablakkal szemben kétszárnyú ajtó van, amely az ebédlő-nappali szobába vezet. Az ajtót átalakítottuk és földigérő homályos üvegezéssel láttuk el. Az ajtó jobb- és baloldalán helyeztük el a fekhelyeket egy leeresztett rabicmennyezet alá, amelyből az egyik a rabicmennyezet alá állított keskeny szekrény által lezárt fülkét képez. A fekhelyek angolvászon bevonattal derűs könnyedséget adnak a fülkéknek, míg a szoba másik két sarka egyrészt sarokkanapéval, kártyaasztallal és karosszékekkel, másrészt az egész sarkot kitöltő fehérneműs kommódokkal, rajtuk kétoldalt üvegezett vitrinnel és egy, a

A Bútor 1936. okt.-ipam

kommód alá, mint garázsba betolható, lazacszínű opaküveges zsúrkocsival van kiképezve.

A sarokgarniturát és a kommódos sarokrészt egy nádazott fűtőtestburkolat és a garnitura melletti három lapos, üvegbetétes lerakóasztalka köti össze. A sarokkanapé, amelyen külön hátpárnák vannak, fekete- és mályvaszínű velourral van bevonva, ugyanígy a karosszékek. A kanapé felett sarokra szerelt, két folyóméter hosszú, keskeny üvegvilágítótest van, hajlított végekkel.

Egy különálló karosszék ezüstszínű selyemszőttessel van bevonva, előtte fémlábon álló kis asztalka van, amely becsukva íróasztal, kinyitott állapotban varróasztal céljait szolgálja.

Az egyik fekhely keskeny oldalán falba süllyesztett világítás és falba süllyesztett vitrin van elhelyezve. A fekhely mellett fiókos, fekete opaküveglapos, fémlábas éjjeli szekrényke áll. Az ablak előtt fém- és üveg-virágállvány. A farészek feketére pácolt körtefából és sárgásbarna tónusú, csíkos erezésű zebránó fából vannak elkészítve.

A szoba egy igen érdekes, ezüstcsillogású, szemcsés, csontszínű falkárpittal van tapétázva, úgy, hogy a mennyezet síkjára is átmegy és az ezen belül adódó mennyezetfelület világoskék színben van tartva. A két szín találkozásánál ezüstléc-leszegés van. Egy krómozott luminátor teste könnyedén függ a szoba terébe. Ezt a szinte légies könnyedséget a két ablak legfinomabb ezüstszürke csíkozású Crèp de Chine függönye még csak fokozza.

Így született meg tehát a 150—151. oldalon bemutatott szoba berendezése, amely modern szellemű, megértő megbízóknak készült, akik szeretettel támogatták a tervezőket abban, hogy „eljuthatott egy hálószoba idáig".

Gróf József.

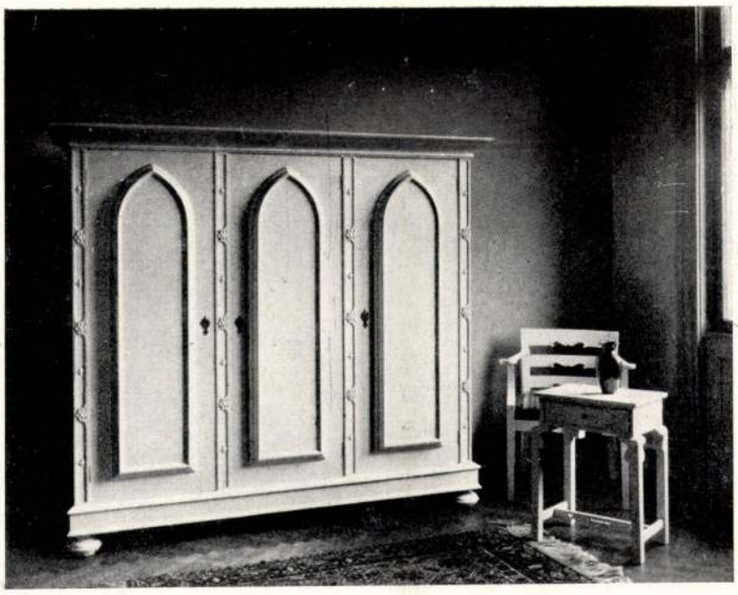

GRÓF JÓZSEF: HÁLÓSZOBABUTOR
KÉSZÜLT FARAGÓ ÉS GRÓF MŰHELYÉBEN

A BUTORRÓL, A BERENDEZÉSRŐL ÉS A HASZNÁLHATÓSÁGRÓL

Amikor a butor felszabadult a stiluskeresések nyüge alól, egyszerre uj kérdések és megoldanivalók tömegével találták magukat szemben a tervezők. A butornál ugyanugy, mint minden más használati tárgynál megszünt a tárgy maga öncél lenni és az egész fölépitését gyökerében változtatta meg az uj kultura szelleme.

Az az egocentrikusabb világnézet, amely a modern kultura nagyszerűségeit létrehozta, a butor életében is fordulópontot jelentett. A butor szépsége helyett, amelyet a régi időkben egyedüli kompozitiv elvnek tartottak, előtérbe került az ember, aki a butort használja. Ő érte készül most már minden, a szépség is az ő szükségleteinek van alárendelve, a butor pedig ma már se nem miniatür épület, sem nem alkalom intarziás festmények applikálására, hanem egyedül a legjobb használhatóság megvalósitására és kifejezésére állittatik be.

A lakás is gyökeres fogalmi átalakuláson ment keresztül. A lakásideál régen egy tulajdonképen benneélés céljára némileg adaptált muzeum volt. Világitási, üzemi, életfolyamatbeli kérdések alig szerepeltek; „szépeknek" kellett lenniök a szobáknak, sokat, lehetőleg többet kellett mutatniok, mint amennyibe kerültek, kényelmi szempontok rovására épitették fel a szobaarchitekturákat.

A mechanikus civilizáció minden téren felülmulta a hajdani elképzelések legmerészebbikét is. A kultura szellemi organizmus tett. „A határtalan használatlehetőség — függetlenül tértől, időtől és minden egyéb megkötöttségtől — amely a technika minden produktumának tulajdonsága, ellentétben áll minden öncélu kulturával, amely eddig virágzott". (Gróf Keyserling: Kultur und Technik.)

Hogyha az épület tényleg lakás céljára szolgáló gép, ugy ennek a gépezetnek preciziós műszere maga a lakás. Mint műszer pedig akkor a legjobb, ha a legnagyobb pontossággal teljesiti hivatását.

Volt az expresszionizmusnak egy időszaka, mikor a stiluspróbálgatások folyamán el készült sikkadni a lényeg és a lakás berendezési tárgyainak tulajdonképeni célja. Jobbára ebbe az ugyancsak egészségtelen és értelmetlen irányzatban kapaszkodnak azok, akik a butor modern lényege ellen harcolnak. Az átértékelődés gyors iramban halad és a fejlődés menete meg fogja hozni az uj szépségek egyensulyát is.

Az emberiség nehezen szokik le valamiről. Talán még a házak exteriörjének uj formáit is hamarabb akceptálja, mint legszükebb környezetének, lakásának uj szellemben való berendezését. A legtöbb lakástervező ma még nincsen tisztában a kompozitiv elemek jelentőségével. A padló, a falfelület, a különböző üvegfelületek, a fa, a vas, a szövet, a világitótestek, mindegyik egy-egy érzékeny fogaskerék a lakás mechanizmusában. Az ötletek és esetleges dekorativ célzatu megoldások ma még csak a legritkább esetben érik el a modern esztétika által megkövetelt nivót. Még modern épitészek is behódolnak a tradicionális interieurművészet sablonjainak.

Tér és Forma 1928. I. f. 3. szám

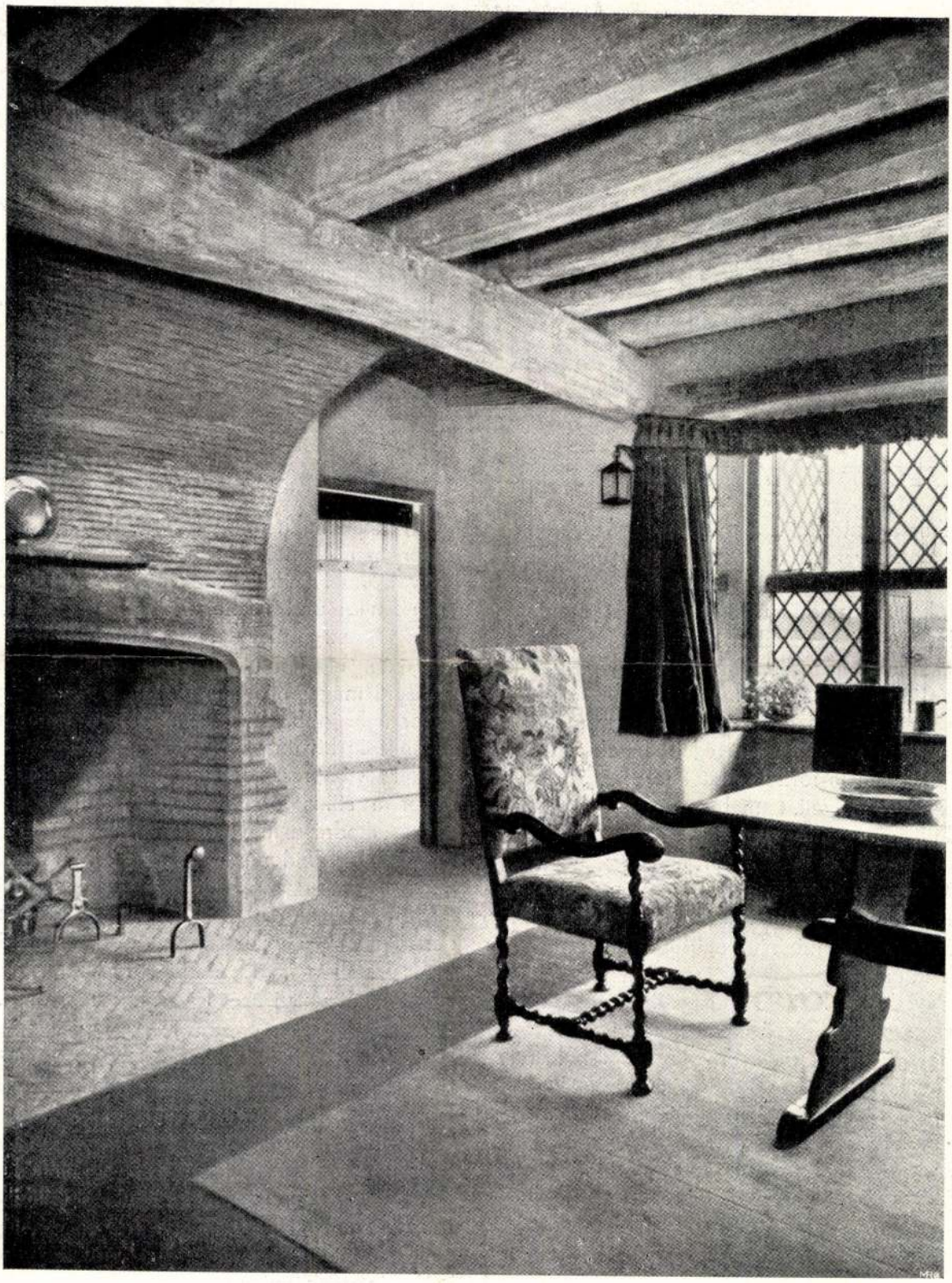

OLIVER HILL (LONDON): EBÉDLŐ RÉSZLET

OLIVER HILL (LONDON): KÖNYVTÁRSZOBA

Amikor az izlés neveléséről kellene gondoskodni, akkor alig akad a szerencsés körülményeknek olyan összetalálkozása, amikor a megbizó részéről izlés és megértés, az épitész részéről hozzáértés és a promléma helyes felfogása adnák meg az igazán jó lakásszerkezet és berendezés előfeltételeit.

Nem akarunk kitérni iparművészi ellenvetésekre, amelyek érthetően szoros nexusban vannak gazdasági kérdésekkel és egzisztenciákkal. A dekoráció évtizedek óta nem hoz már semmi ujat, a dekorativ motivumok már régóta muzeumba kivánkoznak.

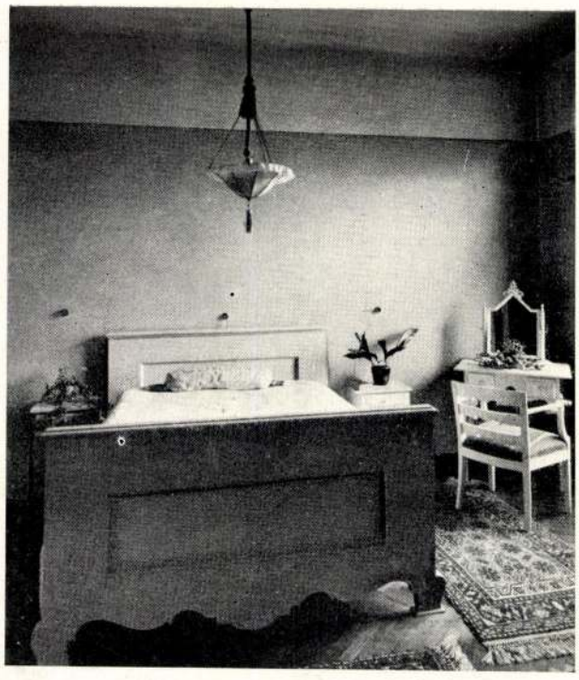

GRÓF JÓZSEF: HÁLÓSZOBARÉSZLET
KÉSZÜLT FARAGÓ ÉS GRÓF MÜHELYÉBEN

GRÓF JÓZSEF: HALL
KÉSZÜLT FARAGÓ ÉS GRÓF MÜHELYÉBEN

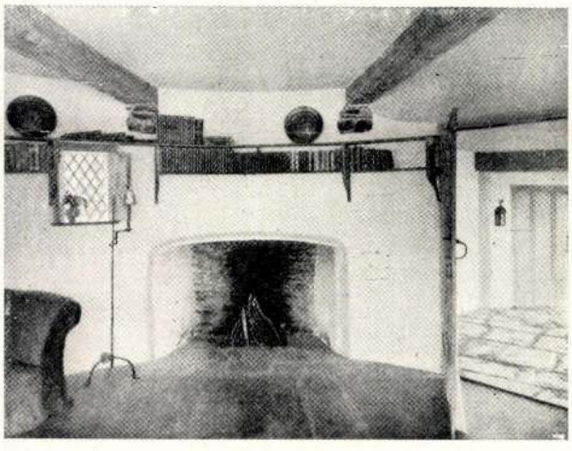

OLIVER HILL (LONDON): DOLGOZÓSZOBA KANDALLÓVAL

BORTNYIK SÁNDOR: TÖMEGGYÁRTÁSRA ALKALMAS PUHAFABUTOR

BORTNYIK SÁNDOR TÖMEGGYÁRTÁSRA ALKALMAS PUHAFÁBUTOR

Az uj korszak egyetemességre neveli a specializálódott emberiséget. A technika utja odáig fejlődött, hogy az 50 év előtti csodakaraktere megszünt és az élet vérkeringésébe, mint már nélkülözhetetlen alkotó elem vesz részt. A butor is megszünt külön művészet lenni és az egyetemes élet alkotó eleme gyanánt kell, hogy ennek az életnek a legjobb helyzeti lehetőségeket nyujtsa.

A változott szempontok gyökerében változtatták meg a butornak, a lakásnak nemcsak felépitését, de szerkezeti berendezését és megjelenését is. Célunk az kell, hogy legyen, hogy elérjük a használhatóság, olcsóság és belső egyensuly maximumát. Amikor formai kérdésekről van szó, akkor nehéz megszabadulni régi és uj tradiciók kisértésétől. Bizonyos azonban, mint ahogyan már ugyanazon generáció is kisebb-nagyobb helyzetbeli nehézségtől eltekintve részt vett az ujjá- és átértékelés revolucionális folyamatában, ugy az ujabb nemzedék már az uj ideálok légkörében fog felnőni. Ezért kell sürgősen az iskolák reformját keresztülvinni, nehogy az akademizmus az egészséges fejlődést megakassza.

R—Z.

MEGJEGYZÉSEK FORGÓ PÁL VÁROSHÁZ-FELHŐKARCOLÓ JAVASLATÁHOZ

(A következőkben közöljük a szerkesztőség álláspontját a Tér és Forma 2. számában megjelent cikkel szemben.)

Forgó Pál lapunk előző számában Ligeti Pálnak a belső Erzsébetváros problémájáról irt tanulmányára vonatkozó hozzászólásában azt a gondolatot veti fel, hogy a budapesti Városház-problémának legjobb megoldása az volna, ha a jelenlegi épület teljes egészében lebontatnék s egy annak helyén létesitett park közepére épitett magasházban helyeztetnének el a hivatalok. Lapunk ez érdekes gondolattól nem zárta el a nyilvánosságot, de mégsem haladhatunk el e kérdés mellett ugy, hogy ahhoz a magunk részéről is hozzá ne szóljunk. A felhőharcolók épületformája az utolsó tiz évben elérkezett Európába is — nem annyira gazdasági okokból, mint Amerikában, hanem mert az európai épitészvilágot ez a forma nagyon is csábitja. E sorok irójának javaslatára a Magyar Mérnök és Épitész Egylet 1926-ban nagy pályázatának témájául is ezt a feladatot tüzte: felhőkarcoló a Vörösmarthy-tér és a József-tér között. Mi sem áll tehát távolabb tőlünk, mint ez ujszerü épitési formának elvi ellenzése — de ugy tartjuk: minden a maga helyén, minden a gazdaságilag indokolt helyzetben.

És épp ezért kell kifogást emelnünk Forgó Pál javaslata ellen.

Itt van mindenekelőtt az elgondolás kiinduló pontja: le kell bontani az Invalidus kaszárnyát és egységes *részletét* fel lehet épiteni műemlékként. (A Tuilleriák analogiája téves: ha a Tuilleriákat a kommun nem égette volna fel, soha Páris le nem bontotta volna! Viszont a maradványok ott nem maradhattak!) Nézzük tehát először ezt az ötletet. Valahogy az az érzésünk, hogy ez épület lebontásába kulturember nem egyezhet bele. Jelenlegi helyzetében senkit nem zavar — viszont a fővárosnak ma egyetlen, a bontó csákánytól megmenekült barokkorbeli épitészeti emléke. Nem lebontani, hanem ellenkezőleg az 1896. körüli, bizony nem egyszer barbár adaptálást kell eltüntetni, egy finomkezü művész visszaadhatná a kor igazi jellegét. *S ha a barbárul tönkretett kápolna* is visszanyerné eredeti formáját, az épület a főváros reprezentativ székháza lehetne. Szeretjük hangoztatni 1000 éves multunkat és mégis oly kevéssé őrködünk annak legbeszédesebb emlékei felett! Szinte mesébe illő az a gondosság, amellyel mindent rendszeresen elpusztitunk. Várakozással, reménységekkel várjuk a mai architekturát, de épp olyan elismeréssel és tisztelettel nézzük elmult korok kitünő müveit.

Sajátos és épitészi gondolkodással fel nem fogható Forgó azon javaslata, hogy a Martinelli-féle homlokzat egységes részlete műemlékként épittessék fel! Mi épitészek Martinelli nagy művében nem a részletképzésben látjuk az értékeket, hanem a tömeghatás s annak instrumentálása az, ami megkap benne! A kort, az alkotó művészt a részletekben meg nem őrizhetjük, mert Martinelli *épitész* volt és nem épületszobrász. Legkevésbé értjük azt, hogy az uj épitészetnek propagátora a detailt akarja megőrizni — s az épülettömeg elemi hatása mellett érzéketlenül halad el.

De tegyük fel, hogy sikerült a főváros közönségét rábirni, hogy megváljon az Invalidus-pa-

lotától és sikerült az egyetlen nagyszabásu barokképületet lebontani. Mi fog akkor történni vajjon? Tegyük fel, hogy megépitik a toronyszerű Városházat. Számitásaink szerint mintegy 30.000 m² beépitett területre lesz szükség, ez a javasolt 25 emeletsorban egy 75 m. magas, 35×34 m. alapterületü épülettömböt jelent; az egyes emeletsorok magjában egy kb. 500 m² csak a közlekedés számára felhasználható, mesterséges szellőzésre és világitásra szoruló teret jelentene. Ez az épület a mintegy 200×250 m. alapterületü parkban állana, mint eléggé zömök torony, mint elszigetelt jelenség. Az eddig épült európai magasházak mindegyikének városépitészeti értelme van: vajjon ennek meglenne-e ez a jó sajátsága? Nagyobb távlatból csak a Vilmos császár-körut felől volna látható, na az evangélikus templom el nem fedi. Kérdezzük, szerencsés hely ez egy magasház számára?

De tegyük fel, hogy az esztétikai szempont mellékes, mert gazdaságilag e megoldás helyes. Igaz-e ez? Lássuk mindenekelőtt a beépitett tér és a hasznos tér viszonyát. A new-yorki városház felhőkarcolójában a hasznos terület mindössze *43%!* A liftek New-York különböző magasházaiban a következő területet foglalják el: Woolworth 7·2%, Equitable 14% és a 25 emeletes Ligget houseban 10·5%. A forgalom lebonyolitása azonban ugyancsak nem olyan egyszerü. Könnyen érthető technikai okoknál fogva a gyorslifteken, amelyek az európai 0.5 m/sec helyett 3.0 m/sec sebességgel közlekednek, 7 emeletenként át kell szállni! Tessék mindehhez hozzátenni ezen berendezések, mint a továbbiaknak költségét: szellőzés, vizellátás, fütés, a csőposta, melyek nélkül a magas ház használhatatlan! S az első berendezések kiadásaihoz hozzá kell tenni az üzembentartás és karbantartás állandó kiadásait tőkésitve... Maga az épitkezési költség az emeletszámok növekedésével nem arányosan emelkedik, hanem annál sokkal meredekebb görbe szerint. Ha mindezt átgondoljuk, valóban azt kell kérdeznünk, hogy ezen az áron nem lehetne-e a Városház és park szükségleteket célszerübben kielégiteni? Mindenekelőtt kérdezzük, hogy ez az 5 hektáros park épp itten szükséges? Ugy tetszik a már ma is ritkán lakott Belvárosnál sokkal inkább kivánja meg azt a belső Erzsébetváros sürün lakott negyede! Ott értéktelen, higiénikus, valamint sociális szempontokból rossz házak lebontása árán volna ez megvalósitható, mig itt egy nekünk épitészeknek és sokaknak kedves emlék lebontásával s egy igen költséges épitkezéssel járna.

A magunk részéről ugy képzeljük, hogy a Martinelli-féle épületszárnyon kivül le kellene bontani a mai Központi városház épületeit — nevezetesen az u. n. „pavillonokat", a Gerlóczy- és Kamermayer-utcák kiszélesitése után ezek mentén egyemeletsoros uj szárnyak volnának létesithetők: a földszinten bolttal, az emeleten hivatali helyiségekkel. Az igy alakuló U alaku épületen belül a Károly-körut felé nyitott kert alakulna. A másik oldalon pedig a Ligeti-féle megoldásra nyilna mód.

*

A berlini „12 Uhr Blatt" április 27-én néhány berlini tényezőt kérdez meg aziránt, épitsen-e Berlin felhőkarcolókat. Heinrich Mendelsohn telekügynök válaszának lényege ez volt: „*Csak bizonyos célokra.*" Martin Wagner, Berlin város szélsőségesen szociálista tanácsnoka: *egyelőre lehetetlen.* A berlini városi közigazgatás egyesitése sürgősen szükséges volna, de egyelőre ilyen változásra nem is gondolhatni, *először iskolákat és lakásokat kell épiteni*". Kérdezzük tehát, szabad-e ilyen ötleteket, mint a Központi Városház lebontása és a toronyvárosház megépitése a köztudatba belevinni? vajjon a budapesti adófizetők mit szólnának egy ilyen gondolat komoly formákba terelődéséhez?

Az uj épitészet németországi apostolai szeretik a maguk irányát Neue Sachlichkeitnek nevezni — sajnos meg kell mondanunk, hogy bármilyen sok helyes uj gondolatot valósitottak meg, egyet nem ismernek: a tárgyilagosságot. Gondolataik formalistábbak a legkonzervativabb, legelavultabb stiluscsőszök gondolatainál. Felfogásuk türelmetlenebb a legakademikusabb álláspontnál — hol van tehát fiatalos lelkületük?

Óvakodjunk tehát attól, hogy ezen hibájukba essünk. Ne legyünk az uj épitészet ideologusai, hanem *épitészi gondolkodásu* harcosai. *Dr. B.*

VI.

A MÜNCHENI KÉZMŰIPARI KIÁLLÍTÁS

»DAS BAYERISCHE HANDWERK«

IRTA GYÖRGYI KÁLMÁN

A müncheni Theresienhöhen levő nagyszabású kiállítási park ezidén a bajor kézművesség bemutatásával vonzza az isarmenti metropolisba az iparnak multja és jelene iránt érdeklődő közönséget. Meg kell vallanunk, hogy a kiállítás anyaga nem hoz megkapóan újat, meglepőt, de a rendezés módja, a kiállított munkák csoportosítása, a kiállítási technika mestereivé avatja a bajor rendezőket, kik ötletesség és választékos ízlés dolgában érdekesen, tanulságosan és tetszetősen tudták a gondosan összeválogatott gazdag anyagot impozáns egységbe foglalni. Mert változatossága mellett is egységes a kiállítás. A tervszerű előkészítésre és az elrendezésnek minden részletre figyelő gondosságára vall annak minden terme és zuga. Még a legszigorúbban kutató szem sem talál abban bántót, jóízlésbe ütközőt s ez teszi annyira élvezetessé a kiállítás szemléletét. A világon páratlanul álló müncheni Deutsches Museum jó példát adott a bajoroknak, miként kell a bemutatásra szánt tárgyakat kellő mérséklettel a nézők elé helyezni s hogyan kell szabatosan megfogalmazott, jól olvasható, csinos felírásokkal tanulságossá tenni a szemléletet. És a jó példa hatását látjuk a kiállítás egész területén. Csakis ily szakavatott, kellő pedagógiai érzékkel megtervezett és választékos ízléssel megrendezett kiállítással érhették el a kiállítás tervezői komoly céljaikat.

A kiállítás bevallott célja ugyanis a látogatókat meggyőzni a kézművesség fontosságáról, bemutatása a bajor kézművesség dicső multjának és annak, amit a kézművesség a jelenben alkotni képes és utalás a jövő idők lehetőségeire. A kiállítás a kézművességet, mint az emberi tevékenységnek egyik fontos ágát és mint egy tiszteletreméltó életpályát mutatja be, a műszaki tudással, a közgazdasággal és a kultúrával való összes kapcsolataival; áttekintést ad fejlődéséről, szervezeteiről, feladatairól, segédeszközeiről és alkotásairól. Felöleli a kézművesség egész körét, ú. m. az építőipart, a faipart, a fémipart, a kerámiát, a textilipart, beleértve a szabóságot és a cipészmesterséget, az élelmezési iparokat stb.-t.

Mint újabban minden kiállítás, ez is egy eredeti, nagyszabású, még soha nem látott attrakcióval fokozni akarja a kiállítás vonzó erejét.

Ennek a kiállításnak a „clou"-ja az aranyváros. Tessék elképzelni egy körülbelül 50—60 méter hosszú és 25 méter széles felülvilágított csarnokot, amelyben 8—10 méter magas aranyfalak és ezeknél még magasabb hegyessisakú aranytornyok határolják a közöttük elterülő szökőkutat és a virágos udvart. A nagy csarnok vasszerkezetét elfödi az udvar felett feszülő, áttetsző szövetből készült baldachin, mely átszűrten, tompítva engedi át a nap sugarait. Ennek a meseszerű, csillogó aranyvárosnak látása megkapó, felejthetetlen élménye minden látogatónak! A falakat megszakító kapukon át jutunk a kiállításnak 25 termét elfoglaló történelmi részébe. A nagymultú bajor kézművességnek immár porladozó kezek által készített remekművei itt láthatók. Nürnberg gyermekjátékszerei és sárgarézművei, Augsburg ötvössége, Passau fegyverkovácsainak remekei, Regensburg faliszőnyegei és a többi nagy bajor város régi sajátos kézművessége itt külön termekben mutatkozik be. A városok mellett egyes mesterségek is kaptak külön helyiségeket. Óraművesek, ötvösök, műszerészek, vasművesek, könyvkötők, nyomdászok, festők stb-ik. A céhek zászlóit, tábláit, almáriumait, díszes ládáit, serlegeit és sokféle régi okiratait is külön terem foglalja magába. Mindezeket a kincseket bajor múzeumok, magángyűjtők, ipari testületek készséggel ajánlották fel a kiállítás céljaira.

A történelmi részből az iparkamarák kiállítása vezet át a tárlat jelenkori részébe. Itt nem száraz grafikonok, hanem a művészet eszközeinek ötletes alkalmazásával teszik szemléltetővé a kézművesek szociális védelme, aggkori-, beteg- és rokkantellátása, balesetelleni biztosítása terén történt intézkedéseket. A termek sorában láthatjuk a bajor ipari oktatás nagyszabású kiállítását is. Az inas-, a segéd- és a mestertanfolyamok, a müncheni és nürnbergi iparművészeti iskolák tanmenetei és a tanítás eredményei bizonyságot tesznek az iskolafentartó hatóságok gondosságáról és áldozatkészségéről, valamint a tanítómesterek szakavatott és lelkes munkájáról. Majd az iparfejlesztésre hivatott intézmények (a nürnbergi országos iparintézet, a kaiserslauterni iparmúzeum, a würzburgi politechnikai központi egyesület stb.) adnak számot tevékenységükről. Betekintést kapunk a kézművesiparnak a gyáriparhoz való gazdasági vonatkozásaiba.

Gróf József: Címlap.
Lipcsei könyvművészeti kiállítás.

Tanulságos a kvalitásos munkának a kontármunkával való szembeállítása. Kétségtelenül a legérdekesebb része a kiállításnak az üzembenlevő és a látogatók szemeláttára komoly munkát végző 73 műhely. Láttunk már más kiállításokon is dolgozóműhelyeket, de még oly sokat seholsem mutattak be és bemutatásuk sem volt annyira tervszerű és tanulságos, mint most Münchenben. E műhelyek nem akarnak látványosságszámba menni, besorozásuk a kiállításba egyedül az okból történt, mert a kézművesipar jelentőségéről és lényegéről való minden szónoklás, írás és képszerű bemutatás hiábavaló, ha nem szemléltetjük a munkát úgy, mint az a műhelyekben folyik. És csakugyan láttuk, hogy a kiállítás közönsége feszült figyelemmel nézte és követte a dolgozó mesteremberek minden mozdulatát, a korongozó fazekasnak, a hőmérőkészítő üvegfuvónak, a szövőgépen ülő takácsnak, az ékszerésznek, a vasművesnek, az üvegmozaikosnak, a műszerésznek, a kőfaragónak, az orgonakészítőnek, a viaszgyertyásnak stb-nek. Természetes, hogy az élelmiszeriparosok, ú. m. a hentesek, a pékek, a cukrászok, a bábosok, a likőrkészítők is élnek az alkalommal, hogy ínycsiklandó árúik készítésének módját a legelőnyösebben mutassák be és alkalmat adjanak a közönségnek, hogy nyomban meg is győződhessen azok jóságáról. Nagy hölgyközönség figyeli a „masamódok", a fürgekezű kalapkészítők és a női ruhakreációk mesternői művészkedését, a jó háziasszonyok érdeklődését pedig különösen a mindig üzemben levő modern berendezésű mosókonyhák, mángorló- és vasalóműhelyek kötik le.

A kilenc nagy csarnokot megtöltő kiállítás gazdag anyaga minden látogatónak nyújt elég látnivalót. Van is nagy közönsége; csapatostul vonulnak át a termeken a Németországból és külföldről jövő látogatók ezrei s mindig akad vezető, aki szakszerűen magyarázza az egyes csoportoknak a kiállított munkákat.

A csarnokokban elhelyezett kiállításon kívül még a kiállításnak Haus und Garten cím alá foglalt szabadon álló és teljesen berendezett 17 házát kell végigjárnunk, hogy befejezhessük a kiállítás megtekintését. Látunk itt több hétvégi (Week end) házat 1200 márkától fölfelé. Vannak oszlopokon álló faházak, acélházak s újabban gyártott építőanyagokból készült családi otthonnak szánt épületek, egy vadászház, baromfiól stb. A lakóházakat és berendezéseket ismertnevű jeles építészek, mint Riemer-

Magyar Iparművészet
1927. 166.

A NÉPMŰVÉSZET ÉS IPARMŰVÉSZET KÖLCSÖNÖS HATÁSÁRÓL

DR. VISKI KÁROLYNAK A TÁRSULAT KÖRÉBEN TARTOTT ELŐADÁSÁBÓL

Már a honfoglalás idején volt legalább kétrendbeli művészetünk, mert volt legalább két rendünk: az állattenyésztő és földmívelő. E kettőnek más az életrendje, világfelfogása, igénye: másmás tehát művészete is. A kettő nem egy, mert megjelentető területe sem azonos. A földmívesparasztnak nem kell karikásostor, juhászkampó, erszényes készség, tükrös, a pásztornak nincs faragott kapuja, csempés füstfogója, hímes ágya, rúdravaló hímzése. Még hímes tojása sincs szegénynek. Amije van, apró; zsebében, szűrujjában rejti, mindig magával hordozza; kebelén kenyere, hátán háza. Bezzeg van a megtelepült, telkes, házas parasztnak. A pásztor kunyhójában legfennebb egy szekrényt, azaz ládát találunk, a földtúró parasztember házában alig tudunk megfordulni, olyan zsúfolt. Más foglalkozás, más élethivatás, más életfelfogás, más világnézet, más műveltség s a másféle műveltségben, mint annak része, más művészet. A jóravaló pásztor minden holmiját maga csinálja, vagy legalább maga is meg tudja csinálni. Még kacagányát, bocskorát, süvegét is, kanalát, villáját, bicskáját, állatorvosló műszereit, csak a bográcsot veszi a cigánytól. A földmívesparasztnak már egész sor iparos dolgozik: asztalos, lakatos, üveges, fazekas, drótostót, timár, csizmadia, szűcs, szűrszabó s még vagy húsz.

Ha már primitív fokon is differenciálódik a társadalom, ha a foglalkozás, élethivatás, a társadalom közös érdeke megosztja a tennivalókat, menynyivel inkább megosztódik a munka a fejlődés későbbi fokozatain! Van aki egész életén keresztül csak szűrt szab, vetélőt hajigál, bőrt nyúz, gyalut taszigál, fazekat drótoz. Ez a tudatos vagy tudattalan munkamegosztás, ami a modern társadalomnak is alapvető gazdasági elve. Minél modernebb a társadalom, minél fejlettebb gazdasági rendszere, a munkamegosztás annál nagyobb, sőt mondhatjuk — annál sivárabb. Ez a modern specializmus. Az építőművész tervez, de nem épít, a zeneszerző szerez, de nem vesz részt az előadásban, az író színdarabot ír, de nem játszik. A munkás dolgozik, a nélkül, hogy tudná, mi lesz a munkájából; mozdulatai gépiesek, maga is gép, betanult, beidegzett mozdulatai lendülnek, a lelke nincs ott, felesleges is, hogy ott legyen. Ez a lelketlen munka. Primitív fokon más a világ! A primitív ember a maga szükséglete, vágya, hangulata, belső sürgető indítéka szerint határoz, elgondol, tervez, anyagot, sőt szerszámot teremt, dolgozik, ékít, szépít magának, asszonyának, gyermekének vagy szeretőjének. Az alkotás minden mozzanatát megéli, átérzi, lelkéből, spontán, őszintén cselekszik, kifejezni valóit teljesen, tökéletesen kifejezi. A legszebben, ami az ő világában elképzelhető. Neki az a szép, ami neki tetszik. Különben nekem is. Csak a smokknak szép az, ami másnak tetszik. A nép nem szereti a szokatlant, az egyénit, a forradalmárt, aki közüle kiemelkedik, aki a maga útján akar járni. Nemesak nem szereti, de nem is tűri. Kigúnyolja, kisebbíti, elüldözi vagy bolondnak tartja: falu bolondjának. Amit rá hagyományoztak, azt örökíti át fiaira. Mindenre van kész technikája, kész stilisztikája. Világa kerek, egyszerű, s ebben mindenre van fogása, módja, szava, kifejezése. Mindenre a legillőbb, a legmegfelelőbb. Újra tehát nincs szüksége, ezért konzervatív. Ily okokból épít, ruházkodik, farag, sző, hímez, főz, dalol és táncol egyformán. Minél primitívebb a közösség, a falu, a nép, annál szembetűnőbb az az uniformis, amiben egész életük kiteljesedik. Még a fejfák is egyformák. Ez uniformizmusból fakad a kis közösségek elégedett, kerek, hiánytalan, jobbára optimisztikus, mindent megmagyarázó és megértő világképe és világnézete. Ebből fakad természetesen a kisebb közösségeken belül a népművészet egysége is. Ha végignézünk egy kevertes magyar népművészeti gyüjteményt, mindjárt rámondhatjuk ez a darab borsodi, ez tolnai, ez udvarhelyi, ez békési, ez küküllőmegyei. A szűkebb esoporton belül nem azonosak, de típusok, tipikus jelek fogják őket össze. A típusok hagyományozását az emberi művelődéstörténet egyik legnagyobb tényezőjének, a konzervativizmusnak köszönhetjük. Mentül ősibb, primitívebb szinten marad a társadalom valamely osztálya, annál konzervatívabb. Ezért valószínű, hogy pásztorművészetünk egy évezreden át lényegesen nem változhatott. Nem úgy értjük persze, hogy formában, ornamentikában, hanem alapfelfogásban, az alkalmazás és fogalmazás alapelveiben.

Magyar Iparművészet
1928. 7. l. kép

Ámde bármily konzervatív is valamely közösség, benne mindig akadnak újítók, ha meg nem értés, gúny, pellengér vagy keresztrefeszítés is a jutalmuk. E progresszív egyéni hajlamok nélkül az emberiség semmit sem haladt volna. A művelődéstörténet a bizonyság rá, hogy hova haladt, ha a haladás útja máglyákkal, mártírok keresztjeivel van is szegélyezve. Mert elébb mindig a konzervativizmus diadalmaskodik, gyorsan, határozottan, tiporva és toporzékolva, a progresszivitás diadala lassan érik, alig észrevehetően bontakozik ki. Efféle hatalmas drámai menete azonban csak a korszakos nagy emberi eszmék sorsának van. De kicsiben, szinte azt mondhatnók kisded paródiákban ez a harc, hadakozás mindig, mindenütt ott lappang. A parasztlány egyszerre csak, mi jött rá, nem tudjuk, kalapot akar viselni; az anyja nem engedi, pirongatja, fenyegeti, sőt meg is tépi. Áll a harc, van szidalom egyfelől, könnyhullatás másfelől. De a kalap elébbutóbb mégis meglesz.

A székely falusi legény boeskorban jár. Egyszerre csak két-három nagygazda legény vasárnap csizmát húz. Pár év mulva már hétköznap is. Szólják, szapulják, de bírja. Egy évtized mulva minden legény szégyelli a boeskort. Most már a boeskort gúnyolják, nem a magukét, hanem a szomszédét.

Máréfali legények
Boeskorosok szegények,
A boeskort is úgy kötik,
Hogy az uteát megseprik.

Meddig lehet az ilyen gúnyolódást elviselni? Addig-ameddig, de nem sokáig. S honnan jut eszébe a fiatalságnak, a jobbmódúnak elvetni a régit s új után törni magát? Maga találja ki? Többnyire nem. Kalapot is, csizmát is látott már valahol: a magasabb, fejlettebb, módosabb rétegeiben a társadalomnak. Kettő mozgatja: a felfelé törekvés és az utánzás vágya. A haladás két legfőbb rúgója. És csalja, vonja maga felé a felsőbb osztály is, ha érdeke. Ilyen érdek százféle van. A minket érdeklők közül most csak egyet említsünk: a gyáripart. A szüntelen omló gyári terméknek piac kell. A piac azonban nem terpeszkedik önként a gyáripar elé, elébb meg kell hódítani. Miszszionáriusok járják Afrikát vagy Új-Guineát s megmagyarázzák, hogy a meztelenség szégyen, el kell leplezni. A lepel sokféle: cérna, gyapot, selyem, lehet benne válogatni, a hajó itt van a parton. De a példáért nem kell ilyen messze menni. Minden kis magyar falu boltosa a legelevenebb, a legállhatatosabb ügynöke nagykereskedőnek, gyárosnak. Megmagyarázza, miért nem érdemes szőni, hímezni, faggyúgyertyát önteni, cserépedényt csinálni, méhet tartani, miért rossz, ki nem fizetődő, oktalan, haszontalan, ízetlen, csúnya mindaz, ami házilag előállítható. A tanító, pap korholja ócska szokásaikat, ősi maradványú hiedelmeiket, a törvény bünteti számtalan, szokáson alapuló cselekedetüket. Ha a népet ennyi oldalról kikezdik, harmonikus, kerek világa megbomlik, benne való hite, hozzá való bizodalma, szeretete meginog és már csak idő kérdése, hogy ez a világ mikor omlik össze s lesz a paraszti ember se kint, se bent. A népi világ harmonikus, évezredek alatt fölépült, mindenfelé jól kiegyensúlyozott egység, szerkezet, kívül-belül rendbe tett épület. Ha a magasabbrendűnek tartott kultúra kiszedi alapjait, falait, hogyan várhatjuk a néptől, hogy a kultúrája legtetejét, a népművészetet, az épület csúcsát, ormát, támasztékok nélkül tartsa, óvja, szeresse, mint egy súlytalan angyalt a levegőben lebegtesse?

Az alsóbb néposztályok tehát vágynak, törnek a felsőbbek felé, s egyedeik százai, ezrei föl is jutnak ide, amit nemcsak a ma, de a mult is igazol. Nálunk pl. az évszázadok hosszú során folyt nemesítések e törekvések végső, formális elismerései. A felsőbb, javarészt jobbmódú társadalmi rétegek mindig tárgyai voltak az utánzásnak. E felsőbb rétegeknek azonban már hivatásos mesterek dolgoztak, a középkortól kezdve nálunk is céhbeli, világjárt, iskolázott, sokat tapasztalt mesterek. A felsőbb osztályok háza, házberendezése, ruházatai s mindenféle tárgyi fölszerelése, mielőtt megsemmisült volna, a divat változtán, öröklés, hagyományként vagy más úton az alsóbb rétegek felé szállt alább-alább. Igaz, hogy egyik-másik tárgykör alászállását az úri rend tilalmazta s ezzel lefelé haladását akadályozta, de viszont éppen e tilalmak bizonyítják, hogy az alsóbb rend, mondjuk a nép, milyen szívesen követte — mint ahogy ma is követi — az úri példát. Számtalan rendelkezést ismerünk az ország minden részéből, amely tilalmazza a csizma, a posztónadrág, a bot, fokos, cifraszűr, darutoll, selyem, csipke viselését, főleg tehát a ruhaféléket, amelyek a társadalmi megkülönböztetés jeleit is magukban foglalták, vagy amelyek — mint a régi írások mondják — csélcsapságra, negédségre, kevélységre szoktatják a parasztságot.

Vannak az ipari vagy művészi megnyilatkozásoknak olyan területei is, ahová az úri tilalom nem ért el. A nemesi házakból kidobott egyenes támlájú, szétvetett lábú nehéz tölgyfaszékek előbb magukban, később másolataikban keringtek a közeli parasztság között. Azok a formák ezek, amelyeken a középkor végén az uralkodóházak tagjai üldögélnek az asztal mellett, mint egykorú ábrázolásokból láthatjuk. A nemesnek akkoriban tán még nem is volt efféle hosszúlábú széke, csak medve-

bőrrel borított lócái, padládái, mint ahogy Arany írja az öreg Toldi házáról:

Ágyak, puha székek, drága rengők helyett
Medvebőrös lócák álltak a fal mellett.

Néhány száz év mulva a királyi ebédlők faragott székei ott vannak minden dunántúli parasztházban, sőt ma már ágyak, puha székek is vannak. Itt-ott már van zongora is, még ha paszulyt tartanak is benne, mint ahogy a rosszmájú városiak mondják.

Az a bútor, amit ma annak tartunk, szinte ezer évig hiányzott a magyar parasztházból, mint ahogy még magam is láttam olyan székely szobát, amiben körül a fal mellett alacsony padládák álltak, semmi egyéb. Az asztal még Arany János gyermekkorában is csak asztalszék volt, a szék pedig alig arasznyi magas.

Éppígy kevéssé érintette a tilalom a házbeli szőttes és hímzett holmit, a százféle apró faragott fatárgyat, a zsebbe való utenziliumot, a temetői fejfát s számtalan más területét a népművészet megnyilatkozásának. Mindezekben bátran és szabadon érvényesült a népi alakító kettősség: a konzerváló és utánzó készség. Mindezt ma már, akik a népművészet alkotásaival szüntelen foglalkozunk, érezzük, sőt nem egy esetben világosan látjuk. A kutatást azonban megnehezíti az, hogy népművészetünknek alig van régi tárgyi hagyatéka; ami van, jobbára alig ötven-hatvan éves s az igen gyér nyomok sem mennek vissza többre száz évnél. De ami ennyire megy, az már nagyon tanulságos. Igy kideríthető, hogy az úgynevezett pávaszemmotívum, melynek magyarázatáért időben ezer évekre, térben Perzsiáig, Indiáig mentek romantikus kutatóink, igazában nem egyéb, mint stilizált rózsa. Az értelmetlen bőségszaruból így alakul kígyó a békési ködmönök hátán, az ismeretlen bokrétatartó kosárból szív vagy dús levélesomó és a többi. Tökéletesen a népetimológia s az uralkodó, sajátos hangtörvények nyelvi analógiájára.

Grót József: Szignet.

Mi hisszük, hogy a népművészetkutatásnak és magyarázatnak letűnt a romantikus korszaka, amely minden vonalat, formát, minden motívumot, ornamentumot legalább is a honfoglalás korából valónak tartott. Ez mindenesetre kiábrándító, de ha a népművészet körül tudományt akarunk csinálni, — s ilyen kérdés a régi ipar, iparművészet hatása a népművészetre — ezt a tudományt legkevésbbé ábrándokból lehet megcsinálni. Ahogy nyelvünk rengeteg idegen, szláv, bolgár török, német, olasz, latin stb. eleme körül megtaláltuk azokat a hangtörvényeket, amelyek ez idegen áradatot magyarrá formálták, éppúgy meg kell találnunk azokat a törvényszerűségeket, amelyek népművészetünket bárhonnan vett elemeiben is népivé és magyarrátették. Lehet, hogy a művészi intuíció ezeket hamarabb megérzi, mint ahogy a nehézkesebb tudomány majd konstatálja. De a népművészet elemeinek etimológiája, stilisztikájának megalkotása tudományos feladat, mely sok történeti, művelődéstörténeti, ethnológiai, művészettörténeti, geografiai ismeretet kíván, s módszerében széleskörű összehasonlításra van utalva. Ha mindezt a magyar tudomány megcsinálja, akkor lesz majd könnyű dolguk iparművészeinknek, ha ugyan még akkor is lesznek köztük, akik magyar létükre művészetükben magyarul akarnak beszélni. Ma még úgyszólván csak konkrét adatokhoz vannak kötve, s ezért esett meg nem egyszer, hogy subahímzések és mézeskalácsok épülethomlokzatokra ragadtak fel. Mert mindeddig csak a szavakat láttuk, mormoltuk s nem a gondolatot, ami mögöttük van. Ma még

nincs kész a népi alkotás esztétikai elveinek foglalata, hogy úgy mondjuk a népművészet filozófiája, amely pedig a magyar nemzeti szép lényeges fejezeteit fogja adni. E hiány azonban nem akadálya iparművészetünk népies megszólalásának. Petőfi, Arany sem kapott készen senkitől népies esztétikát, stilisztikát, poétikát; mindezek szabályait intuitív költői geniejével, magyar lelkével megérezte és alkalmazta. Arany meg éppen tudatosan vallja, hogy a népin keresztül akar nemzetivé lenni, ahogy lett is pl. a Buda Halálában, balladáiban. Az iparművészet nemzeti volta sem pusztán a népin fordul meg, de azon s egyéb történeti hagyományainkon keresztül lesz nemzetivé. A népművészet az első iskola, amit itt mondani sem kell, hiszen iparművészeti oktatáspolitikánk kellőképpen figyel erre. S tulajdonképpen ez időtől kezdve lehet beszélni nálunk a népművészet szembetűnő hatásáról az iparművészetre. De a művészettörténet régmult emlékei közt is mindenütt föl-fölbukkan a provincializmus, a helyi művelődési, geográfiai s hagyománybeli hatások együttese. Hogy úgy mondjuk, még a nagyművészetnek is vannak dialektusai. Atticában másként jelennek meg bizonyos építészeti formák, mint Spártában vagy Joniában, a gótikának más-más kifejezései vannak Olaszországban, Francia-, Német- vagy Angolországban. A renaissance festészet más Olaszországban, mint Hollandiában. A nép, a föld sajátos szellemét hordozza minden jól gyökerező művészet. Miért kellene a valóságot, amely körülvesz s amelynek része vagyunk, erőszakkal távol tartani magunktól?

Arany jellemzően jellemzi saját művészetét is:

ha a fejére áll is
Van benne valami vaskos, reális.

Ez a vaskos, reális a magyar iparművész számára a magyar népművészet, ez eleven, élő valóság, ahogy az volt Petőfi és Arany számára a magyar népköltészet. De ahogy ők nem másoltak, az iparművész sem másolhat. Hogy megint Arany szavaival szóljunk:

Nem a való hát, annak égi mása
Lesz, amitől függ a költő varázsa,
E hűtlen hívség, mely szebbít, nagyít —
Sulykot, bizony, nem egyszer elhajít.

Kétségtelen, hogy a sulyok csakugyan elrepül egyszer-másszor a nemes szándékú törekvésben. Nem nagy baj. Mégis az a fő: a hűtlen hűség, ha nehéz is. Hűnek lenni legdúsabban a népiben élő, a nép által átdolgozott, asszimilált hagyományainkhoz, de a hűség ne legyen túlságos ragaszkodás, azaz hozzáragadás. Hagyományainknak ne testéhez, hanem szelleméhez ragaszkodjunk. Neveket e helyen nem mondunk, ha még oly kedvesek is nekünk, de felesleges is, hiszen minden iparművész, minden műértő jól tudja, hogy kik azok, akik magyarok számára magyar gondolatot a művészet magyar nyelvén szoktak kifejezni, úgyszólván anyanyelvünkön beszélnek művészetükben is. Persze az iparművészetben is vannak Mezzofantik, akik minden kor és minden stílus nyelvén meg tudnak szólalni, sőt kell is, hogy tudjanak, mert a közönség is százféle nyelven dadog és ért. Élni pedig, míg angyallá nem válik, az iparművésznek is kell. Néha meg is kell alkudnia a divattal, bárhogy verjük is a mellünket. A divat pedig változik; ma vagy holnap — úgy látszik — az iparművészetnek is itt lesz a jazzband-je, a csapszékhangulat és négeresztétika keveréke. Nálunk is meg fog szólalni az iparművészet szaxofonja s alaposan rá fog recsesenteni a magyarok szimfoniájára, amit Szent Gellért óta hallgatunk. A gyöngeszívűek megdöbbennek, nemesak odahallgatnak, de a kórusba is beállanak, sőt örvendeznek az új örvendezőkkel. Mi szívből kívánjuk: legyen nekik a szaxofon könnyű s a tányérozás eredményes. Idebent zenebonázhatunk, ahogy kedvünk tartja; de kifelé, a nagyvilág felé — ha paradoxonnak látszik is — csak egy nyelven, a művészet magyar nyelvén lehet beszélni. S beszélhetünk büszkén és bátran, ha a népművészettől a magyar beszédet megtanultuk. Nem kérkedünk a kérkedőkkel; jól tudjuk, hogy sokban vagyunk szegények, elhagyottak, sőt nyomorúságosak. De egyben kultúrfölényünk van minden európai nép fölött: népművészetünkben. Érdemes tehát tőle tanulni.

Sokan az igénytelenségben látják a főcélt. Ez nem helyes. Igénytelenség kezdetlegességet jelent. Egy társadalmi közösség művelődésének szintje az élet-standard szerint igazodik. Az ember sohase legyen igénytelen, hanem igenis legyenek nemes igényei. Az igaz ember nem fogadhatja el irányadóul az »addig nyujtózkodjál, ameddig a takaró ér« elvet, hanem azon van, hogy szerezze meg magának mindazt, amire fejlődése szempontjából szüksége van.
H. Keyserling gróf.

Gróf József (1894 – 1944)

Egy sokoldalú művész portréja

Gróf József (1894—1944)

Ha élne, most lenne 75 éves. De immár negyedszázada nincsen közöttünk, mert elpusztította őt az embertelenség és gyűlölet, amely ellen szóval és hittel, főként azonban művészi hitvallásával egy emberöltőn át hadakozott. Politikai fogolyként Mauthausenbe hurcolták, mert nem felejtették el neki, hogy a kellő időben odaállt a kisemmizettek mellé, és harcolt a fasizmus ellen.

Gróf József azokban az időkben vált forradalmi művésszé — ifjan és reményekkel telve —, amikor valóban alkalom is kínálkozott arra, hogy a legjobbak megértsék az idők szavát. Hiszen az első világháború idején belsőépítész- és grafikusként alig fejezte be tanulmányait az Iparművészeti Főiskolán, már égett a talaj a régi rend alatt és működésbe léptek az új társadalomformáló erők. De neki még végig kellett küzdenie a kilátástalan világháborút és megismerni az emberek szenvedését. Mi sem természetesebb, hogy később ott találjuk őt a Galilei Kör művészeti csoportjában, majd 1919-ben a Tanácsköztársaság idején egy kitüntető megbízatással a Műegyetem belsőépítészeti tanszékén. Itt nemcsak szervező munkát végez, hanem arra is vállalkozik, hogy berendezési terveket készít munkáslakásokhoz. Mint annyi sok más, értékes dokumentum ebből az időből nemrég került elő néhány eredeti rajza.

Kitűnik belőlük humanizmusa, a dolgozó emberek iránti őszinte szeretete. A gondolat, amely akkoriban sokat foglalkoztatta: miként lehetne a munkások életét praktikus és szép berendezési tárgyakkal is jobbá tenni, és hogyan lehetne őket jó ízlésre nevelni. A bemutatott egyik terve bizonyítéka elképzeléseinek. Ismeretes az is — hiszen a *Népszabadság* (1968. november 30) „Gróf József" c. rövid cikkében külön is megemlékezett erről —, hogy a művész részt vett többek között a Magyar Tanácsköztársaság egyetlen bélyegsorának megtervezésében is, s a Dózsa-, Martinovics-portrék mai napig is érdekes, merész kompozíciója az öt darabból álló arcképsorban az ő műve.

De nemcsak ezekben, hanem az alkalmazott grafika, tehát a könyvművészet, de kiváltképpen a kisgrafika, továbbá a belső terek kiképzése és a modern magyar bútorművészet terén úttörő és kimagasló munkát végzett. Sajnos mind a mai napig nem készült behatóbb tanulmány sem Grófnak, sem a vele egyidőben dolgozó művésznemzedéknek alkotói tevékenységéről. Nem csodálható tehát, ha Grófról lényegében csupán azt olvashatjuk lexikális művekben, hogy „mint grafikus és bútortervező kissé archaizáló, magyar népi hatások alatt dolgozott". Túlságosan kevés ez az ő értékeléséhez, mert az a nemzedék, ahová ő is tartozott, elsősorban *útkereső* volt, s a forradalmak bukása után éppen a magyar népi művészetből akart a megújuláshoz erőt meríteni. Gróf József, Kozma Lajos, Gara Arnold, Csabai-Ékes és a többiek ezzel nem az olcsó népszerűséget keresték. Gróf József a Rákóczi-korszak barokk-népi motívumaihoz is visszanyúlt, s nagyrészt ez érezhető grafikai és bútorművészetében. Hónapokat töltött el a Szepességnek — éppen ezt a periódust jellemző — kisvárosaiban, tanulmányozva Bártfa, Igló, Szepesszombat régi udvarházait és templomait, gondos vázlatokat készítve egy-egy oszlopfőről, oltárrészletről, lámpáról vagy akár egy kicsiny kazettáról. E studiumok alapján tervezett művei azonban nem tekinthetők másolatoknak, hanem régi, nagyrészt ismeretlen művészek elképzeléseinek — mondhatni — továbbvitele. E vázlatok, tervek nagy része is túlélte — szerencsére — a második világháború pusztításait és Gróf többi alkotásaival együtt tanulmányozhatók.

Álljon itt egyébként egy — ma már kissé dagályosnak tűnő — recenzió egykori kritikusa, Nádai Pál tollából (*Magyar Grafika*, 1921):

„Érett szépséggel, mint egy júniusi hegyoldal sziromhullása, pereg le előttünk Gróf József művészetének minden lapja. Egy nagyon választékos kiállítást lehetne grafikai tevékenységének hulló leveleiből összeállítani... Ott, ahol a múltnak tisztelete, futó árnyai felett a friss-zöld hajtások párolgó nedve terjeng, ott érezni hasonló hangulatot, mint könyvei, fejlécei, plakátjai, diplomái, pecsétjei és iniciáléi láttára. Századok elevenednek meg ebben a művészetben és új életerekkel gyökeret eresztenek a mába... E forradalmak és ellenforradalmak lázától fűtött országban két lábát jól megvetve áll a művész, múltnak és jelennek mesgyéjén. Kiszívja azt, ami az ódon lapokon érték és átömleszti a mai kultúrába, hogy az rugalmasabbá váljék ettől a vérátömlesztéstől..."

Egy másik helyen, bútorművészetét tárgyaló prospektusban: „... a gyalúpad és a csattogó kalapács azért még éppen úgy nevel, mint hajdan. Mert más az íróasztal fölött rajzoló, tervező iparművész. Az, aki anyagszerűtlen ábrándjait veti papírra. S megint más az olyan szépmíves, aki a műhely számára dolgozik, s akinek a műhelyben születnek meg a bútorgondolatai. Az ilyen tervező józan, mint akár a matematikus, a mérnök, a konstruktőr. Mert ismeri a lehetőségeket, a fa és a többi anyag törvényeit..."

A [illegible] illetően, és az iniciálektől [illegible] a könyvművészeten át a bútortervekig [illegible] a skála, amit negyedszázadon át művelt. De van egy közös alapja mindennek, s ez feltétlenül építészeti bázis: az architektúra szabályainak pontos betartása, bármilyen műfajban is dolgozik, tehát akár betűt rajzol, akár széles belvilágú, szolidan díszített barokkos szekrényt állít a helyére. Ami különálló jellegzetesség: ez iskola művelői bármilyen kis térfelületen dolgoznak is — s itt elsősorban az alkalmazott grafikára utalunk — sohasem keltik a szemlélőben a zsúfoltság érzetét, hanem a cizelláltságra, részletfinomságokra hívják fel a figyelmet.

Természetesen Grófra is, mint minden haladó művészre, nagymértékben hatottak a századfordulón már szárnyaikat bontogató modern építészeti eszmeáramlatok, amelyek a weimari Németországból indultak ki, és befolyásolták az iparművészet különböző ágait is, a belsők térképzését éppúgy, mint a grafika különböző fajtáit. A Walter Gropius nevével fémjelzett weimari, majd dessaui Bauhaus-iskola változtatni akaró és termékenyítő hatása természetesen elérkezett Magyarországra is.

Sajnos Grófnak, aki a maga területén a Bauhaus-iskola tanításait is felfogta, ide vonatkozó értékes feljegyzései, tanulmányai a második világháborúban elvesztek. Kétségtelen azonban, hogy kis Fő utcai alkotóműhelyében még ebben a valóban művészeti forradalmat jelentő időkben is megmaradt szépmívesnek, aki akárcsak stílus-bútoraiban, továbbra is az anyag nemességét, a külső és belső finommunkát helyezte előtérbe.

Bár neve mint iparművésznek már a húszas években ismertté vált, a fentiekből következően nem halmozták el állami és közületi megrendelésekkel. Financiális, de különösen elvi alkudozásoktól visszahúzódó természete következtében szívesebben dolgozott kispénzű, de értő és művészetet szerető magánosoknak, olyanoknak, akikkel szót értett. Jobb módban is élhetett volna, ha elfogadja azoknak a megrendeléseit, akik ragaszkodtak az ízléstelen díszítésekhez.

Néhány nagyobb alkotását, ahol elgondolásait maradéktalanul érvényesíthette — mint amilyenek a volt Apponyi téri Lipcsei Áruház, valamint a Vörösmarty téri Haas-palotában működött idegenforgalmi központ belsőépítészeti megoldásai voltak — a bombázások pusztították el.

Bár a maga korában mind hazai, mind külföldi kiállításokon (Barcelona, Köln, Lipcse stb.), kiváltképpen könyvművészeti és kisgrafikai munkáival voltak sikerei, az elfeledettek közé került ő is, mint annyi sokan mások.

Úttörő tevékenysége alapján azonban megérdemli emlékének ébresztését és azt, hogy a mai fiatal művészek tanuljanak tiszteletre méltó példáján.

Szilágyi Béla

Szék egy munkáslakáshoz, 1919

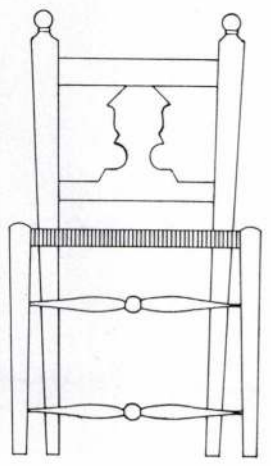

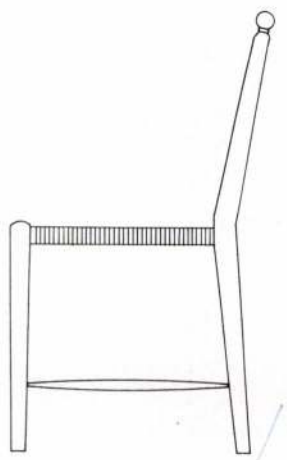

Ugyancsak felszabadító ösztönzést jelentett az az új geometrikus művészeti irányzat is, amely az op-art és a minimal-art tanulságait alkalmazza hazai talajon. Ez az irányzat az utóbbi másfél évben erőteljesen kifejlődött nálunk, legjelentősebb képviselői Bak Imre, Nádler István, Hencze Tamás és Keserü Ilona. Az Ipartervben és a Központi Fizikai Kutatóintézet klubjában rendezett kiállításaik felszabadító hatással voltak Deim Pál amúgy is erősen konstruktivisztikus hajlamaira és geometrikus képépítő elképzeléseire. Mindennek a háttérnek az ismeretében is a meglepetés erejével hatott mostani szentendrei kiállítása.

Amikor 1965-ben a Mednyánszky Teremben bemutatkozott egyéni kiállításával, a Barcsay-féle natúrához kötött, lírai konstruktivizmus igényes képviselőjének láttuk. De már ezek között a képek között is feltűnt néhány, amely arról tanúskodott, hogy Deim számára szűknek bizonyultak a mester által kijelölt koordináták. Ezeken a képeken érdekes módon a konstruktív szerkezeteken belül előtérbe kerültek az önkényesnek ható, szubjektív mozzanatok, szeszélyes foltokká oldott együttesek bontották fel a megszerkeszthető kerítés-, fal-, ablakmotívumokat. Deim Pál eredendően lírai alkata tört át a megszerkesztett világ szabályain. Úgy érezte, ebben az irányban tovább kell mennie, és a határokat keresve festette *Polc* és *Két figura* c. nagyméretű olajképeit, amelyeken a felismerhető látványnak, a tárgyi világnak már semmi szerepe nincs, helyette apró színes foltok együttesére bontott felületet látunk. A festői problémát a kép tektonikus belső feszültségei, a színek nyomán kialakult mozgások áramlatai adták. Szabadon variálható szín-viszonylatokkal kísérletezett itt a művész. Láthatóan zavarta azonban a teljes kötetlenség, a törvényeit vesztett rend, és valószínűleg ezért tért vissza a XI. Képzőművészeti Kiállításon kiállított két képén a látvány kép-szervező erejéhez, és már megtalálva sajátos, hidegen sugárzó kék-fehér-szürke koloritját, szentendrei házak motívumaiból építette fel kompozícióját. Ilyen csengően tisztán, a mesékből ismert üveghegy birodalmából valóan festményen még nem láttuk viszont Szentendre arcát. Innen már csak egy lépés volt a mostani kiállítás anyagát alkotó jellegzetes képekig, a *Feljegyzések egy kolostorban* c. sorozatig.

A textúra, az apró motívumokkal modulált felület szeretetét Deim még Barcsay mester iskolájában tanulta. Első kiállításán is felleltünk rajzai között néhány olyat, amelyen az apró vonalak alkotta vibráló felületek kimunkálása érdekelte, az új textúrák keresését tűzte maga elé. Jugoszláviai élmények nyomán újra ehhez a textúrához fordult; meséli, hogy kényszerűségből is, mert elfogyott a papírja, és kénytelen volt kéznél levő szerb újságokra festeni. A nyomtatott betűk izgalmas felületeket adtak, a kép hangulatát érdekes módon festették alá. A másik irány, amerre Deim próbálkozott, és aminek eredményeiből ugyancsak láthattunk kiállításán, az alumínium-nyomatok. A sokszorosítóeszköz által nyújtott azonos felületeket az alap, a színek és motívumok váltogatásával gazdagította. Újabban tanúi lehettünk annak, hogy egy egy, a művészek által megkedvelt sokszorosító technika nyomán milyen virágzásnak indult a művészetnek ez a mindig külön mesterségbeli tudást, mívességet is igénylő ága. Közismert pl. Kassák és Vasarely közös, reprezentatív albuma, amelyben szeriográfiával sokszorosított színes lapok vannak együtt. A modern geometrikus törekvések követői igen szívesen fordulnak ehhez a technikához, mert a tónus nélküli, keveretlen színeket kívánó kompozíciók nagyon jól érvényesülnek a szeriográfiával sokszorosított lapokon. De nemcsak nemzetközi viszonylatban jelentősek ezek a sokszorosított kiadványok, amelyek olcsóságuk miatt nagymértékben terjeszthetők, és a fiatal művészek között ily módon aktív cserére, gyűjtésre és egymás jobb megismerésére is lehetőségeket kínálnak. Hivatkozhatunk itt hazai eredményekre is. Éppen a már említett fiatal művészcsoport kísérletezett, úgy tudom, nálunk először a szeriográfiával, és összeállítottak egy nagy alakú albumot, amelynek részvevői Bak és Nádleren kívül Fajó János és Molnár Sándor voltak. Deim Pálnak nem volt alkalma az új technikai lehetőség kipróbálására, de az alumínium-nyomat, amivel kísérletezett, hasonló hatásokra ad lehetőséget, sőt fémes, hideg csengésével újszerű élményeket is közvetít.

A kiállítás meglepetése volt az *Ember és ház* című nagyméretű faplasztika. A *Feljegyzések...* c. sorozat mellett ez képviselte legjobban Deim Pál festészetének beérett törekvéseit. A kép motívumai kivágva és plasztikusan egymás mellé illesztve, nem ismeretlen megoldás, ugyancsak nemrég kísérleteznek vele a geometrikus irányba tájékozódó fiatal művészek. Ami új, az a szintézis, amit Deim képén megvalósított. A kimunkált formai eredmények alapján egy olyan kompozíciót alkotott, amelynek emberhez szabott törvényei a kétféle irányú ösztönzést új egységbe oldják föl. A kép középpontjában sziluetté egyszerűsített emberi figura áll, és a kép törvényei szerint felbontott ház — és fal — motívumok adják a környezetet, az ugyancsak előre kidolgozott szín-harmóniák szerint. Az emberi környezet, a konkrét szentendrei motívumok összeolvadnak a prilepi élmény nyomán kialakult motívumvilággal. Az elhagyott kolostorban felidézett múlt egymásra rétegződő idő-síkjaival a ház-motívumban sűrűsödik, előtte áll kontrasztként a körvonalaira egyszerűsödött ember, aki ugyanakkor megidézi a történelmet, tudatában együtt kavarog a jelen és a múlt — és ha még művész is — akkor a képen mindez együtt látvánnyá szerveződik, szimbolikus tartalmak hordozójává lényegül.

Deim Pál kiállítása, amelyet Petényi Katalin rendezett a szentendrei Ferenczy Károly múzeumban, képzőművészetünk jelentős eseménye volt.

Tölgyesi János

Kompozíció murális feladathoz II. Alugrafika

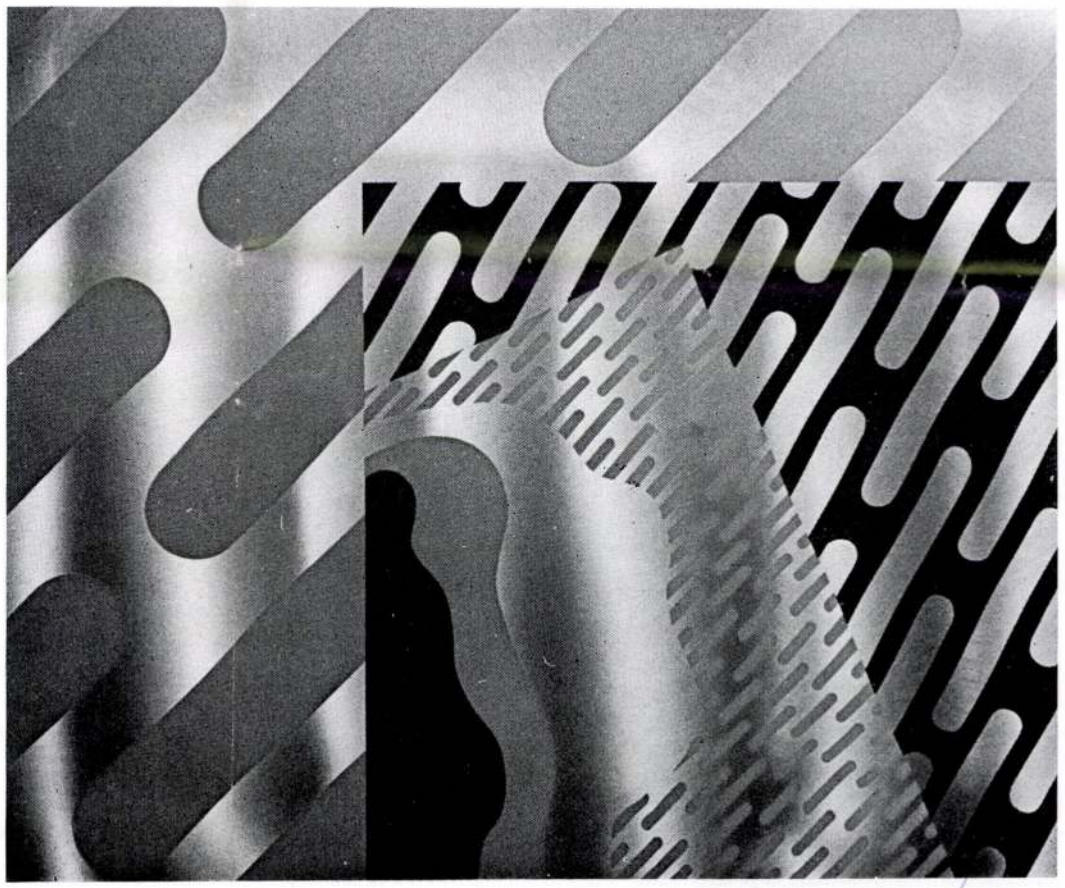

Gróf József

GRÓF JÓZSEF. Az utolsó tizenöt év kifinomult magyaros ízlése tükröződik vissza minden munkáján. Az első munkája, mellyel a nyilvánosság elé lépett, egy ravatalozó-terem vázlata volt. Már ebben benne volt a higgadt pompa mellett a magyaros formák szeretete. Annak a felismerése, hogy a tér és a formák hatása mellett az ornamentum is kelléke a belső architektúrának. Milyen legyen ez az ornamentika, ha nem a mi magyar századaink történelmi levegőjében fogant díszítmény? Gróf József céltudatosan ápolta ezeknek kultuszát. Előbb, a háború alatt, inkább csak kis, játékos formákon. Egy-egy üvegszekrénykén, lámpán, szivardobozon. Az ő nemzedékének, mint a keleti szőnyegszövőknek, ilyen mikrotechnikákba kellett sűríteniök a formaérzéseiket. De ez talán jó iskola volt számára. Arányok, színek, részletek iránt való fogékonysága növekedett. Azután grafikai tevékenységének évei következtek. Itt inkább a síkdíszítés törvényeit kellett kitanulnia. Az a nemes archaizmus, mely a felsőmagyarországi barokk emlékeken van, utat talált a könyvhöz. Persze finom szűrőn ment át a vitézkötéses, paszomántos vagy bútorpárkányos forma. Ez a szűrő az iparművész lelki ébersége. Gróf József pontosan tudta a nyomtatóbetű, a fejlée, az inicíale kifejezőképességeit. De pontosan tudta azt is, hogy mennyire stílus-szomjas az ő közönsége. Ez a közönség nagyon érzékeny s lobbanékony. Szereti a magyar ízt, azt az enyhe parasztkerti illatot, mely a magyar ornamentikából árad. De a mértékét el kell találni. Nos, Gróf József ebben mindig tartózkodó és mértéktudó volt. S ez nagy előnyére vált akkor, mikor egy igazi matérián, fán kellett erejét megmutatnia. A bútorok, melyek az utolsó nyolctíz évben kezei közül kikerültek, egyszerűsödtek. Előbb pompásak voltak. Azután lendületesek lettek. Most szerkezeti szépségük van. Még meglátszik rajtuk a játékos apróságok egykori üdesége. Nyomot hagyott a díszítménykorszak fantáziabősége is. De most inkább testi mivoltukkal hatnak. Egy-egy gyermekszoba-bútora, leányhálója tiszta, jól öltözött és karcsú gyermektest képzetét kelti fel. Budoár részletei egy finom dáma lepeltelen testmozgásának egyszerűségét éreztetik. Igy lehetne továbbmenve lámpáinak, halljainak, beépített bútorainak testtartását is valamely egyszerű, kecses attitude-höz hasonlítani. Hiszen kétségtelen, hogy van rajtuk a mi fővárosunk gazdagjaitól megkövetelt dísz is. Az előkelőség cizellált ékítményei is. De azért Gróf József e másfél évtized alatt mégis a műhelyi forma tiszta vonalvezetése felé haladt. Hogy meddig jutott el? Legszembeötlőbben egy fürdőszobaberendezése mutatta meg. Elmult nyáron volt látható, a vasipari kiállításon. Tiszta, nemes, szolid anyagok. Alumínium, nikkel, üveg, majolika. Kristályos egyszerűségű körvonalak. Díszek, szinte csak odalehelve. És olyan térérzés, mely az igazi építészt jellemzi. Hogy ily férfiassá vált, az talán nemcsak az időknek tulajdonítható. Gróf József ugyanis közben még közelebb jutott az anyagok lelkéhez. Megtanult a műhelyben dolgozni. A maga műhelyében. S ez a formák világában nagy szó. Mert az igazi forma mégis az, mely nem a rajzasztalon, hanem a gyalupadon születik. Az anyag belső törvényei a művésznek diktatúrát jelentenek. De kellemes diktatúrát. Kijózanítják sok ábrándból, lírai hangulatérzésből. De cserébe megedzik formaakarását. Elindítják egy egészséges, vérbő, tartós élet felé. S hogy közben még mindig hagynak a romantika hímporából is valamit... arról Gróf iparművészete mindenkit meggyőzhet.

Magyar Iparművészet
1928-30. l. (G. J.)

Stein Jánosnak nagyméretű és monumentális felfogású falfestménye. A boldogságos Szűznek, Magyarország Nagyasszonyának hódolnak a magyar szentek és királyok. A freskó alsó részein pedig a hazaszeretet és a vallásosságot jelképező ifjak csoportja van nagy művészi tudással megfestve. A művészi összhatás tekintetében jelentékeny feladat jutott az üvegfestészetnek is. Az emeletsor ékítményes ablakai Majoros Károlytól valók. A földszint ablaksorának 14 képében Leszkovszky György tervezte meg a keresztutat. Ezen képek kivitele Kopp Ferenctől valók. Leszkovszky György, néhai Körösfői Kriesch Aladár méltó tanítványa, a dekoratív s egyben a monumentális festészet művelőjének indult. Erre való talentumának kétségtelen jeleit mutatta már a kora ifjúságában megoldott és lapunk hasábjain is bemutatott zebegényi templom falfreskóin.

Az 1914. év óta lepergett idő azonban éppen ezzel a művészi ággal bánt a legmostohábban. Leszkovszky feladatok híján vízfestményekkel, tájképekkel s illusztrációkkal mutatta meg nagyvonalú felfogását és finom ízlését, főleg a Cennini Társaság kiállításain. Végre a Rákóczianum kalvária-sorozata visszaviszi őt elindulásának terrenumára. Sorozatának első képein érezhető is némi bizonytalanság, ami éppen a fentemlített tényekben leli magyarázatát. Imponáló azonban, hogy Leszkovszky mily gyorsan találja meg önmagát s mily biztos érzékkel talál rá a művészi üvegfestés stílusára.

A passio-képeknek, a keresztény művészet egyik főtémájának, több mint 1500 éves szinte jelenetről jelenetre kialakult képe, hagyománya van.

KRÓNIKA

SZINES MELLÉKLETEINKHEZ: ifj. Richter Aladár már mint az iparművészeti iskola grafikai osztályának elsőéves növendéke feltűnt fegyelmezett ízlésre és biztos rajzkészségre való grafikai terveivel. Ezeket a magával hozott tulajdonságait kitartó szorgalmával és komoly tanulmányaival fejlesztette, úgyhogy kiváló sikerrel végzett iskolai évei után a már régebben önállóan dolgozó neves grafikusainkkal is fölvehette a versenyt. Tehetségének érvényesülésére a neki jutott sokféle megbízás bőségesen adott alkalmat s ő az elvállalt feladatokat mindig komoly igyekezettel és képességeinek teljes latbavetésével, megrendelőinek örömére és megelégedésére oldotta meg. — Szorosan vett szakmáján, a művészi grafikán kívül az iparművészet más terein is működött. Igy egyebek mellett az ő tervei nyomán

Lakó- és dolgozószoba

Tervezte: Wimmer László.

a tervező lakásában.

Fent: a lakórész általános képe. Szemközt könyvpolcokkal és írószekrénnyel körülépített pamlag, előtte kerek asztal és ülőbútorok. Jobbról kombinált — polcos és ajtós — könyvszekrény, amely a másik polcrésszel egyező magassággal van kialakítva, ami a két különálló bútorrész nyugodt együtthatását biztosítja.

Lent: részlet a szoba dolgozósarkából. A használat követelményei szerint jól megformált két munkaasztal egyike rajzolásra, rajzok és eszközök eltevésére való, a másik fiókokkal, rekeszekkel inkább íróasztal jellegű.

Bútorok tölgyfából készültek, politúrral bedörzsölve. Készítette: Kovács J. A bútorszöveteket szállította: Szabó Éva. Fotó: Seidner.

Faragó Sándor és Gróf József lakásberendezéseiből

Lakó-hálószoba.

Fent balról: ablakrészlet. Sarokkanapé kártyaasztallal és karszékekkel, amelyek fekete- és mályvaszínű velour-bársonnyal vannak bevonva; a kommód fehérneműnek és részben edénynek, betolható zsúrkocsival, vitrinnel és nádazott radiátorburkolattal. Faanyag: zebrano és feketére pácolt körte.
Balról: hálófülke képe; a lerabicolt mennyezetrész és a szekrény által képzett fülkében áll az angol vászonnal bevont fekvőhely. Mögötte a falba süllyesztett, tolóüvegajtós vitrin és világítótest. A fekvőhely mellett alacsony, fémlábakon álló fiókos asztalka.
Jobbról: varróasztalka zebranó és fekete körtefából, krómozott fémlábakkal. A karosszék ezüstszínű kéziszövésű selyem bevonással.

Fent a másik oldalon: A sarokkanapé, kártyaasztal és karszékek képe, bevonat: fekete- és mályvaszínű velour.
Lent: Kommódok, sarokra építve, vitrinnel, oldalt fiókkal és betolható zsúrkocsival. Az ablakfüggönyök anyaga: ezüstszürke árnyalatú crèp de chine.

Kivitel: Faragó és Gróf. Fotók: Máté-műterem, Haar.

Tér és Forma
1936. 11. sz. 326-30. l
F. S. és Gróf J. lakásberendezéséből, képek

A bútorelrendezés távlati képe és jelmagyarázat:

1. Fekhelyek.
2. Éjjeli asztalok.
3. Ruhás-szekrény.
4. Sarokkanapé.
5. Karosszékek.
6. Kártyaasztal.
7. Lerakó polc.
8. Fűtőtestburkolat.
9. Fehérneműs kommódok.
10. Sarokvitrin.
11. Zsúrkocsi.
12. Varróasztal.

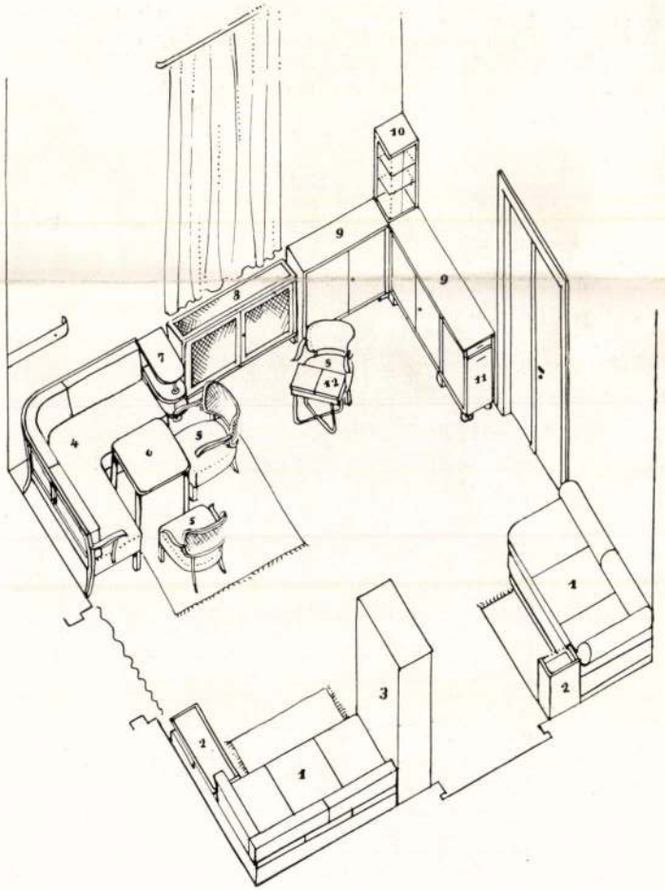

Lakó-ebédlő egy villalakásban.

Fent: lakósarok képe; az ablak alatt íves, párnázott pamlaggal, asztal és egyéb ülőbútorokkal, a falon könyvpolccal; balról az előtérben az edényszekrény sarka látszik.
Lent: az étkezőfülke részlete asztallal és szériagyártású, egyszerű székekkel, jobbról tálalóasztal.
Jobbról: beépített kombinált szekrény edényeknek, ezüstneműnek, vitrintárgyaknak és könyveknek. A bútorok diófából készültek, részben lakkcsiszolt kivitelben, a székek feketék.

Női lakószoba.

Balról a tulsó oldalon: sarokrészlet fekvőhellyel, vitrines, polcos ágyhátfallal, oldalt kombinált ruhaszekrény, könyvespolc összeépítéssel.
Jobbról: ablakfelőli sarok képe, alacsony berzserrel, párnázott karosszékekkel, ülőkével és átlátszó üveglapos asztallal. Az ajtó mellett fehérneműkommód. A bútorok diófából készültek, matt fényezéssel; a bevonóanyagok: sárga, virágmintás szövet és mályvaszínű, pettyes szövet.
Kivitel: Faragó és Gróf. Szövetek: Szabó Éva. Fotók: Szántó.

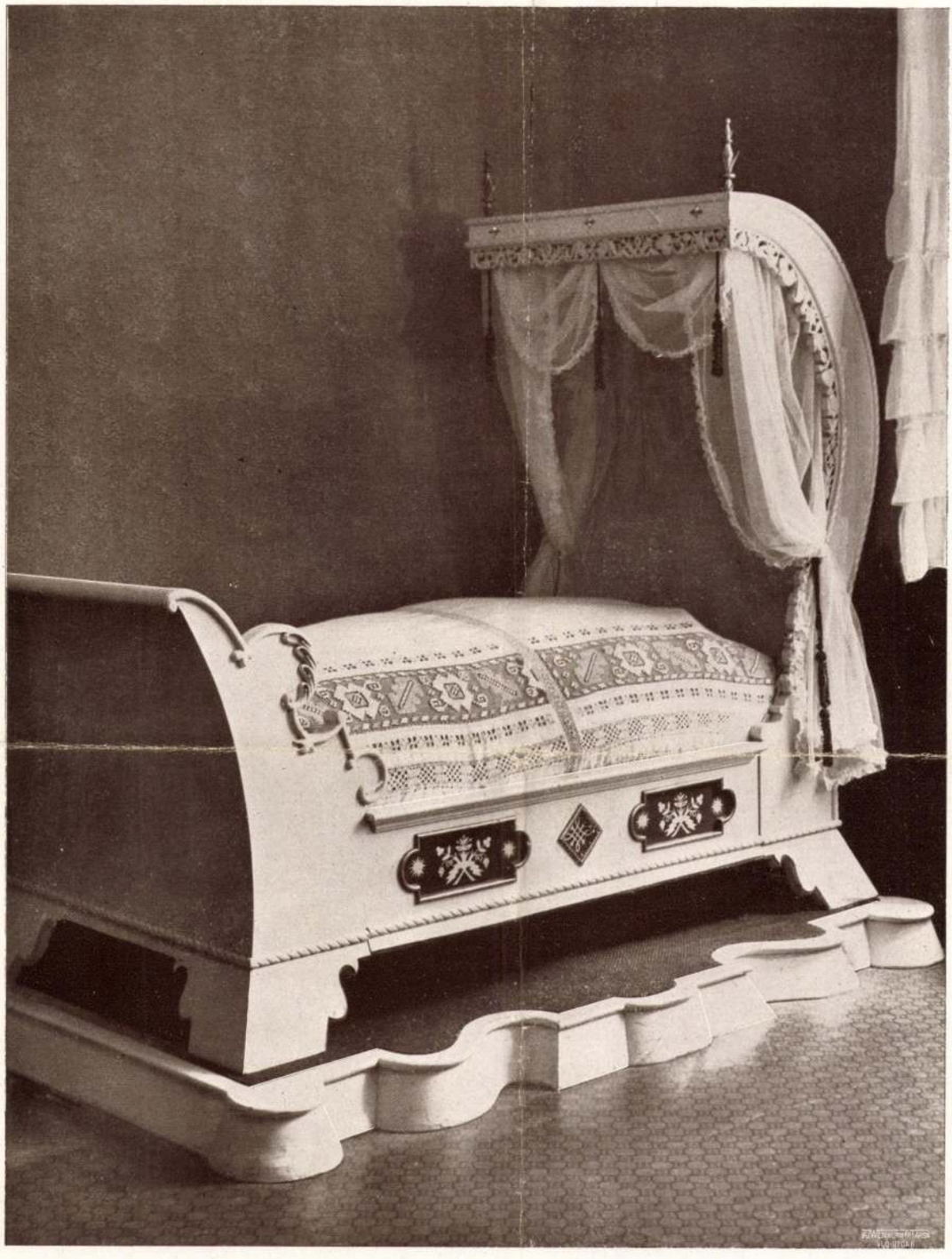

Gróf József: Gyermekágy csiszolt mázolással. Készült Faragó és Gróf műhelyében. — Kinderbett. Schleiflack. — Lit laqué et poli pour un enfant.

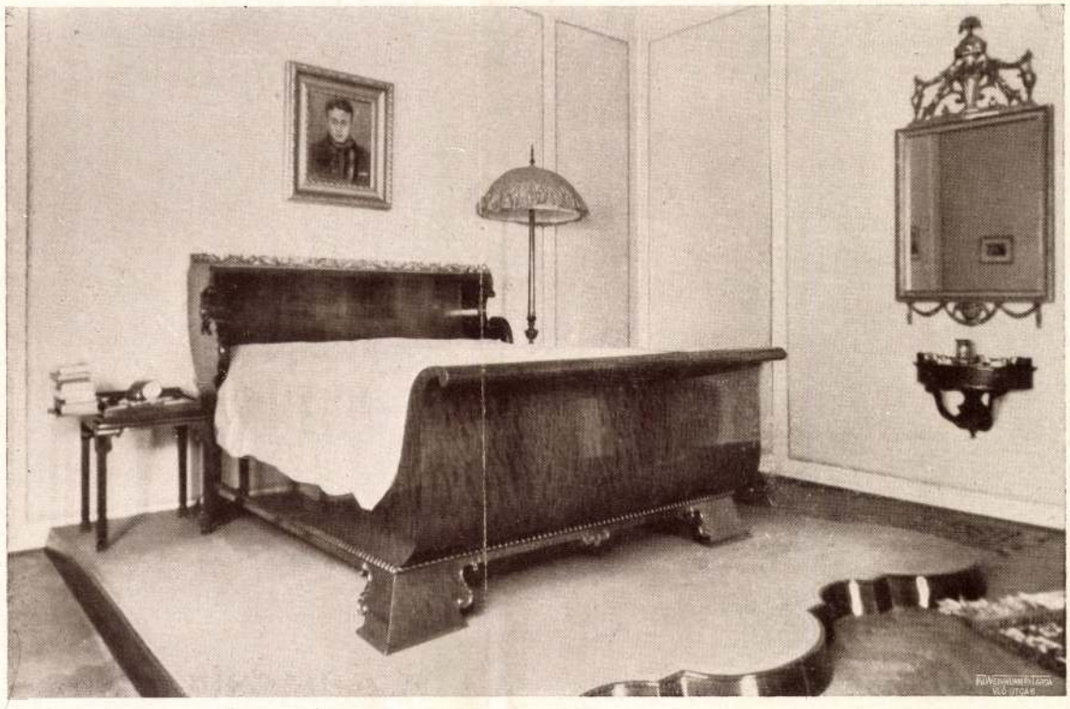

Grót József: Hálószoba részlete. Leányszoba ágya és trószekrénye. Készültek Faragó és Grót műhelyében. — Teil eines Schlafzimmers. Bett und Schreibkasten. — Chambres à coucher.

Gróf József: Hall részlete beépített szekrénnyel. Készült Faragó és Gróf műhelyében. — Teil einer Diele mit eingebautem Schrank. — Vestibule.

4 25 - 28 lépés

Magyar Iparművészet

1978.

Grót József: Mázolt gyermekszobaszekrény. Készült Faragó és Grót műhelyében. — Kinderzimmerschrank. — Armoire pour la chambre d'un enfant.

Az O. M. Iparművészeti Társulat jubiláris kiállításából.
Bodon Károly: Hall sarka. A bútorokat ifj. Groszmann Ármin készítette.
Dielenecke. Coin d'une Hall.

Az O. M. Iparművészeti Társulat jubiláris kiállításából. Gróf József: Sarokvitrina. Készítette Faragó és Gróf.
Eckvitrine. Vitrine en noyer.

Magyar Iparművészet
1925 172. lap

Csabai Ékes Lajos fametszetei. Fent: Séta. (1930-ból.) Lent: Illusztrációk egy romantikus történethez. (1924—25-ből.) — Oben: Die Promenade (1930.) Unten: Illustrationen zu einer romantischen Geschichte. (1924—25.) — Above: The Promenade. (1930.) Below: Illustrations to a romantical Tale. (1924—25.)

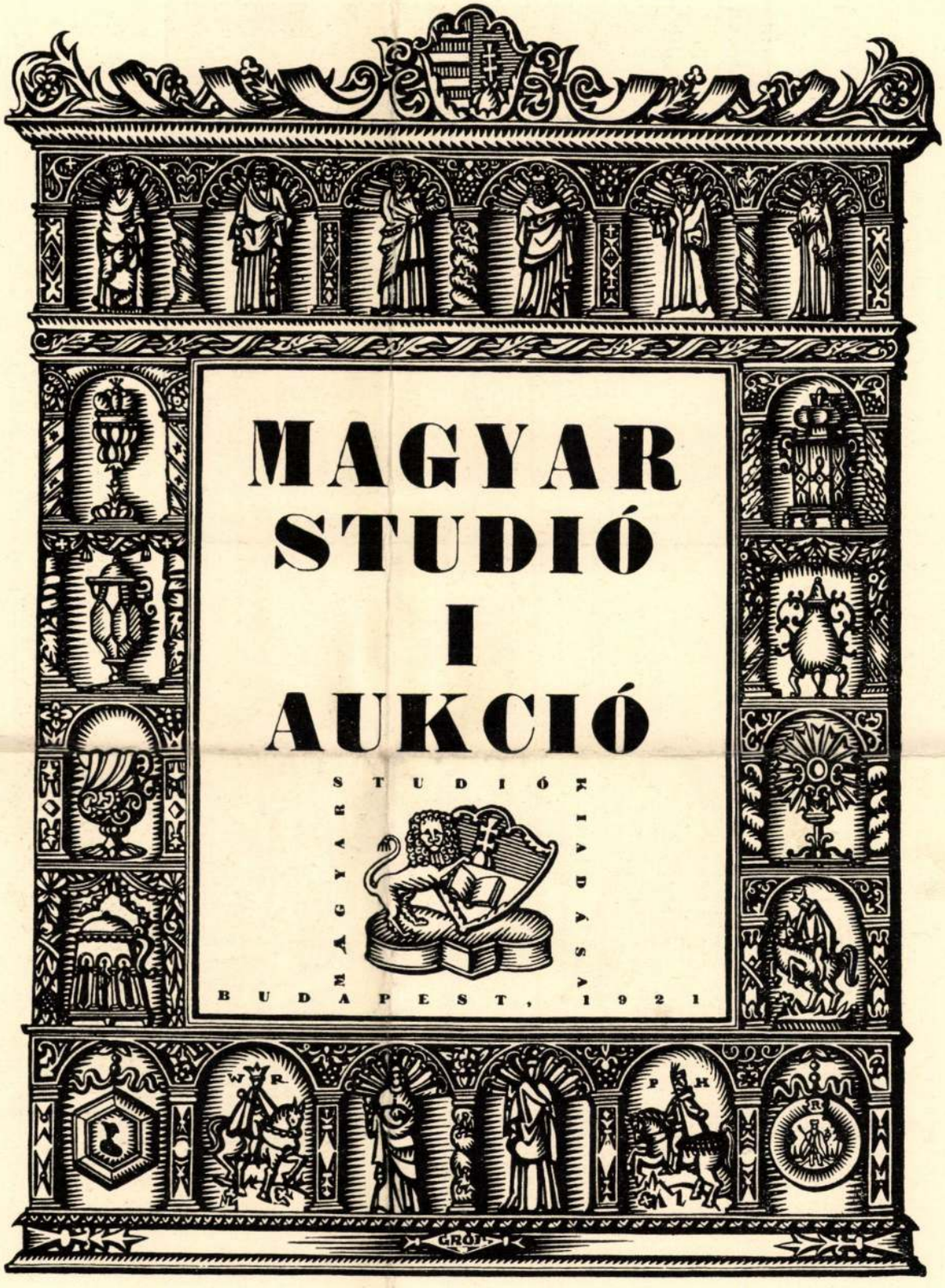

Grói József: Egy aukció-katalógus fedéllapja. (1923.)

Magyar Iparművészet
1930. 240. l. lép

MDK

Gróf József

Lakó- hálószoba. Faragó Sandor és Gróf József lakásberendezéseiből. Repr.

A Butor, 1936. okt. szam. 150. l.

MDK

Gróf József

Berzseni:Valogatott versek,1921

Magyar művészek fametszetu könyvillusztrációi

Magy.Iparmüvészet,1930, 260 l.

MDK

Gróf József

Puskin:Pique Dame,192o.

Magyar művészek fametszetu könyvillusztrációi

Magy.Iparmüvészet,193o. 26o l.

MDK

Gróf József, illusztr.

Puskin Sándor: Pique-dáma.
Malonyai János fordítása.
Gróf József kézzel szinezett fametszeteivel. 192c.

Dr. Szemlér Mihály gyüjteményének aukciója. Bp.1936.
Könyvdiszek.- Könyvillusztrációk.
Árv.Közl. 1936. 5.rk.sz. 69.l.

MDK

Gróf József
grafikus

Katona József: Bánk bán című
művéhez könyvdíszeit készítette,
valamint Puskin: Pique Dámáját is.

—: A XX. század könyvművészete – 44 lap

Gróf József

Nappali szoba
Nehézsége
Vers

Téri és Forma

1930. 428. l.

ﻣﺎﻫﻮ ﺍﻟﺴﺒﺐ ﻓﻲ ﺍﻟﺘﺄﺧﻴﺮ
ﻫﻞ ﻫﻮ ﺍﻟﺰﺣﺎﻡ
ﺍﻡ ﺍﻟﺤﺮﺍﺭﺓ
ﺍﻡ ﺍﻟﺒﺮﺩ

Faragó és Gróf

A HAPAG iroda belseje. Tervezte: Faragó és Gróf. Heisler-székek. Foto: Kozelka.

kirakatok előtt s kikeresi azt, ami gusztusának éppen felmerült komoly szükségletének — és zsebének legjobban meglel. Így tehát arra kell törekedni, hogy már a kirakattal, a kirakatban prezentált kiváló minőségű, vagy példátlan olcsó árúval megkapja az ember a jövőbeli vevőt. De még ez sem elég: a kirakatot keretező „portál" is olyan legyen, hogy valamivel, a szomszédtól, illetve helyesebben az azonos szakmai bolttól eltérő alakításával feltűnjön. Csak így számíthat a nagyvárosi kereskedő arra, hogy a sok százezer vevőből minél több betérjen a boltjába. S ha az belép, akkor akárhogyan is különleges, előkelő, finom légkörnek kell a bizalmatlan vevőt fogadnia. Min-

A HAPAG iroda belseje. Tervezte: Faragó és Gróf.

Foto: Kozelka.

módi árúhalmozáson már túljutott. Néhány, minél reprezentativabb, minél finomabb cikket tesz csak a kirakatba, sőt megfigyelésem szerint minél finomabb árút, minél jobb ízlésű árút tart boltjában, annál kevesebb darabot tesz kirakatába, egyrészt, hogy azt minél jobban érvényesíthesse, másrészt, mert reájött, hogy a solodarabok jobban megfogják a gyanútlan járókelő figyelmét, mint az árúk tömeges halmozása. A festett, az árút ábrázoló táblák divatja teljesen elmult, inkább a való árút mutatja be a kirakat. Viszont a kirakat egyes rendezései alkalmával dekorativ festői munkák gyakoriak, de céljuk nem naturalista ábrázolás, hanem a kiállított árú optikai benyomásának kiemelése.

Világosan látni tehát, hogy minő eltérő a mai bolt a tegnapitól, milyen más a nagyvárosi és a vidéki bolt megjelenése, elrendezése. Nézzük most már e jelenség okait. A vidéki kereskedő, de még inkább a falusi kevés, általa személyesen jól ismert vevővel szokott számolni, azok ismerik őt, a nagyapjuk is idejárt, a mai kereskedő apjához vagy nagyapjához, ugyanebbe a boltba. A kereskedő ismeri a vevőinek minden szükségletét s árúit már a jól ismert szükségletek szerint szerzi be. Ha valami újat ad neki el az utazó, ha valami meglepően újat kezd árúsítani, akkor szinte ünnepélyesen mutatja be régi jó ismerőseinek az új árút. Mi szüksége van neki kirakatra? A kirakat tulajdonképpen csak cégtábla. A kirakat az átlagszükségletet mutatja be, az átlagvevő informálására való s hogy az, aki még nem jár hozzá, megálljon, meglepetve nézelődjön, azért kell a kirakatban valami egészen furcsát felállítani. Blickfang! A bolt belsejét nem érdemes különös vonzóvá tenni, a régi, generációkon át ideszokott vevő a boltos személye kedvéért jön ide, sőt, úgy hiszem, a tradiciós környezet megváltoztatása esetén hűtlenné lenne! („Minek ez a városi flanc!") A bolt titokzatos félhomálya, optikailag kalandos mivolta sem árt, sőt érték! Mert ha néhanapján sok vevő verődik össze, mondjuk vásárkor, akkor van mit nézni, addig, amíg a vevőre kerül a kiszolgálás sora — s főleg a gyermek szívesen vár a hat krajcárért kékítőre, ha közben a „krokodilussárkányt" bámulhatja.

Minő más a helyzet a gazdasági nehézségekkel küzködő nagyvárosban! A törzsvevő úgyszólván ismeretlen fogalom. A vásárló közönség mielőtt bemenne egy boltba, napokon át sétál a változatos

Hamburg—Amerika Line és Norddeutscher Lloyd budapesti utazási irodája.
Tervezte: Faragó és Gróf.
Foto: Kozelka.

lesz. A bolt belseje világos, az árúk legtöbbször nem láthatók, ahol láthatók, áttekinthető rendben állanak, a falfelületek símák, fával, üveggel borítottak. Rend, világosság, áttekinthetőség uralkodik a bolton. Mindenekfelett semmi sem szolgál arra, hogy szemünket kalandos kutató utakra vigye, semmiféle idegen, a boltba nem tartozó tárgyat, kitömött állatot, vagy más kuriozitást nem találunk! S a kereskedő a legnagyobb gondot fordítja üzletének ragyogó tisztaságára, üde levegőjére, olyan az, mint egy finom kis szalón, arról nem is szólva, hogy a régi bolt érdekesen fűszerezett levegő összetétele egyszerűen elképzelhetetlen. A bolt külseje is más lett, elvileg más. A kereskedő nem egyszer igen súlyos anyagi áldozatok árán, a lehetőség határáig, megnagyítja kirakatát s azt kifelé, amennyire csak lehet, megnyitja s ma már legtöbbször tiszta üvegből készült konstrukcióval, pillérek, sőt sarokszegések alkalmazása nélkül képezteti ki. A cél: a kirakatba rakott árút minél láthatóbbá, mondhatnám foghatóvá tenni a bolt előtt álló számára. A kereskedő a végsőkig megválogatja, mit tesz a kirakatba, mert a régi-

Tér és Forma, 1935. 4. f.
106-8. l.
(képek)

Az olasz idegenforgalmi hivatal irodája Budapesten
Tervezte: Kozma Lajos.
Foto: Seidner.

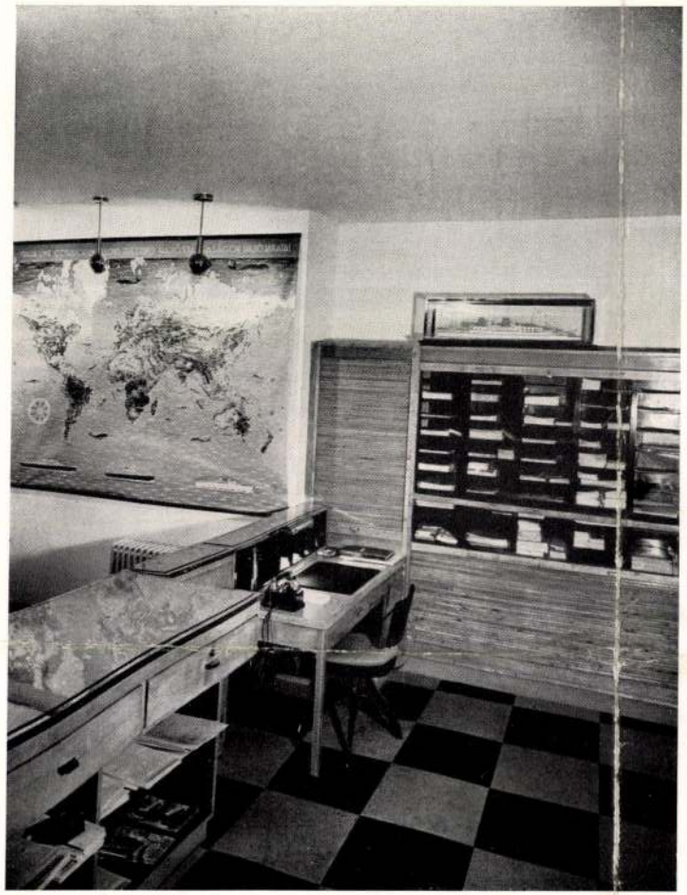

a lehullott falfestést pótolni hivatottak ezek a plakátok. De milyen mindennapi tárgyakon túl másféléket, furcsábbakat és rendkívüliebbeket is látunk az igazi vidéki boltban, a tradiciós boltban: láttam én már a menyezetről lelógó kitömött krokodilusokat, — a kitömött róka már a köznapibb jelenség. Gyakoriak a furcsa naiv szobrok, amelyek persze rikító színekben vannak kifestve stb. stb. Ha a bolt elé állunk, egészen hasonló impressziókat kapunk: a szűkös kirakat tele van halmozva árúkkal, de azok közepén ismét valami egészen különös rendkívüli tárgy székel: szobor, üvegburába állított furcsaság — például egy cseppkő — vagy a flaskába épített vitorláshajó! A bolt fatáblás ajtaján rendesen bádogra festett, az analfabétákat felvilágosító képek következnek; a boltban eladásra kerülő árúknak naiv ábrázolásai, legtöbbször valami groteszk szimbolikával; nagyon kedves motívuma e tábláknak a genius, aki bőségszarujából önti ki az üzlet árúcikkeit. (Mindenesetre a legbájosabbak a fodrászboltok ilyes képei: pompásra nyírott bajuszú, gondozott szakállú, fordított hajú urak néznek reánk, mondván: ilyen szép leszel, ha ide belépsz!)

És most nézzük azt az új üzlettípust, amely Budapesten, de már vidéken is mind gyakoribb

Gróf?

Gyrek József

Tanulmányút, repr.

Esztrmnik 1909/10

I. t.

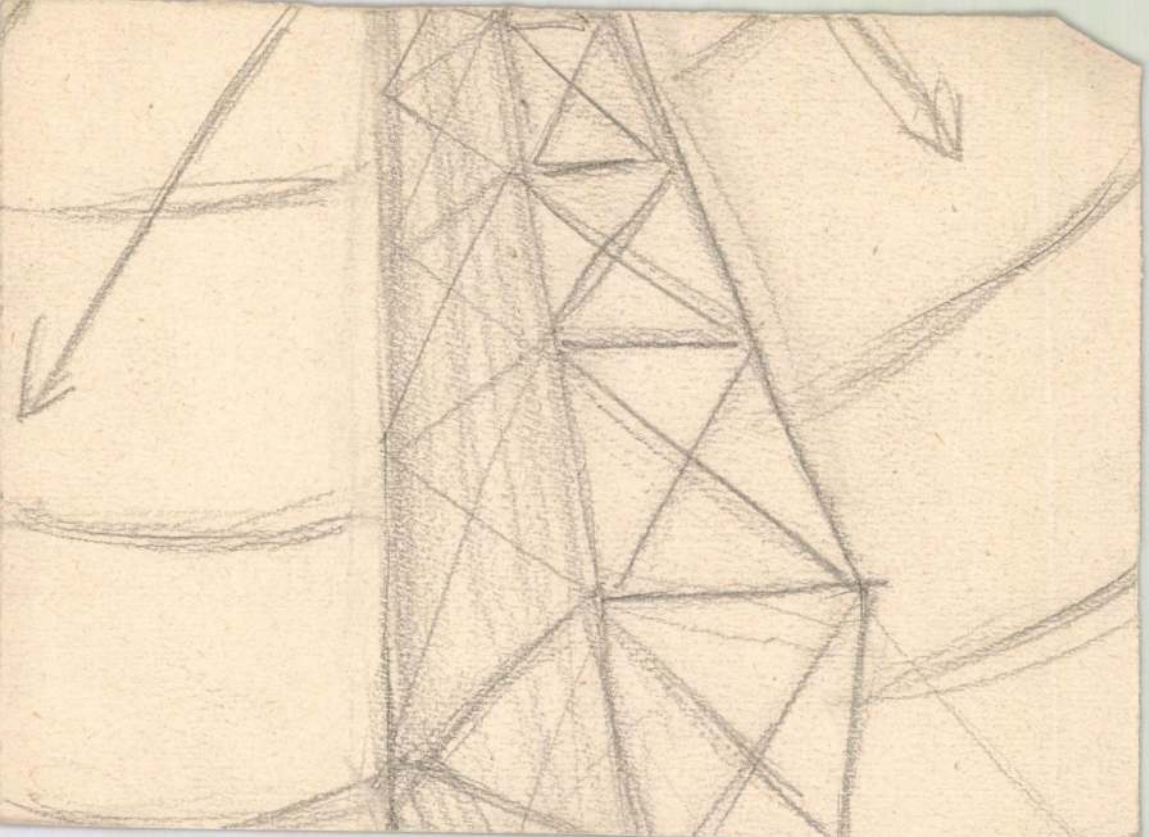

Groß József

und

Der Holzschnitt

Sonderheft Ungarn

(Stuttgart, 1930)

MAGYAR MUVESZET

1930, 123 l.

akadémiai giccsből.

Uhde Párisban élő né
műkereskedő arcképe,amely tipik
példája az ő stilusának.Másik k
Ma Jolie.

Az egész kubisztikus
galom ~~15-20~~ 15-20 évvel ezelőtt
letkezett.Első stilusából való
Csendélet.Hol látni a régi kép
szer felbomlását.A képelemeket
szólag össze-vissza dobálja és
ből egy uj képet ~~xxxxxx~~ szerke
Egy későbbi csendélete még enn
formával sem bir.Teljesen elvo
koztatja a természeti formákat
strakt ~~xxxx~~ természetet mimel
tafizikai festészetet ad,amely
rosan összefügg korának gondol

Gróf József

Kuriózum a Békéscsabai Terem-Andor és nyomdász, grafikus, könyvkötő munkatársaik közös apostolkodása. Ebben a magyar könyvművészet úttörőinek. Erkel-nek egyik legnagyobb ajándéka. Kormányos... Művészete nemzeti (oppidoral europai) és konstruktiv jellegének forrásvidéke akadt. Mellette... Gróf József... és mások is sok újat, jót és egyéni ellestek.

Gyántó Tibor: Emlékezés Kner Imrére Uj Ember VI. évf. 1966. jún. 6. sz., 10. l.

M D K

Gróf József, "Decorative Art"

Magyar művészek sikere angol lapokban. Az Est 1934. márc. 25. 9. 1.

Gróf József

írod

Decorative Art,

London, 1934.

Ar Est. 1934. III. 25.

VASÁRNA
IRODÁHIVATALA BUDAPES

Nagys.

Szentiv[illegible]

a Szépmüvészet

Kára [illegible]

I. Lenke-tér 7.

Gróf József

Gród

Elek Artur:
Az újabb magyar
grafikai művészet.
Magyar Művészet

1937, 223. l.

Gróf József

röd

Kozma Lajos

A bélyeg művészete.

Budapest. 1946

338. l.

' postája

T. 6.00.

ezen T. 6.00.

ies tiszteletével

Wolauschek György

Wolauschek György
mű- és arányozó és képkeretező
BUDAPEST
VI. Szondy-utca 75. sz.

Gróf József

grafikus.

Vádai Pál: Hagyományőrző és nyíltszívűség. Gróf József könyvművészete. Magyar Grafika 1921. 149–150. l.

Könyveket illustrál, plakátokat, díjleveleket, pecsétjeket, iniciálékat rajzol, verset is ír. Az újítgatások jobb a grafikájához, grafikájában meg van az „újító“ szelleme. F. Kozma Lajos ~~alatt~~ dolgozik. (tanítványának)

Falusi magyar vendéglő, reneszánsz és barokk ~~hatás~~ hatás alatt ~~illusztrálta~~ rajzolta Keleti Artur Raymondo lovag c. (és metszette) könyvének díszeit.

~~A Radószemlaki nagypáneri ásatás~~

~~VIII. 114~~

~~= leletek VIII 114.~~

~~Tanfolyási~~ Gróf

Előszobafal
Előszoba Étkező
Vörös
Vörös

P.a

u Nádasladányban

műveiből.

é.n.

49, 52. tábla

K ORSZÁGOS EGYESÜLETE

E SZAKOSZTÁLYA

5036/1940.V/D.

*Budapest, 194*0. junius 21.

V., AKADÉMIA-U. 1.

artárs Ur!

ink 12. §.-ára, valamint megelőző kör-
ogy az egyesület fényképes igazolvá-
sére állanak. Ennélfogva felkérjük az
ral küldjenek be egy fényképet és kö-
hely, év, hó, nap, - pontos cim és a

re az igazolvány dijtalan.

yan, ténylegesen ügyletkötésnél működő
alapján működik, akár a tag bejelen-
akinek tevékenységét, bár utólag is,
nban az üzletszerző, ha a bejelentést

Gróf Károlyi

vagyonát a bánsági
kastélyaival együtt
közel a 75-millióra
veszik.

Vas. Ujs. 1919. 314. l.

Societ

Hungarian Archae

Vice-Pres.

for

for

Mr

Graf Józef

I.

Bari 93. I

ények.

.

LZÉS):

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

L.A.

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

Gróf József

Jammerstein a
kov. emlék

Katona Bánk bánja
Rozsavölgyi és Tarca
cég kiadása.

Bibliofil: Bibliofil
könyvek. Magyar
Könyvnemek 1920-21
149. l.

ok műveit illetően sajnos, reprodukciókkal Ám a kiállítás értelme így is szemléletes. lukciók mellé kifüggesztett mikro és röntgen= rajzok, grafikonok révén így is megnyilvá= llemi kapcsolatok, amelyek az absztrakt és etet a modern természettudományhoz, mate= hoz és építészethez fűzik.

etesen igazolja az absztrakt és szürrealista li értelmét, exisztenciális jelentőségét. Ez a alisztikus kedvtelések szülötte, aminek ellen= em szerves alkotó tényezője egy nagyon is nek, melyben mai életünket gyökerében ően irányító erőkre és távlatokra ismerünk. y az absztrakt és szürrealista művészet eme ira a továbbiakban is rámutassunk. A tisz= utatók közé időnként olyan kiállításokat ik= emberi élet és munka egyéb területei, vagy észet felől járulnak hozzá ahhoz a világ= galéria szerény keretéhez mérten, lehetőleg ességében, elevenségében és sokoldalúságá= tatni. Meggyőződésünk, hogy ezzel a prog= az esztétikum, hanem az átfogóbb értelmű empontjait is érvényre juttatjuk.

KÁLLAI ERNŐ

Gróf Zichy

l.

Czakó György

94. l.

Nagytekinte

Megfelelve a f. évi 298/1911
jelenteni, hogy a vajdahunyadi vár
József felügyelőnek, m.kir. vasgyá
zó „Utasitást átadtam, azokról élő s
tam.

Minthogy az épitkezés folyam
téli szünet beállta előtt lesz mód

Budapest, 1911. szept. 29

1015. KANNA ÉS CUKORTARTÓ PÁR
Schlagenwald, 1850 k. — Kanne und
genwald, um 1850.

1016. NAGY FÖDELESVÁZA, porcellan,
gedeckelte Vase, Porzellan, auf d

1017. NAGY DISZEDÉNY FEDŐVEL, p
és két puttó, kék pajzs-jegygyel.
zellan, balusterförmig mit Reliefde

1018. KÉT DISZEDÉNY FEDŐVEL, p
domboru aranydiszitéssel. Sèvres, X
farbigen Reliefblumen. Sèvres, XI

1019. KÉT VÁZA, porcellán, lapitott testt
sz. — Zwei Vasen, Porzellan, mit

1020. KÉT INSEPARABLE, szines porce
parable. Meissen, XIX. Jh.

1021. KEREK TÁL, porcellán, rajta domb
Schüssel, Porzellan, mit Reliefblume

1022. KEREK TÁL, porcellán, csavarosan
sz. v. — Runde Schüssel, Porzellan

lán, négyszögü alak, alján domboru és aranyozott akantusz-
alakok. Kék kardjegy. Meissen, 1730 k. — Teebüchse mit
uren nach Herold. Meissen, um 1730.

Illusztr. XXIII. tábl.

lán, a csészén vörösfestésü ülő férfi, az alján nőalak. Ko-
73. — Kaffeeschale mit Untertasse, Porzellan, mit Figuren.

Illusztr. XXIII. tábl.

ıai alak, arabeszkes arany peremdisszel, a csészén két, az
kartusban Heroldfestésü kinai alakok. 63. aranyszámmal.
— Schale mit Untertasse, Porzellan, mit Heroldfiguren,
).

Illusztr. XXIII. tábl.

LET (solitaire), porcellán, faerezéssel, rajta rézmetszeteket
tálca, két kanna, egy cukortartó fedővel és egy csésze aljjal.
hal, XVIII. sz. m. f. — Solitaire, Porzellan, auf Holzmaser-
Kannen, eine Zuckerdose, eine Schale mit Untertasse.

— pâte tendre — kék (bleu du roi) alapon arany lambre-
és aljon kerek keretben szinesen faágon ülő madár. Sèvres
mit Untertasse, Porzellan — pâte tendre — mit Lambre-
XVIII. Jh.

Gróf József

alakrajzból II. díj.

Értesítő 1909/10

7 l.

Viselet.

Nemes testőr.

A balra fordult lovon
a háttérben pedig a társai vág

balra: Die K:K: Ungarische
Leib Garde in Galla
jobbra: GARDES DU CORPS DE
EN GRAND UNIFORME.

alól balra: Desiné par Carle V
középütt: à Paris, chez F
jobbra: Gravé par Le Fevr
legalól jobbra: Deposé à la Bi

Mezzotinto, mér. a vk.

428-97

Gyóf József

az izr. Kézműoglekből

100 K.

Kőrtvélyes 1910/11.

66. l.

arckt.)

Proszwimmer Lajos / III. 145.

Gróf Dóra

100 K államosítás

Kolozsvár 1911/12

74 l.

25

Gróf József

100 K államsegély

Érmiúk 1912/13.

28. l

29

Ökörjárom, ormánsági III. 29

1

Groß Josef

Nachlaßakt Zahl 8 und Kaiserl. Rath
Römisch 19/12/13

29. L

Viselet.

A folyótól átszelt vi
kissé odább egy lovász vezeti
dereglyékben és a csolnakokba

Ungarische

alól jobbra: No. 7.

Szines kny., mér. a vk

Gróf József

Közp. járásbirósági
biró sobái bútorte-
vénye kivonatban

600 Korona dij.

Érmihók 1913-14.

Farago József festőművész

Groó József

Szőlőzős város jó karakteres vedutáért II. díj.

Képzőmüvk 1917/18. 6. l.

T. Ferenc József a birodalmi

A bécsi Augustinusok
kitett trónusán gyalogpári t
pal a fején ült T. Ferenc
új bíborosnak fejére tesz
áll jobb kezében vina könyv
ja. A király mögött a fő
vinen a jelen lévő második
pedig a többi méltóságok
vannak.

Olajfestés, vászon
Vételkor C. J. Nan
Ltka 504.

1893: X. 10-én meg
való megbecsése (126
Elszámolatott 1894
VII. 10-én a 3135 szám

Graf József

Budapest

1905–1912

Címnik 1930. 83. l.

VASÁRN. **16** K.G17. Korn. Prot. Edith	☽ Első negyed 13 óra 26 p.
HÉTFŐ **17** K. Sz. F. sebh. Prot. Ludmil.	
KEDD **18** K. Kup. Józs. Prot. Titusz	
SZERDA **19** K. Jan. p.vt. Prot. Vilhelm.	Izr. 10. Jom Kippur
CSÜTÖRT. **20** Kath. Euszták Prot. Friderika	
PÉNTEK **21** Kath. Máté Prot. Máté	Ógörög szept. 8. Kisasszony
SZOMBAT **22** Kath. Móric Prot. Móric	Izr. 13. S. Haaszinu

Gróf Török

Ignácz

Erdő

a

Magyar Ipartörténet

1925. 19. l.

964

I
398

964. P. P. Rubens után.

A mester sz. Siegenben 1577-ben. † Antwerpenben 1640-ben.

Férfi képe.

A balra fordult és arczélben ábrázolt férfi száját kissé nyitva tartja. Göndör haja, szemöldöke, bajusza és szakálla ősz, szeme barna, ingének gallérja kissé látható, piros köntösének nagy gombjaiból a négy legfelső olvasható meg.

Vászon, méretei 48·5 : 41 cm. — Mündler: X. 23.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: XII. 25. *P. P. Rubens:* Das Bruststück einer Mannsperson mit einem kurzen Spitzbart, in einem rothen Mantel. — 1815: VIII. 49. *P. P. Rubens:*

Gróf József

ispánnövér

1.

Magy. Jövedelmi vadász

1925-. 19. l.

26. l.

27. l.

28, l.

29. l.

olás

ban az 1911 évben vizsgált
a egyesü" és egyéb kezelő
tsék költségeiről

	Bevétel	Kiadás
	k. f.	k. f.
sági-tól		
III/	1000·—	—
lényből	—	23·98
bizgyed	—	65·60
nyből egyes"		
sági	—	4·—
fiának stb.		
int	—	17·36
bizgyed		

Farago és Groó

tovább

l.

Magy. Figyelő

1938. 218. l.

Fertőrákos, a győri püspök nyaralókastélya
Vászon, olaj, 42·5×58 cm.

59. kép. *Aggházy Gyula: Ipolyi A*

Farago'ci Gróf

l.

Magy. Tjarm

1938. 299. l.

VII 1. többlet kiadás áthozat
félévi elszámolásra

Budapest, 1915. julius

1914. I. féléri maradvány		442·04
	I. részlet	6000 —
	II. "	1000 —
	III. "	2500 —
munkaalbirtoziton.		260 36
	IV. részlet	1000 —
	V. "	1000 —
	VI. "	344 —
	VII. "	1000 —
Mailáth jószágigazgatóság		1174 67
	együtt:	14221 03

Farago és Grof

1.

Magy. Figyelő

1939. 94, 95-l.

ett f. évi január hó 16.-án
te idejére az vár felügyelete,
és Közoltatásügyi m. Kir.
l- felségére bízatott.-
esz! Bár József fiam gyenge
rom őt a hadkötelezettség
ül igen fontos állami érdek-
lt vidéken éppült, mégis mivel
i vár, az mai háborús viszonyok
ül ne maradjon.-
ért ezen alázatos kéréssel for-
z, hogy magas tekintélyének
éltóztassék odahatni, hogy
lépzés utáni, mint fegyveres
gálattételre, a vajdahunyadi
sszon. Így aztán majd kétszeres
n magyar állam által reám rótt
Kérésemet megnyújtva, vagyok
hó 7.-én

alázatos szolgája:
Kiss István
ref. tanító.

A metsző vagy kiadó neve	A méretek cmtben		A metszet		
	magas	széles	neme	értéke kor.	fill.

1930. 123. 1/1
MAGYAR MŰVÉSZET
1/3

rgy leirása	A festő vagy rajzoló neve	

Graf Josef

Lutterotti

von

Narn

489. P.

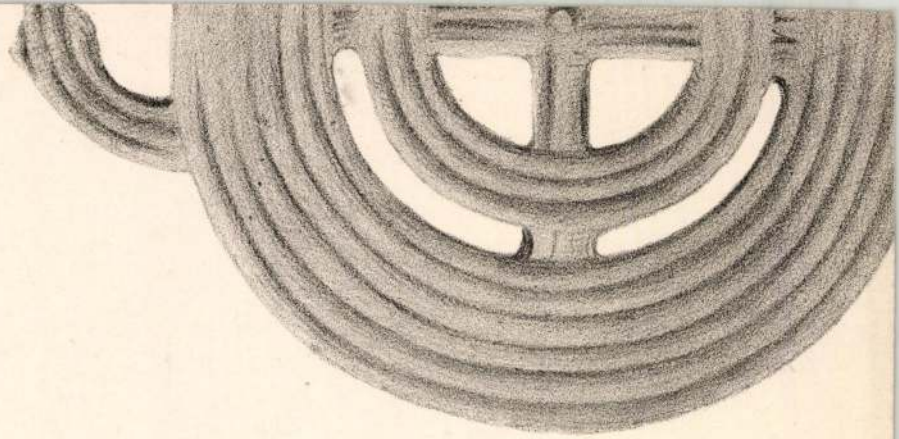

Gróf József

Gróf József, aki barokk-fantáziáját a mai élet legnagyobbrészt iparművészeti motívumaival

szövi át, Bánk Bán egyes felvonásaihoz készített fejlécekkel és záródíszekkel mutatta meg leginkább azt az utat, melyen az e fajta díszítő iparművészeti kompozícióknak haladni kell.

Rosner Károly: A magyar festészet két évtizede. Magyar Iparművészet. 1930. 243. l.

Gróf József I.

grafikus, belső
építész és bőrgyűjtő.
Szül. 1892. Tapolca

Lásd Életrajz

Ujváry L.

322. l.

Társa
Faragó Sándor

Gróf József

iparművész

Ferenczy Sándor

építész és iparmű-

vész társa.

Faragó László és

Gróf Zichy Antal testvérei.

Laci-hálószoba

Rajz.

A Bútor 1936.

okt. szám

Dupl

Prière d'in

Le numéro de décembre de la Nouvel
langue française à Budapest sous
Joseph Balogh, vient de quitter le
la plume de M. Tibor Eckhardt, qui
te une question d'actualité: les r
été des Nations, il éclaire l'atti
que ce que l'opinion hongroise att
suivant, M.J.F.Kövér examine la q
ger. Les rapports hungaro-polonais
intellectuelle se resserrent de pl
de M.Iván Nagy. A l'occasion du ci
compositeur, M.Emile Haraszti, le
une étude intitulée "François Lis
indissolubles le génie de Liszt es
un certain nombre de traits caract
personnalité du grand artiste. Sou
Rivarol", M.Etienne Fábián nous pa
Hongrie et plus spécialement de l'
l'université de Budapest. Poursui
raphiques, dont le succès a été si
ses variantes hongroises une coutu
accompagnant certains actes import
M.Zoltán Nagy nous présente les je
article accompagné de reproductio
M.Eugène Dóczy étudie l'art de l'é
qui vient de publier une vie roman
extrait nous est présenté sous le
"petit Liszt" à Paris." Dans la Ch

Graf Josef

I.

Gymn. 18. okr. čís.

1912–13. 29 l.

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR ÁRVERÉSI CSARNOKA
BUDAPEST

Gróf József

Irodalomtörténész

Tér és Forma, 1930

III. évf. 421-424.

Háy Gyula. A magyar romantika kezdetének lakásügyi vonatkozásaihoz – Tér.

Graf József beutazása

Párt Hirlap. 1925. okt. 10. 9

K. k. h. Tuboly pozsonyi kiállítása

Gróf József — bútortervező

Tér és Forma, 1929

II. évf. 511-520.

Nádai Pál: Apolgári lakás.

Hôt Lesbo
Pôrad Ligup
1925 máje 11.

Hét Leit
Prim Lyng
1944 okt. 26.

Gróf J.

Tér és Forma, 1932

V. évf. 125. o.
könyvekről. / F. Sz. /

Graf Josef

ar vzr. kčrnuogyleků

lovk.

Krásnisk 1911/12

25. l.

István, V-ik, magyar király IV. 78.

Gróf József

az ész. kérvényező lettől

160 K

Érmind 29/12/13.

28. l.

Nagyvárad VI. 251

Graf Józef

1.

Mag. Gyarmiensis

1925. 194.

Emlékérmek V. 201.

Cyrk Zoref

cród

Rosner Ungarske

18, 19, 57. l.

Kippel

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gróf József

Lovel

Vaskönyvem

16.-

Graf József

l.

Nagy Zsuzsanna

11. l.

Gróf József

Vádai Pál

A „Könyv- és reklám-
művészet" bemutatko-
zása.

MAGYAR MUVESZET

1930. 174 l.

egy

a

kat,

Die

a

ást

kü-

érint-

naga

era

a

al-

ízo-

ábrá-

helyé-

ekvé-

Groff Zürich

Irod

Rosner Károly

A magyar Janetrol
a XX. Században.

Erdélyi Helikon

1930. Okt. 655 l

Gróf József

részt vett a leipzigi nemzetközi Goethe kiállításon.

Rosner Károly

Goethe a világ könyvművészetében

Magyar Grafika

1932. 58. l.

r három havi betiltás sulyos megpróbáltatást
indenkit, aki a Magyarság eszméjével egyetért,
eretettel és kitartással, amit eddigi harcunkban
ézségek leküzdésére a Magyarság hirdetési osz-
orgalomba, melyet egyrészt a néma hónapok
olni, másrészt pedig a Magyarságnak további
összegeket igyekezünk előteremteni. A Ma-
len egyes Nemzettestvérünkre.
Magyarság ideológiai könyvsorozatának első kö-
ni alakulásáról — s melyet mindazok az előfi-
lőfizetési dijat megfizették, kivánságukra dij-
t 5 P, s felhivunk mindenkit, hogy ezt az érté-
árul a Magyarság anyagi megerősödéséhez.
5.-e, amikor a Magyarság ujból megjelenik,
epe, melyet két hónapra kárhoztatott némaság-
n igaz, s hazája sorsát szivén viselő Nemzet-
l és a nemzeti szocialista eszmékkel összefor-
ltatások dacára is hűek maradtak hozzánk és

Hazafias üdvözlettel:

MAGYARSÁG
szerkesztősége és kiadóhivatala

NagyVince könyvnyomda

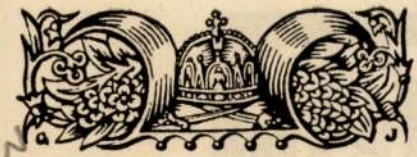

Grófh József: Felvonásfejlécek Katona József: Bánk Bán-hoz.

Hogy a fametszet mégis jelentős szerephez jutott az utolsó évtized magyar könyvművészetében, egyike az inflációs idők megmaradt eredményeinek. A háború utáni évek erős könyvkiadói tevékenysége nemcsak a tömegtermelésben merült ki, hanem a közönség nagy vásárlóerejét tekintve, mind szebb és szebb tipografiájú, nemesebb papíron nyomott könyveket állítottak elő a könyvszeretők és gyüjtők igényét is kielégítendő.
Ilyen kötetek illusztrálására, a tollrajzon kívül, négy illusztrációs eljárás jöhetett számításba: a rézkarc, a litográfia, a három-, vagy négyszínnyomat és a fametszet. Az első három eljárás lényegesen költségesebb, mint a fametszet, mert egyik sem nyomható egyszerre a szöveggel és tipográfiai-

Kolozsváry Sándor: Címlapvignetta. Anatole France: Gobsec-hez.

Gróf József

Katona József:

Bánk bán.

Rózsavölgyi-kiadás

1920

Fenti fametszetével.

Puskin: Pique Dame.

Sacellárky kiadás

1920

Berzsenyi: Költemények. Kellner

kiadás 1921.

Fenti fametszetével

Gróf József: Felvonásfejlécek Katona József: Bánk Bán-hoz.

lag a fametszet nyujtja a szövegoldallal a legegységesebb hatást. Ezenfelül a fametszet minden közvetítő nélkül közvetlenül, minden meghamisítás veszélye nélkül nyujtja a művész eredeti munkáját.

A magyar fametszet ezen fénykorából igen szép számban mutathatunk fel legelső grafikusaink fametszeteivel érdekesnél érdekesebb köteteket. A jelenleg Svájcban élő Divéky József Fazekas: Ludas Matyiját, Gvadányi: Peleskei Nótáriusát és Csokonai: Dorottyáját illusztrálta fametszeteivel, melyek modorukkal, páratlan rajztudással teljesen elénk állítják a kort

Gróf József
Pécs 139. p.

A

E

M

M.D.K.

Gróf József
Graphus

1921-ben Berzsenyi versekhez
készít könyvdíszeket.

Fáj Rezső: A Magyar Helikon és a képzőművészet
Művészet, 1963. június – 20 lap.

M. D. K.

Művészet. 1963. április

MDK

Gróf József

Rajzának repr.
" "
" "

Magy. Iparművészet, 1918. 55.lap és 57.lap
59, lap

Groß József
~~Farago Sándor~~
Lakástervező

Lakó-hálószoba

Repr

A Butor 1936.

okt. 13-ig

kép

Dom Germain Morin, trace une peti
versité de Budapest.- M.Paul Szvat
tique du changement qui vient de s
tchécoslovaque par l'avènement au
représentations de Budaörs, où la
peuple, sont l'objet d'un article
La figure de Dukas est évoquée sou
rait.". Après la revue de la press
comme de coutume d'abondants et ir

Groß József

l.

A Bukor

1937. 3. sz.

35—39. l.

ezer kötetre menő szaporulat felől s ennek folyományaképp maga a könyvtár sem tud rendeltetésének abban a mértékben megfelelni, amint az egyébként lehetséges volna.

Az ilyen valóban hézagpótló munkának elvégzése azonban hosszantartó elfoglaltságot jelent s így természetszerűen nem csekély dologi és személyi költséggel is jár. Egyletünk pénzügyi viszonyai azonban ma — sajnos — nem olyanok, hogy állandóan csökkenő irányzatú rendes bevételeiből és jövedelmeiből az ily költségeket fedezni tudná. Minthogy pedig a székházunk falai között egyre fokozódó elevenséggel kibontakozó egyleti élet e fájó problémánk megoldásának további halogatását meg nem engedi, kénytelenek vagyunk tagtársaink áldozatkészségéhez fordulni és segítő támogatásukat kérni. **Nem nagy a mi kérésünk, de szól Egyletünk minden egyes tagjához, barátaink mindegyikéhez. Nem kérünk csak szerény — akár csak 1—2 pengőnyi adományt, de ezt minden barátunktól kérjük, s kérjük mindenkitől, aki a műszaki tudományoknak az emberiség boldogulását szolgáló jelentőségét és szerepét csak valamennyire átérzi és értékeli.**

~~Farkas~~ Gróf József

Nincs cím

Frankel Ernő

Lakás és bútor
Bp. 1938. 42, 43. l.
képekkel

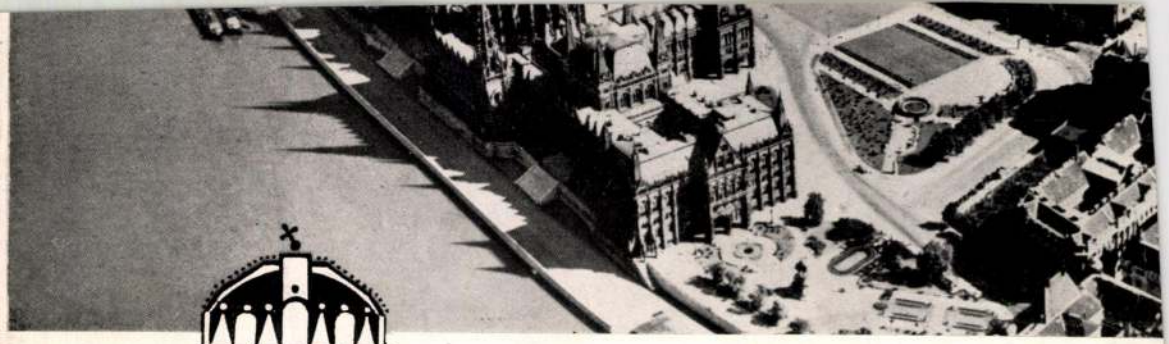

199 keppel

Fáraó és Gróf (Sándor) József

Lakó-hálószoba
keresztér pentich

Repr-
Gyárgyi nyomagép

II X 30. l.
(1938) kép

mű. és cél

Faragó Sándor és
Gróf József
építészek

Nádas ér.

lakóházának tervei.

nappali szoba
kis szoba fogadó
nappali szoba területe
garázs külső nappali
szobája

Rép.

Magyar Építőművészet
1943. 89-91. l.
képek

lnak az egyetemek jogi szellemére.
zhatott az erdélyi Boetius dömés
rnitate, mely Aristoteles-magyaráza-
lik Soproni Miklós, a prágai egyetem
toritate" Aristotelis ex variis libris

nulmányok hatása alatt keletkezett
már kívül esik Nagy Lajos korán,
várában Occan János Directorium
ez a jelentős filozófusa, akit joggal
ori filozófia egyik megindítójának,
Aquinói Szent Tamás filozófiájának
ásója már a késő középkori szellemi

vezetével, tudást kereső szomjával
épületét rombolja a század végén.
rc vezérei kerülnek ki az egyetem

Gróf József

Gróf József: Ex libris.

Magyar Iparművészet
1928. 19. l.

BUDAPEST
1935 DEC. 7-10
VII/1

Gróf Zichy

Több rajz iparművészeti tárgyakról, ügyiratok rajzai Divéky, megjelent Magyar Iparművészet

1918. 55, 57, 59 l.

pihenő alalkok,parasztok,élő pás
népesitik be
rok XXXXXXXX a bécsiesen szenti
tális,vastag krétával rajzolt,du
lombozatu fákkal,bokrokkal és "r
tikus várromokkal zsufolt tájaka
Itt kellene megemlékeznünk fiáró
is,akinek magyar tárgyu müveit a
ban csak a Pest-Budát ábrázoló k
rajzokat tárgyaló fejezetben XXX
XXXXXXX ismertetjük.

A tulnyomóan bécsi vánd
piktorok mellett néha távolabb v
kekről való festők is felkeresik
Magyarországot.Ki kell emelnünk
közül az angol George Edwards Hen
et,aki hosszabb olaszországi tart
kodás után 1837-ben elkisérte ma
országi és erdélyi utjára John P
irót.Utirajzai két kiadásban is

Gróf József

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1934.123.l.

Gróf József: Szignet.

Graf Zörck

und

Rosner Der Holzschnitt

Köppel

Gróf Tóth

Irod

Rosner Károly: A fa-
metszet magyarországon
a huszadik század-
Magyar Iparművészet
1929. 47. l.
képekkel

Rosner. Der Holzschnitt.
(Stuttgart) 1929

É A PENITENCIÁRIUS.

M.D.K.

Gróf József

A szombathelyi Derkovits-lakótelep középmagas lakóépületeinek épitésvezetője

Épitész: Fazekas Péter- Heckenast János

Magyar Épitémüvészet 1968/1-2.: 24-25.l.

MDK

Gróf József

-ie.: A mai lakás diszitőművészete. Évadnyitó kiáll. a Tamás Galériában. Pesti Napló 1937. szept. 26.

MDK

Gróf József

Egy fotográfus szignet Gróf József rajza, a könyv és reklamkiállitáson.

Rosner Károly: Reklámot minden vonalon.

Reklámélet,1930. 4.sz. 15.1.

M.D.K.

Gróf József, épitész

Győrgös újjáépitésével kapcsolatban családi házakra kiirt tervpályázaton második dijat nyert.

Épitőipar - Épitőművészet, Bp.1918.évf. 23. sz.
181. old.

M.D.K.

Gróf József, grafikus

első díjat nyert a „Forradalmi postabélyegek"-re kiírt tervpályázaton (Martinovicsot ci Dósát ábrázoló bélyegeivel.)

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1915 évf. 15. sz.
121. old.

MDK

Gróf József

Az Iparműv.Társ.jub.kiáll.-án, szalonja,
(készitette Faragó és Gróf).

Ybl Ervin: Az Iparműv.Társ.jub.kiáll.

Magy.Iparművészet, 1925. 160.lap

MDK

Gróf József

1926. februárjában hirdetett rendes postabélyegek tervp.-án a második dijat nyerte tervrajzával.

Magy. Iparművészet, 1926. 87. lap

MDK

Gróf József

Rosner K: A milanói Triennale. Magy.Iparművészet, 1933, 94 l.

MDK

Gróf József

Rosner,K: Ungarske Kunstnertresnitt i det tyvende arhundre. Oslo, 1935.

MDK

Gróf József

szobaberendezés a kiállitáshoz.

Tavaszi kiállitást... Magy. Iparművészet,
1925. 63.Tav.-i kiáll.

63c.

MDK

Gróf József

Szignett

Magyar Grafika, 1927. 11-12.sz. 483 l. kép

MDK

Gróf József fametsző

könyvdiszités

Bálint A: cikke. Nyugat, 1921. jan. 16. 1.sz.

162 l.

MDK

Gróf József

Pérely 142 l.

MDK

Gróf József épitész

A székesfővárosi árubódék tervpályázata. Magyar Épitőművészet 1912. 5-6.sz.

MDK

Gróf József

Művészetét a Berzsenyihez készitett cimlapja képviseli a Györgyi Kálmán emlékkiállitason.

Reiter László: Könyvművészet a Györgyi Kálmán emlékkiállitáson.

MI. 1934. 87.88.1.

GRÓF JÓZSEF. Alig pár éve végezte Gróf József az Iparművészeti Iskolát, melynek lakásberendező osztályán tűntek fel első növendékmunkái. A háború az ő kezéből is kiütötte a szerszámokat, de mint katona is talált időt és alkalmat, hogy dekoratív gondolatait anyagokban valósítsa meg. Néhány grafikai, kerámiai és fába faragott munkáját mutatta be nemrég a Textilműhely első kiállításával kapcsolatban. Grafikai tervezésein gyengéd, szinte szordinált lírai érzések keresnek vonalkifejezést; keramikája nem jelentős; de mikor fában szólal meg, a magyar dekoratív formáknak késői reneszanszkori hajtásai nyílnak ki újra. Kazettákat, óraházat s egyéb ily apró tárgyakat láttunk tőle faragásokkal és színezéssel, mindben a felsőmagyarországi Rákóczi-kastélyok ornamentális gondolkozásának kél visszhangja. Gróf József ahhoz a fiatal iparművészgárdához tartozik, mely a magyaros díszítő-stílus fejlődését készíti elő, mely átérzi egy-egy régi vitézkötésnek, széktámla vonalvezetésének gyönyörű lengését. Mindezek élményekként szűrődnek át lelkén és dacolva az anyagok és munkaalkalmak hiányával, kikívánkoznak a faragókés pengéje alá. Egy késlekedő magyar interieur-művészet halk rezzenései ezek dobozok és falapok felületére vetítve.

Magyar Iparművészet
1918. 96. l.

vitt
vàli-
hatott
ésé-

leg-
ségé-
b l.
Se-
kőre
litikai
ris-
ésé-
te
:
ony-
ép-
ben

MDK

Gróf József, grafikus (1)

(1894 – 1944)

Az 1919-es Tanácsköztársaság Martinovics Ignácot ábrázoló 60-fillér és a Dózsát ábrázoló 75 fillér bélyegről állítják a korabeli okmányok, hogy „Gróf József elgondolása, illetve kompozíciója alapján Szabó Árnold tervezte."

— : bélyeggyűjtés 10.

Népszabadság Bp. 1968. nov. 30.

MDK

Gróf Jónet, grafikus (2)

A Tanárképző Főiskola rajz tanszékén a Műegyetem Ábrázoló Geometriai Tanszékén volt tanársegéd. Értékes grafikai munkáival magára hívta a figyelmet. A nemzetek Manthausenben megöltek.

— : Bélyegoldás 10.

Népszabadság, Budapest, 1968. nov. 30.

MDK

Gróf József, grafikus,
belső évtized (1)

„... a könyvművészet és kisgrafika kiváló mestere". 1892-ben született Tapolcán. Budapesten az Iparművészeti Főiskolát végezte el 1913-ban, kitüntetéssel. Az első világháborúban katona volt.

Szilágyi Béla: Gróf József 310-11.

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

IV/9

MDK

Gróf József, grafikus,
belső emlék 2

A háború után belső emlék; a Baleiskörben tevékenykedik. 1919 ápr.-ban a Műegyetemen adjunktus (belső ép. tanszéken). Több grafikai pályázaton vett részt a nyári pályadíjat. A Tanácsházt. Dózsa-Martinovics vélyegeit Gera Andorral együtt tervezte.

Írta: Béla: Gróf József 310-311. lap

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Gróf József, grafikus 3.

A Tanácsköztársaság bukása után állását is, minden megbízatását is elveszti. Emigrációba kénytelenül.

Hazatérése után fokozott figyelme a könyvművészet felé.

Hilscher Béla: Gróf József 310-311 l.

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Gróf József: grafikus 4

Plakátjai is jelentősek.

Munkásságát a Magyar Grafika, a Magyar Iparművészet, Der Holzschnitt, The Studio, De Grafische Faq stb. komoly színvonalon ismertetik.

Kiállítási béla: Gróf József 310-311 kép

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Gróf József, grafikus 5

Díjeket nyert hazai kiállításokon, a lipcsei nemzetközi könyvművészeti tárlaton, a kölni Pressán, a barcelonai világkiállításon.

A harmincas évek végén telepedett ismét alkotóműhelyébe a belső épülettel.

Szilágyi Béla: Gróf József 310-311. l.

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Gróf József, grafikus, belső épületen (6)

Belső építészeti munkásságával 5 megbízatást alkotott. Felszabadulás utáni tevékenységéről több mint száz lapból álló stílustörténeti tanulmánya maradt fenn. 1944-ben politikai okokból Mauthausenban, honnét nem tért vissza.

Kilényi Béla: Gróf József 310-311. l.

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Gróf József, grafikus 7

Fedőlap Berzsenyi Dániel válogatott versei c. kötethez: Rejt.

(Kiadásban külön elismerésben részesült.)

Trócsányi Zoltán: Gróf József 310-311.

A KÖNYV, 1964. szeptember

MDK

Gróf József, grafikus (8)

„Pécsi József x Budapest" c. könyvének
mérnök. → Rejt.

Neveretesebb elődei még: [tervezték]
Katona József: Bánk bán; Goethe:
Faust; Ady versei ....

Szilágyi Béla: Gróf József 310-311.,

A KÖNYV, Bp. 1964. szeptember

MDK

Szőt József, grafikus 9

Puskin: Pique Dame - jének

címlapja: Repr.

Díszítőmunkát készített keleti témára:

Raymondo Lovegjához; a Római világi

Album fedőlapját s a Magyar Grafika

egyik címlapját is összesen. (1921. nov.).

Siklósi Béla: Szőt József 310-311.

A KÖNYV, Bp. 1964. nemtom ber

M.D.K.

Gróf József, grafikus

készítette a Firenzuola
könyv fedéldíszét.

Szij Rezső: Az Amicus és Reiter László könyvművészete
Művészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2.sz.
60. old.

MDK

Gróf József

Szobaberendezések

Nádai P: Polgári lakás. Tér és Forma. 1929. II. évf. 12.sz. 511-19 l. képekkel.

MDK

Gróf József, graf.

aki barokk-fantáziáját a mai élet legnagyobbrészt iparmüvészeti motivumaival szövi át. Bánk Bán egyes felvonásaihoz készitett fejlécekkel és záródiszekkel mutatta meg leginkább azt az utat, melyen az e fajta diszitö iparmüvészeti kompozicionak haladnia kell.

?: ? /fametszetek.
magyr Iparmüvészet.1930. 242-246.l.

Gróf József MDK

Sarokvitrin, repr.

Műcsarnok 1925 Iparművészeti Társ. Jubiláris kiállítása

Gróf József, iparművész

M.D.K.

Ő szalonjával vett részt az Ork. Iparművészeti Társulat 40 éves jubiláris kiállításán a régi Műcsarnokban.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI. évf.
ork. 14. sz. 2. old.

MDK

Gróf József könyvművész

A könyvművészek közül nagy tetszést aratott a lipcsei kiállításon.

Naményi Ernő: Könyvművészet.

Nyugat, 1928.ápr.1. 544.l.

MDK

Gróf József, graf.

Felvonásfejlécek Katona József: Bánk Bán-hoz.

Két repr. 138.l.

A fametszet mint könyvillusztráció.
Pérely. 138.l.

Gróf József MDK

Intarziával diszitett ruhaszekrény, repr.

Magyar Iparmüvészet 1925. 25-28.o.

Gróf József

MDK

Ajtós szekrényke. repr.

Magyar Iparművészet 1925. 25-28.o.

Gróf Tolnai

Imre

Magyar Grafika

1921. 9. száma

Könyvtárunkban

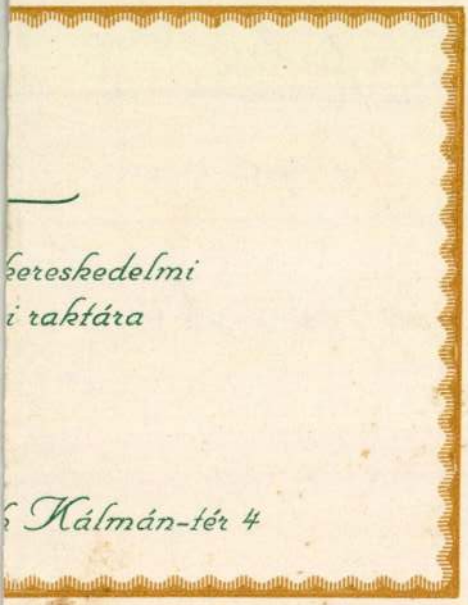
ereskedelmi
i raktára
Kálmán-tér 4

Gróf József

Gróf József (1894–1944): belsőépítész, grafikus. Kissé archaizáló, magyar népi hatások nyomán dolgozott.

Mihalyfi Ernő: Mindvégig, barátaim
Bp. Corvina 1977.

Gróf József grafikus

L.: Kocsma kajos

Szerző: A Tanácsköztársaság bélyegei 379.

Élet és Tudomány, Bp. 1979. máj. 23 XXXIV/12

Gróf József

Alkalmi-üzleti grafikákat készített.

Szíj Dezső: A Globus Nyomda kiállítása; Ipari Művészet, 1973/4.sz.
26 l.

Gróf József
Grafelius

A Martinovics bélyeg alkotója
Gróf József Katalinról Gróf József
és Gara Arnold alkotása és 75
féléves Dózsa portré is.

Szücs Gábor: Bélyeg készül és pénzt verlek
Tiekör, 1974. március 19 - 4 lap.

GRÓF JÓZSEF, grafikus

A népi fogantatasu grafikai művészetért, tipografiai ökonómiáért tett sokat a gyomai Kner, a békéscsabai Tevan nyomda, Kozma Ljaos, Biró Mihaly, Tabor Janos, Lukacs Kató, Grór József, Csabai Lajos, Vagh Gusztav. 353. old

ANKAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347. old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV-XV. évf. 1969-1970. Pécs, 1974

GRÓF JÓZSEF
belsőépítész, grafikus (1894–1944)

Iparművészeti Főiskolát végzett. Fő működési területe a bútortervezés és lakberendezés volt. Könyvillusztrációkat készített.

Magyar könyvmüvészeti törekvések a századfordulón
Mta MKCS és Petőfi Irod.Muz.közös kiadványa Bp.1975.

MDK

Gróf József

Pérely 142.1.

Gróf József tanár

Tervezett művei a régi műcsarnokban rend. magy. iparművészek kiállitásán.

gy.: A magy.iparmüv. érdekes kiáll.

Az Est, 1925. okt.11.

MDK

Gróf József.

butorkelme, függönyanyag termékei a Textil munkák fülkéjében gyönyörködtettek. A fülkét Gróf József tervezte.

A társulat szignetpályázatáról repr. -ja a 265.lapon.

Az Iparm. Társulatnak az Iparm. Muzeumban rendezett 50 éves jub. kiállitásának résztvevői.
Magyar Iparmüvészet. 1935. 265.l.

GRÓF JÓZSEF, grafikus

A Magyar Tanácsköztársasági Arcképek című sorozat 5 értékből áll,a rajtuk ábrázolt portrék :politikai hitvallás.Marx Károly,Petőfi Sándor,Martinovics Ignác,Dózsa György,Engels Frigyes.-A bélyegeket Fekete Oszkár,Gara Arnold,Gróf József és Bokross Ferenc tervezték.-Fekete repr. 10.old

KÁNKI VERA: A Tanácsköztársaság bélyegei 10.old

Múzeumi Magazin, 1969. 1.sz

Gróf József és Gara Arnold
grafikusművészek
Tervei alapján készültek a Magyar Tanácsköztársaság,
Magyar Posta felülnyomású 1919 június 14-én forgalomba
került bélyegek közül a 60 és 75 filléres (Munkácsy,
és Dózsa) címletek

Kocs Judit: Kozma Lajos munkássága Bp. 1975 Akadémiai

Y. Arnold

Gróf József, iparművész
--

Művészek, tervezők akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola növendékei voltak 1896 és 1919 közt
Gróf József, bútortervező szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Gróf József, grafikusművész

A Tanácsköztársaság 60 évfordulója tiszteletére a Munkásmozgalmi Múzeum kiállítást rendezett a tanácskormány művészeti rekvizitumaiból. A Magyar Posta Bélyegmúzeumának kollekciója és Sárányi László filatelistánk magángyűjteménye képezi a Tanácsköztársaság bélyegkiadását szemléltető rekvizitum alapját. — Máj. 13-án a művészeti direktórium kiírta a bélyegpályázatra beérkezett művek közül Fekete Károly „Petőfi" — Gróf József „Dózsa" aremekéből kialakított bélyegtervet — és még többek tervét is. /aulnyi/

Tasnádi Attila: a Tanácsköztársaság művészeti emlékei.
Nőtanács, 1949. márc. 23.

Gróf József

M.D.K.

Magyar Tanácsköztársasági arcképes bélyegsor terve, 1919.

60 és 75 filléres , elgondolása után: Gara Arnold

Iránytü a bélyegek világában, Bp. 1964. 65. l.

Gróf József

MDK

Uri dolgozószoba. repr.

Magyar Iparművészet 1925. 25-28.o.

Gróf József MDK

Egyik alapitó tagja a Könyv- és Reklámművészek Társaságának, melynek bemutatkozó kiállitása 1930. ápr 12-17. volt az Iparmüvészeti Muzeumban.

KISS SÁNDOR: MAGYAR PLAKÁTMÜVÉSZET A KÉT VILÁGHÁBORU KÖZÖTT.

LEGUJABBKORI TÖRTÉNETI MUZEUM ÉVKÖNYVE II. Bpl 1961. 18-66.l.

47.l. vö. 16-17. jegyzet.

Gróf József, festő, grafikus

A Könyv és Reklámművészek Társasága alapitó tagja. Kiállitásuk az Iparmüv. Múz-ban 1930. ápr. 47.o.

Kiss Sándor: Magyar plakátmüvészet a két világháború között. 18.o.

Legújabbkori Történeti Múz. Évkönyve. II. 1960. Bpest 1961. Franklin Nyomda

Gróf Fásey (1894-1944)

1919-ben a műegyetem a belsőépítészeti tanszéken tanít. Bélyegsorozatot tervez a Tan. Körlárs részére, könyvkötéssel és könyvművészettel is foglalkozott.

Belső berendezéseket készített: Apponyi téri Lipse; Dunhár; Vörösmarty téri Haas palota (ant.) Ezek egy munkálatakor (1919, szerző)

Kiadja: Béla: Egy sokoldalú művész portréja

Magyar Építőművészet 1940/3 54old.

MDK

Gróf József

Radnóti Miklós: A Livre d'Art világkiáll. Párisban.
Literatura, 1931, szept. 164-166 l.
Bibliofil könyvek kiáll. a Palais des Beaux Arts-ban

M D K

Gróf József

Szekrény, repr.

Tér és Forma 1930. 426-427-428 l.

M D K

Gróf József

Szalon sarokvitrinje, repr.

Az Iparmüvészeti Társulat jubiláris kiáll. Uj Idők 1925. nov. 1. 44. sz. 456. l.

M D K

Gróf József

Szignet Rosner Károly "Reklámot minden vonalon" c. cikkéhez, repr.

Hevesy Iván: A Magyar Könyv-és Reklámművészek első kiáll. Reklámélet 1930. 4.sz. kép 8. l.

M D K

Gróf József

Könyvillusztráció

Nágy Zoltán : A mai magyar könyvművészet. Magyar Könyvbarátok Diáriuma 1937. 1-2. sz. 8. l.

M D K

Gróf József

Felvonásfejlécek Katona József:Bánk Bán-hoz, repr.

Pérely I. : M. Rajzolóművészek. Bp. 1930. 139. l.

M D K

Gróf József

Lakószoba, hall részlete, előszoba és hall válaszfala, repr.

Magyar Iparművészet 1936. 120-122. l. képek

M.D.K.

Gróf Fórsat, grafikus

Kaesz Gyula, Fáy Dezső, Molnár C. Pál: sok indítást kaptak Kozma Lajostól a formaelvek-tervrajzát illetőleg.

— Szij Rezső: A Kner nyomda és kiadó könyvművészeti törekvései

— Művészettörténeti Értesitő, Bp.1967.XVI.évf. 2.sz. 107. old.

Gróf Törsök, épitész

M.D.K.

második dijat nyert a Gönczös ujjáépitésére kiirt pályázaton, melyre 492 pályamü érkezett be.

A Magyar Mérnök- és Epitész-Egylet Közlönye, Bp. 1918. 52. köt. 220. old.

Prof. Tessari, Epidem.

Ricerche dirett. sugli
e Metodo sierodiagnostico bi-
ca parassitaria, malaria
HSZ parassitemia [illegible]

[illegible]

1914. 52. Lett. 220. ebd.

z. Gróf József MDK

Szobabelső

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Gróf József

A Vörös Újság (1919. IV. 24.) megkísérelte bélyegsorozat egyik pályázója. A 2 ő kompozíciója után rajzolta Basa Arnold Martinovics és Dósa arcképét. 1919-ben az Iparművészeti Szakiskolák grafikai osztályától pályadíjban részesültek.

Szilágyi Béla: A Magyar Tanácsköztársaság bélyegei az orosz kiadványban; Magyar Grafika, 1967. 3. sz. 52. l.

Gróf József (1894-1944)

Belsőépítész és grafikus; az ún. magyar nemzeti Barokk kiváló képviselője a kisgrafikában és a könyvművészetben. Gazdag gyűjteményt hagyott hátra a képességi bútortanulmányaiból. Politikai foglyként halt meg Mauthausenben.

Gállszigyi Béla: A Magyar Tanácsköztársaság bélyegei és nagyjai kiadásában,
Magyar Grafika, 1967. 3. sz. 52. l.

Gróf József

a "Farago Sándor kotszerű egyedi
bútorokat állítottak elő".

Mérei Ferenc: A magyar épitészet
1867 - 1967. Budapest 1970.

981

Gróf Károlyi

1894 - 1944. Belsőépítész és grafikus.
Mauthausenben halt meg.
Részvétta Társaskörtársasági végrendeletének nagyterrészében

Kilényi Béla: A magyar TK. történet...
Magyar grafika 1967. 3. sz. 52.

Gróf József
gyűjtése

Komoly beatást talált ki Korma Fagós
barátja gúnyadinei

Galambos Ferenc: Korma Fagós
Alföld, 1969. IX. 84-86.

Groh József, belső építész

L. Kocsis Gyula

13-15

Mezei Ottó: Idősek gondolatok az „időnemüllen"

Magyar Bouwkunst ---

Építőművészet, Bp. 1983 83/2

MDK

Gróf József

A Studio évkönyve. Magyar Iparművészet 1925. 62 l.

Gróf József

Ft Unrein Jánostól Drahos Istvánig.
A Bélyeggyűjtő, 1937. 125-127 l.

Gróf József MDK

Szobabelső

Mücsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

M D K

Gróf József 5oo koronás második dij

Gyöngyös ujjáépitése. ÉI.-ÉM. /23.sz./ 1918.jun.21. 181. 1.

M D K

Gróf József belsőépitész

A ma művészetének szemináriuma. Esti Kurir 1936. jan. 23. 9. l.

Gróf József
iparművész

M.D.K.

1919-ben művésztársával a Tanács-
köztársaság szolgálatába állott.

Bauer Ferenc: A Tanácsköztársaság emlékkiállítása
Művészet, 1969. június – 45 kép

M D K

Gróf József
plakátterv

Az Albus szappangyárak plakátpályázata. Magyar Grafika. 1929. 1-2. sz. 36. l.

M D K

Gróf József

K. M. : Ungarske Kunstnertresnitt. Norvég könyv a magyar művészi fametszetről. Nemzeti Ujság 1939. febr. 12.

MDK

Gróf József, ~~Hatvany~~/budoárja

Iparművészet a képszalónokban. Magyar Iparművészet. 1937. 189 l.

MDK

Gróf

Jubilál az Iparmüv. Társ. Szinházi Élet, 1935.4.sz.
64 l.

Gróf József.

A magyar grafikusmüvészet különösképpen a könyvmüvészet és alkalmazott-grafika elismert képviselője 1892-ben Tapolczán született és az Iparmüvészeti Főiskola elvégzése után mint belsőépitész kezd el tevékenykedni, munkálkodni. Nem hosszú, hanem szinte magától értetődő az út, melyet az épitészettől a grafikáig, a könyvvig megtesz. Az a világos felismerés, amely a belső terek kiképzésének müvészete, valamint a betü, a nyomtatott könyv mint zárt müvészi egység között kétségtelenül fennáll. Példák bizonyitják, hogy az első világháborut megelőző és ezt közvetlenül követő időszakban tevékenykedő magyar grafikusmüvészek egy komoly csoportja az épitőmüvészetnél kezdte, vé ül is eszmei és formai megnyilatkozásait az illusztrációnál, a könyvnél folytatta. Nem könnyü és sajnos, nem hosszú az út, amit müvészi pályáján megtett. Korának a társadalmi megujitásra törekvő eszméit a forradalmi változást igénylő fiatalok között szivja magába, valamint a Galilei-Körben, hiszen ezidőkban maga is ifju még.

S hogy mennyire egyetért 1919 Magyarországának a művészet forradalmiságát is igénylő törekvéseivel, mi sem bizonyitja jobban, mint, hogy résztvesz a Tanácsköztársaság bélyegpályázatán és művésztársaival Bokros Ferenccel, Gara Arnolddal, Fekete Oszkárral együtt mint a Pályadij nyertesei alkotják meg a nevezetes bélyegsort. A bélyegsorozatot 1919 junius 12-én adta ki a forradalmi kormány póstaügyi minisz-teriuma. Könyomásásos/litografiai eljárással, többszinnyomatban 2o, 45, 6o, 75, 8o filléres cimletekben készültek el, amelyeknek eredetijeit ma becses nemzeti ereklyeként őrzik a Pósta Bélyegmuzeumában.

A levert forradalmat követő időkben mint könyvmüvész tevékenykedik. Annak a lelkes csoportnak egyik rendkivül szerény, a művészi alázatnak magát mindig alárendelő, de soha meg nem alkuvó tagja, amely Kozma lajossal és az akkor legelismertebb művészekkel a grafikában a klasszikus magyar nemzeti hagyományokhoz való visszatérést propagálja nem jelentéktelen sikerrel. Az útkeresés időszaka ez a könyvmüvészetben is, s nem véletlen, hogy e politikailag nehéz időkben éppen a kuruckor magyar barokkmüvészetét tekintik legfőbb irányzatuknak. Ez időben tervez Gróf József gyönyörü cimlapot és záródiszeket Berzsenyi Dániel Válogatott Költeményeihez, Katona József Bánk Bánjához, Puskin Pique Dame-jához és készit fába metszve még számos könyvfedelet, szignetet, plakáttervet. Munkásságát a Magyar Iparmüvészet Magyar Grafika, Der Holzschnitt, The Studio, De Grafise Fag stb. s folyóiratok ismertették. Munkáival bel-és külföldön számos pályázatot nyert. A honi kiállitásokon kivül résztvesz a lipcsei nemzetközi könyvmüvészeti kiállitáson, a kölni Pressán, a barcelonai világkiálli táson.

Ezeket a részben feketén, részben szinesen megoldott grafikákat a rendkivül kis térfelületet betöltő cizeláltság, mügond, a finom ötvösmunkához hasonló részletfinomságok jellemzik. Sajnos, kiadatlanul maradtak Goethe Faustjához, valamint Ady Endre Válogatott verseihez készitett cimlapjai. Ez utóbbit Révész Béla, Ady Endre barátja egyben Gróf József tisztelője is lelkesen üdvözölte.
A Horthy rendszer müvészeket is elnyomoritó éveiben a haladó magyar grafikusok, igy Gróf József érvényesülése is mindinkább nehezebbé válik, éppen közismert baloldali forradalmi felfogása miatt. Hivalmos pályázatokon nem vehet részt, megbizásokat nem kap. Hiába késziti szebbnél-szebb grafikáit, bélyegterveit, be kell érnie azzal, hogy más néven látnak napvilágot. Rövid néhány évig ujra mint belső épitész és dekoratör tevékenykedik. A modern magyar butortervezésnek egyik legelső müvésze és megteremtője, reprodukciói többször jelentek meg. Kompoziciói és vázlatai a második világháború dúlása következtében nagyrészt elpusztultak. Emlitett grafikái, régi folyóiratok, elszórt reprodukciói, valamint Felvidéki tanulmányai és a butormüvészetről hátrahagyott studiumai őrzik aránylag rövid, de jelentős pályafutásának emlékét.
Egy olyan müvészét akitől [illegible]ai, minden haladót és ujat tisztelő társadalmunk bizonyára még sokat várt és kaphatott is volna.
1944-ben politikai fogolyként őrizetbe vették és Mauthausenbe hurcolták, ahol a fasiszták könyörtelenségének áldozata lett.

Gróf József
I., Bem rakpart 54.

Apáthy Lajos építő

M.D.G.

A Ramaschek nobor beépítésnél munkái régi.

Élő Károly: Ramaschek Vince emlékezete.
Temes 1908, 28

GRÓF FRIGYES, keramikus

A városlődi kőedénygyárban, minden bizonnyal, mint szakmunkás keramikus dolgozók névsora 1851-1950

GRÓF FRIGYES, gyári munkás, 1925-1939

Függelék, 298.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GRÓF LAJOS, festő

Szombathelyen az 1971-es tarlaton 7 alkotó elmaradt, akik 1970-ben szerepeltek, de 8 uj névvel talalkozunk 1971-ben. Ezek egyike: Grór Lajos.- A tarlaton több a szobor, kisplasztika és kerámia, mint 1970-ben. 528.old

BERTALAN LAJOS: Tavaszi Tárlat 71 528.old

VASI SZEMLE, XXV.évf. 1971. 4.szám, Szombathely

Gróf Lajos

Az 1941. évi vasi tavaszi táblatan műveit szerepeltette.

Bertalan Lajos: Tavaszi táblat '41

Vasi Szemle, 1941. 4. füz. 424. old.

Gróf Lajos

Beam c. festőtársaival (Cal.)

szerepel kombatáborban

Kulcsár János: Tavaszi Tárlat. 1971

Vas Népe 1971 V. 1

Gráf Magda rokona

Kereszt a Nemzeti Szalon
műv. Egy. 87. Csoport kiállításán

Ujság 1937 IX. 15

S. Graf Magda rajzai

Kerepes a Nemzeti Szalon
és a Képes Krónika írása

Pesti Hirlap 1937 IX. 19

S. Gróf Magda rabrás

herepel a Nemzeti Szalon

LXXXVII. Csoportkiállításán

Magyarság 1937 IX-19

Gróf Hagda nővére

Kerepes a Nemzeti Halom
LXXXVII. sopor Kiállítások

Magyarság 1937 IX-19

Gróf Zoltán
ipari művészeti
gyűjtemény-
ének
a
győri kincstár
1930. 274. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gróf Zoltán
Pest

Levéltár 1919–1929
43. l.

MEZŐKÖVESD

Gróf Zoltán

Jenő 2.

1.

Grőri kiáll. 1919-1929

7-l.

Grójecki

l.

Zimnik R. 1930

26. l.

Gyrofcsik Emmi

Családi kár könyhöz,
levelezés, vegy.

Magyar Szamuőcsök

1918. 25. l.

Grofcsik Emmi

Családi kár könyhája,
tervrajz, rep.-

Magyar Iparművészet

1918. 25. l.

i,
ik
or-
p-

zkodó,
szem-
vészek
és li
zaknak
ortré.
lendii-
X.szá-
t hó-
s sze-
őrajz
rajzo-
nagyar
t-Budára,

Grójcsik Emília

tanítónőjének

emlékül.

Érmiszk 1916/17. tanév.

A' 148 (II)

GROFCSIK ANDOR, keramikus

A csődbejutott városlődi kőedénygyár részvényeit a Mayer család ujból megszerezte. Iglauer István vette meg a részvényeket. A vezetés Iglauer István, dr. Iglauer Károly, Grofcsik János és a később bekapcsolódó Delmar Béla kezébe került... közvetlen vezetést Grofcsik Andor irányitotta. 290. old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár /1866-1950/ 275. old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971 Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR, keramikus, szilikátipari mérnök

1927-ben a gyár visszakerült a család kezébe. Fellendülés. Szakember, Grofcsik Andor a vezető. Uj kétemeletes műhelysarnok épült, a legrégebbi, még reformkori épület helyére. Lent korszerű alagut kemencével, az emeleten korongozóműhely. 1928-ban uj rt. Vadász Szidor és Vadász Károly végzi a pénzügyi munkálatokat. 290.old

MOLNAR LÁSZLÓ: A városlódi kőedénygyár/1866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR, keramikus

Az 1930-as években felujitják a sikdiszt, kék szinben. A porcelánfestés hatását utánozza, anyagszerütlen, eltavolodás a kőedény jellegétől. /34.35.36.képek/

36.kép.-Kaspó, jegy: VÁROSLŐD, 1846 /téves, talán 1946 ?/./ fenyős, zöld bélyegzővel/. M=22.5 cm. Ø=± 8 cm. Ves Veszprémi Bakonyi Muz. Ltsz: I.67.17.1.-Fekete repr. 292.old.

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/.866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971 Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR, keramikus

Az 1930-as években felujitják a sikdiszt, kék szinben. A porcelánfestés hatását utánozzák, anyagszerütlen, eltávolodás a kőedény jellegétől. /34.35.36.képek/.

35.kép.-Tésztás tál, jegy: VÁROSLŐD, /1846/téves, talán 1946 ?/. /fenyős, benyomott/. Ø=26.5 cm.-Veszprémi Bakonyi Mut. Ltsz: I.53.4.32. Fekete repr. 291.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/.866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971 Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR, keramikus

A második Rt.idején/ismét s Mayer család kezén/előreha ladás érezhető.Ez a vörös agyag korszerűbb felhasználása kisebb készletek formájában.Azonkivül az 1930-as évek végén a sikdiszitmények felujitása. 296.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971 Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR, keramikus

Az 1930-as években felujitják a sikdiszt, kék szinben. A porcelánfestés hatását utánozzák, anyagszerütlen. Eltávolodás a kőedény jellegétől. /34. 35. 36. képek/

34. kép. - Váza, jegy: VÁROSLÓD, /zöld bélyegzővel/. N=14 cm
Veszprémi Bakonyi Muz. Ltsz: 69.39.1. Fekete repr
291. old.

Molnár László: A városlódi kőedénygyár /1866-1950/
275 old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GRÓF SIKLÁNDOR, keramikus

Az 1930-as években felujitják a sikdiszitményeket. Ezek kobalt kék szine látszatelőkelőséget kölcsönöz a minőségében gyenge kőedényanyagnak. A tárgy legtöbb esetben elvesztette anyagszerüségét. A motivumok a porcelánfestés hatását utánozzák, gyakran aranyozással, ami eltávolodást jelent a kőedény jellegétől. /34.35.36. képek/ 296.old

Molnár László: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK ANDOR6VILMOS

Grofcsik János, vegyészmérnök, kerámikus öccse. Szül. 1901
Felesége Gácser Ilona, házasság=1940.
Andor=1941-
Ildikó-Emilia=1943-
András-István=1946-
Függelék 3. 299.old

gyermekeik

MOLNAR LASZLO: A varosloci kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, ,1971

Grofcsik Emilia

A Művészet c. rovat a fiatal magyar iparművészek kiállitásáról tudósit, melyet az Iparművészeti Társulat rendezett.
Ripper Margit, Stauber Rózsi, Grofcsik Emilia, Kardos Böske, Rákos Böske, Csillag Olga, Hegedüs Erzsi, dr. Fritzné Schiffer Edit művészek szerepelnek a tárlaton.
Grofcsik Emilia finom kézimunkáival kitünik a tárlaton.

A HÉT, Bp. 1917. dec. 2.
XXVIII. évf. 48. sz. 767. lap.

MDK

Grofcsik Emmi, graf.-ip.müv.

41. Kép. Az elözö? család ház konyhája. 25.1.

Magyar Iparmüvészet. 1918. 25.1.

Ø Grofcsik János

1920-tól, agráripari technológia tanára

Címiskt 1930. 78. l.

oktatásügyi Miniszterium.
---

a.

MŰEMLÉKI [illegible] HIVATALÁNAK
[illegible]

h 08 — 30
1930 dept 17.

1929-30

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

asitom a
J á n o s műépitász rés
részére /:lakik: Budapest
1930.május hó 21-én Bpest
utazása alkalmával felmeri
kiállitott és számvevősége
alapján /:..35..50...:/ . H
. 50 . . fillért a 127.689.
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből.

GROFCSIK JÁNOS, vegyészmérnök, keramikus

Grofcsik János öccse, Andor-Vilmos 1940-ben kötött házasságot Gácser Ilonával, aki Gácser Kata keramikus, porcelántervező huga. --Függelék 3. , 299.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
279.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

A 30-as években az angol edényeken kívül visszatértek a mult század 80-as éveinek ekkor már klasszikusnak nevezhető magyaros szecessziós díszítményeihez. /34, 35, 36, kép/. Nem váltották ki a közönség tetszését, nem közelítették meg előképeiket, nem volt tervező, modellező a gyárban, bár a gyártást képzett mérnök irányította. 291. old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár /1866-1950/
275. old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

1932-től a környéki vörösagyagból un. "angol v. bauxit" [illegible] és más edényeket készitenek. Tervezőjük nem volt, a pesti Kossuch cég adott edényeket és azokról mintázták ők is. 1932-ben kisebb export Hollandiába. Grofcsik visszatérve a kislődi gyárból irányitotta a munkát.
290. old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275. old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

Az 1930-as években az angol edények mellett felujitják a mult sz.végi magyaros szecessziós diszitményeket is, de ezek már nem oly szépek, mint a korábbiak. Ilyen:
34.kép.-Váza, jegy: VÁROSLŐD/zöld bélyegzővel/ N= 14 cm. Veszprémi Bakonyi Muz. Ltsz9 69. [illegible] Fekete repr. 291.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kerámiagyár/1868-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

Jó érzékkel ismerte fel a kor művészi tömegtermelésre alkalmas formákat és diszitéseket, amelyek teljes összhangban voltak a tüzálló vörösagyaggal... barna, enyhén márványozott mázu kanna, cukordoboz, stb. felületre egy széles okker csik került... formák az internacionálisnak nevezhető edények vonalat követték. Csakmók készitettek ilyet nálunk. Fellendülés következett be. 291.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlódi kőedénygyár/1860-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, vegyészmérnök

A kislődi "Pannonia" kőedénygyár vezetője volt egy ideig
Előzőleg a városlődi üzem ügyvezetője volt. 6 évig áll
állt fenn az üzem. Ez idő alatt 5 festőt, 2 korongost és
egy égetőt foglalkoztatott. 290.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

A sablonnal és "tuppfolással" díszített tányérok motívumai között csak elvétve fordul elő egy-egy szabadkézi ecsetvonás. A 30-as évek elejétől csak néhány edényfestő működik, nem kiemelkedő felkészültségüek. 292.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár /1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

Az 1940-es években készített edényeken kétféle jegy fordul elő. Az egyik a részvénytársaság korában használt un. "fenyős" benyomott és zöldszínű változatban, a másik a zöldszínű VÁROSLŐD blokk-betűs nyomata. 294. old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/ 275. old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

Az 1930-as években az angol edények mellett felujitják a mult sz.végi magyaros szecessziós diszitményeket is de ezek már nem oly szépek,mint a korábbiak.Ilen pl.
55.kép.-Tésztás tál,jegy.VÁROSLŐD/1846,fenyős,benyomott/
Ø=26.5 cm.-Veszprémi Bakonyi Muz.Ltsz:1.53.4.3
Fekete repr. 291.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, keramikus

Az 1930-as években az angol edények mellett felujitják a mult sz.végi magyaros szecessziós díszedényeket is, de ezek már nem oly szépek, mint a korábbiak. Ilyen pl. 36.kép.-Kaspó, jegy: VÁRÁSLÓD, 1946/fenyős, zöld bélyegzővel/M=22.5 cm. Ø=28 cm.-Veszprémi Bakonyi Muz. Ltsz:I.67.17.1.-Fekete repr. 292.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: a városlődi kőedénygyár/1866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFOSIK JÁNOS, keramikus

A XIX.sz.utolsó negyedében kialakult festőgárda tagjai a 30-as években már nem dolgoztak. A színvonal süllyedt. A harmonikus színü szürminta disz már kék lesz, a virágos levelek elnyujtottak, rajzosak lettek. Kocdénytől idegen, porcelánszerü lesz, a disz eredeti szellemétől is idegen lesz. 292.old.

MOLNÁR LÁSZLÓ: a városlődi kőedénygyar/1866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, vegyészmérnök, keramikus

Felesége Mayer Eleonora-Lujza Leopoldina. Grofcsik János felmenő ágon rokon az első világháboru után a gyár tulajdonába és irányitásába bekapcsolódó Iglauer Istvánnal oly módon, hogy apja Grofcsik Vilmos, Iglauer Emiliát, István nővérét vette nőül.--Függelék 3. 299.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyar/1866-1950/ 275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

GROFCSIK JÁNOS, vegyészmérnök, keramikus

Felesége: Mayer Eleonora-Lujza Leopoldina
Grofcsik=1890.
Felesége=1900. házasság--=1922
Függelék 3 299.old

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlődi kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

Grofcsik János, keramikus

Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai,tanarsegédek,/segédtanarok/,-Grofcsik János,-1920-1932.-
Agyagipari technológia. 53.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola /1880-1944/
oktatási rendszere és xxxxxx 37.old
forrasai

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

GROFCSIK VILMOS,

Felesége=Iglauer Emília =1867-?
János/fia/=1890.-Felesége=Mayer Eleonora-Leopoldina
Lujza Függelék 5. 299.old

Andor-Vilmos=1901. ,neje=Gácser Ilona,házasság=1940

MOLNÁR LÁSZLÓ: A városlódi kőedénygyár/1866-1950/
275.old

A Veszprém Megyei Muzeumok Közleményei, 10. 1971
Veszprém, 1971

Groff Georg
robert

l.
Stadtort. Kiel.
1918. 199. 1.

1908.
~~1897~~ Mészöly Gé

A Lido.

Az előtérben, balt
jobbról a tenger
dig épületcsoport
alól balra vörös

Fa, méretei
Vételek Kesz
300 K. – Kifizetve

Sz. N. 8s

Ð < Groffits Gábor >

könyve

< 7 Gardavári épületről.

Nagy és kis kiadás.

Emlékül

Mülleréktől.

593. l.

MDK

Groffits Gábor

Groffits Gábor: Észrevételek Forbát Alfréd ... cikkéhez. MM és ÉE, 1925. V. 17. 91-93 l.

...

Profesorean Konolia

textil.

1924-26.

Kimiak 1930. 83. l.

VASÁRN. **9** K. Mária neve Prot. Ádám	● Újhold 1 óra 20 p.
HÉTFŐ **10** K. Tolent. M. Prot. Erik	Izr. Újév 5695. Thisri 1. n.
KEDD **11** K. Protáz, J. Prot. Teodóra	Ógörög aug. 29. Iván lefej. Izr. Újév. 2. n.
SZERDA **12** Kath. Guidó Prot. Guidó	Izr. 3. Gedaljah böjt
CSÜTÖRT. **13** K. Notburga Prot. Ludvika	
PÉNTEK **14** K. Szt † felm. Prot. Szerénke	Ógörög Szeptember 1.
SZOMBAT **15** K. Hétfájd. Sz. Prot. Nikodém	Izr. 6. S. Vajelekh

37. hét.

Grogledovics Gáspár

Ilon

L.

Szudrey - Szemiványi

604. l.

T. 283.

sten Armee in voller action mit den
IUS FLUVIUS mentén a háttérben
s városát a Thomáberg-gel, szemben
irattekercsen:

der Herrli-
von den Christen
nd vor Gran erhal-
16. August Ao. 1685.

A das Türckische Lager és befeje-

.9 : 36.1 cm.

Grogledovics Gáspár, ötvös. 1723 körül Eszéken élt.

Illéssy János dr.: Magyarországi ötvösök 1732-ben. *Arch. Ért.* 1904. 382. l.

GROH 1. GROSS

Pr.Z.

Pr.2.

Gróh Béla
1881 Esztergom -

Gyulán rajztanár. 1925 - Sopronban.
1940 k Szombathelyre költözött.
Nagyobb történelmi és bibliai tárgyu képeket festett,

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története
1962. Sopron 23.l.

MDK

Gróh Béla festő

Hivatalos tudósitások. Magyar Iparmüvészet 1899, 175-177 l.

Gróh Béla MDK

festő

Csatkai Endre: A 40 éves Soproni Képzőművészeti Kör története.

MDK Gróh

Gróh Béla, festö

a vall.- és közokt.minisztér 3oo.-frt.-os ösztöndijában részesült.

Ösztöndijas müvészek.
"Mücsarnok" 1899. 37ɜ.old.

Gyroh Béla

1896/97, 1898/99, 1901/2
1903/4, 1904/5,

Ferképzomfoiskèvk

87.l.

Gróh Béla

vérmester

1896.

Címiste 1930. 83. l.

1934 **DECEMBER** 31 nap

VASÁRN. 30 K. G. Dávid P. G. Zoárd	
HÉTFŐ 31 K. Szilveszter P. Szilveszter	
KEDD 1 Kath. Újév Prot. Újév	**1935. JANUÁR**
SZERDA 2 K. Jézus sz. n. Prot. Ábel	
CSÜTÖRT. 3 Kath. Genov. Prot. Benjam.	
PÉNTEK 4 Kath. Titusz Prot. Leona	
SZOMBAT 5 Kath. Teleszf. Prot. Simon	

53. hét.

1899. évi tanulók

Groh Béla

rajztanár

Szül. 1881 ápr. 21. Eszter-
gomban. Rajztanári
oklevelet nyert Pécsett
1905. Gyulán volt
tanár 1925-ig, attól
fogva Sopronban a
bencésekkel.

Csatkó Z.

és milyenségi szempontokat kellett
dig el, ugy látszik a telepités első
Bátorligét bekapcsolása, de csak köz-
bolcshoz tartozik.De ennek a rendsze-
t községnek minden bizonnyal oly nagy
is belecsatlakozik majdan ebbe a
is csatlakozni fognak.Most mintegy
községhez, családonkint 10-15 hold.
egymásban keresztben haladva. A tel-
r között váltakozik,ami lehetővé tette
épületek is

Groh Béla

szül. Esztergomban 1880. ápr. 21

1896/97. I.o. növendék.

1897/98 I. " "

1897/98 II " "

született 1881. ápr. 21-én

ez a helyes.

1898/99 I-II. 3. évi növendék

Municipes V. 249

Gróh

MDK

A Butor 1936. okt. sz. 151-152.o. képekkel.

M.D.K.

Gróh Béla

1924-ben a katholikus nagygyülés alkalmából kifestette a gyulai volt Templom téren Nuszbeck József által épitett templomot.

Börtsök László: Gyula városképi és müemléki vizsgálata. Bp. 1953. 15. 1.

MDK

Gróh István tanár

A sümegi templom Maulpertsch-freskóit Gróh István tanár restaurációjával mentették meg a végső pusztulástól.

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

MDK

Gróh István ip.müv. i[illegible]rdai igazgató

fogja Maulbertschnek tulajdonított kétgrisaille -festményt paraffinos oldattal rögziteni, h. megakadályozza a festékréteg apró szemcsékben történő lepergését. Ezt az eljárást a sümegi r.k. templom Maulbertsch -falképein sikeresen alkalmazta.

Sz.O.dr.: ....
Magyar Müvészet. 1925. 164.l.

53.

53. HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI FARAGVÁNYOS LÁDA.
BAHUT SCULPTÉ DE HÓDMEZŐVÁSÁRHELY.

54.

54. KOMÁROMI FARAGVÁNYOS LÁDA.
BAHUT SCULPTÉ DE KOMÁROM.

SZEMELVÉNYEK GRÓH I. MAGYAR DÍSZÍTÉSEK C. SAJTÓ ALATT LEVŐ MŰVÉBŐL.

Magyar Iparművészet
1907. 1. szám. 29-30
lapok

55.

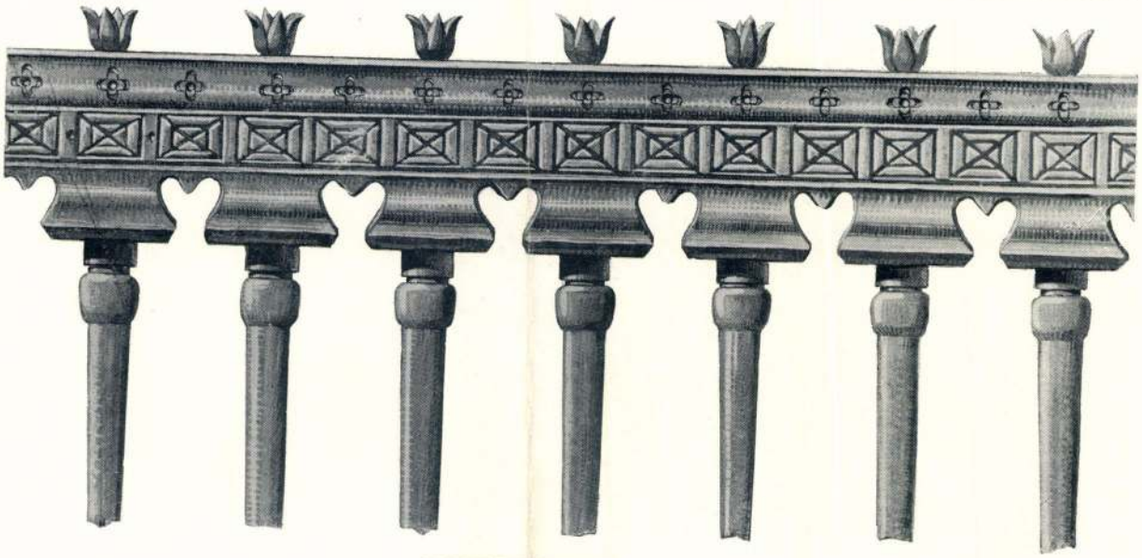

56.

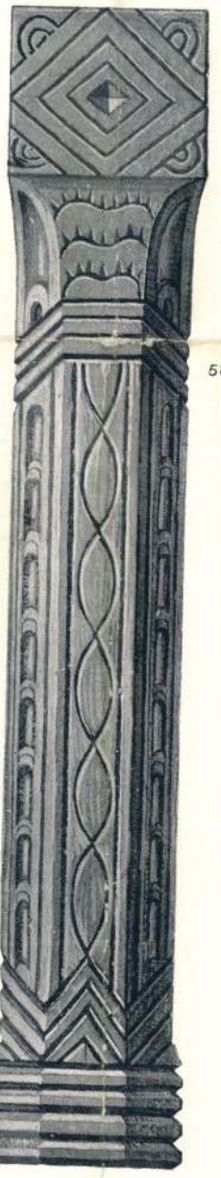

55., 56. JÁNOSI FARAGOTT GEREBLYE FOGAZATÁNAK ÉS NYELÉNEK RÉSZLETEI.

DÉTAILS DE RÂTEAU SCULPTÉ DE JÁNOSI.

57.

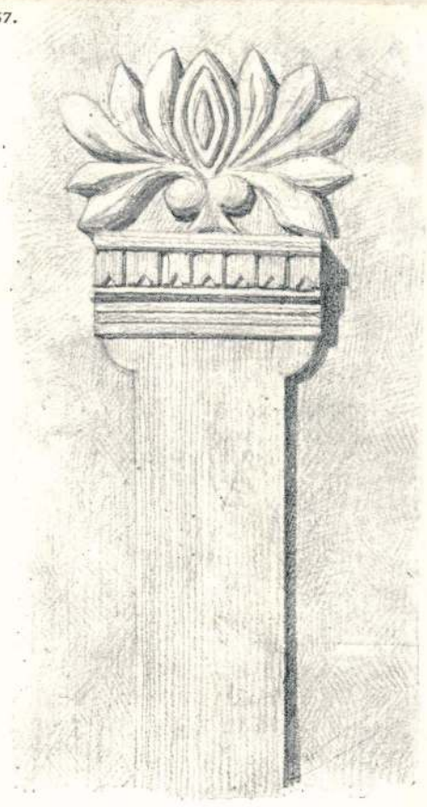

57. SZÖGLIGETI HÁZ DÍSZÍTÉSE.
CHAPITEAU DE PILASTRE DE SZÖGLIGET.

58.

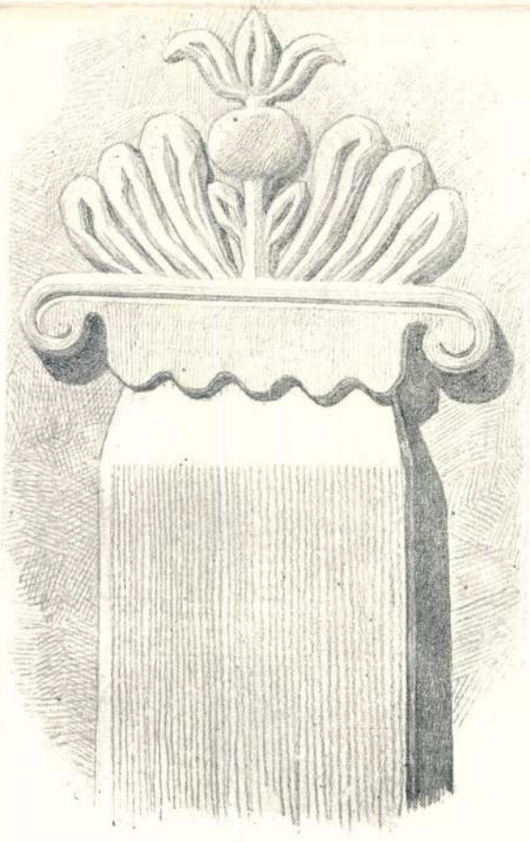

58. HÉTH-I HÁZ PÁLMÁJA.
CHAPITEAU DE PILASTRE DE HÉTH.

SZEMELVÉNYEK GRÓH I. MAGYAR DÍSZÍTÉSEK C. MŰVÉBŐL.

OETZELBERGER ISTVÁN
ÉS SCHUSZLIK DEZSŐ
FELVÉTELEI

59., 60. GUZSALY
ÉS SULYOK.
BOUT DE QUENOUILLE
ET BATTOIR.

62. KÖRÖSFŐI FEJFA.
COLONNE FUNÉRAIRE
EN BOIS.

59.

60.

60. SZÉKELYLENGYELFALVA

61.

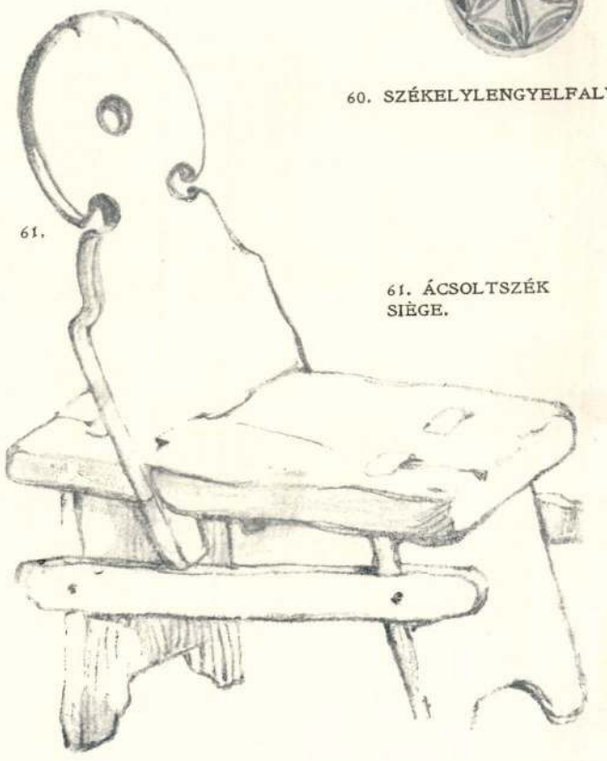

61. ÁCSOLTSZÉK
SIÈGE.

62.

MURAI STEFÁNIA.

64.

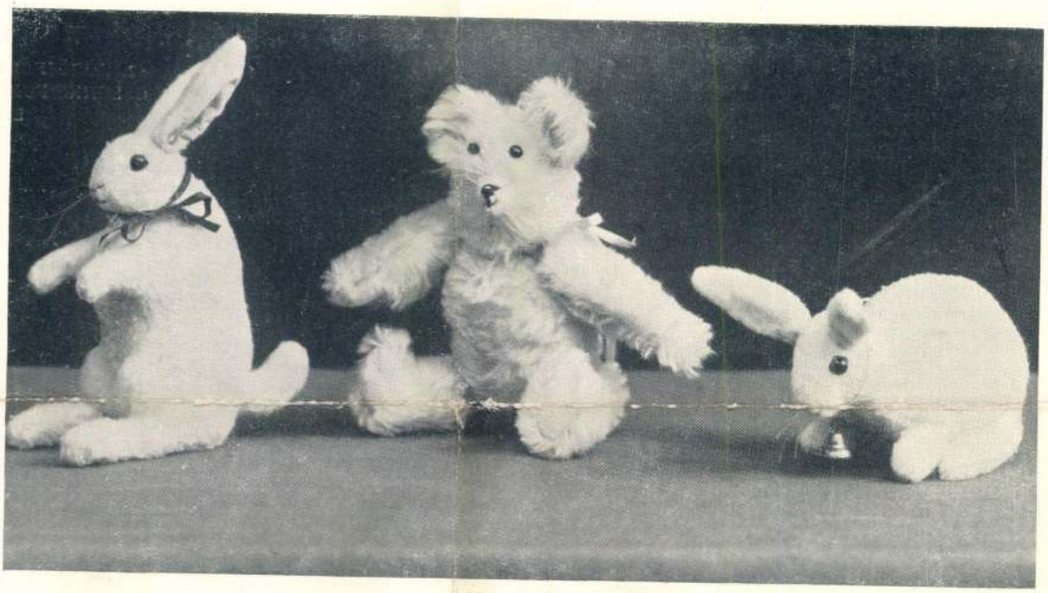

MURAI STEFÁNIA.

65.

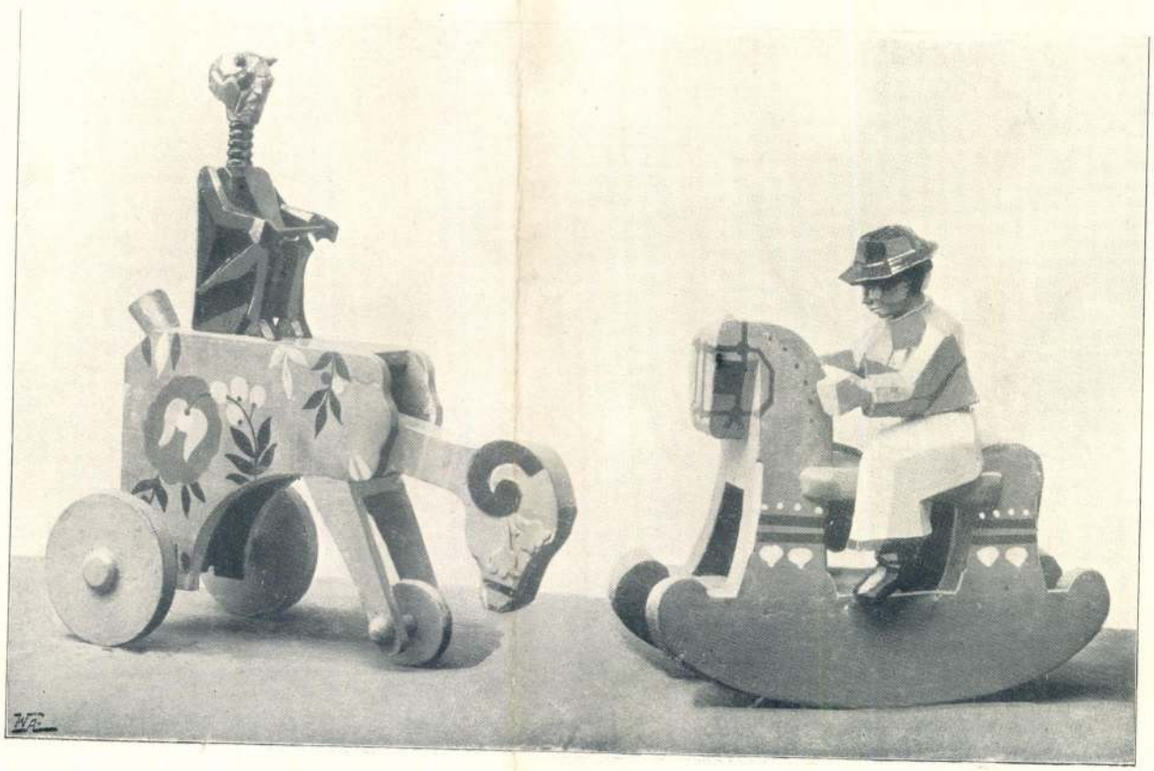

VESZELY VILMOS.

63—65. ÚJABB GYERMEKJÁTÉKOK. JOUETS HONGROIS D'ENFANTS.

Várdai Szilárd

Emléküket kegyelettel és bensőséges részvéttel ápoljuk.

GRÓH ISTVÁN

az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola nyugalmazott igazgatója 1936. évi március hó 16-án hajnali 5 órakor néhánynapi szenvedés után agyvérzés következtében elhunyt.

A megboldogult Nagybereznán, Ung vármegyében, az Erdős-Kárpátok tövében született 1867. évi június hó 2-án. Középiskolai tanulmányait részint Esztergomban, részint a budapesti Horánszky-utcai főreáliskolában végezte, majd az érettségi vizsga letétele (1886) után a budapesti Mintarajziskolával kapcsolatos Rajztanárképzőintézetnek lett növendéke s ugyanott szerzett középiskolai rajztanári oklevelet 1890 júniusában.

Katonai szolgálatának előbb a csász. és kir. közös 4. hadtest tüzérezredében, majd a debreceni 2. honvédhuszárezredben tett eleget s mint hadnagy szerelt le.

1891 szeptember 1-től 1893 január 15-ig a nyíregyházai ág. hitv. evang. főgimnáziumnak volt helyettes rajztanára; 1893 január [illegible]-től 1896 szeptember végéig a rozsnyói [illegible]gimnáziumban már mint rendes [illegible]ödik. Innen jön az 1896 szeptember [illegible] kinevezési rendelet alapján az [illegible]y. Kir. Iparművészeti Iskolához rendes tanári minőségben. Külföldön olaszországi tanulmányai, magyar építészeti és festészeti tanulmányozása, a Felvidék népének elemzése, feldolgozása és [illegible] voltak ajánlói e fontos tanszékre [illegible]tetésénél. Budapesti tanári pá[illegible]bb alkalmat ad a népies magyar

Iparművészeti Múzeum Évkönyve. I. 1934-36.

Bp. 1936. 9-10. füzet. (247.) kéz. melléklet

fordító

9 - 10

stílus igazi formáinak tanulmányozására s 1904-ben teszi közzé „Magyar stílusú rajzminták" című munkáját, amellyel alapját veti meg a hamisítatlan magyar ornamentika tanításának. 1909-ben újabb műve, a „Magyar Díszítőművészet" jelenik meg, amely okmánytára és legnagyszerűbb forrása a magyarság immár kiveszőfélben régi művészetének. 1929-ben „Új Magyar Díszítések" címmel, ragyogó színekben, abszolút értékű magyaros mintagyüjteményt ad ki növendékeinek munkáiból.

1917 szeptemberében mint megbizott igazgató veszi át az Iparművészeti Iskola vezetését; 1921 szept. 24-től kormányzói kinevezéssel véglegesíttetett igazgatói állásában. Az új szervezeti szabályzat életbelépte után 1924 júniusától 1925 júniusáig mint választott igazgató vezette az iskolát; 1925/26. tanévben még önkéntes vállalkozás folytán irányította a textilművészeti szakosztály munkáját, majd 1926 okt. 1-től véglegesen nyugalomba vonult s megvált az intézettől.

A nyugalom évei nem jelentették nála a csendes pihenés és a közügyektől való elvonatkozás éveit. Amit még tanár korában elkezdett, a középkori magyar falfestmények felkutatását és másolását, azt teljes erővel folytatta. Számos történelmi stílusú templomunkat helyezte vissza nagy gonddal eredeti művészi állapotába s ezzel megmentette szellemi kultúrtörténelmünk számára.

Művészi munkássága mellett mint a magyar szépirodalom hivatott tollú munkása is jeleskedett. A nagy lélek, Az ebesi gát, A sárarany kígyó, A két farkas, Harsányi Vénusz, Az idealista Perbetei, Hitvalló Gamalius, Zsidó vagyok c. regényei és számtalan novellája, időszerű cikke a Budapesti Hirlap, Magyarság, Új Magyarság és az általa alapított Görög Kath. Szemlében gazdag fantáziáról, nagy élettapasztalatról és mélységes életfilozófiáról tanúskodnak.

Minden számottevő s a magyar fajiságért és Nagy-Magyarországért munkáló társas alakulatnak munkása, szervezője, éltető volt. Igazi lelki nagysága szóbeli utolsó rendelkezésében nyilatkozott meg igaz: „Ha meghalnék, csendben temessetek. K. Andor legyen temető papom. Ne legyenek dikciók. Csak az a maroknyi ember kísérjen ki, aki szeretett."

Az Iparművészeti Iskola Gróh Istvánban a fegyelmezett művészpedagógust, a meg nem alkuvó gerinces férfiút, a divatos áramlatok között is meggyőződéses hittel és a megpróbáltatás nehéz korszakában is meg-

Gróh István iparművén

Magyar Iparművészet, 1901

6. sz. 245-248 és 257-257.o.

Meller Simon: Az Iparművészeti
társulat karácsonyi kiállítása.

Gróh István iparművén

Magyar Iparművészet 1902

V. évf. 4. sz. 175–189. o.

Czakó Elemér: A tornác kialítás.

Gróh István festő

Magyar Iparművészet, 1930

6. Sz. 327 - 333. o.

Milhalik József: A magyar fürdő-
ruhai parilla.

Gróh Ivan

f815

Zrt. 1867.

Lod

Krück. I. 417. l.

Karpercz, La Tène - Ron' VI.18.

Groh István

Szemelvények Groh István
falusi mintáiból.

Repr.

Magyar Iparművészet

1900. 177 – 188. l.

képek

R CRANE

Groh István

Az Iparművészeti Főiskola igazgatóhelyettesének neve
ezúttal.

Nagyvárad, 1973. dec. 16. 101. elf. 294 sz. 9 p.

Györi István

Kézd.

Saby László dr.

Az egyetemi nemzetek.
Bp. 1926. 53. l. 54,
55. l.

1908.

ázadból.

L és a melynek

t, a melynek középterében város bon-
e~~d~~ két torony ural~~ja~~dik, mig előte-
~~o~~bbról ~~pedig~~ térdelő Donator imádko-
rónol az Atya, a Fiú és a Szentlélek
ttős keresztes tiarával és palastban
~~k~~ a Megváltó~~n~~ ~~ké~~ jobb kezét áldásra
tart és testét fehér gyolcscsal kötött-
n pedig a Szentlélek foglal helyet. Ol-
al lebeg. A csupasz arczú szóke Donator
kulcsolta és sötét prémes felöltőt vi-

n.
er 19-én Szemere Adolftól 50 K-án
1908. október 7-én (1764-908). – Az
márczius 11-én 11575 szerz. a. (911-911).-

Gróh István

megjelent

Magyar stílű rajz-
minták c. műve.
1904.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
Érk. 1925 év július hó 7. n.

levő általános postatarifa
tenként megtériteni tartoz
A postai küldem
költségeimek elszámolását
letesen szabályozza/közzét
junius hó 15-én megjelent
Bud

Müemlékek Orsz.

Groh Istvan

L.

Rath György 1896

232 l.

3.sz.betétlap.

"Tájékoztatás mint a feltevésben.
Az átkelést vezető pság.szemrevételezésére velem jönnek az I.és IV.szak.
-ai,valamint a két lovas felderitő.
A fela.félraj pk.nkp-on kimegy Izg K-re és ott a készenlétben lévő rocs
-nak megjelenti,hogy a rocso.pk.nálam
t 12 h-kor jelentkezzék.
A szd.a IV.szak.pk.intézkedései sze
nt azonnal gyüjtsön kitüző és álcázó
yagot a kiutalt rocso.és a két hho.egy
geinek megfelelő szánban.
Az elszállitására az eleség kocsit
11 felhasználni.
A mü.rajzoló a következő területről
berajzolja annak a térképébe:/ kéitsen 1:25.000 arányban 6 drb.vázlatot
azokat 12 h-kor itt nekem adja le.
A szd.legénysége az étkezést 12 h-
fejezze be.

Grimm Rezső

Ernst-Imre Antikvár

VIII (Bp. 1918)

407, 408. p.

1907 ! 1916-11
1914
1924.
1927
1928

Groh István

1933 febr-márc Kiáll_

Abpesti egyetemi templom restaurált mennyezetéje_

Klobelsberg emlékkiáll Műcsarnok

M. kir. vallás- és közoktatásügyi minis

29.130/941. szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.

Groh Istvan

l.

Exp Milan 1906

12, 13. l. képekkel

14, 15. l " "

17. l. képpel

Grök Zakeau

med

Milano 1906

72 l.

FRISS UJSÁG

A FRISS UJSÁG a háztartási alkalmazottaké!

Kedves Olvasónk!

A FRISS UJSÁG nem elsőízben fordul Önhöz. Első levelünkben bővebb tájékoztatást adtunk lapunk rovatairól, mellékleteiről. Megírtuk mennyit tett a multban és hogyan küzd a jelenben a FRISS UJSÁG a háztartási alkalmazottak érdekeiért, akiket nem egy ízben szólaltattunk meg lapunk hasábjain.

A FRISS UJSÁG, mint az ország legelterjedtebb napilapja, ez alkalommal különösképpen azokra a fontos közleményekre, rovatokra kívánja figyelmét felhívni, amelyek az apróhirdetési oldalon jelennek meg és az Ön számára is nélkülözhetetlenek.

Vásárolja meg naponta a FRISS UJSÁG-ot és figyelje az apróhirdetési oldalon

a hivatalos piaci élelmiszerárakat,

hol kaphat olcsón alkalmi árukat, ruházkodási cikkeket.

Külön rovatban megtalálja a háztartási alkalmazottakat keresők pontos címeit.

Megtudja munkapiac-rovatunkból, milyen szakmából keresnek a Szakszervezetek férfi és női munkaerőket.

Gróh István

Magyar stilusú rajzminták (Gróh István könyvének ismertetése). Budapesti Építészeti Szemle, XIII. 12.

(Művészet 1904 278 l.)

Vasárnap, 1926. 11.

ÁNTUL

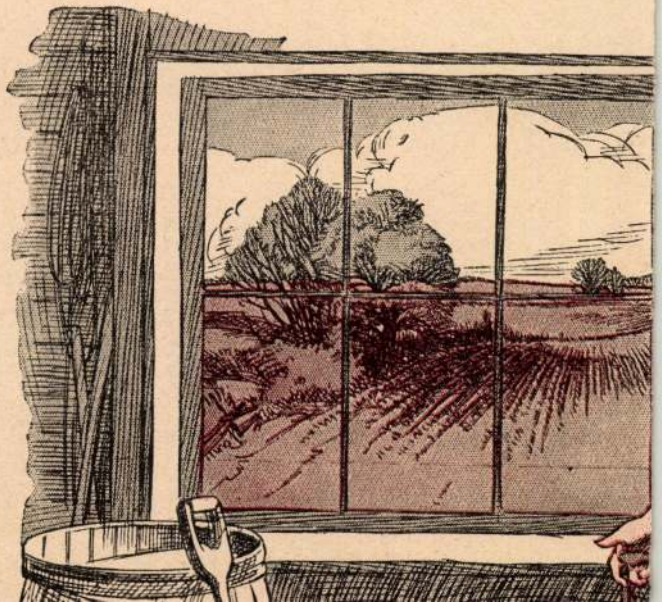

Groh Istvánné

1888/91 I. fest. vitáz

1888/89 II. " "

Torma Károly V. 58.

(Gyrök István)

Könyve

(7 Magyar stylusú
rajzmintáé.

Groh István

illusztrációi az alábbi műben

For III. Béla

IRODALOM

JEGYZET

MDK

Gróh István

Barna J.dr.: Makó és Csanád-Torontál vármegyei községek. Bp. 1929. 243.l.

Groh István

l. Magyar. Királyi
Tanárképző
III k. 95. l.

MAGYARORSZÁG
21
1935 APR -5 9
BUDAPEST

Groh Istvan

l.

For III. Béla

308 : l

G r o h István

Irodalmához

Petr.Trans.1938

475 l.-501 l.

Groh István

erőd

Kovács János dr.

Az Orv. és Kir. Gyógyszerészeti Iskola ötven éve. Magyar Gyógyszerészet. 1930. 186. l.

Groh Istvan
Művészet 1915 380

Szalay Imre VIII 230.

Kedves Barátom!

Köszönöm Kedves soraidat, amelyekből örömmel értesültem arról, hogy a Te kedves családod is jól van. Nekem is jó dolgom van, mert a Te kedves szüleid is szeretnek engem, mint fiukat. Ha Te is szeretsz engem, akkor írj nekem hamarosan.

Szívélyes üdvözlettel

Budapest, 9. II. 60.

Számláit Fridlihez beküldöttem a tételek összehasonlítása végett, mert Jickeli uj tételekkel állott elő. Mihelyt visszaérkeznek beterjesztem, ezután nem akarom vívni a kakaói.

Őszinte tisztelettel

Kölcsey Kálmán

Gróh István

Művészeti lexikon

3091.

TK. 204.

II
582

204. Ismeretlen festő.

A XVIII. századból.

Férfi képe.

Derékig látható, kissé jobbrafordultan áll, szembe néz. Jobb kezét a derekát szorító öv mögé dugta és balját kardjának markolatán nyugtatja. Hosszú haja, szemöldöke, szeme és hegyesre pödrött bajusza barna, szakálla leberetvált. Körülcsavart nyakkendője fekete, atilláján és fehérprémes mentéjén díszgombok vannak, bal vállától jobb csipője felé paszománttal szegélyezett szíj halad nagy csattal, oldalán kard lóg.

Vászon, méretei 85 : 67·5 cm. — Át. Képt. 203. — A Jankovich-gyüjteményből (Observatio).

Groh Istvan

Arad
2

Müllépárod

1881.

GRÖH István építőművész

az Országos Építőművészeti Iskola ny. igazgatóját Gerevich és Siklósi Októ javaslatára 1930 III. 3-án az Országos Egyházművészeti Tanács tagjává választják.

Ld. A püspöki kar tanácskozásai. Bp. 1984. 164, 169. p.

Gazdasági nehézségek miatt cs
Tanszéknek szemléltető eszköz
növekedett a Kutatócsoport gyü
által szakdolgozóknak adott tá
csekély a Kutatócsoport kutató
kitüzésében./ Az együttmüködés
tudományos tanácskozás /1986-b
Ars Hungaricában/, részvétel
tanulmánygyüjteményben /1989/,
min den intézeti vállalkozásba

Az MTA bizottságai és intéz
az 1987-es közgyülés alkalmáva
megszervezésében és előadásaib
Jelentős az intézeti részvétel
müvelődéstörténeti bizottságok
rendezvényeken: a Középkori Mu
/eredményei megjelentek az Ars
konferenciáin, a barokk - és f
rendezvényein. Részben ezek az
részvétel egyes témákban, jele

Gróh István

Gróh István I. 120

Mur.-és Kis.-Sz.

1903 V. 16.

~~Pozsony~~

Pozsony

Városi határszéghez a múzeumi építkezés ügyében tartandó bizottsági ülésre Hammer Ernő küldetik ki. (245/903)

nak rajtunk, amiért ezt nem találtuk ki hamarább. Dehát a «grand art» babonái, holmi művész-gőgök, meg apró féltékenységek távoltartották egymástól az egymásra utaltakat. Most, úgy tetszik, a közös gondok és a közös harc a publikum meghódításáért összébbfűzi a művészeket. Talán idővel egy egészséges nagyvonalúság is ki fog alakulni abból, ha gyakran jelenik meg a kép és a szobor a «térben».

KIÁLLITÁS BUKARESTBEN. A román vezetőkörökben egy Bukarestben rendezendő iparművészeti kiállítás eszméjével foglalkoznak. A kiállítás november 5-én nyílik meg egy állami épületben és december 15-én zárul. Külföldi iparművészek is résztvesznek rajta.

PÁLYÁZATOK

NEMZETKÖZI IPARMŰVÉSZETI PÁLYÁZATOT hirdet a Thonet-Mundus koncern olyan új bútormodellekre, amelyek a fahajlítási technika teljes vagy részleges alkalmazásával gyárthatók. A kitűzött díjak összege 2000 dollár. A pályázati felhívás teljes szövegét e számunk hirdetési rovatában közöljük.

POZSONY VÁROSRENDEZÉSI PÁLYÁZATA. Pozsony városa nemzetközi pályázatot írt ki a város teljes beépítésének és a kikötő vasúthálózatának terveire. A pályázat ez év október 31-én jár le. Tíz díjat irányoztak elő, mellyek közül a legmagasabb 25.000 cseh korona.

SZALÁMIPLAKÁT-TERVET akar Pick Márk, szegedi szalámigyáros pályázat révén beszerezni és 600, 400, 200 és két 100 pengős pályadíjakat tűzött ki a pályázók buzdítására. — A pályázat június hó 20-án jár le és öttagú bírálóbizottság dönti el. Ebben a pályázatot hirdető gyárat egy tag, az Orsz. M. Iparművészeti Társulatot két tag fogja képviselni s tagként szerepel még Telcs Ede szobrászművész és Soós Aladár műépítész.

MUZEÁLIS ÜGYEK

KELETI MŰVÉSZETI KIÁLLITÁS.* Az a nagy érdeklődés, amely újabban a keleti művészetek iránt megnyilvánult, arra indította a Magyar Gyüjtők és Művészetkedvelők Egyesületét, hogy kiállítás keretében mutassa be Kelet műkincseit és pedig Törökország, Perzsia, India, Kína és Japán művészetét. Ezt az anyagot eddig inkább a külföldi múzeumok gyüjteményeiben tanulmányozhattuk; újabban viszont a magángyüjtemények is gazdag anyagot szolgáltatnak. Ezt bizonyítja az Iparművészeti Múzeumban látható keleti Művészeti Kiállítás, amelyben 66 gyüjtőtől mintegy 1000 darab tárgy van kiállítva. Kár, hogy a legközelebbi Törökország aránylag kevés műtárggyal van képviselve, mert a török fajánszokon, hímzéseken és fegyvereken látható díszítő motívumok éppen a törököknek 150 éves ittartózkodása révén a mi iparművészetünkben is bőséges alkalmazást találtak (így pl. a tulipán, a rózsa, a jácint, a szegfű). Néhány szép, régebben rodoszinak nevezett, az újabb kutatások nyomán nicei eredetűnek mondható dísztál pompásan egyesíti ezeket a díszítő elemeket. Még néhány csempe, fémtárgy, szövet és könyvtábla egészíti ki a török csoportot.

Az utolsó évtizedekben Perzsiában, Szíriában, Egyiptomban az agyagiparnak olyan csodás színezésű és rajzú termékei kerültek a régi romvárosokból napvilágra, hogy azok a keleti színhatások kedvelőinek kívánatos csemegéül kínálkoztak. Elsősorban London és Párizs örmény származású régiségkereskedői hozták ezeket a középkori vázákat, korsókat, tálakat Európába. Közöttük fémfényű mázzal díszített, vagy pedig a föld vegyi hatása következtében a római üvegek fényére emlékeztető, irizáló mázú példányokat találunk, vagy sötét arabeszkes, vagy karcolt (sgraffittós) díszítéssel. A XIII. században elpusztult Raghes, Rakka és Szultanabad voltak e művészet főhelyei. A XVII. században Perzsiában a kínai kék-fehér porcellánokat fajánszból nem egyszer oly híven utánozzák, hogy még a kínai minta jegyét is lemásolták (pl. a 110. sz. palack váza). A perzsa bársonyok különösen a velencei bársonyokkal tartanak rokonságot. A perzsa koránkötések finom arabeszkes, nem egyszer kínai hatásról tanuskodó rajza, a lakkdíszű kötések finom színhatása és a kéziratos könyvek miniatür illusztrációi kis, de válogatott csoporttal vannak képviselve.

India és a rokonterületek főleg Buddha- és Istenszobrokkal szerepelnek. A mintázás klasszikus egyszerűségét figyelhetjük meg egy több darabból álló, sziámi Buddha-fej sorozaton.

Kína sokoldalú művészete a leggazdagabb csoportja a kiállításnak. Láthatunk kőszobrokat, kis jáde- és hegyikristály-tárgyakat, a kínai kerámika fejlődését feltüntető tanulságos sorozatot (I—XVIII. sz.-ból), a fafaragás monumentális emlékeit, a csodás finomságú selyemhímzés, a gobelinszövés utolérhetetlen példáit és a kínai szőnyegszövés jellegzetes rajzú alkotásait. A festészet nekünk szinte érthetetlen finomságú és hangulatos alkotásai méltóan sorakoznak a szobrászat és iparművészet előbb felsorolt csoportjaihoz. A rekeszzománc évszázados technikáját feltüntető darabok és a kantoni zománc néven ismert XVIII. sz.-i festett zománcedények a fémtárgyak csoportjába tartoznak.

A japáni művészet a kínai formák túlfinomult ismétléséből keletkezett, de természetesen nemzeti szellemben átalakítva.

* A kiállítás megtekinthető június végéig naponként 9-től fél 2-ig és d. u. 3—6-ig.

A kiállítás anyagába felvétetett a nem szorosan keleti eredetű, de azért Kelet hatása alatt keletkezett spanyol-mór kerámika és a mértani díszítésű középázsiai (Bocchara, Yomud, Besir) sötét színhatású szőnyegeinek érdekes csoportja.

A Kelet műkincseit elénk varázsló gazdag kiállítást az egyesület páratlan áldozatkészségéből hét nyomtatott ívre terjedő és 39 táblán, 160 képpel illusztrált leírólajstrom magyarázza.

Csányi Károly.

SZAKIRODALOM

GRÓH ISTVÁN: Új magyar díszítések. Tündérujjak kiadása. Budapest, 1929. Ára 70.— P. A M. kir. Iparművészeti Iskola volt igazgatója és sok éven át a sikdíszítményes tervezésnek, majd pedig a textilosztálynak tanára, ez utóbbi munkakörének elért legszebb eredményeit dús bokrétába kötötte és adta át a köznek. Színben fogant 170 eredeti díszítményt, melyek mindegyike egy-egy finom vonal- és színköltemény, válogatott ki és mutat be 24 nagy lapon tanítványainak legjobb, legsikerültebb terveiből. Magyarnak mondja ő ezeket a csodás képzelő-erőre és ösztönösen fegyelmezett színérzékre való díszítményeket, melyek között alig akad a magyar népművészet formanyelvére emlékeztető terv. Tudatosan mellőzte Gróh tanításában a szűrök, subák, tulipántos ládák és a népi himzések díszítéseinek ismert motívumait s e helyett a Kelet remek szőtteseinek, himzéseinek, szőnyegeinek elmélyedő tanulmányozására serkentette növendékeit. De amikor terveztek, nem kötötték őket semmiféle szigorú szabályok vagy megadott formák: szabadon csaponghatott fantáziájuk. Ez az ifjú tűz, bátorság, színimádat jellemzi és ad különös bájt a Gróh művébe sorozott terveknek. A magyar faji pompaszeretet, hevület és választékos ízlés egyaránt érvényesül a sok-sok szalagdíszítményén elterülő mintán, kör és négyszög megoldásokon s ezért, nem pedig a sokféle fantasztikus és soha sehol nem látott, eredeti díszítmények elemeire alapítja Gróh azt az állítását, hogy a művében közölt ornamentumok magyarok. És ebben igaza is van. Mert nagyon tévednek azok, akik magyarnak hisznek és mondanak oly díszítményt, melyet a népművészet egyes alkotásain látott díszítmények motívumaiból rakosgattak össze. Mert nem a motívum, a díszítményi elem az, amely egymaga megadja valamely nemzeti vagy históriai stílusnak jellegét. Ez sok egyébtől függ, amit szigorú szabályba foglalni nem is lehet. Annyi bizonyos, hogy a Gróh legújabb művében foglalt ornamentikának eredetiségét elvitatni nem lehet, mert egészen elüt az eddig látott vagy közkézen forgó művekben reprodukált díszítményi tervek formanyelvétől és színakkordjaitól. Örülünk, hogy a mű díszítményei terveiből vett néhány szemelvényt e számunk mellékletein közölhetjük. A Tündérujjak szerkesztősége — ha nagy áldozatok árán is — elismerésre méltó áldozatkészséggel, pazar nyomdai kiállítással bocsátja közzé a maga nemében páratlanul álló díszművet. Használhatóságát lényegesen megkönnyítette azzal, hogy a kisebb méretű színes tervekhez eredeti nagyságban megrajzolt vonalas részlet-, illetve munkarajzokat mellékelt.

BOSSERT, DR. H. TH.: GESCHICHTE DES KUNSTGEWERBES ALLER ZEITEN UND VÖLKER. In Verbindung mit Zahlreichen Fachgelehrten herausgegeben von —. Bd. T. Berlin, Ernst Wasmuth. 1928.

Húsz éve mult, hogy Lehnert szerkesztésében «Illustrierte Geschichte des Kunstgewerbes» című kétkötetes mű megjelent. Az azóta lefolyt idő alatt nemcsak tágult lényegesen az iparművészet különböző ágainak ismerete, hanem újabb, eddig ismeretlen anyaggal is bővült, mint a történelmi idők előtti primitív és egzotikus kultúrákkal s így a mű megjelenése nem szorul bővebb indokolásra.

A munka, mely minden idők és népek iparművészettörténetét fogja tárgyalni, hat kötetben fog megjelenni. Az első és második kötet a praehistorikus és primitív népek kultúráját — a peruait és mexikóit is ideértve — foglalja magában; a harmadik és negyedik kötet a keleti népek, az antik világ és az iszlám iparművészetét; az ötödik és a hatodik kötet az európai iparművészetet fogja tárgyalni Kr. sz.-től 1850-ig. Ehhez később egy hetedik kötet fog csatlakozni, mely az iparművészet történetével számol be a legújabb időkig.

Az anyag bőségénél fogva nem volt lehetséges, hogy minden egyes vidék és periodus iparművészete tárgyalás alá kerüljön. A kiadó az egyes fejezetek megírásával kipróbált szakembereket bízott meg, kik rátermettségüket már igazolták s akik tárgyukat oly élénkséggel, oly lebilincselő módon adják elő, hogy az iparművészet oly ágai iránt is érdeklődést tudnak ébreszteni az olvasóban, melyek iránt eddig kevesebb figyelmet tanusított. A kiadó az egyes fejezetek feldolgozóinak a belátására bízta, hogy válasszák ki azt, amit az iparművészet történetét tárgyaló műben fontosnak véltek. Miután itt az iparművészet történetéről van szó, alapul a történeti áttekintést kellett irányadónak venni és az egyes anyagok és technikák történetére csak közvetve lehetett gondolni. A történelmet nélkülöző népeknél a technika és az anyag szerinti előadás volt a célravezetőbb. A történelmi szempont mellett az esztétika, technikai és etnológiai szempontokra is figyelemmel kellett lenni. Dacára annak, hogy az egyes fejezetek más és más írótól származnak s így a mű nem egy szerző munkája, de azért magasabb értelemben véve sikerült az egyöntetűséget elérni, amennyiben az írók az idők szellemének, kívánalmainak alávetették magukat s oly művet alkottak, mely a különböző népek és idők iparművészetéről hűen számol be.

Magyar Iparművészet
1929.

Gróh István

Magyar kartonnyomások. Irta Gróh István. U. ott.

Művészi Ipar

I. 2.

(Művészet 1905. 422. l.)

/:P 17.30:/ P 6.20

RUSSLAND.
/:P 15.60:/ P 4.30

ein Leben und seine
t deutsche Geschichte.
ildungen.Leinen,637 Seiten
/:P 24.-:/ P 7.20

IM INDISCHEN KULTBILD
Abbildungen.
/:P 18.-:/ P 6.20

.Mit 4 farbigen Tafeln
in Text.D.V.A.8°
/:P 18.-:/ P 7.20

LEBEN DER WILDEN IN
SIEN.Liebe,Ehe und
ei den Eingeborenen
nseln,Britisch-Neu-
bb.Lexikonformat.
en /:P 36.-:/ P 13.50

IN BILDERN.Geschichte
mit 637 Bildern und
.Leinen,4° /:P 42.-:/ P 16.80

Groh István

Lad
3

Az egyetemi
templom fres-
kóinak rest.
A szinegi plébánia
templom falképeinek
rest.

Lechner Jenő dr.: Az Országos Műemlékbizottság újabb munkálatai. Építő Ipar — Építő Művészet. 1928. 3-4. sz.
(Jan. 15.)

(1161-től 1466-ig.)

Gyóni István

ród

Gyóngyi Kálmán.

A Iparművészeti Iskola
kiállítása. Magyar Iparművészet · 1897/98.

381. l.

Groh István

I. Szarm. isk. áll.

1912–13. II. f.–

20. l

a fényképeket, amelyeket Te két do-
ozban van 135 drb. nagyobb méretü
iebold költségvetése szerint a nagyobb
a kisebbekért darabonként 4 pengő
ért az összegért tartozik az összes
ezeket faládába oly módon csomagolja
ne törjenek. A ládán mindenesetre
nagy betükkel irja rá " Törékeny! "
e el a MÁV. háztól-házig szállitó-
jebb 12-15 pengőbe kerül, amit a
kérlek, hogy Diebold a szállitmányt
ives a fényképészt felszólitani, hogy
nnak végén a 721 pengőt nyugtázni
ló összegü nyugtabélyeggel látva el

nem kainithato fel.

Gróh István

iparművész és író

L.

Szendrey - Szentiványi

606. l.

T. 4889.

lőterében a Gellérthegy egyik
egyike ül; középtérben a Lánc-
s, melyeknek mentén a parton számos
ig Ó-Buda és a környékbeli he-

esth.

a vk. 9.8 : 16.5 cm.

6.

Groó István

Vrod

Vádai · 80-l,

//

aellog Laid

//

Felkérjük t. Tagtársa
pontosan megjelenni szíveskedjé

Budapest, 1941 március

MA

dr

Tárgysorozat:

1./ Elnöki jelentés.
2./ A hét végi zárásról.
3./ A szakértő bizottság
működése.
4./ Folyó ügyek és esetleges
indítványok.

Gróh István

cikk

Gerő Ödön:

Újabb nemzeti stílus.

A Ház. 1908. I. 49. l.

Gróh János

Szabad Művészet

1952. 6 sz. 278. l.

Heimler Károly dr

Soproni képeskönyv. (A szép Sopron)
(Magyar tájak, magyar városok. I.
Budapest, 1933. Somló Béla
8-r, 86, 10 l. 78 képpel, fűzve.

I. 3/p. h.

1.50 P

Gyóni István

vers

Ujság 1927. jún. 26.
(Magyar Pantheon
az Egyetemi kupolom
alatt.)

Szeletai fauna IX. 74.

ttigyelősége

ának, a kulturpalotának ügy
evezet haladt előre. A kiszen
rzése tekintetében történt v
, de a végleges megvalósítá
ács városnak vezetősége rés
s városi ügyekkel való elfogl
a mostoha gazdasági viszon

népszerűsítését, anyagának
megismertetését ez évben
nyameggyei Múzeum-Egyes
ő tudományos felolvasó e
Értesítő kiadásával, mely é
egjelenő füzetekben a felolv
erjedelmükben hozta és apr
közleményeivel tájékoztatta

Szinnyei, 1930
21, 23, 25. p.
22. p. 27. l.

Szabó István

glaláskoriaknak ismervén fel a múzeum vezető-
ge, június 27-én hozzáfogott a kutatáshoz
ak az eke által feldult három sírt áshatta
, mert a szakadó eső miatt fél napnál több-
t nem dolgozhattak. Szept. 4-én folytatták
munkát s 3 nap alatt 7 sírt ástak fel. Most
r megállapíthatták az előbbi ásatások
almával szerzett tapasztalatok alapján, hogy
os temetővel van dolguk és hogy a dél-észak
nyban vonuló sírsorok egymástól 3 m.
olságra, az egyes sírok pedig a sorokban
méternyire esnek. Szeptember vége felé
nap alatt szép eredményt értek el. A fel-
tt 15 sír közül az egy sorban levő 14
méternyi távolságra van az előbbi sirok
ától. Úgy látszik tehát, hogy itt 6 m. szé-

sával a látogatók is megszaporodtak: 98 nyitási napon 3402 látogató nézte meg azt.

A múzeumot *dr. Pósta Béla*, orsz. felügyelő látogatta meg.

52. NYITRA. A *Nyitramegyei Múzeum könyvtárának* 1913. évi gyarapodása szerénynek mondható, de annál örvendetesebb a kölcsönzők számának szaporodása, amennyiben a kölcsönzők és a kölcsönzött darabok száma a tavalyinak kétszeresét érte el. (40 nyitási napon 634 kölcsönző 1842 darabot használt.) A használók túlnyomóan nők és csaknem kizárólag szépirodalmi műveket keresnek.

Mivel a szaporodást tartalmazó katalógus csak egy példányban áll a közönség rendelkezésére, igen érezhető már a nyomtatott

Groh Istvan

vrol

Zimnik 1915/16.

14-15, l.

32. l.

Gróh István

Pest

l.

Cipner 25. l

T. 5264.

Lyákkal és köröndökkel megerősi-
vezet és épületei közül a fél-
a a lebegő mondatszalagon:

6.7 : 8.1 cm.

Gróh István

ipod

Csáfordm 567 l.

MDK

Groh tanár

fazekasmunkák terve

Czakó E: Á torinói kiállitás. Magy. Iparmüv. 1902. 166. l.

MDK

Gróh, tanár

S: A kir. Iparm.Isk. jub. kiáll. Magyar Iparművészet. ~~1905~~ 1906. 1905. 312 l. képek.

MDK

Groh István

Kisfaludy Stróbl Zsigmond: Emlékeim Csillag, 1956.X.évf. február 299.l.

MDK

Gróh István

Magyar Iparmüvészet. 1905.
169.l.

MDK

Gróh, tanár

S: A kir. Iparm. Isk. jub. kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1905. 325 l. Képek.

MDK

Groh István tanár

"Magyar diszitó művészet" c. munkája.

L.-R.: A magyar paraszthaz.

A Kor, 1907. 14.sz. 490.l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

MDK

Gróh István

Az Ipm. isk. kiáll. Mücsarnok, 1898.
14.sz. 117-118.l.

Groh Istvan

l. rod. 2

Biró József =

Kolozsvári kéjos-
könyv. Bp. 1940.
29. l. 6. t.

Groh István

l.

Magy. Nemzetőrei

10 k. 73. l.

Groh Istvan

rod
a Forster 1905.

17. l 19. l.

~~Balkán államok~~ X. 82.

MDK

Groh István ipm. tanár

Az iparmüvészeti karácsonyi kiáll. Vasárnapi Ujság, 1901. 47.sz. 763. l.

Groh István

l.

Balogh Erdélyiren

I. 298. 1

27a		9.-	27 -15	-15	9.00
-15	-15	-15	-15	-15	-75
C					
27 -12	-12	-12	-12	-12	-60

Gróh János

l.

Magy. Nemzeti Múz.

TO. k. 255 l.

Groh Istvan

Festö

Gertrudiant

57 l.

, Husztköz községek hősi emlékmű

intézkedés céljából csatoltan

r 13.

és Művészeti Tanács

Budapest

1.

3.

2.

1. 2. KÖRÖSFŐI BIVALYJÁROM
ÉS KOCSIRÚDVÉG.
3. DERZSI (UDVARHELY M.)
ÖKÖRJÁROM RÉSZLETE.

SZEMELVÉNYEK GRÓH ISTVÁNNAK „MAGYAR DÍSZÍTÉSEK" CÍMŰ SAJTÓ ALATT LEVŐ MŰVÉBŐL.

A színnyomatú kliséket készítette:
Ifj. Weinwurm Antal, VI., Ó-utca 6.

Athenaeum r.-t.
háromszínű nyomása.

Gróh István

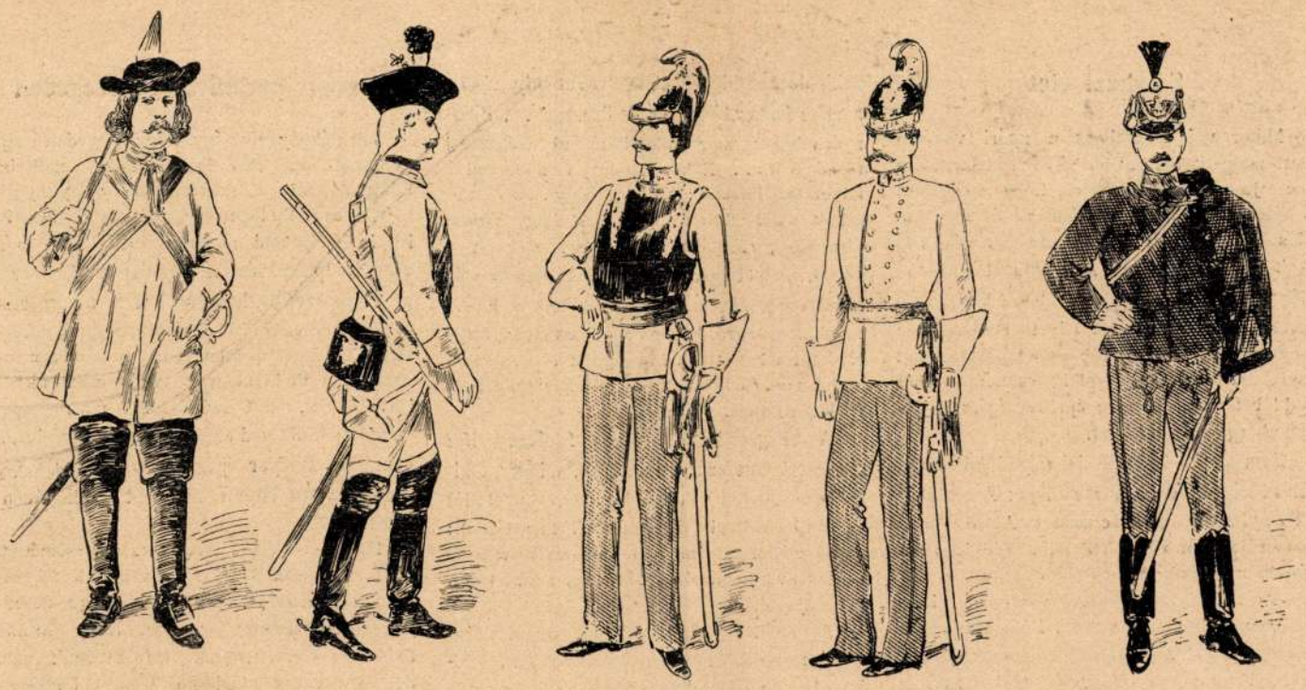

A jubiláló Pálffy-ezred egyenruhája, alapításától fogva máig

Horánszky Nándor és Ernuszt Kelemen

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter

Apponyi Albert gróf

Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter

A trónbeszéd meghallgatására Budavárába érkező képviselők — Az Uj Idők fényképe

Lyka K.

Színházi élet

Mikor a hősszerelmes a nyári vakáció alatt megnőtt bajszát borbélya rendelkezésére bocsátja, ez biztos jel arra, hogy még azon a héten premiér lesz a Nemzeti Színházban. Más esztendőkben csak szeptember vége felé szokott bekövetkezni ez az áldozat, az idén már szeptember első péntekjén. A jelekből olvasni tudók ebből azt következtetik, hogy rengeteg sok az új darab és a kétheti pauzát egyik ujdonságtól a másikig csak úgy lehet majd betartani, ha még április végére is juttatnak egy-egy premiért.

Zivuska Jenő akadémiai pályadíjjal koszorúzott négyfölvonásos tragédiája: A becsületbíró nyitotta meg a sorozatot. Az akadémia koszorúja nem vált be ő nála is töviskoszorúnak, mint sok-sok elődjénél, mert a közönség, úgymint a kritika, nagyon elnéző hangulatban volt vele szemben. Fölhozták mentségére, hogy alig tizenkilencéves lehetett, mikor először megostromolta a halhatatlanság kapuit és Mentornak nem kisebb drámairót választott, mint Shakespearet. Pedig az is valami a mostani, rosszizlésü időkben, holott a fiatalok legtöbbje beéri mintaképnek egy Bissonnal, vagy a tragédiátgyártó Sardouval.

A mentori befolyás azonban valahogy nagyon is meglátszik Zivuskán. Az ő darabja Shakespeare legkedveltebb alakjainak valóságos találkozó helye. Jago szereti Oféliát és féltékenykedik Hamletre, Hamlet a világrendet akarja helyreállítani Shylock segítségével, ki a leányát ezuttal sokkal jobban szereti, mint a pénzét, de Jesszika kisasszony is ott van a zsúron. Hozzá még az a bizonyos olasz város, ahol a nagy angol költő olyan szívesen léptette föl a hőseit és flirteltette a hősnőit.

Abban a városban él a XVI. század első felében Francesco úr, akit érdemei fejében, fiatal kora ellenére is megtesznek szenátornak honfitársai, sőt a város feje: Visconti herceg a leányát is eljegyzi neki. Boldog lehetne, ha a világrend tisztaságára nem akarna felügyelni minden áron. Egy Náthán nevü zsidó elpanaszolja neki, hogy signor Gasparone, aki Francesconak ellenjelöltje a szenátorságban, száz drachmát lopott tőle. Nehogy valami rosszat gondoljanak Francescoról! Nem a vetélytársat akarja sújtani, mikor leleplezi Gasparonet, hanem csakis a világrend tisztaságát óhajtja megóvni, illetve fölfrissíteni!

Ha most ez a signor Gasparone előállna és a zsidóra rácáfolna, vagy Francescoba belekötne, valahogy még egy nagyobb kaliberü gonosztevő válnék belőle, amilyeneket nagy gyönyörűséggel rajzolt meg az öreg Shakespeare. De Gasparone sehol sem látható, meg sem jelenik a színpadon és ami reá tartozik a cselekvényből, azt per procura elvégezteti két barátjával: Bálinttal és Brunóval. Bálint nevezetesen iszonyuan fáradozik, hogy Francesco nyakába pányvát akasszon a hivatlan becsületbiróság révén. Miért? Mert szereti Francesco menyasszonyát. S ha valakinek a menyasszonyát szeretjük, az régi drámairó fölfogás szerint elég ok, hogy azt a valakit tönkretegyük.

Náthánt akarja rábírni Bálint, hogy hazudtolja meg Francescot. Előbb pénzt kinál neki, de a zsidó fölháborodva utasítja vissza a megvesztegetésére szánt összeget... Bizonyára hallott már valamit az új választási törvényről... Ekkor Bálint úrfi kieszeli a következő intrikát: Náthán leánya az ő szeretője, de ő elhiteti a zsidóval, hogy Thirsa kisasszony Francesco kedvese. Megvan a horog, melyet beleakaszt a zsidó szívébe és azzal vonszolja a hamis esküre, a hamis tanubizonyságra. Mikor Francesco előáll, hogy Náthántól hallotta a lopási históriát, a zsidó vállat von és kijelenti, hogy tőle ugyan nem hallott semmit.

A világrend tisztaságára féltékeny ifju lovagot legott számüzik. Éjjel, mikor a kikötőben vár az induló hajóra, arra jön Bálint és mintha valami ösztön súgná Francesconak: ez az ember oka minden szerencsétlenségednek, szóváltásba elegyedik vele, aztán ledöfi a kardjával.

Az intrikus már bűnhödött, de a világrend tisztasága Francescotól is követeli adóját. Igaz ugyan, hogy Náthan újabb vallomása révén kitudódik, hogy ő nem volt rágalmazó, de mielőtt maga a leendő apósa, Visconti herceg elhozá neki a fölmentő ítéletet, mérget iszik. Ezen elhamarkodott cselekedetének mentségére ő maga ugyan azt hozza föl, hogy nem akar a kivégzésre megjelenő csőcselék gúnyjának céltáblául szolgálni, de ez csak kifogás. Valósággal azért hal meg, mert a világrend tisztasága így kivánja.

Amint látni méltóztatik, rengeteg sok a naiv fogás, a logikai ellentmondás és az anakronizmus ebben a négyfölvonásos tragédiában, melyet rajongó lélekkel irt meg egy tizenkilencéves ifju. A publikumot és a kritikát teljesen lefegyverezte az a körülmény, hogy Zivuska Jenő olyan jól értette meg Shakespearet és annak okáért elnézte neki, hogy rosszul utánozta is. Tizenkilencéves fiútól ennyi is bőven elég.

Ez pedig a magyarázata, hogy Zivuska Jenőt nem a mai alakjában mutatjuk be, hanem olyannak, aminő volt, mikor a Telekipályázaton A becsületbíró című tragédiával elvitte huszonhárom részint fiatalabb, részint idősebb pályatárs előtt a száz aranyat:

Magyar iparművészet Szegeden

Jelentékeny esemény, hogy Szegeden megnyilhatott az első iparművészeti kiállítás. Eddig ugyanis a művészetnek e gyönyörü hajtása csak Budapesten bonthatta ki virágait, itt is melegházi növény volt eleinte, míg végre az Iparművészeti Társulat buzgólkodása révén egészen otthonossá lett a fővárosban és ma már ezek a kiállítások nemcsak művészeti, hanem társadalmi eseményszámba mennek. De a többi magyar város csak hirből ismerte azt, amit művészeink újat, szépet teremtettek. Szeged az első, amely megnyitotta kapuit a magyar iparművészetnek. És oly szép kiállítást kapott, amilyent csak kivánhatott.

Fontosnak azért tartjuk ezt az eseményt, mert ez az első lépés ama vágyunk teljesedése felé, hogy az ország ipara megnemesedjék a modernség jegyében. Hány kitünő asztalosunk, fazekasunk, műlakatosunk van, de mily kevés akad közöttük, aki leggondosabb munkáit is ne százéves recipék nyomán készítené! Hölgyeink minő gyönyörűséggel foglalkoznak szövött, kivarrt, himzett munkákkal, de mily kevesen vannak, akik nem külföldi mintákat utánoznak, s ezzel önkénytelenül is idegen szellemet csempésznek az otthon falai közé. Holott minderre nincs szükség. Csak be kell mutatni a jó, új formákat, a magyaros terveket és készítményeket, hogy ennek a fonák helyzetnek vége legyen. Ez a vidéki iparművészeti kiállítások nagy missziója s ezért nemcsak gazdaságilag fontos, hanem hazafias cselekedet is azok előmozdítása. Csak egy példát hozunk föl e tétel illusztrálására. A szegedi kiállításon van néhány agyagmunka, mázas fazekak, amelyeket minden városban ki szeretnénk állítani, ahol csak a fazekasipar virágzik. Ezt az ipart nálunk a külföldi verseny veszedelmesen fenyegeti s bizonyos, hogy a hires magyar gölöncsérség elpusztul, ha nem állítjuk lábra. Erre csak egy mód van: versenyképessé kell tennünk azzal, hogy jó és speciálisan magyar formákat adunk a mestereknek. Az a néhány darab, amelyet Szegeden láttunk, egy rozsnyói fazekasmester műhelyében készült Gróh István tanár tervei nyomán. Minden izében modernek, formáik, díszítésük, tökéletesen rávallanak magyar eredetükre s ezáltal a külföldi piacon keresett speciálitássá válhatnak. Ma hiába akarnánk német, angol, dán mestereket: adjunk magyar holmit, amely eredeti szépségeivel épp oly érdekesen hat a külföldi emberre, amint ránk az importált holmi javarésze. És így vagyunk az iparművészet egyéb ágaival is. Ha elérjük a vidéki kiállítások révén műiparunk megnemesítését, specializálódását, jelentékeny nemzeti kincset mentünk meg magunknak.

A kiállítás különben gazdag a jeles holmiban. Huber násfái, Spiegl vas- és sárgaréz gyertyatartói, Telcs terrakottái, Rainer butorai minden tekintetben kiváló munkák, hogy csak ezt a néhány mestert említsük. Szeged hálás köszönetet érdemel a magyar művészet barátaitól ezért a kiállításért. Bár sok magyar város utánozná!

Lyka Károly

Uj Idők 1901. VII. 38.

Groh István (1864-1930) festő és iparművész, és művészeti író első iskolai évét Esztergomban töltötte, de később is felkeresték a városban élő testvérei.

Kapossi Endre: Az esztergomi Duna-parti Dalegyesület Lapja, 1942. okt. 24.

Gróh István

1867. VI.2-án született Nagybecskereken (Nagy Szentmiklós). Középiskolai tanulmányait Esztergomban és a Lipótvárosi Honvéd utcai reáliskolában végezte. 1886 és 1890 között a Mintarajziskola növendéke, itt szerzett középiskolai rajztanári oklevelet.

Kz O.M.Kir. Szabadművészeti Iskola évkönyve 1934-36; 9.l.

Groh István

Lykakőzöm

125. l.

Brír háborí IV. 43

Groh István

l.

Gröri Kiáll. 1919-1929

11. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Gróh István

Gróh, Stephan, Kunstschriftsteller, geb. am 2. Juni 1867 in Nagyberezna, absolvierte die Hochschule für bildende Künste und wirkt seit 1896 als Zeichnenprofessor an der Budapester Kunstgewerbeschule, an der er eine rege Tätigkeit im Interesse der Entwicklung des dekorativen Stiles entfaltet. Fachwerke: *Magyar stilusú rajzminták* (Zeichnenmuster in ungar. Stile, 1904), *Magyar diszitő művészet* (Ungar. dekorative Kunst, 1907); belletrist. Werke: *Négy lélek* (Vier Seelen, 1899), *Nobel Árpád kalandjai* (Die Abenteuer Arpad Nobels, 1912).

Knick I. 417. l.

mély, maradandó művészi hatások elérésében nem elegendő az akarás és egy exotikus ötlet. A bőkezűség sem elegendő. A teljes átérzés, a tökéletes befogadás, megértés, hogy úgy mondjuk, a művészi benyomások megemésztése nélkül nincs artisztikus eredmény.

NÉPMŰVÉSZET.

GRÓH ISTVÁN: Magyar díszítőművészet, I. rész 60 lap; II. rész 50 lap. Szerző kiadása. Ára 60 K.

Szerző célja, hogy a népművészeti formaelemek tervszerű csoportosítása kapcsán azoknak a modern művészet szempontjából való feldolgozási módját mutassa be.

Abból az elvből indul ki, hogy az iparművészeti tervezés elemi tanításánál az itthon kínálkozó díszítő elemeket épúgy felhasználhatjuk, mint akár a renaissance, román vagy más történelmi stílus anyagát. Stílustörténeti alapon arra a következtetésre jut, hogy a fejlődő, keletkezőben levő stílusok mohón szívják fel magukba az önként kínálkozó formakincset. Mivel pedig munkájával a magyar díszítőművészet eljövetelét kívánja siettetni, népművészeti anyagot nyujt s bemutatja annak feldolgozási módját, saját tanítványai munkáin.

Az első részben a népművészeti anyagot oly módon összeválogatva mutatja be, amint az az iparművészeti tervekbe belekínálkozik. Ennek csaknem harmadrészét töltik be a sajómenti parasztházak építési részletei, a többi az ország különböző vidékeiről való faragások, hímzések s agyagmunkákból kerül ki. E díszítő elemek egy része nem magyar, hanem más nemzetiségű vidékről származik, amit a szerző azzal indokol, hogy a díszítmény magyar voltát nem a nyelvi, hanem a formai egybetartozás szempontjából kell elbírálnunk.

A második részben bemutatja tanítványainak az ő vezetése mellett s az első részben gyüjtött anyag felhasználásával készült tervezeteit. E túlnyomóan síkdíszítményes terveken erősen érzik a vezető tanárnak irányító befolyása. Ízléses, szép tervezet akad köztük szép számmal, ami csak azt bizonyítja, hogy ügyes kezekben s jó vezetés mellett magyaros formakincsünk megfelel ama várakozásnak, melyet a gyakorlati oktatás terén hozzáfüzünk.

Haszonnal forgatja e munkát az, aki az itt egybegyüjtött formakincsekből inspirációt merít s ezen külső jelenségeken keresztül bele tud hatolni a nép lelkébe, át tudja érezni s éreztetni annak magyar ízét és tartalmát. Hisszük, hogy a jövő igazat ád majd a szerzőnek s lesznek majd tervező-művészeink, kik ezen az úton jutnak el a magyar nemzeti művészethez és ebben a meggyőződésben ajánljuk e művet a szakemberek és érdeklődők figyelmébe.

Magyar Iparművészet
Művészet 1908. 76. l.

Gróh István

göny, szőnyeg, hogy a képzőművészet termékei hogy válnak interieurök kiegészítő részévé, hogy adnak az otthonnak színt, meleget és hangulatot. Szeretném látni az intim szobrászat alkalmazását, virágok művészi elhelyezését, evőeszközök, üveg, porcellán modern lélekkel való átalakítását, amikor nem a fantáziának túltengése teremt, de a használhatóság elve vonúl át mindenen. Szóval, azt óhajtanám, hogy a mai ember komoly életszükségleteit komoly művészettel vegyük körül. Addig hiába teszünk akármit, mert fejlődés csak lépésről-lépésre következik, amikor öntudatos, átgondolt munka szükséges. A „Műhely" most megnyílott kiállítása kapcsán mindezekről is lehet beszélni.

JAPÁN HÁZ PÁRIZSBAN. Valóságos művészi szenzáció gyanánt foglalkoztak Párizsban az elmult hetekben egy házavatással. A japán követség újonnan berendezett palotája okozta a szenzációt. A palota fogadótermeit európai kényelemmel, de japán ízléssel rendezték be. Japán selymek, japán bronzok, japán művészek tervezte bútorok, lámpák és hazai készítmény minden darab. A könnyen hevülő franciákat egyenesen elragadta ez az exotikus miliő. Hiszen a japán ízlésnek elég régen vannak már európai rajongói és követői, az import is tömérdek holmijukat tette népszerűvé, de így, teljes együttesben és egyúttal az európai kultúra szolgálatában most jelentek meg először. Francia lapok hasábszámra foglalkoznak az exotikus iparművészet e hódításával. De ez áradozó cikkeknél sokkal érdekesebb az a néhány fénykép, amit párizsi illusztrált lapok közölnek a híres japáni termekről. Ezek a képek, a maguk szürkeségében, a maguk halavány és szűkszavú mivoltában is elárulnak annyit, hogy a nemesebb értelemben vett művészet bizony nem sokat nyert az exotikus vállalkozással. A színek pompája nyílván szédítő, a nemes anyagok káprázata teljes, de a formanyelv és a megcsinálás sehogysem barátkoztak össze. A szegény japáninak nem csak villamos lámpát, de egyúttal európai ülőbútort, asztalt, ősi művészetében ismeretlen szerszámokat kellett alkotnia. És a mester, aki talán utolérhetetlenül idomítja a bronz lehelet-finom hajlásait, cifra, üres kárpitos munkát csinált a karosszékből, a szobákból meg zsúfolt vásárt. Nem az ősi artisztikus kultúra átalakító ereje és asszimiláló képessége nyilvánult meg, hanem fogyatékosságok, amelyek mindig előbukkannak, valahányszor úgynevezett stílust erőszakolnak merőben ellentétes szellemű konstrukcióra.

A kísérlet így is érdekes, sőt csak így érdekes. Bizonyítja, hogy

MDK

Gróh István

K.D.: Az Iparmüvészeti Iskola hatvan éves. Nemzeti Ujság 1941. jun. 18.

MDK

Groh István

Magyar Iparművészet 1925. 151.l.

Gróh István

neve oglitve az Art Nouveau,1904.Miskolc
- egy érdekes iparművészeti kiállitás a század-
előn/D.I.-V.L./ c.cikkben
/A cikket lásd Körösfői Kriesch Aladárnál/

Napjaink 1979.december 35-37.o.

MDK

Gróh István

Magyar Iparművészet 1902. 173. l. /Különfél k/

MDK

Gróh István ipm.

Divald K: A szegedi kiáll. Magyar Iparmüvészet
19o1 2o7-13. l.

MDK

Gróh István

Mázas agyagedények

Magyar Iparművészet 1901. 289.l.

MDK

Gróh István

Gróh I.: Népies nyomok középkori művészetünkben.
Magyar Iparművészet 1913. 356.l.

MDK

Gróh István

Magyar Iparművészet 1917. 217.l.

MDK

Gróh István

Magyar Iparmüvészet 1917.

MDK

Gróh István

Szentiványi Gyula dr.: Falkép-restaurálások. Szép-
művészet 1943. 8.l.

MDK

Gróh István

Az iparmüvészet irodalma. Magyar Iparmüvészet 1902. 299.l.

MDK

Gróh István

Gróh I._ A magyar diszitő müvészet. Magyar Iparmüvészet 19o9.1o7.1.

MDK

Gróh István

A hazai agyagipar ujjáteremtése. Magyar Iparművészet 1902.

Groth Istvan

A MAGY. IP. MŰV. AZ EREDETI ORDUCZN.

60. l.

ásom alkalmából írt szép cikkét,
agyrészt még ma is aktuális és
kozó, és immár nem aktuális részek
ermészetesen Öntől függ...
ba: a Princetoni és nevv-yorki
y előadásra. Nagyon kérem, írjon
otthon történik.

ldog ünnepeket kivánunk mindketten. -

1607

Gróh István MDK

Malonyay Dezső:
A Magyar nép müvészete.
Magyar Iparmüvészet 1922. 51.o.

MDK

Groh István

Iparm.iskolánk Párisban. Mücsarnok, 1900. 9.sz.
119. l.

Gróh István MDK

Márkus György: Békés vármegye Bp. 1936. 175.o.

MDK

Gróh István,
1925

Saly László dr.,: az egyetemi templom. Nemzeti Ujs.
1926. ápr.11.

Gróh István MDK

festő

Scherer II. 392.o.

MDK

Gróh István

geonetria, ékitm.rajz, textil tanár

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 45. l.

yesület,

MDK

Gróh István

Miskolci iparm. kiáll. kat. Bp. 1904.
26, 32.l. képpel

MDK

Gróh István

Magyarság 1925. jun. 11. 14. o. – Simsy Imre lett az Iparm. Isk. igazgatója,

MDK

Groh István tanár

Kiállitások. Vállalk. Közl. 1909. ápr. 7. 2.l.

MDK

Gróh István iparm. tanár

Hivatalos tudósitások. Magyar Iparművészet 1899.

175-177 l.

MDK

Megnyitották Kassán az ... iparm. tárlatot. Uj Magyarság 1943. máj. 11.

Apáh István

Nagykerecsenen 1867-ben született Apáh István. A nyíregyházi Kossuth Gimnáziumban rajztanára volt, 1896-ban, amikor az Iparművészeti iskola tanára lett.

Korokszay Gyula: Képzőművészet Szabolcs-Szatmárban. Művészet, 1977. szeptember - 18. oldal.

Groh Istvánné

1885/86 - 1889/90

Ferkèpzomfoiskèvk

87.l.

I

5
5
I

tékréteg közreműködésén alapul, ellentétben a vízfestés másik ágával, a *gouache*-sal (l. ott), amely fedőfestéket használ. Tanulmányok, vázlatok céljára az A. régi idők óta használatos (Dürer, Claude Lorrain, Rembrandt), de mint önálló műfaj főleg Angliában fejlődött ki a XVIII. század vége óta (Constable, Turner). Ott sokáig szigorúan őrködtek az A.-festés tisztasága fölött, amely nem engedi meg a gouache együttes használatát; újabban azonban a két technika együttesen előfordulhat. A magyar művészek közül Zichy Mihály volt az A. nagy mestere; az újabbak közül kiválóak: Háry Gyula, Edvi Illés Aladár, Csánki Dénes. — Irodalom: *L. Brieger*, Das Aquarell, seine Geschichte und seine Meister (Berlin, e. n.).

ALÁFESTÉS, a többréteges olajfestésnél követett eljárás, hogy a művész a kép árnyékrészeit sötét, rendesen szürke festékkel egyszínűen felrakja a festőalapra és ráeléje áttetsző festékréteget alkalmaz.

ALBANI, *Francesco*, olasz festő, szül. 1587 Bologna, megh. u. o. 1660. Bolognában a Carracciak egyik főtanítványa, rövid ideig Rómában is élt. Festett vallásos képeket is, de főleg bibliai vagy mitológiai staffázzsal, amorettekkel élénkített, tetszetős, kisebb méretű, néha köralakú tájképei tették korának egyik legkeresettebb festőjévé. Sok tanítvány segédkezett kivitelükben. Ma kevésbbé becsülik. Legismertebb képei: Ámor regéi, négy darabból álló sorozat (Borghese-képtár, Róma); Európa elrablása (Uffizi, Firenze); Amorettek tánca (Brera, Milano); számos képe a drezdai képtárban.

ALBÁNIAI KINCSLELET, 1902. év elején találták Vrap közelében, az elbassáni kerületben. Áll 41 darabból, melyből 39 darab Pierpont Morgan (New York) birtokába, egy aranycsésze Párizsba az Economo-gyűjteménybe, egy kehely pedig Konstantinápolyba, az ottomán múzeumba jutott.

Gróh István

l. 1

MAGYAR IPARMUVESZET

1937. 4. l.

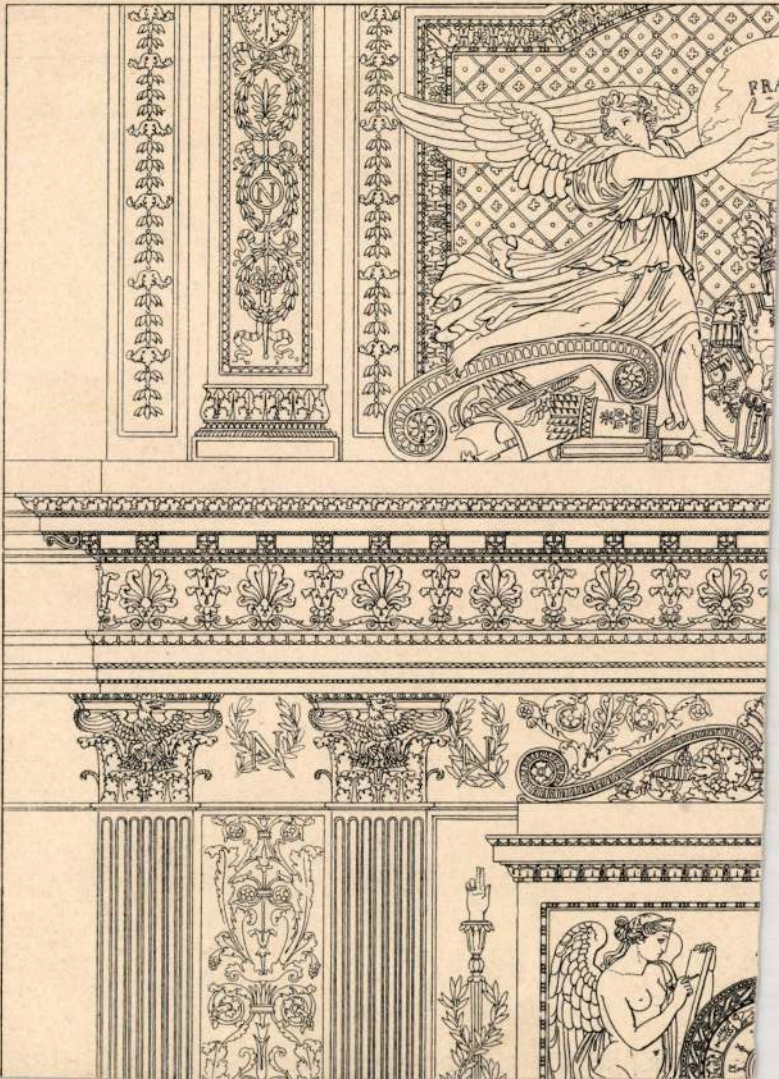

Gróh Ignác

l.

Magyarmáj emlékei

I 158-l.
160-l.
166-l.
(1866 jún.)
168-l.

Groh István

l.

Magy. Történelem

III. (95.) 222. l. 225. l. 226. l. 228. l. 230. l 232. l. 234. l. 236. l. 241. l. 245. l. (Rákóczi) 249. l. (Rákóczi), 249. l. 253. l. 261. l. 267. l. 268. l. 280. l. 283. l. 288. l. 291. l. 295. l. 299–300.

Gyóni István

írói

Magyar Szarmüvészet

1914. 266. l. 267.

280. l.

Groh

Képviselő működésének filológiai nevű tanítványai a velencei templom falképeiről.
(1904.).

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Horváth Pál,
Mezősi Ferenc: Magyar művészettörténet,
1969-70. Budapest, 1972

2711

Groó István

Medgyaszay István, Csehély Adolf, árkosi-Ferenczi Kálmán, Balázs Márton neve szerepel a lapban közölt: "A magyar nép müvészete" c. beszámolóban, Malonyay Dezső müvét idézve, mely a Székelyföld népének müvészetét mutatja be. A könyv illusztrációit készitő müvészek neve mellett sorolja fel a cikk a fenti neveket is, mint a testvérmüvészetek munkásait. Arról azonban nem szól, hogy ezek a testvérmüvészetek miből állnak. Az illusztrált mü a Franklin Társulat kiadásában jelent meg.

A HÉT, Bp. 1909. márc. 21. XX. évf.
12. sz. 203. lap.

Görh Ottóné

(fotója)

Az O.M. Kir. Gazdasági Iskola évkönyve 1934-36; 9.l.

Gróh István

1914 szeptemberében mint megbízott igazgató átveszi az iskola vezetését, 1921-ben véglegesítették. 1924. jún.-tól 1925. jún.-ig mint választott igazgató vezeti az iskolát. 1925/26-ban még irányítja a textilművészeti szakosztályt, 1926. X. 1-én nyugalomba vonul.

A 2 O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1934-36; 10. l.

Gróh István

Mestere volt Violetty Esztinek, a siphegedűvirtuóz szalta-
tónőjének.

A Z O. M. Kir. Iparművészeti Iskola címkönyve 1934–36; 10. l.

Görh Istadu

Szépirodalmi tevékenységét is folytatott. Regényei: A nagy lélek, Az obesi gát, A sárarany kígyó, A két farkas, Hadnagyi vénusz, Az idealista Perbetei, Hitvalló Samuelius, Zsidó nagyok. Novellái, cikkei jelentek meg a Budapesti Hírlapban, Magyarságban, Új Magyarságban és az általa alapított Görög Kath. Szemlében.

Az O. M. Kir. Szamuely Szerzetesi Iskola Értesítője 1934-35; 10. l.

Gróh István h. igazgató

1918 ugardu az ő szerkesztésében jelent meg az iskola évkönyve.

Az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1934–36; 8. l.

Groh István

A művész is kerdett hevanna-
val foglalkozni.

Gádor István: Pályám emlékeiből
Művészet, 1975. november - 6 oldal

Gróh István

a zeneakadémia belsejét - amely 1907. májusára készült el, - festmények díszítették.

Gábor István: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola
Magyar Nemzet, 1943. ápr. 20.

Gráh István, festő, iparművészeti művészeti író. Született Nagybecskereken 1867-ben, elhunyt Kpesten 1936-ban. Lotz Károly és Székely Bertalan tanítványa. 1896-ban az Iparművészeti Iskola tanára, majd 1917 és 1925. között igazgatója. A magyar műemlékvédelem úttörője. Sokat írt a magyar népművészet iparművészeti feldolgozásáról.

Herceg Ibolya: Jegyzetek.
Kritika, Budapest, 1976. aug. 12. old.

(Groh István) cikke

(-) Fittler Kamill.
(Nekrolog.) Czakó
Elemér dr.: Az Orv.
Magy. Kir. Gyarmüvé-
szeti Iskola Értesítője
1910-11. évr.
Bp. 1911. 3. l.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TANÁCSA
KÖZJÓTÉKONYSÁGI ÉS
SZOCIÁLPOLITIKAI ÜGYOSZTÁLY

Tekintetes Elnökség !

Budapest székesfőváros a belvárosi r.k. plébánia templom belső festésének megujitására versenytárgyalással egybekötött zártkörü pályázatot hirdetett, melynek alapján a munka kiadása felett most kell dönteni.

A polgármester ur, aki a munka kiadására törvényszerüen illetékes, ebből a célból egy szakértői bizottságot kiván alakitani, melyben a Müemlékek Országos Bizottságának és a Magyar Mérnök és Épitészegyletnek egy-egy kiküldöttje is helyet foglalna.

Groh István újságíró

MA

12.

Ma
– holnap

ESTI HIRLAP, Bp., 1976. márc. 16.

Gróh István, festo,grafikus

Az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola igazgatója volt 1917-től 1925-ig. 52.old

Mezei Ottó:Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/oktatasi rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Groh Istvan, grafikus, iparmüvész

Az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola tanárai, tanársegédei/segédtanarok/,-Groh Istvan,-1896-1920.-Geometria, ékitményes rajz, textil. 52.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/oktatási rendszere és xxxxxx 37.old
forrasai

Müv.Tört.Irt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Groh István iparművész (1867-1936)

1919. őszén a Tanácsköztársaság kultúrái utáni feleltmeg a Magyar Iparművészet c. folyóiratban Margitay Ernő volt iparművészeti iskolai tanár írása az alanti címen, ismerteti a művészeti direktórium tevékenységét. – Megbízták az Iparművészeti Iskola vezetésével Groh István mellett az igazgatói teendők ellátásával.

31. Groh István (1867—1936) iparművész. 1917—1925-ig az Iparművészeti Iskola igazgatója.

Vadas Ernő: „A vörös művészeti politika".
Kritika, Budapest, 1945. márc.

Gróh István, grafikus

Gróh István irta 1915-ben,hogy az iparmüvészeti tárgyon valami igen diszeset értettek,ami nem is polgari laasbaba való.? Fittler Kamill,1892-ben leirt egy "Asztaldisz" csupa cifrasag volt.Herpka Károly mühelyében készült és Lóranfi Antal mintazta.Az Ip.Müv.Tart.kiallitasan I. dijat nyert. 40.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Grób István, grafikus
--

Szerinte a az ábrazoló geometria minden müszaki tudás alapjat képezi,s elkerülhetetlen segédtudomány annak, aki adott terv utan valamit kivinni,vagy önallóan tervezni kivan. 39.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Groh Istvan, grafikus

A tizes években a diszitő tervezést Groh Istvan vezet te.Célja az volt,hogy a növendékek néhany anyag/papir, szött anyag,bör,agyag/megismerésével diszitő formakat tervezzenek és kivitelezzenek.Boritó lapokat terveztek linoleumba metszették és kinyomattak. 47.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Gyrök István

cikk

=

Magyar Iparművészet

1902. 21–23. l.

(A házi agyagipar újjáteremtése.)

,
l
al-
k
ap-
ku-
ki.
e-
zad-
ai
e-
ég
edü-
ak.
e-
-

Groh Istvan, grafius

Az elkészitendő tárgy szamara tervezett részletdiszitő
tés helyett az egész tárgy megteremtésére oktatta növendé
keit."mert nem az ornamens a fő,hanem az egész aranyai"
Ha a növendék az egész tárgyat el is készitheti,akkor a
tanitás el is érte céljat. 45.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/
.oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Groh Istvan, iparművész

Groh kezdetben az erdélyi varrotasokra támaszkodott, majd érdeklődése a targyak egyre gazdagabb körét ölelte fel, s tanitvanyaival közösen összegyűjtött állitott ter tervgyüjteményeket adott ki. A Mintarajziskolában is folyt iparművészeti tervezés. 44.old.

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola /1880-1944/ oktatasi rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

< Gróh István >

< > Népies nyomok középkori művészetünkben. Magyar Iparművészet. 1913. 356, 357. l.

ᠠᠭᠤᠷᠢᠶᠠᠨ ᠤ ᠬᠠᠭᠠᠨ ᠤ ᠬᠤᠪᠢᠭᠠᠨ ᠤ ᠲᠤᠭᠠᠯᠠᠭ ᠤᠨ ᠲᠤᠰᠬᠠᠢ ᠵᠠᠷᠯᠢᠭ ᠢᠶᠠᠷ ᠪᠢᠴᠢᠭᠰᠡᠨ ᠪᠢᠴᠢᠭ

ᠡᠭᠦᠨ ᠨᠢ ᠪᠢᠳᠡᠨᠢ ᠪᠢᠴᠢᠭ ᠪᠢᠴᠢᠵᠤ ᠪᠠᠢᠭᠠᠭᠰᠠᠨ

Groh István, festő, grafikus

1914-15-ben Groh István vezetésével restaurálták a csetneki templom falképeit. Sándor Bélának a terézvárosi templom kifesztésénél segédkezetk tanitványai. 47.old

Negei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola/1880-1944/ oktatási rendszere és forrásai 37.old

Művt.Tört.Írt. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

23

23) „Beszélő szarvas", magyar népművészeti faragvány, Gróh István Ungarische Dekorative Kunst – Hungarian Decorative Art c. munkájából (vö. M 1974/3. 29. o és M 1976/1. 19–20. o.)

és velük együtt (az összefüggéseket és a teljes képet nem ismerő szemében egzotikusnak vélt) életforma és gondolkodás is. Megvan az előírásos juhászruhája, felszerelése, a maga szűkebb környezetében büszkélkedik is velük. Nyilvánosan nemigen mutatkozik így, nem szereti, ha körbecsudálják. A juhászok mindig is kedvelték a díszes dolgokat, s most, mikor az idősödő embernek erre már jobban jut ideje, díszítgeti otthonát, farigcsál.

Az elmúlt két télen néhány képet is festett kerékpárzománccal, a TÜZÉP-nél kapható farostlemezre és kiszögezte a meszelt szobafalra, ahol már ott sorakoztak a maga készítette vagy a bazárostól származó tárgyak, szép levelezőlapok, kifényesített rézcsengők stb. A néhány kép ürügyén azonban még

Gróh István

„Művészet”
1974. 2., 15. old.

Groh Géza

és Wünscher Frigyes Kocsis-féle

tervét a budapesti pályaudvarok elhelyezésével kapcsolatban említi-ismerteti

Bronts Lajos: Az átmenő személypályaudvarok kérdéséhez.- Budapest, 1970. 7.sz. 28-29. l.

Groh István

festett díszítő frize a
Lenepalota nagytermében
A „Férfi" és a „Nő"
ciklusa. Repr.
Magyar Iparművészet
1907. 4. f. 190. l.

vészetünk nagy kérdései, az ipar-
i iskoláé csakúgy, mint az élő mű-
ipari virágzásunkkal függnek össze.
en, hogy az iparművészeti iskolát,
négyévtizedes intézményt korábban
ák, mintsem a közszükség kívánta
legnemesebb állam-doktrinák vezették
t, de nem a gyakorlati érzék. Az iskola
a bocsátott gyökérszálakat az életbe,
alig talált, hisz iparunk úgyszólván
nem volt. Tanulókat az is-
kola padjairól kaptunk, nem
az iparból, mint a külföl-
dön. Így aztán e külföldi
intézmények se alkalmasak
a másolásra. Odakünn van-
nak virágzó intézetek mű-
hely nélkül, nálunk meg a
műhelyképzés elsőrendű fon-
tosságú kell hogy legyen,
ma még ezek nélkül hiába
tanítunk művészetet.

De hiába bocsátjuk az
életbe a legkitünőbben kép-
zett növendékeket, ha nincs
virágzó iparunk, alig fognak
boldogulni. Az ipar jelent
kultúrát, gazdagságot, mű-
vészi érzéket. Ipar nélkül,
agrikultúrából élő társada-
lomnak ezzel szemben ipar-
művészeti szükségletei mini-
málisak.

Tanulmányok az iparművészetről
Irta:
Magyar Iparművészet 1919. 3-4. sz.

alapossággal, ügyességgel és el
gal. Mert bár el kell ismernünk,
feladatról van szó, mégis az utol
év alatt meg lehetett volna már c
idő és alkalom állott rendelkez
karácsonyi vásárok eredményeiből
is meríthettek volna az illetékes
külföldről beözönlő műipari cikk
egyenesen a fülünkbe harsogják,
piac vagyunk. A „Wiener Werkstät
alapítási szándékával meg is fenyeg
nünket és mi mégis mozdulatlanok
Nem félünk, nem sietünk, lelkesed
csak addig megyünk, hogy me
kiállítási házat, meg alapszabá
mazunk. Aztán várunk, míg ma
tériumok és a főváros segítség
Itt megakad az ügy, az idő elt
újabb mozgalom, mely kezdi
újra.

Nem, ez így nincs rendjén, valal
kell, mert így újra ugyanoda ju

A multak mulasztásain ne
hanem okuljunk a tapasztaltako
meg mielőbb azokat a praktikus
feltételeket, melyek mellett a
művészet piacát megteremthetjü

Nincs igaza annak, aki kié
akarja a kérdést megoldani, val
volna helyes, ha a főváros gócp
nyitandó üzlet útján akarnánk
Mindkettőre szükség van. Míg ug
művészek egy része, mondjuk
nehéz iparművészettel foglalko
tási házzal érik el céljukat, ad
a könnyű iparművészetet kulti

GRÓH ISTVÁN FESTETT DÍSZÍTŐ FRIZE A ZENEPALOTA NAGYTERMÉBEN. A meglehetős magasan, a bolt alatt végigfutó meződíszítése, népies felfogásban a férfi és a nő életfoglalkozását és lelkivilágát jelképező ciklust alkot. Nyilvánvaló Gróhnak abbeli törekvése, hogy ezekben az ornamentális értelemben alkalmazott figurákban a mi népies ornamentikánk alakjaira ismerjünk.

Figurális díszítést pedig népünk aránylag keveset használ s megrajzolt alakjai is gyarlóbbak más népek népies művészetének alakjainál, így a tervezőnek nem volt miben válogatni.

A visszaforduló szarvas szájában virágos ággal és megriadó vadász, mely leggyakoribb a túl a dunai faragások közt. Felhasználja ezt Gróh is s azáltal, hogy közbe egy, a szarvas vedelmére kelő sast iktat, a motívumot még érdekesebbé teszi. Ugyancsak Somogyban ábrázolják pásztorok a nyáját terelő furolyázó juhászt majdnem úgy, amint Gróh használja, míg a leselkedő farkas a gömöri és nógrádi ivócsészék motívuma. Szántó földmívest azonban — a mi elég csudálatos — népies ornamentikánk nem ismer, de nagyon beleillik a friz ciklusába.

Kevesebb anyagot talált Gróh a nő ciklusához s ebben inkább az ő invenciója teremtette a motívumok sorát: a nő vallásos érzelemvilágát jelképező népies felfogási oltárt, az oda virágot vivő asszonyokat, a fonó asszonyt a bölcsővel, amelyet a kutya őriz s galambok röpködnek körül (a hűség és tisztaság jelképei) és a derűs öregséget ábrázoló virágöntöző öregeket. A friz növényi ornamentikája egészében nem népies (ez ellenkezett volna az arhitekturával), de a részletekben magyaros motívumokra akadunk.

Magyar Iparművészet
1907. 223. l.

[illegible]

Gróh István tanár

Örkényi István, Szendrői Dezső művészek tervezik-a háziipari gyüjtemény szakosztálya részére-a halasi csipkét, a recemunkát, az ircsipkét és a magyaros varrottasokat, melyek bemutatásra kerülnek az Iparmüvészet Társulat nagy tavaszi tárlatán.
A Művészet c. rovat Iparmüvészeti Kiállitás cimmel ismerteti a tárlatot.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 4. XX. évf.
14. sz. 234-235. lap.

Groh Ignác, szarvasi ág. ev. tan. író, szül. 1867 Wasserberg-mán. 1896. a győri szarvas. főiskola tanára, majd szerkesztője lett. Sok Európai magyar folyóiratnak munkatársa, másolt és át le, fordította és publikálta a magyar drámai irodalom remekeit. Ujabban újra restaurálta a győri operaház templom freskóit. Regényei is ét.

24090 K

Groh István

mill. Nagyberezna (Ungm)

1867 jún. 2. Rk. 8 reál.

1885/86 I: I. valóntáj

1885/86 II. " " "

1886/87 I. III. " "

1886/87 II " " "

1887/88 I. IV. " "

1887/88 II " "

Hajdúhadház TV. 120.

Ορκ. Βουλ.
Αριθ. 1867
Συνεδρ. Τ.Δ. 1889/90 Ι
1889/90 ΙΙ

Kabai B. Gellért: Id. Dobozi Sinja
fölött mondott halotti beszéd. (Deb-
reczen, 1679.) V. 296.

Groh Zoltán

passió neve a
kommün alatt
lásd
//
Pogány Zálmán
cosmagjában.

ELŐFIZETÉSRE.

ZI IPAR

OLYÓIRAT.

MŰVÉSZETI MUZEUM ÉS A MAGYAR
TÁRSULAT KÖZLÖNYE.

k. Minister megbizásából szerkeszti

ER GYULA.

művészies fejlesztésére irányuló nagy verse-
ézmények, a társulatok és egyletek mellett
rodalmi művek, s kivált a folyóiratok.
ok a legutóbbi időben rendkívüli elterjedést
gy a legtekintélyesebb közlönyök, melyek
ólag tudományos irányban művelték, mind
ölfogásnak, s nagyobb figyelmet fordítanak
ismerhető tanúsága annak, hogy a művelt

Groh István

1906. milenniumi kiállításon
aranyérem.

Rétimisk 1906/7.
g. l.

Árjegyzék. **1943. Karácsony.**

LANTOS

tudományos antiquariuma

Budapest,

V. Muzeum-körút 3. csak a félemeleten

Telefonszámunk megváltozott! Új szám: 38-60-60

Postatakarékpénztári csekkszámla szám: 16.560.

1 **Abel, Eug.:** Analecta et analecta nova ad historiam renascentium in Hungaria litterarum spectantia. 2 kötet. Budapestini – Lipsiae, 1880. Kiadónál elfogyott. Az első kötet vászonkötésben, a második fűzött. 25.–

2 **Acs Tivadar:** Akik elvándoroltak. Bp., 1940. 291 l. Új példány. 12.–

Tart.: Az esztergomi vándor. – Aki megelőzte Humboldot és Bonplandot. – Mit tegyen Görgey Világosnál. – A sanfranciscói „Hungarian Block". – 150 éves magyar betyárromantika. – Magyarok Mexicóban. – Szentmártony Ignác, a braziliai magyar csillagász. – Zakariás János, a perui hittérítő. stb., stb.

3 – Kossuth papja: Ács Gedeon. Bp., 1940. 220 l. Új példány. 8.–

4 – Magyar úttörők az újvilágban. László Károly 1850–67. évi naplófeljegyzései a Kossuth-emigráció amerikai életéből. Bp., 1942. 197 l. Új példány. 8.–

5 – New–Buda. Bp., 1941. 322 l. Új példány. 14.–

Tart.: Az emigránsok. – A komáromi kapituláció. – A londoni emigráció. – Washingtonból Uj-Budára. – Kossuth kolonizációs törekvései. – Xantus János Uj Budán. – Uj-budaiak Észak-Dél harcában. stb., stb.

6 **Alfaric, P.:** L'évolution intellectuelle de Saint Augustin. I.: Du manichéisme au néoplatonisme. Paris, 1918. 556 p. 15.–

7 **Balázs–Hajnal:** Ember, jellem, írás. Embermegismerés, írásértelmezés, lélektan. A karakterológia és grafológia elméleti és gyakorlati tankönyve. 612 ábrával. Több mint 600 l. Bp., 1943. 60.–

Tartalmából: A grafológia története. Az írásértelmezés. – Sexus és erosz. – Hivatás és foglalkozás. – A tudós. – A színész. – A politikus. – Országutak – mellékutcák. – A kalandor és a szélhámos. – A kóros személyiség. – Az öngyilkos. stb.

8 **Barclaii, Joannis:** Argenis, figuris aeneis adillustrata suffixo clave atque indice. 37 rézmetszetű képpel. 16⁰. Norinbergae, 1673. Korabeli bőrkötésben. 60.–

Barclay J. (1592–1621): szatirikus költő, kinek ez a főműve. Romantikus erkölcstörténete a korszaknak, különösen a francia udvarnak.

9 **Barcza G.:** A sakk. Bp., 1943. Több mint 100 diagrammálással. Új példány. 7.80

10 **Berzsenyi Dániel** válogatott versei. Bevez.: Füst Milán. Grót J. könyvdíszeivel. Számozott példány. Bp., 1921. Kem. lemezkötés. 20.–

11 **Bethlen Miklós** önéletírása. Bevez. és sajtó alá rend.: Tolnai G. Címképpel. Bp.: „Magyar Századok", 1943. Er. fvász. XXXII, 623 l. Új példány. 18.–

12 **Bildschnitzer, Altdeutsche, der Ostmark.** Von K. Oettinger. Mit 104 Bildtafeln. Wien, 1939. Ppbd. **Neu!** 10.45

13 **Buday, Georg:** Book of ballads. 50 orig. woodcuts. Illustrations to Hungarian popular ballads. Introductory notes by Ch. Rosner. Szeged: College of Arts, University, 1934. Printed by Kner, Gyoma. Új példány. 7.–

14 **Carlyle, Th.:** A francia forradalom. Ford. Baráth F. 3 kötet. Bp.: Akadémia, 1875. Er. vász. 50.–

15 **Csánky M.:** A szepesi és sárosi táblaképfestészet 1460-ig. Az emlékanyag lajstromával és képes bemutatásával. 20 képtáblával. Bp., 1938. 50 szövegoldal. 8.–

16 **Debrecen városának,** ez keresztyén respublicanak naponként árvíz képpen nevekedett... siralmas sorsainak... egy néhány versekbe foglalt compendiuma, mellyet az 1664-ik esztendőben meg írt Nagy Kállói Fényes István. 12 fametszettel csinosította Mata János. (Facsimile-kiadás.) 4⁰. Bp., 1943. Új példány. 15.–

17 **Gaal Mózes:** Magyar nők. Bp., 1897. Er. díszes vászonkötésben. 233 l. Friss, szép példány. 6.–

18 **Gartner P.:** Válságos lelki élmények. Bp., 1943. 216 l. Új megjelenés, új ár. 12.–

19 **Goblot, E.:** Le vocabulaire philosophique. Paris, 1938. Toile, 503 p. 15.–

20 **Groh I.:** Új magyar díszítések. 24 színes képtábla, 5 különtáblán 149 mintarajzzal. Magyar és idegennyelvű szöveggel. Folio. Bp., 1929. Félvászon, színes díszítésű mappában. Friss, érintetlen példány. 70.–

Szerző 30 éves tanári pályája alatt a magyar díszítő stílus fejlesztésén munkálkodott, tanítványaival együtt és ebben a kötetében főként a textilművészet – szőttes, hímzés és egyéb kézimunka – számára nyújt pompás és gazdag anyagot. Hasznos útmutató szakmunka, de egyben művészi értéke minden könyvtárnak.

21 **Halasy–Nagy J.:** A filozófia története. Bp., 1943. Félvász. Új példány. 19.–

22 **Heltai Gáspár:** Magyar krónika. Bevez. Varjas B. Az első kiadás címlapjának képével. Szerző életrajzával. Bp., 1942. XXXVII, 488 l. Er. fvász. Új példány. 18.–

23 – A bölcs **Esopusnak** és másoknak fabulái és oktató beszédei. Átírta Keleti Arthur. 31 ered. fametszettel, melyek egy 200 évvel ezelőtt megjelent kiadás fametszetei nyomán készültek. n. 4⁰. Békéscsaba: Tevan, 1943. Fvász. Új példány. 36.–

24 **Henszlmann I.:** A székesfehérvári ásatások eredménye. 9 képtáblával és szövegközti ábrákkal. n. 4⁰. Pest: Heckenast, 1864. Ered. boritékkal. 40.–

ÜZLETI IDŐ MEGSZAKÍTÁS NÉLKÜL 9–5-30.
DECEMBER HÓ 19-ÉN, VASÁRNAP DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG.

Egyéb tárgyak

von

A dajvidéki
német epitészet.

Klasszikus

Franciaország

1907. 35-

B6.1.

7

14. FRANZ
STASSEN.

NÉMET.

EX LIBRIS

A.u H.C.GRAFE

17. C. KLENKENS. NÉMET.

Gróh István

Gróh István: Magyar
díszítő művészet.
Magyar Nemdészet
1908. 4 füzet.

Gyöngyösi István

A gecelfalvai
ev. templom (Gömör
vm.) falképeinek
másolatai a MOB-
nál 1894.

l. Gerecze falképek
495–497. l.

a. Jobbról elválasztok kaját fülemtől
t s szakála rövid. Ingének gallérja le-
akkendője rojtos, atillaján díszgombok
gallérú s ugyanilyen regésű mentéjé-
lirattai a lép alatt két sorban:

ryey Pál

Mester"
Soma",
Testvérek Pesten 1865."
éntartatik."
nagypága 14.4 cm.
(chinai papirosra).

Gróh István

Hlinkmyói rk. templom XIV. századi falképeinek (Gömör vm.) másolatai a MOB-nál 1900.

l. Gerecsefalképek

497. k.

Schönborn

chellig, kénygolczad jobbra
szakála rövid, bajusza perdj k
karja, fehér mellénye kivágo
les. Feliratai

alól balra: „Kriehuber 84
o jobbra: „Gedr. bei Joh. c

Könyomat, a alak nagyso

Ltka 7772

55/93 N= 1

Gróh István

A sajómenti népies építés díszítő formáiról.

Az O. M. Iparművészeti Múzeum ismeretterjesztő előadásai.

Ezzel egy füzetben: Keszler József: Iparművészeti képtelenségek. Budapest, 1907. 8-r, 38 l. Füzve.

I. 3. p. h.

-.20 P

(Gyóni Tolvaj)

Könyve

( ) Magyar diszitő
művészet I. rész.
Népies művészet.
Bp. 1907.

U.az II. rész
Gyóni Tolvaj dalai-
nak és daraboinak
zenéi. Bp.
é.n.

A daraboknak
mind felemlítve
A jegyek továbbítá-
sával az anyagba beszőve

Groh István

(fény)-t
a Képes Hírek
nagyrészben jeltitól
az alábbi Eötvös

Malmagyűjtemény V.

Eötvös
Magyar vadászat

XXXVI

Gróh István

cikkei
és könyvei

l.

A magyarság
néprajza
II. k 336-l
340 l.

Jankovich s. k.

Gróh István

Gróh István: Ausstellung für kirchliche Kunst. Pester Lloyd 1908. sept. 12.

.ási jelenetes látjuk, a midőn a fő oltár
nyi György a koronát teszi. Balra az i-
imádkozik s kissé odább a jelvényeket tar-
s czihák ~~fognak~~ ragyog helyezkedik el. Ez alatt
legalól az ökörsütést szemlélhjük

nek 17.3:13.4 Sm.

Groh Istvan

A Vizainci Keresztény
művészet első emlékei
Erdélyben c. füzete
jelent meg Budapest
1933. A Magyar
Szerz. Katolikusok Or.
Történelmi kiadvá-
nyai I. füzetében

Gyóni Istvánné

cikke: Magyar
kartonnyomások.
Művészi Ipar

1905. I. évf. 2. sz.
20-21. l.

Vasárnap **20** B. Hatvanad v.	FEBRUÁR 28 NAP Prot. B Álmos
Hétfő **21** Eleonóra	Prot. Eleonóra
Kedd **22** Péter székfog.	☾ Prot. Gerzson
Szerda **23** Dam. Péter et.	Prot. Alfréd
Csütörtök **24** Mátyás aps.	Prot. Mátyás
Péntek **25** Géza vt	Prot. Géza
Szombat **26** Kort. Margit.	Izr. S. Vajakkel 9. hét Prot. Sándor

Gróh István

GRÓH ISTVÁN. A művészeti stílusok fejlődése. Ld.: Ráth György. Az iparművészet könyve.

Knies, Karl: Die Punzirung in Oesterreich

IV. 82, 83, 84, 86, 87, 93,

(Gyróh István)

cikke

Nachfolger des).

).

Nachfolger des).

).

.).

mische Studie).

.).

annt, Mitte XIX. Jh.)

MÖLCSÖKKEL, HANGSZEREKKEL stb. (Fünf deko-

menten usw.).

lis.

(Bez.): Grünwald B.

Illusztr. XXVI. tábl.

( ) Az esztergomi Bakács-kápolna eredetéről - Arch. Ért. 1894 325-334. l. Két ábrával

Janinet, Francois (1752—1813).

232. A PARKBAN (Im Park). Hult u
Szinezett aquatinta metszet (Kolc

Jankó János (Johann) (1833—1896).

233. A CSÁRDÁS (Der Csárdás). Jele
Fa (Holz). 27×42 cm.

Jankó János (1833—1896).

234. BUSULÓ BETYÁR (Statarium).
Vászon (Leinwand). 36×39 cm.

Jankó János (1833—1896).

235. A BOTANIKUS (Der Botaniker).
Tollrajz (Federzeichnung). 25×23

Jávor Pál (1880—1923).

236. A DIVÁNYON (Auf dem Sofa).
Karton. 40×50 cm.

Jones, S. F. E., XVIII—XIX. sz. (Jh.

237. AZ ELEPHANT & CARTH HÁ
Szinezett mezzotinto metszet (Ko

Jongkind, Jean Berthold (1819—1891).

Gróh István

Építési elemek népies művészetünkben. Irta Gróh István. Rajzoktatás I. évf. 5. sz.

(Művészet 1907, 280. l.)

BITTERER JÁNOS: István főherceg Vácra érkezése 1847. okt. 14.-én. — Tragor: Vác müemlékei és művészei. 1930. 88. l. —

BLASCHNEK Sámuel Benjamin térképrajzoló és földmérő Pesten a 19. század elején. Lithografált térképének és tervrajzának leirását ld. a Pest—Budát ábrázoló kőrajzok jegyzékében; életrajzát Sz-Szi. Lex.-ban. —

BLUMBERG LAJOS illusztrátor és kőrajzoló. Pesten működött 1860—72. között. — Bibl.: Sz-Szi. Lex. 215. l. —

BORSOS JÓZSEF rajzai után készült litografiák: 1. Psyche ajándéka. Ismertető Ujsághoz félévi kedveskedésül. 68×50 cm. Nyomt. Schmid János Pesten. 1837. (Egyetlen ismert példányát Dr. Schoen A. a Főv. Képtárnak ajándékozta.). 2. Az első magyar országgyülés megnyitása a képviselők házában, Pesen 1848-ik évi julius 5-én. Tervezte Borsos József, kőre rajzolta Bettenkoffer Károly. Folio. — 3. Mohácsi ütközet. II. Lajos halála. 58.5×41.5 cm. Nyomt. Schmid János. — 4. Teleki Sándor gróf, mint gyertyagyári munkás Jersey szigetén. 1845. 5. Teleki Sándor gróf, mint vándorló legény. 1845. — 6. Teleki Sándor gróf. — Bibliográfia: Főv. Muz. Lt. 14805. — Kopp Jenő: Borsos József, Pécs, 1931. 17, 30, 32, 33, 54, 55. l. — SzM. Gr. Cszt. XLIX. kiáll. Kat. 17. sz. — Sz-Szi. Lex: —

BÖSS J. bécsi rajzoló [illegible] Magyar tárgyú rajzai után készült szines litografiák. Kátegyházi oláhok. Kőre met[illegible]

[illegible]re metsz. Wolf L. —

[illegible]lf L. — Csabai tótok. Kőre

[illegible]ok. Kőre metsz. Wolf L.

[illegible]ger B. Hohmannal

[illegible] szabályo-

[illegible] M.

— **Április 2-án lesz a pomázi választás.** Pest megye központi választmánya április 2-ára tűzte ki a választást *Almásy* László megárvult kerületében, Pomázon. A jelöltek: *Griger* Miklós, akit a független kisgazdapárt és a kereszténypárt is támogat, dr. *Ember* Sándor, a kormány hivatalos jelöltje, *Vértes* István pártonkívüli legitimista és *Szállasy* Ferenc, aki a nemzeti akaratpárt programjával lépett fel.

— **Hankiss professzor előadása a Sorbonne-on Liszt Ferencről, »a romantikus francia íróról«.** *Párizsból* jelentik: A Sorbonne *Liszt* Ferenc halálának ötvenedik évfordulója alkalmával előadássorozattal adózik a nagy magyar zeneszerző emlékének. Az első előadást dr. *Hankiss* János debreceni egyetemi tanár tartotta, a nagy előadótermet zsúfolásig megtöltő többszáznyi hallgatóság előtt az irodalmi kor dékánjainak és tanárainak jelenlétében. *Hankiss* Liszt teremtő erejének eddig alig ismert megnyilvánulását ismertette: a halhatatlan zeneszerzőt *mint romantikus francia írót* mutatta be. Liszt francia nyelven írt cikkeiből és egyéb munkáiból színes, nagytehetségű író bontakozik ki, aki egyúttal mély filozófus is és tökéletes megtestesülése a francia típusú romantikus embernek. *Lamartine* azt mondotta róla: »*Kár, hogy nem lett író!*« A valóság az, hogy Liszt egyszerre volt zenész, műkritikus, író és szociológus s az írót érdemes felfedezni a francia irodalom számára.

— **Pályázat a devizakorlátozások magánjogának ismertetésére.** A Magyar Jogászegylet »Sichermann Bernát Alap«-ja pályadíjat tűzött ki olyan műre, melynek tárgya *a devizakorlátozások magánjoga*. A mű írógépen írva, a szerző nevét rejtő jeligés levéllel 1936 december 31-ig nyujtandó be a Magyar Jogászegylet ügyvezető titkáránál. A pályázat *titkos*. A legjobb mű 1500 P, a második legjobb mű 500 P pályadíjban részesül. A bírálóbizottságot az Alap kuratóriuma alakítja meg.

— **Újabb őrizetbevételek az abaújkéri gyilkosság ügyében.** *Miskolci* tudósítónk jelenti: *Pekár* András 68 éves abaújkéri gazdát a mult héten halva találták lakásában. Elhúnytát szomszédai fedezték fel, akiket Pekár András 40 éves felesége kért fel: »nézzenek be az ablakon, míg ő Abaújszántón van, nem kell-e valami beteg urának«? A szomszédok, Tóth Gáspárék többször be is néztek Pekárék ablakán és az öreg gazdát mozdulatlanul találták. Gyanúsnak tűnt fel a dolog, benyitottak a lakásba, ahol látták, hogy Pekár András halott. Közben megjött az asszony, a 40 éves menyecske zokogva fogadta férje halálhírét. A következő percek megdöbbentő fordulatot hoztak: Tóth Gáspár a halott gazda borotválása közben kékeslila huroksávot talált Pekár András nyakán. Elhívták a körorvost, aki megállapította, hogy Pekár Andrást zsineggel megfojtották. Megindult a nyomozás, a gyanú az asszonyra terelődött, aki tagadott. Végül azonban beismerő vallomást tett: ő fojtotta meg zsineggel férjét, aki dulakodás közben kérlelte az asszonyt: *ne ölj meg, hiszen tied lesz az vagyon.* Pekár Andrásnét őrizetbe vette a csendőrség, jelenleg vizsgálati fogoly a miskolci ügyészség fogházában. Vizsgálóbírói kihallgatása során Pekárné azt vallotta, hogy *egy férfiismerőse bujtotta fel a gyilkosságra és egy asszonyismerőse mérget is adott az öreg gazda megölésére.* A mérget bele is keverte ura ételébe, de férje a mérgezett ételtől rosszul lett, hányás gyötörte és a méreg hatástalan maradt. A vallomás alapján kedden *két újabb őrizetbevétel* történt Pekár András gazda meggyilkolása ügyében.

— **13.000-re emelkedett Budapesten a szellemi munkanélküliek száma.** *Laky* Dezső műegyetemi tanár az Országos Nemzeti Klubban »*A szellemi munkanélküliség növekedése Budapesten*« címmel tartott előadást. A fővárosi statisztikai hivatal adatai alapján kimutatta, hogy *1928 óta a szellemi munka piacán a munka nélkül állók száma megkétszereződött* és 13.000-re emelkedett. *Laky* tanár szerint, bár a szellemi munkanélküliség növekedése aggasztó jelenség, egyfelől a közgazdasági helyzet remélhető javulása, másrészt a szellemi pályákra készült egyéneknek a gazdasági élethivatásokba való erőteljesebb bekapcsolódása meg fogja oldani a problémát.

— **A népszövetségi ujságírók panasza.** *Londonból* jelentik: A szerda délutáni tanácsülés megnyitásakor *Bruce* tanácselnök bejelentette, hogy levelet kapott a Népszövetség mellett akreditált ujságírók egyesületétől, amelyben az ujságírók felpanaszolják, hogy *a St. James-palotában csak nagy nehézségek között tudják ellátni a szolgálatot.* Az elnök biztosította az ujságírók egyesületét arról, hogy mindent megtesz, hogy az ujságírók *minél gyorsabban és minél jobban el tudják látni a sajtószolgálatot.*

— **Sírkőavatás.** *Braun* Jenőné szül. Gutlohn Edit sírkőavatása március 22-én délelőtt 10 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben. 38. parcella.

— **Halálozás.** *Wilhellm* Samu nyug. MÁV-főfelügyelő e hónap 18-án Budapesten elhúnyt. Temetése Miskolcon lesz vasárnap. (Minden külön értesítés helyett.)

Özv. *Kapy* Rezsőné, a Ferenc József Tanítók Háza nemrég elhúnyt volt igazgatójának özvegye szerdán 64 éves korában rövid szenvedés után elhúnyt.

Dr. *Csiky* Imre nyug. kir. ítélőtáblabíró, Szabadka utolsó magyar törvényszéki elnöke kedd reggel 62 éves korában meghalt. Temetése csütörtök délután ½4 órakor lesz a kerepesiúti temető halottasházából a református egyház szertartása szerint.

DR. HORVÁTH szanatórium és penzió ABBAZIA

Meleg tengeri fürdők, diéták mérsékelt pausálárak. — Szobarendelés: **BRITANNIA-szállodában,** délelőtt 11 órától 3 óráig. — Telefón: 20-6-46

— **Országos templomi gyüjtés XI. Ince pápa szobrára.** A magyarországi latin és görög szertartású római katolikus püspöki kar szerda reggel kezdte meg *Serédi* Jusztinián hercegprímás elnökletével *szokásos tavaszi tanácskozását* a prímási palotában. A konferencián Csonka-Magyarország csaknem valamennyi egyházfejedelme résztvett. Az értekezlet határozatot hozott, amely szerint *Budavár visszafoglalásának 250. évfordulója alkalmából XI. Ince pápa felállítandó szobrára a püspökök országos templomi gyüjtést rendelnek el.* Az idei katolikus nagygyülést október 3—6. napjaira tűzték ki. Témája: *Krisztus és falu.* A tanácskozások délután 2 óráig tartottak, utána a bíboros hercegprímás *vendégül látta a püspöki kar tagjait.*

— **Pekár Gyula előadása Milánóban.** *Milánóból* jelentik: *Pekár* Gyula volt miniszter, a nemzetközi politikai intézet meghívására előadást tartott Milánóban »*Magyarország, Olaszország és a Népszövetség reformja*« címmel. A nagyszámú és előkelő közönség, amelynek soraiban a hatóságok képviselői is jelen voltak, meleg ünneplésben részesítette az előadót. *(MTI.)*

— **A tótkomlósi petíció tárgyalása.** A közigazgatási bíróság *Torzsay-Biber*-tanácsa szerdán folytatólagos tárgyalást tartott a tótkomlósi petíció ügyében. *Lányi* Márton mandátumát dr. *Dénes* István párthívei támadták meg panasszal. *Dénes* ajánlásainak elutasítása miatt nem vehetett részt a választáson. A bizonyítás befejeződött, a bíróság 285 tanut hallgatott ki. A tanuvallomásokat szerdán *Petrogally* Lajos előadóbíró ismertette, azután a petícionálók képviseletében *Adámkovics* Ágoston, a választás védelmében pedig dr. *Péchy* Jenő beszélt. A tárgyalást csütörtökön folytatják.

— **Amerika pénzügyi nehézségei — a dollármilliárdok tükrében.** *Newyorkból* jelentik: *Roosevelt* elnök szerdán a kongresszushoz küldött üzenetében 1500 millió dollárnyi hitelt kért munkanélküliek támogatására, az 1937 július 1-én kezdődő pénzügyi évre. *A munkanélküliek segítésére fordítandó teljes összeg 3100 millió dollár lesz.* Ugyanekkor jelentette a kincstári hivatal, hogy az Egyesült Államok közadóssága *31.447,000.000 dollár*, amennyi az Egyesült Államok történetében még sohasem volt.

— **Új közjegyző.** Az igazságügyminiszter dr. *Varga* Kálmán debreceni kir. közjegyzőhelyettest Nyírbátorba kir. közjegyzővé nevezte ki.

— **Véget ért a zalaegerszegi építőmunkássztrájk.** *Zalaegerszegről* jelentik: Az építőmunkások sztrájkja *véget ért.* A munások *5 fillér órabéremelést kaptak.*

— **Gróh István halála.** *Gróh* István, az Iparművészeti Iskola nyugalmazott igazgatója 68 éves korában elhúnyt. Az érdemes iparművész tanár mint festő, esztétikus és szépíró is jelentős munkát végzett. Több regénye jelent meg, azonkívül tíz év előtt *ő restaurálta az egyetemi templom freskóit.* Halála művészkörökben általános részvétet keltett. Temetése, amelyen családján kívül tanártársai és az Iparművészeti Iskola növendékei is megjelentek, szerdán délben volt a Kerepesi temetőben.

— **Ma este lesz Anselmo Anselmi budapesti előadása.** Anselmo *Anselmi*, az olasz korporációs minisztérium főigazgatója, aki Budapesten tartózkodik, csütörtök este hat órakor az Olasz Kultúrintézet nagytermében (IV., Eskü út 6.) *nyilvános előadást tart »A korporációk szerepe a jelen gazdasági helyzetben«* címmel.

— **Péntek délután temetik Peregriny rendőrfőtanácsost.** A Herzog-klinikán — mint jelentettük — kedd délután meghalt dr. *Peregriny* Géza rendőrfőtanácsos, akit kedd délelőtt hivatali helyiségében agyvérzés ért. Peregrinyt péntek délután 4 órakor temetik a Kerepesi temetőben rendőri gyászpompával.

— **A Charité Poliklinika elnökválasztó közgyülése.** A *Charité Poliklinika* kedd esti közgyülésén elnökül báró dr. *Radvánszky* Bélát, alelnökül pedig dr. *Körmöczi* Emil egészségügyi főtanácsost választották meg. A közgyülésen megjelentek: dr. Petry Pál ny. államtitkár, dr. Senn Ottó MÁV-elnökigazgató, dr. Bakonyi Kálmán nyug. kúriai bíró, gróf Wenckheim Miklós, Pápay Ferenc prépost és mások.

— **Húsz nemzeti szocialistát tartóztattak le Bécsben.** *Bécsből* jelentik: Bécsben szerdán húsz embert tartóztattak le meg nem engedett nemzeti szocialista tevékenység miatt. *Megbízhatónak látszó értesülés szerint letartóztatták többek között az alsóausztriai tartományi kormány néhány tisztviselőjét is.*

— **Cserkészelőadás az állami gépgyári lakótelepen.** Az »Ezermester« cserkészcsapat szombaton este ½8-kor előadást rendez az állami gépgyári lakótelepen (Golgota u. 9—11). Színre kerül: *Cserkész a vártán*, zenés, énekes cserkészszínjáték. Az előadáson az állami gépgyári zenekar is közreműködik.

= **Kezdődő ütőérelmeszesedésnél** reggel éhgyomorra egy pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz úgy az alhasi pangást, mint az emésztés renyheségét megszünteti.

= **Az apácaszappan** nemcsak tisztítja, hanem táplálja is a bőrt. Az apácaszappan habja behatol a pórusok legrejtettebb részébe is. Krémtartalmával pótolja a mosakodás közben elvesztett zsírt és így még gyakori használata mellett sem lesz a bőr száraz és petyhüdt. Az apácaszappan gátolja meg a bőr korai elhervadását.

= **Mindenki Könighez szalad,**
Megjött a — Márfia kalap!

= **A legtöbb súlyosabb meghűlést láz kíséri.** Aspirintabletták a bőr ereit kitágítják és ezáltal nemcsak bő izzadást, hanem a láz csökkenését is eredményezik. A valódi Aspirin-tabletták ismertető jele a Bayer-kereszt, mely minden tablettán és csomagon látható.

AZ IDŐ *(Tartósan szép idő.)* Hazánkban a szerdára virradó éjjelen a derült időjárás és a hűvösebb északkeleti légáramlás következtében a talajmentén még sok helyen a fagypont alá szállt a hőmérséklet, úgyhogy sok helyen —4, Bánhidán pedig 8 fokot mutatott a hőmérő higanyszála. A derült időjárás egész napon át tartott, így a felmelegedés is az előző naphoz viszonyítva fokozódott, amennyiben az ország nagyrészén 10 foknál magasabbra emelkedett a temperatúra. Az évszakhoz viszonyítva ez még nem túlmeleg idő, az átlagosnál csak 1—2 foknál magasabb. Ugyanígy elég magasak voltak az esti temperatúrák is. Ennek ellenére az éjjeli fagyok, habár gyengülnek, de még tovább tartanak. Egész Közép-Európa és különösen ennek nyugati része hazánk időjárásához hasonló viszonyoknak örvend, egy nagyobb esőfront azonban, amely Nyugat-Európában máris erősebb felmelegedést idéz elő, a La Manche-csatornától az Alpeseken és a Kárpátokon át Oroszország belsejéig húzódik. Ennek kiágazásai tőlünk északra idéznek elő lecsapódásokat. Hazánk beözönlő északkeleti levegő 15.000 méter vastagságú és ennek következtében ez a nagy tömeg valószínűleg még egynéhány napig fogja a Kárpátok medencéjét elárasztani. Ez egy darabig megakasztja az erősebb és gyorsabb felmelegedést. Tekintve, hogy felettünk a levegő alászáll, a száraz oroszországi légáramlattal párosulva továbbra is derült időt biztosít nekünk. A nappali hőmérséklet csütörtökön 1—2 fokkal ismét emelkedik. *Dr. Massány Ernő* m. kir. főmeteorológus.

*

Budapesten pénteken, március 20-án a Nap kél 5 óra 45 perckor, nyugszik 17 óra 56 perckor.

A Meteorológiai Intézet jelenti: Várható időjárás a következő 24 órára: Gyenge északias légáramlás. Kevés felhőzet. Éjjel mérsékelt fagy. A nappali hőmérséklet magasabb lesz.

— **Húszezerpengős sikkasztás a Szent István Bajtársi Szövetségben.** A főkapitányságon letartóztatták *Csiky-Motl* Lajost, a Szent István Bajtársi Szövetség volt címzetes vezérét és *Büdi* Pál volt magántisztviselőt. A két fiatalember a Szent István Bajtársi Szövetség részére küldött adományokból körülbelül *20.000 pengőt elsikkasztott.* Gróf *Széchenyi* József, a bajtársi szövetség vezére tett ismeretlen tettes ellen feljelentést a rendőrségen. A nyomozás megállapította, hogy *Csiky ál-bankszámlát nyittatott* és az adományok egy részét erre a számlára küldette.

— **Négyperces légvédelmi riadó Párizsban — tévedésből.** *Párizsból* jelentik: Párizs *Batignolles* negyedében éjszaka nagy volt a riadalom. *A kerület légivédelmi állomásának riadószirénái kevéssel éjfél előtt megszólaltak.* A kávéházak, mulatóhelyek, mozgóképszínházak *egycsapásra kiürültek* és az uccákat megriadt tömeg lepte el. Hamarosan kiderült, hogy a légivédelmi állomás egyik tisztviselője a villanykapcsolótábla kezelése közben *vigyázatlanságból bekapcsolta a riadószirénákat*, amelyek *négy percig* működtek.

— **Beküldött hírek.** *Csütörtök. Előadások.* A Népművelési Bizottságban dr. *Bognár* Cecil és dr. *Schnell* János tart előadást, Mária u. 10. 5. — A KIE-ben *Makádi* Géza: Mi történt a nagyvilágban. Horánszky u. 26. ½8. — *Böjti előadások:* A kelenföldi evangélikus templomban *Kósa* Pál. 6. — A Turul Várban dr. *Tóbiás* Kornél és dr. *Salló* János tart előadást. Fővámtér 8. 8. — The English-Speaking Circle-ben dr. *Sidó* Zoltán: The autarchy. Arany János u. 16. ½9. — A Gyopárban *Kóbor* Tamás tart előadást. Erzsébet körút 49. 9. — A Magántisztviselők Szövetségében *Székely* Géza: A modern pszichológia útja. Andrássy út 124. 8. — A Deák téri evangélikus iskolák dísztermében *Kovács* Sándor püspök és *Reményik* Sándor ad elő. 6. — Az Americanaban dr. *Moravek* Ernő: A kisebbségi kérdés multja. Bástya u. 11. d. u. — A Kereskedelmi Akadémia volt tanulóinak Szövetségében *Hangel* László: Szögesekkel az osztrák Alpesekben. Alkotmány u. 6. ½10. — A Földrajzi Társaságban *Dobosy* Ferenc és dr. *Takács* József tart előadást. Múzeum körút 6—8. 6. — A Közgazdasági Társaságban *Domány* Gyula: A magyar devizagazdaság. Szemere u. 6. ½7. — A Természettudományi Társulatban *Ballenegger* Róbert és *Iványi* István tart előadást. Esterházy u. 16. 6. — A Történelmi Társulatban dr. *Balla* Antal: A háborús felelősség kérdésének mai állása. Tud. Akadémia. 5. — Az Elektrotechnikai Egyesületben *Boros* Pál: Villamosgépek meghibásodása, javítása és alakítása. Honvéd u. 22. 6. — A Hunyadvármegyei Honismertető Előadássorozatban *Benkő* András: Hunyad vármegye kincsei és értékei. Rákóczi út 15. 7. — A Békeegyesület és Népszövetségi Társaságban dr. *Auer* Pál: Olaszország—Németország—Népszövetség. Kertész u. 36. ½7. — A Virágkedvelők Egyesületében *Behyna* Miklós: Az Aquarium. Esterházy u. 4. ½5. — A MIEFHOE-ban *Fekete* László: A mai magyar író. Királyi Pál u. 9. ¾8. — A pesti izr. hitközség szabadegyetemén dr. *Takács* Pál és dr. *Grosinger* M. Pál tart előadást. Wesselényi u. 7. 7. — *Különféle.* A *Soli Deo Gloria Szövetség* jótékonycélú teaestje. Kálvin tér 8. — A *Népművelési Bizottság* tanulmányi kirándulása: Lorántffy Zsuzsanna Egyesület székháza. Gyülekezés 11-ig a Váci és Havas u. sarkán.

Kobona

Hölgyek gyakran szenvednek a fáradtság tüneteiben, migrainben és idegesgyengeségben. Ilyenkor Kobona segít. Az ember friss és jókedvű lesz, mintha újjászületne

Kapható P 1.40 és 2.40

LÓSPORT

Csütörtöki ügetőversenyek

A márciusi ügetőversenyek hatodik napjának részletes programja:

Hatodik nap. Csütörtök, március 19.

I. Csillag-díj. 1080 P. 4 éves és idősebb nemzetközi lovaknak. Táv. 2100 m.

Zwillinger	1 Jonny 4é Hermina-istálló	2100
Siró	2 Tigris 6é dr. Siró Gy.	2100
Raymer	3 Liane 6é Pusztaselypi ménes	2100
Fityó	4 Krista 7é Zagyvagyöngye m.	2100
Simkó	5 Lord of Pamuk 5é Pamuki ménes	2120
Jónás	6 Felix 8é Tódor G.	2120

Tip: Lord of Pamuk—Krista—Jonny.

II. Nyeretlen háromévesek versenye. 810 P. 3 éves lovaknak. Táv. 1600 m.

Wiesner	1 Bokros Székelyi ménes	1600
Vorst	2 Éva Gyarmati ménes	1600
Zwillinger	3 Marina Hermina-istálló	1620
Stenitz	4 Csongor Nagybánhegyesi ménes	1620
Raymer	5 Etelka Pusztaselypi ménes	1620
Feiser	6 Vakarcs Rotfischer N.	1640

Tip: Etelka—Vakarcs—Marina.

III. Mechanikus-hendikep. 810 P. 4—7 éves lovaknak, melyeknek rekordja nem jobb, mint 1.29. Legkisebb táv. 2100 m.

Maszár F.	1 Első fia 5é Deák S.	2100
Raymer	2 Liberty Hanover 4é Pusztaber. m.	2100
Vorst	3 Röpke 7é Tamás-istálló	2100
Feiser	4 Kuruc 7é Amerikai istálló	2100
Siró	5 Arditti 7é dr. Siró Gy.	2100
Zwillinger	6 Lilla 7é Lőrinci ménes	2100
Wiesner	7 Vadorzó 6é Sináli M.	2140
Maszár I.	8 Szeszélyes 6é Huszár L.	2140
Steinitz	9 Oszalélek 7é Dóra P.	2160
Tomann	10 Varázsló 6é Anna-istálló	2180
*Marschall	11 Orsolya 5é Mariska-istálló	2200
*Marek	12 Challmar 6é Verő E.	2200
*Kovács J.	13 Primás 7é Fehér L.	2220
*Kovács II	14 Ördögleánya 6é Horváthy Fivérek	2220

Tip: Liberty Hanover—Kuruc—Szeszélyes.

IV. Nemzetközi verseny. 1080 P. 4 éves és idősebb nemzetközi lovaknak. Táv. 2100 m.

Dózsa	1 Udine 9é Zehi-istálló	2100
Siró	2 Csákány 5é dr. Siró Gy.	2100
Maszár I.	3 Torkos 8é Birtás Gy.	2120
Fityó	4 Győző 8é Baranyai I. és Fia	2120
Raymer	5 Marokko 9é Holián-istálló	2120
Jónás	6 Opál 7é Palatinus-istálló	2120
Zwillinger	7 Pallós 7é Hermina-istálló	2140
Feiser	8 Romeo 7é Glaser J.	2160
Kovács II	9 Erich U. 9é Hungária-istálló	2160

Tip: Torkos—Csákány—Erich U.

V. Hendikep. 945 P. 4 éves és idősebb nemzetközi lovaknak. Legkisebb táv. 2100 m.

Hauser	1 Rikkants 8é Molnár I.	2100
Toplichar	2 Favorite 10é Brünn-Mayerhofi ist.	2100
Kovács J.	3 Vág 7é Tahi istálló	2100
?	4 Leopard 9é Tóth R.	2100
Raymer	5 Gavallér 7é Pusztaselypi ménes	2100
Jónás	6 Gloria 7é Baranyai I. és Fia	2100
Kovács F.	7 Upupa Epops 8é Sashegyi istálló	2100
Maszár I.	8 Sámson 10é Broadway-istálló	2100
Balk	9 Eladó 7é Balk-örökösök	2120
Vorst	10 Ragyogó 7é Szirmay T.	2120
Marschall	11 Tenore lánya 6é Szirmay T.	2120
Simkó	12 Minor 6é Sajólenkei ménes	2140
Zwillinger	13 Ica 7é Székely I.	2140
Feiser	14 Oda 7é Alexander-istálló	2140
Kovács II	15 Ilona 5é Gyarmati ménes	2180

Tip: Favorite—Szirmay-istálló—Vág.

VI. Üllői díj. 810 P. 4—7 éves lovaknak. Táv 2200 m.

	1 Get-on 4é Pusztaselypi ménes	2200
Kovács F.	2 Galagonya 4é Sashegyi istálló	2200
Kovács II	3 Triumpf 4é Stauffer E.	2200
Földi	4 Bandika 4é Földi E.	2220
Mann	5 Nagybánhegyes 7é Zapádi O.	2220
Jónás	6 Látrány 5é Szemző L.	2240

Tip: Triumpf—Bandika—Galagonya.

VII. Sió-díj. 810 P. 4—7 éves lovaknak. Táv. 2100 m.

Balk	1 Marlene B. 5é Balk-örökösök	2100
Wiesner	2 Mámor 7é Dadányi S.	2120
Raymer	3 Ják 4é Holián-istálló	2120
Hauser	4 Mátka 4é Weisz L.	2120
Zwillinger	5 Zivatar 5é Hermina-istálló	2120
Vorst	6 Lenke 6é Szirmay T.	2120
*Fityó	7 Hanna the Great 6é Tibolddar. m.	2140
Kovács J.	8 Ágnes 5é Márkus G.	2140
Földi	9 Séma 4é Földi E.	2140
Feiser	10 Elvira 5é dr. Szakách E.	2160

Tip: Ják—Séma—Elvira.

VIII. Kelenföldi díj. 675 P. 4—7 éves lovaknak. Táv. 2100 m.

Fityó	1 Elsőm 4é Baranyai I. és Fia	2100
*Steinitz	2 Menthamol 4é Csillag G.	2100
Benkő	3 Imréd II 4é Rosemarie-istálló	2120
Feiser	4 Tamara 4é Nagy V.	2120
Jónás J.	5 Uganda 4é Palatinus-istálló	2120
Jónás	6 Contra 6é Klein Gy.	2120
Simkó	7 Fűr 4é D. M.-istálló	2140
Tomann	8 Bicskás 4é Anna-istálló	2140
Maszár I.	9 Leo 4é Andresz A.	2140
*Marschall	10 Apacs 7é Biró I.	2180

Tip: Leo—Contra—Bicskás.

Versenyek kezdete: délután fél 3 órakor.

SZÍNHÁZ

(*) Radnai-emlékünnep. Szerda délután a Zeneművészeti Főiskola növendékei a Főiskola nagytermében *Radnai*-emlékünnepet rendeztek. Operaházunk elhúnyt igazgatója, a magyar muzsika tragikus sorsú, ihletett költője zenei övrjének legszebb darabjait vitte az emlékünnep rendezősége a Főiskola művésznövendékeinek tolmácsolásában a nyilvánosság elé. Újra hallottuk Radnai Miklós megkapó formájú Divertimentójának finoman intím hangjait, költőien kifejező zongorahármasát, s hallottuk szebbnél szebb, művészien egyszerű dalait, mik jelentős rangsort képviselnek a magyar zenei líra sorában. A közönség, az emlékünnep előkelő közönsége mindvégig őszinte érdeklődéssel hallgatta Radnai műveinek stílusos, meggyőző előadását. *Kv.*

(*) Magda Tagliafero és Daniele Amfitheatrof Budapesten. Magda *Tagliafero*, a világhírű francia zongoraművésznő és Daniele *Amfitheatrof*, a torinoi rádió igazgatója, egyik legnevesebb olasz karmester szerdán délután Budapestre érkeztek. Beszéltünk velük. Magda *Tagliafero* a következőket mondotta:

— *Brazíliában, Petropolisban* születtem. Szüleim *olaszok* voltak. Zenei tanulmányaimat *Párizsban, Cortotnál* végeztem és állandóan Párizsban lakom. Francia emberhez mentem feleségül és ezelőtt néhány hónappal *Lebrun* elnök kitüntetett *a francia becsületrend lovagkeresztjével*. Úgyszólván az egész világon hangversenyeztem már, turnéztam *Észak- és Dél-Amerikában, Thibaudval* szonátáztam *Oroszországban* és csak természetes, hogy Párizson kívül sokszor játszottam *Londonban, Berlinben, Rómában, Milánóban*, a salzburgi ünnepi játékokon és minden jelentősebb európai városban. Budapesten néhány évvel ezelőtt egy zenekari est keretében léptem fel, s most március 20-án a *Szimfonikus Zenekarral, Amfitheatrof* vezénylete alatt két versenyművet adok elő, másnap, 21-én pedig a *Zeneakadémiában* szólóműveket játszom.

Daniele *Amfitheatrof* mondotta:

— Oroszországban, *Szentpétervárott* születtem. A forradalom kitörésekor elmenekültem Oroszországból és kalandos utakon, a skandináv államokon és Berlinen keresztül *Olaszországba* jutottam, Olaszországban végigéltem a fasizmus minden küzdelmét. Magam is lelkes híve vagyok Mussolininak, akinek gárdájában szolgáltam a *Marcia su Roma* idején. *Elég súlyosan meg is sebesültem.* Néhány évvel ezelőtt a torinói rádió igazgatója lettem s ma már az olasz rádió, a híres *EIAR* központi zenei tanácsának is tagja vagyok. Mint dirigens és komponista egész Olaszországban működtem és sokszor vendégszerepeltem külföldön. Budapesten nem most vagyok először. Az elmúlt év novemberében vezényeltem az itteni szimfonikusokat. Pénteken ugyancsak a szimfonikusokat fogom vezényelni a Vigadóban, amely alkalommal többek között mint *komponista* is be fogok mutatkozni.

(*) A szolnoki művésztelep kiállításának kultúrestje a Nemzeti Szalónban. A Nemzeti Szalón Művészeti Egyesület pénteken délután 7 órai kezdettel rendezi *IV. kultúrestjét a szolnoki művésztelep reprezentatív kiállításával kapcsolatban.* Az estét M. *Hír* Sári zongoraművésznő zongoraszámai, dr. *Molnár* Imre zenei művészeti főiskolai tanár énekszámai és *Zádor* István festőművész felolvasása teszi változatossá. Meghívó vagy tagsági jegy belépésre jogosít.

(*) Paul Graetz Hollywoodban. Paul *Graetz* egyike volt a legjelesebb német komikusoknak Berlinben, ahol legnagyobb sikereit *Reinhardt* színházaiban aratta. Paul Graetznek legkiválóbb alakítása a *Potasch és Perlmutter* című darabban volt, amely darab két szezónon keresztül úgyszólván állandó műsordarabja maradt Reinhardt színházának. Paul *Graetz* most, mint *filmszínész*, Hollywoodba szerződött. A *Warner*-filmgyár szerződtette egy esztendőre. Első fellépése filmen áprilisban lesz.

(*) Lauri Volpi és Németh Mária csütörtökön érkezik Budapestre. Lauri *Volpi* és *Németh* Mária csütörtökön délelőtt érkeznek Bécsből Budapestre. Március 21-én, szombaton a *Toscában* és 24-én a *Trubadurban* lépnek fel együtt a Városi Színházban.

(*) Szatmári Tibor zongoraestje. Este a Vigadó nagytermében *Szatmári* Tibor, kiváló zongoraművészünk rendezte zongora- és kamaraestjét a nagyszerű gordonkás, *Földesy* Arnold közreműködésével. Szatmári Tibor eleven romantikus kedélye, előadásának elmélyülő karaktere plasztikusan érvényesült *Schumann* Kinderszenen című zongoraillusztrációiban; ugyanezzel a művészi intenzivitással szólaltatta meg *Beethoven* A-dur szonátáját, valamint *Kodály* zongora-gordonkaszonátáját, a két szonáta előadásánál zavartalanul élvezhettük ismét Földesy gordonkahangjának meleg tónusát, egészséges, meggyőző muzsikáló kedvét. A közönség őszinte lelkesedéssel, sok-sok tapsal hálálta meg a két kiváló magyar muzsikus kivételes szépségű, nemes harmóniájú zongora-kamaraestjét. *Kv.*

(*) Légy jó mindhalálig. *Móricz* Zsigmond rendkívüli sikert aratott színműve, a *Légy jó mindhalálig* életrekelt a filmen is. A színdarab megmozgatta az emberek szívét, könnyeket vert a szemekbe és nagyon hosszú időn át egyik legragyogóbb és legértékesebb gyöngyszeme volt a *Nemzeti Színház* műsorának. A 14 éves *Nyilas* Misi, *második B.* osztályú tanuló szerepét a Nemzeti Színházban *Vaszary* Piroska játszotta, a filmen ez a szerep *Az Úr katonáiban* feltűnt nagytehetségű kis színészre, *Dévényi* Lacira jutott, aki meglepő ügyességgel, otthonossággal mozog a film vásznán is és játékában vannak részletek, amelyek drámai erejűek s teljes erővel megfogják a közönség legmagasabbra fokozott érdeklődését is. Egész bizonyos, hogy *Móricz* Zsigmond finom és nagyon hatásos darabjának hosszú élete lesz a filmen is és ennek a hosszú életnek egyik igérete *Dévényi* Laci szereplése. *Székely* István rendezte a filmet. Rendezői munkája hűen alkalmazkodik a nagy magyar író elgondolásaihoz és legigazabb erőssége abban van, hogy bevált, de ugyanolyan mértékben meg is unt rendezői trükkökkel egy pillanatig sem igyekszik a zseniálisan megírt témának fölébekerekedni. *Székely* István szinte félő tisztelettel ragaszkodik *Móricz* darabjának szószerinti értelmezéséhez, alakjainak a filméletbe való tökéletes átmentéséhez, s hangulatainak, hatásainak maradék nélkül való visszaadásához. A debreceni kollégium életének derűje, kedvessége, a Nyilas Misi drámájának izgalmas forrósága szövi át értékes szálakkal a film minden egyes mozzanatát, s mindezen felül *Székely* István azzal is nagyban emeli a film értékét, hogy többi szereplőit is kifogástalan módon mozgatja és beszélteti. A film egyik legjobb szereplője: *Gombaszögi* Ella, aki ezúttal majdnem *kimondottan drámai szerepet* játszik. Megrendítő ez a fiatal művészasszony azokban a jelenetekben, amelyek visszafojtott sikolyok és vad erővel felszakadó szavak mögött a pusztulás felé sodródó úricsalád sorsát vetítik a közönség elé. *Csortos* Gyula egy megvakult öregúr szerepében döbbenetesen igaz. Maszkja amerikai mértékkel mérve is tökéletes. *Rózsahegyi* Kálmán a jószívű, emberi gondolkodású tanár szerepében felejthetetlenül finom és hatásos. *Kiss* Ferenc az iskolaigazgató szerepét játssza a lehető legjobban. *Ráday* Imre ezúttal kifogástalan. Nagyon jók: *Makláry* Zoltán, *Tolnay* Klári, *Dénes* György, *Vízváry* Mariska, *Simonyi* Mária és *Dezsőffy* László. *Gyöngy* Pál zenéje finom és hangulatos. *Elben* István felvételei nagyon jók. A film a kedd éjszakai és szerda délutáni bemutatón nagyon tetszett a közönségnek. *(F. I.)*

(*) A Liliomfi felújítása a Nemzeti Színházban. A *Nemzeti Színház* a jövő héten, pénteken újítja fel *Szigligeti* Edének *Liliomfi* című vígjátékát. A vígjáték teljesen új rendezésben, kibővített kísérőzenével kerül a közönség elé. *Liliomfi* szerepét *Uray* Tivadar. *Szellemfi* szerepét az immár teljesen felgyógyult *Csortos* Gyula, *Szilvay* professzor szerepét *Gózon* Gyula, *Erzsikét Somogyi* Erzsi, *Kamillát Vaszary* Piri és *Mariskát Olthy* Magda játssza. Az előadást *Vaszary* János rendezi. A jövő hét csütörtökön délelőtt *nyilvános főpróba* lesz a Liliomfiból.

A hit és a szeretet filmje!

Ne sirj édesanyám!

Holnap!

SZÍNHÁZAK

	Operaház (3. ½8)	Nemzeti (½4 ½8)	Vig (½4. 8)	Magyar (½4. 8)	Belvárosi (½5. 8)	Városi (4. 8)	Tamara (½4. 9)	Pesti Szín. (4. 8)
Csütört.	Rip van Winkle 8–21	Aristot Katica N. bérlet	Az én leányom nem olyan M-8	Házassá-	Urilány 8 /,	—	Mese a Grand Hotelben	Macko
Péntek	Rozsalovag C—2.	Bank Ban A. bérlet	Macko K–8.	A néma levente Először	Szent Johanna 8	—	Mese Grand Hotelben	Erettsén
Szombat	Az onzo orias Ba'azzók játékd.	Ifj. Horváth Pál	Az én leányom nem olyan	A néma levente	Szent Johanna (8)	Tosca ½8	Mese a Grand Hotelben	Mackó
Vasárn. d. u.	Hegyek alján	Naprafordo	Az en leanyom nem olyan	Házassá-	Urilany	Ordoglovas	Budapest—Wien	Erettsén
Vasárn. este	ánk Ban	Ifj. Horváth Pal	Az én leányom nem olyan	A néma levente	Szent Johanna (8)	Ordöglovas	Mese a Grand Hotelben	Macko
	Andrássy-úti (4 8)	Terézkörúti (½5 9)	Király (½5. 8)	Bethlentéri	Erzsébetv. ½6. ½9	Józsefv. (½6 ½9)	Komédia ½5. 9)	Kisfaludy ½6
Minden este / Vasárn. délután	Méltóságos asszony	Pesti körhinta	—	—	Piros bugyelláris	Névtelen asszony	Nőragadás oh!	Kék postakocsi

Gyöngyösi István

Az ochtinai ev. templom falképeiről (Gömör vm.) a MOB vezére által küldött másolatai 1901.

Gyerekfalrépek

497. k.

negyzögletes háttere. Fejás dad medaillon-
on. Nyakkendője fekete, ingének mellforda
ja egyenes. A nyakába vetett szalagon
korja, melynek keresztje mellén is látha-
a fürészes pálma karolja át. A talap-
. Feliratai a talapzaton négy sorban:
nçois... Xavier - Joseph - Jean
inceslas,... Frere De L' Empereur,
e le... 8 Decembre 1756.
l'Ordre... Teuton rique en 1769."

ailles par son... très humble et fidel
R."
ernie"
"
Oligny Lancier du Roi, Cour du
Thuileries.

Groh István

másolatok a gó-
gánvárallyai temp-
plom falmaradvá-
nyairól

MOB rajzai

l. Gerecze falkerek

505, 506 k.

gom verweist auch der steinerne Löw
dischen Typus des graner Portallöw
ralen Reliefs an der Außenseite der
schulen von Ják und Somogyvár in
busten Figuren der Heiligen Peter
Vorfahren der reichsten Schöpfungen
und der Apostel vom Hauptportal d
von Gyulafehérvár ist demnach ein
demnach eine rege Wirkung und W
und dem Schaffen in den übrigen
strömungen und Darstellungstypen
Weitere Beispiele hiefür bieten aus d
im Komitate Beszterce-Naszód, we
Esztergom erinnert, weiterhin die in
zweitürmigen romanischen Kirche
Zwillingsschöpfung von Lébény ers

Die Kathedrale von Gyulafe
Kunstdenkmäler, sondern auch ein
Begräbnißstätte der Fürsten, der Hu
des Ladislaus, der Königin Isabella
liche Pantheon Siebenbürgens. Was
die bewegte Schlachtenszenen dars
besiegers und Reichsverwesers Joha
in denen wir in der abgerundeten
lichen Gruppierung die besonder
vermögen. Es wurden gelegentlich
stellung des Verstorbenen in der
habe, oder den siebenbürgischen
darstelle. Aber auch im letzteren F
lichen Reliefs als ein diesen gleich

Groh István

a Rárdi (Hont vm)
rk. templom fal-
képeinek másola-
tai. 1900.

MOB rajztár

l. Gerecsefalképek

504. l.

Gróh István

a Krasznai ev. templom
(Gömör vm.) falképei-
nek a MOBizal levő
másolata 1901.

l. Gerecsefalképek
497. l.

n.

alra. Balról elválasztott haja rövid.
akkendője csokorra van kötve, fehér
hajtott (galléria) kabátjának hajtókája széles.
rban:
chiduc d'Autriche
1830. ✝ le 16. Mars 1839."
ykum."

papiroson, nagysága az alaknak 17.3 C/m.

14.

Gyök István

magyar stílusu
rajzminták.
Bp. 1904. 2-r.
tokban, 80 min-
lappal.

Igen tisztelt Doktor úr! Nagyon
kérem e sorok átadójának a Telepy K
oly képet a 10 pengő ellenében átadn
ziveskedjék. Őszinte tisztelettel

Budapest. 1931 július 11én

özv. Hajdú Józsefné
Ferenckörút 30

Kitüntetések

Ezüst érem a torinoi nemzetközi
iparművészeti kiállitáson:
- G r ó h István -

M Ű V É S Z E T
I.évf. 1902.
354.
"A turini nemzetközi ..."

gróh István iparművén

Magyar Iparművészet, 1901

Y. tz. 191.0.
Hivatalos tudósítások.

Gróh István festő

Magyar Müvészet 1925.162-164.o.
/Sz.O.dr./:A Müemlékek Országos Bizottsága.

A szerkesztőség: A pesti Szt. Miklós segédhaszn. utcai építkezése.

Tér és Forma. IV. é. f. 1931. 335-342 l. 1 kép.

Groh István

dísz-"festő" munka az
alábbi épületen

Gudaky Béltalan: Az
Országos Magyar Kir. Zene-
akadémia új épülete.
Vasárnapi Ujság
1907. 370. l.

U. 1625

. Mit 24 Bildern.
/P. 4.5o/ P 1.9o

EI. Mit 372 Abbil-

d.spanischen Malerei! /P.54.-/ P 14.4o

IER ZEIT. Quartband
b. Geb. /.27.-/ P 8.8o

135 Abb.auf Tafeln.
ag. /P.17.3o/ P 8.2o

unstblätter in einer
/P.28.8o/ P 9.2o

in farbigen Licht-
rtband,446 Seiten.
tur.Hervorragender
Die Originaltreue +
enen Kunstgenuss.1929. +
/P.109.5o/ P 26.4o+

älden erster Meister.
. Leinen /P.17.3o/ P 4.6o

amentik. Mit 197 Abb.
/P.16.-/ P 4.2o

e der neuesten europäi-
seitigen Reproduktionen.
hlichkeit. /P.15.-/ P 5.4o

Auskunftsbuch für Samm-
t.Mit 84 ganzseitigen,

működését. Az intézetben [illegible]

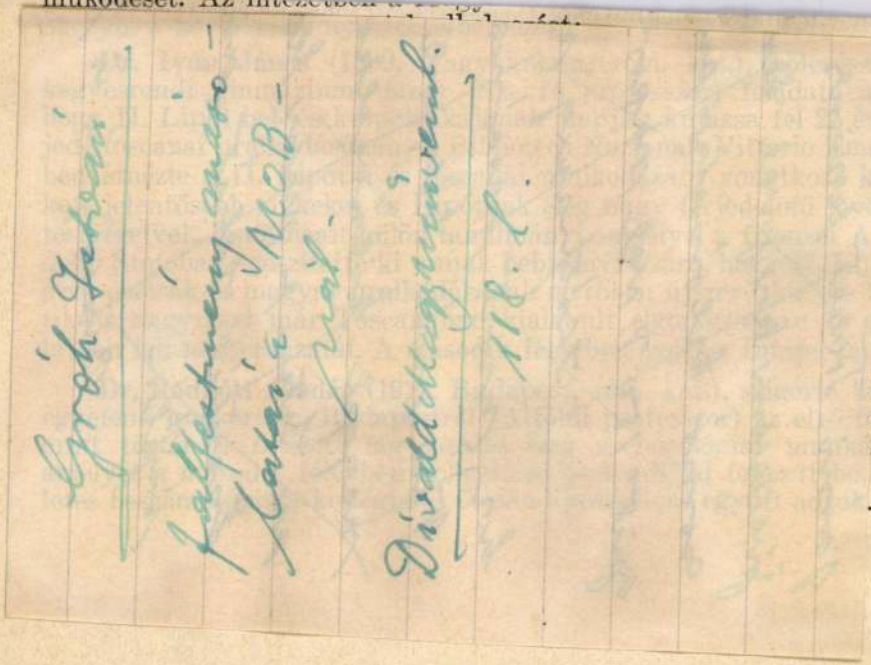

oktor,
volt,
e ter-
nuele-
nyve-
ezését
chivio
ót két-
elpoli-
yakor-
ja.

olcsész,
élyben
sságát,
(Rész-
.)

von Ungarn und Siebenbürgen, Ungarische Gedenkbücher, stb. anyagcsoportokban. A nádor-erdélyi társaság megjelenését és működését (1694—1699) külön tanulmány tárgyává tette.

Három hónapnál rövidebb időt töltöttek az intézetben a következő **változó belső tagok:** *Dr. Csóka Lajos* pannonhalmi bencés főiskolai tanár Kollár Ádám és Mária Terézia iskolareformja című tanulmányához gyüjtött anyagot. — *Dr. Fischer Endre* római ösztöndíjas a tanévet megelőző nyáron a római történelemre vonatkozó újabb irodalmat tanulmányozta a bécsi könyvtárakban. — *Hajós Erzsébet* március közepétől egy hónapig mint változó belső tag, majd július végéig mint vendég a modern magyar és osztrák festőművészekkel foglalkozott. — *Dr. Haraszti Emil* egyetemi magántanár a Rákóczi-induló szerzőségének kérdésével kapcsolatos zenetörténeti kutatásokat végzett. — *Dr. Komoróczy György* „A Lengyelország felé irányuló magyar borkivitel története 1772-ig" címen készülő nagyobb munkájához gyüjtött anyagot. — *Dr. Kosáry Domokos* a Görgey-kérdés történetével kapcsolatban gyüjtött anyagot a bécsi állami és hadilevéltárban. — *Kulcsár Erzsébet Zsuzsánna* bölcsészettanhallgató a magyarországi német

Thorma Jenő

~~Gyrök István~~

az alábbi templom freskóinak restaurálásait pontosan tanulmányozta Thorma Jenő és id. és ifj. Ádámi Gyula festőművészek segítségével

Építő Ipar 1927. febr. 15. (A budapesti egyetemi templom.)

— Építőművészet.

Graf:

ájus 23-án.

. május 18-án.] a feszületről ~~szent~~ testen ~~szent~~ levétel és ~~szent~~ testen ~~szent~~ sírba tétel

sztról.

~~a szent~~ tetemet ~~a földi~~ [illegible], mialatt a térdelő Magdolna Jé- a Megváltó felé közeledik és a rárol jön . A földön jobbról a tál- a feliraton szivacsot látunk. Feli-

E CROIX;

JLPSIT;
, Editeur, 66 rue de la Victoire.
Chardon aine & Azé és
RT et Co. 25, Berners St. Oxf. St.
cm.
égi 12. ~~[illegible]~~ — Gönczöl Benedek a szent Szóma az Orth. Képsárban 1898. május 18-án.

Gyrók István

vrsd

Szabó Borsodarpokkenyv

22. l 36. l.

44. l.

45. l.

1903. január 27.

A békéscsabai múzeumhoz: az 1900-1901. évi vegyes felhasználásáról közölt jelentés-annak tudomásul vétele mellett, hogy a vegyes csak az utalványozott célokra használható fel, jóváhagyja. Az 1902. évi felhasználási terveket - a Kereskedelmi Iparkamara [illegible] - jóváhagyólag tudomásul veszi. A felhasználásról közölt jelentés március 15-ig beküldendő be (525/1902.)

Gróh István

Úrod

a

Magyarság

1927. jun. 29.

(Őtte elkésült az Egyetemi-templom kriptájában a nemzeti Pantheon.)

Szlás bronzkaiqy IX. 87.

Gróh István

d. Levéltár

215. h. (többször)
248 h. 249, 250. h.
257, 252, 253, 254,
255, 268, 292, 307, 309,
322 (többször) 339,
348, 364, 365,
418, 419, 435. h.

FENYVES

Groh István
festő (Lamár)

Fővárosi Lapok 18kt. máj. 17., 1868. old.
(Műmíves ker. Régi templomi falfestésről.)

Kalmár

László Fülöp, a nagy állami aranyérem nyertese, egyike a fiatalabb nemzedék legkiválóbb arcképfestőinek, aki az utóbbi években külföldön is sok dicsőséget szerzett a magyar névnek. László 1869-ben született, tehát most csak 31-ik évében van. Tanulmányait az orsz. mintarajziskolában kezdte meg, ahol *Székely* Bertalan és *Lotz* Károly tanítványa volt. Azután Münchenben *Lietzenmayer* Sándornál két évig, majd Párisban *Lefébre* és Benjamin *Constant* tanároknál egy évig tanult. Első önálló műve „Az első mosás“ 1890-ben a régi műcsarnokban volt kiállítva. Iskolai kitüntetésein kívül a zágrábi kiállításon díszokmányt, a Műcsarnok 1891 évi tárlatán a Műbarátok ösztöndíját, az 1896 évi Ezredéves Országos kiállításon milléniumi aranyérmet, 1897-ben kis állami aranyérmet kapott, 1899-ben pedig a párisi Szalon zsürije II-od osztályu arany-éremmel tüntette ki őt Hohenlohe herceg német birodalmi kancellárt ábrázoló arcképéért, mely mostani Téli kiállításunknak egyik kiváló érdekessége. László az utóbbi időben a németországi és angliai előkelő köröknek is kedvelt és keresett arcképfestője lett, amiről tanuskodnak társulatunk tárlatain kiállított arcképciklusai. 1898-ban Berlinben kiválóbb műveiből külön kiállítást rendezett, amelynek igen szép sikere volt. Azóta lefestette Ő Felségét, a királyt természet után és Erzsébet királynét a Szépművészeti Múzeum számára. Előbbi képe mostani tárlatunkon látható. Bár Budapesten is pompásan berendezett műterme van, csaknem állandóan a külföldön tartózkodik, hol valósággal elhalmozzák őt megrendelésekkel. Egy nemrég szárnyra kelt hír szerint a római pápát is festeni fogja természet után.

*

A ki nem adott aranyérem ügyében a következő sorok közlésére kértek föl bennünket:

„Meglepetéssel olvastam a mai lapokban a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak az állami aranyérmek ügyében hozott döntését, amelyből azt látom, hogy a miniszter az egyik aranyérmet nem tartotta kiadhatónak. Alólírott, mint az aranyérmek juryjének egyik tagja, ebből az ötletből kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a jurynek a miniszterhez intézett fölterjesztése ezt az elhatározását semmiképpen sem indokolja. A jury ugyanis nem egy, hanem *öt* művészt is méltónak tartott az aranyéremmel való kitüntetésre s éppen ez a — hogy úgymondjam — embarras de richesse — volt az oka a szavazatok megoszlásának. Így a jelöltek egyike sem tudta a szabály által megkivánt kétharmad többséget elnyerni. Szóval, szerény nézetem és a jury ülésének lefolyása szerint a második aranyérmet is föltétlenül ki kellett volna adnia a miniszternek.

Budapest, 1900. január 24.

Tornay Gyula.

Modern stílus és magyar stílus.*)

A legutolsó korszerü, tehát a maga idejében modern stílus a rokokó volt. Fantasztikus, játszi, minden nyugalomtól és egyszerüségtől irtózó fölfogás szülte. Annál józanabb stílus kellett, hogy kövesse.

Az egymást követő stílusoknál, mintha az organikus élet törvényét látnánk érvényesülni. Minél kikapósabbak, minél inkább mértéket nem ismerők az elődök, annál nyugodtabbak, szegényebbek vérben a fiúk. És megfordítva józan tanulmányozás felé hajló kort, heves művészi kitörés követ. Az előbbi százévvel ezelőtt ment végbe, az utóbbira példa legújabb művészi irányunk.

A XIX. századra éppenséggel nem mondhatjuk, hogy sok művészi invencióval állított volna be. Világ megváltó elveket hozott, hirdette az egyéni törekvésnek jogát, de ez az akaraterő, míg a tudomány és teknika terén bámulatos dolgokat hozott létre, az építő és diszítő művészetben csaknem teljesen a történelmi stílusok tanulmányozásában fecsérlődött el. A görög és római formákon kezdte. Hál' Istennek az időben nem tudtak elég műtörténelmet, nem voltak elégge alaposak s ennek köszönhető, hogy az empire csinálmányok javarésze igen kedves. Nemsokáig tartott a divat, már a század közepén az antik építés alaposabb studiuma mellett a csúcsíves művészet is lelkesedés és utánzás tárgya. A hetvenes évek felé divatba jött az olasz renaissance, utóbb a barokk, német és francia renaissance. A fő cél volt lehető alaposan beleélni magát a stílus szellemébe; mivel pedig az emberi elme csak egy stílus formáiban érezheti magát igazán otthon, úgy amint hogy a költő igazán csak egy nyelven fejezheti ki magát művészien, valóságos specialisták nevelődtek. Volt, aki a német renaissanceban brillirozott, más az olaszt ismerte alaposan akár csak jelenlegi derék építészeink.

A helyzet, különösen a művészi iskolákban, mindinkább türhetetlenné lett. Emberek és intézetek egész harcokat vívtak egymás közt egy-egy kedvenc stílus érdekében. Növendékeknek nem volt más céljuk, mint két-három stílus forma nyelvét bemagolni. De az élő műipar sem állott különben. Az ebédlő butora szigoru német renaissance, a szalóné rokoko, a könyvtár olasz. Az egyikben állva a XVI. században vagyok, egy ajtón át egyszerre a XVIII. század második felébe léphetek.

A visszahatásnak be kellett következni. Az új

*) A szerző előadása, melyet 1900. január 26-dikán az „Iparművészeti Múzeum“-ban tartott.

Műcsarnok 1900. 4. f. 57.

mozgalom Angliából indult ki s egy néhány év óta általánossá, szinte uralkodóvá lett.

Tudatára jutottunk annak, hogy a halandóság törvénye a művészetben csak úgy meg van, mint az organikus világban; hogy örökké élő stílusok nincsenek. Születnek, megöregszenek, elhalnak a legszebb formák is, minden különös ok nélkül s helyöket újak foglalják el.

Hiába való dolog tehát rég elmult századok ízlésének föltámasztásával vesződni. Ellenben jogunk van saját egyéniségünknek megfelelő művészethez s formákhoz, melyeket kizárólag mi alkottunk.

Új formák azonban nem teremhetnek egyszerre. Az a máig is kedvvel hangoztatott elv, hogy *térjünk vissza a természethez*, nem pótolhatott mindent, mert hisz a természet puszta utánzása, növényi formáknak csendéletszerü lefestése még nem művészet. A gothika, meg az olasz renaissance is a természethez fordult, de mindegyik másképpen, a maga módja szerint használta. A forrongás és kisérletezés idején valóságos iskolánkat képezte a japán művészet. Eleinte ez mutatott módot arra, miképpen lehet a természetből vett elemeket egészen szabadon, minden eddig megszokott rendszertől elütő módon úgy elhelyezni, hogy ornamentté váljanak. Vagy másfél évtizede annak, hogy a japános ornamentika divatba jött. A fölébredt ujság és önállóság felé törekvő irány persze nem maradhatott ennél sem sokáig. Teljes gonddal tanulmányozza ugyan a természetet, de főképp az újabbi alkotásokon bizonyos szigoruság után való törekvés vehető észre. A növényi elemeket nem annyira szeszélyes módon alkalmazza, mint a japán művészet; formájukat egyszerüsíteni igyekszik s nem riad vissza az oly erős stilizálástól sem, melyben a növény eredeti alakjára rá sem lehet ismerni.

Sok nem a természetből vett, hanem teljesen ideális forma jön divatba, egészen új módon, új ritmusban összefűzve és az eddig teljesen elhanyagolt primitiv stílusok elemei is fölvétetnek az új stílus szertárába. Az egyiptomitól kezdve a skandináv népies stílusig mindent fölhasználnak anyagul a modern tervezők. Mindez nem hogy az új irány kimerülését jelentené, ellenkezőleg egészséges voltára vall. Keresi az alapot, az összeköttetést régi kezdetleges, még fejleszthető formákkal, hogy azokat átgyúrja, idomítsa, sorakoztassa a maga módja szerint Szükségét érzi a kimutatható elődöknek, a történelmi alapnak, mely a többi történelmi stílusok születését legitimmé teszi. Nem puszta átvételről van szó.

Hisz az új szellem oly végtelen termékenyitő, hogy életet ad a legelvontabb formákba is. Legellentétesebbnek látszó elemek új fölfogással csoportosítva teljes harmoniában férnek meg egymás mellett. Szabály, megállapodott forma készlet még nincs, forrongás, kutatás megy végbe az egész vonalon. Ezt az időt tartom én legalkalmasabbnak népies stílusunk értékesitésére.

Vessünk számot, mivel rendelkezünk. Önálló fölfogásunk legrégibb példáiképp egynéhány Corvina-kötéssel, melyek az elemezhető magyarság hijával vannak ugyan, de azért egész sajátosak.

A későbbi időkből; a XVI. és XVII. századból maradt reánk sok sok himzés, melyeknek stíljét elosztások, tengely rendszerek után bátran magyar renaissancenak nevezhetünk. Olyiknak több köze van az olaszhoz, másokban alig van valami idegen íz. Összeségükben végtelen gazdag sorát nyújtják a magyaros elemeknek. A következő XVIII. és XIX. században már kevés az olyan *úri munka*, mely magyaros volta mellett idegen ízlés hatását is mutatná. Népünk ornamentikája teljesen különvált az úri divattól s a mult század agyag művességének díszei, meg a jelen század népies himzései már teljesen eredetiek, melyeknek mását sehol sem találjuk. Multunk tehát nem szegény; pompás, új soha föl nem használt, meg nem becsült formák várják azt a még eddig nem jelentkezett zsenit, aki méltó dolgot alkot ezekből a dicséretre éppenséggel nem szoruló díszekből. Ami a skandináv tervezőknek az ő népies stílusuk, miért ne legyen számunkra a mienk is az: Anyag gyűjtemény új dolgok előállítására, s új ötleteknek adója.

Többet magam se akarnék. A szigorubb gramatikai tisztaságra való törekvés ellenkeznék a modern művészet hirdette szabadság elvével. Óvakodnunk kell a tulzástól. Veszedelmes lenne azt állítani, hogy jövő stílusunk magyarsága föltétlenül népies mutivumaink alkalmazásától függ. Iparművészetünk nem lehet egyenes folytatása népies művészetünknek. Ha erős lesz társadalmunk, bizonyára teremt idővel magának való stílust ezek nélkül is, de miért vetnénk el a meglévő anyagot, miért ne hoznánk összeköttetésbe multunk és jövőnk magyarságát, egy pár szállal. Ott pedig, ahol nem alkotásról, hanem tanításról van szó, miért ne vezethetnénk be e magyaros diszítményeket rajzminta gyanánt az olasz és görög helyett, mely utóbbiaknak a modernnel végképpen semmi közük sincs. Képezzék a hazai formák az első oktatás tárgyát a művészi nevelésben s csak ezután vegye sorra az iskola a többi stílust és tanulmányoztassa a természetet. Ily módon lassu fejlesztéssel, szolidabb eredményt érünk el, mint hirtelen bevezetés nélkül való próbálkozással. Igen vérmes reménység volna azt hinni, hogy egypár, a

modern diszítménybe beiktatott magyar formával, tervünket egycsapásra magyarossá tettük. Vagy egy-egy épitész többé kevésbbé sikerült próbálkozása után kijelenteni, hogy a magyar stílus immáron megvan teremtve. Ó ez nem megy oly hamar. Minden esetre jó ellenszer a magyarság, a nemzetközi modern ízlés mindjobban elharapódzó utánzása ellen, de ahhoz, hogy igazán sajátos és egészséges művészi vonások fejlődjenek ki diszítő modorunkban, évtizedek kellenek.

Közönségünk még csak most kezd fölmelegedni. Egy csomó középszerü, de annál élelmesebb elme szegödik az új eszme szolgálatába, jól rosszul utánozva minden külföldit. Ha meg nem is értik, legalább megcsodálják csinálmányaikat. Ez is jobb a semminél. Igaz ugyan, hogy közönségünk érdeklődése sok esetben nem több a kiváncsiságnál; itélkezni nem igen mer, ha nem is nyeri meg valami tetszését, vigasztalódik. Nem csodálom, hogy nehezen bir lépést tartani a modern tervezőkkel.

Nem is csoda, hisz nem ismeri eléggé a „Studiót", nem járatja a „Dekorative Kunst"-ot s ezekhez hasonló füzeteket. És mégis ettől a közönségtől várom én a magyar stílus megteremtését; ettől a még eddig bátortalan fölfogástól, mely félve ejti ki, hogy: „*nem értem, nem birom szépnek látni*", reménylek én új, egyéni alkotásokat; ezektől várom a divat után futó s nemzetközi modort utánzó középszerüségek visszautasítását művészetünkben. Hisz a nem tetsző dolgok visszautasítása, az eredetiség egyik jele, hogy úgy mondjam, maga a negativ eredetiség. Meg vagyok róla győződve, hogy az, ami most negáció, egykor, az alkotásban érvényesülve, új művészi karakternek lesz szülőjévé.

Nem is vállalkoznék én jó lélekkel senki nézetének, ízlésének megváltoztatására. Tudom, hogy az erős külföldi befolyásnak sokan engednek s némelyek teljesen föloldódnak benne, de erős a hitem, hogy a többség, közönségünk összesége, amint kissé fölmelegedett, új, fölfogásához mért, lelkéhez szóló műveket kiván. Csak hadd hánykódjanak még egy-két évig a nemzetközi művészetnek kisded utánzói, hadd rajzolják ki egyremásra a tömegesen szerkesztett német folyóiratokból terveiket, jussanak be előkelő gyűjteményekbe, dominálják, jól teszik, hivatást teljesítenek. Elfelejtetik a régit, zajt csapnak, fölkeltik közönségünk érdeklődését, előkészítik jövő nemzeti művészetünk talaját. Irodalmunknak is szüksége volt Berzsenyi görögös verseire, Kazinczy német klasszicizmusára, hogy Petőfink és Aranyunk legyen.

Szeressük azért a modern művészetet, becsüljük meg benne az őszinteség elvét, még akkor is, ha olykor csak elv marad. Az őszinte buzgóságot a szemforgatók között majd csak fölleljük itt-ott s az affektálás minduntalan előnkbe tolakodó példája ne riaszszon vissza a lélekből fakadt művészet keresésétől. Még minden eszmének voltak túlhajtói, minden mozgalomnak kinövései. A kereszténység és reformáció sem járt különben. Hisz talán még a legnotórusabb utánzó is ad a munkájába tudtán és akaratán kívül valamit a saját lelkéből s nemzete ízléséből. Egészen nemzetközivé lennünk szinte lehetetlen, a *mi* sajátságaink csak úgy megösmerszenek legdivatosabb készítményeinken is, mint ahogy hölgyeink toilettje, bár kis árnyalattal, mindig különbözni fog a párisiaktól, akármilyen párisi modell után is készültek. Ha mi nem is vesszük észre, a külföldi ember szeme bizonyára észre fogja venni.

El fog jönni az az idő, amikor a francia és angol mintalapok nem lesznek oly elkerülhetetlenül szükséges fölszerelései tervezőink műtermeinek, mint férfi- és női-szabóinknál. Persze nehéz lemondani róluk, hisz oly olcsók és gazdagok. Valaha a XV. században, amikor a renaissance lehellete végigjárta Itália testét, a bolognaiak bizony keveset tudtak a florenciek csinálmányaikról (hegyek emelkednek közbül), de azért tűzzel dolgoztak s lám alkotásaikon ma is megcsodáljuk a végtelen kedves helyi ízt.

Így volt ez több más olasz városkában is, pedig nem voltak messze egymástól. Ilyen fokban mint ezek, sohse önállósíthatjuk magunkat az általános európai stílusmozgalmak alól; sokkal sűrűbben közlekedünk a külfölddel, sokkal könnyebben hozzá juthatunk külföldi alkotások reprodukcióihoz, hogysem ezt tehetnénk. De hogy idővel mégis más lesz művészetünk, mint szomszédainkké azt bűn volna nem remélni.

Gróh István.

Válaszok a körlevélre.

I.

A képzőművészeti társulat tagsági illetményéről az az általános hiedelem, hogy azzal a társulat, mint a többi egyéb kedvezménynyel a tagokat akarja magához édesgetni. Azt hiszem, csak igen kevesen vannak, akik arról is tudomással bírnának, hogy a tagsági illetmény létesítőinek nemcsak a taggyűjtés lebegett szemei előtt, hanem főképpen *a műízlés nemesítése és a szeretet terjesztése.*

E célból válogatta meg a társulat bizottsága első időben oly gondosan azokat a rézmetszeteket, melyeket a tagoknak évenként szétküldött, hogy így a

festőművészet remekei műbecsesel bíró másolatokban jussanak el a családba és ott mint szobadíszek keretbe foglalva a helyes műízlést fejleszszék egyúttal kiszorítván az értéktelen olajnyomatokat.

Más dolog aztán és pedig sajnos, hogy ezen gyönyörü metszetek még előkelő családoknál is, talán mindjárt terjedelmes formájuk miatt is összegöngyölgetve a foliansokkal együtt rendesen a lomtárba kerültek; mivelhogy a magyar embernek nem természete, hogy képek berámáztatásával érdemesnek tartsa vesződni.

De ma már ilyen képekre nincs is szükség, *még kevésbbé pedig a társulat által az utóbbi években szétküldött színnyomatokra.*

Manapság a festőműtermekben legalább is háromezer kép készül évenként, ez nálunk a képszükséglet födözésére unos-untig elég.

Egészen másként áll a dolog a művészileg illusztrált lapokra, díszalbumokra nézve, melyek a család asztalán folyton szemelőtt és kéznél levén, leginkább hivatvák a műízlést ápolni. (Persze nem olyan formában, mint a „Segítség Album", melynek kényelmes elhelyezésére egy külön szoba és lapozgatásához legalább három ember segítsége szükséges.)

Nálunk ugyanis a költséges kiállításu művészi nyomdai termékek megjelenését csaknem lehetetlenné teszi az a körülmény, hogy csak igen csekély számu biztos vevőre számíthatnak. Ha mégis ily művek a kiadók áldozatkészsége vagy állami támogatás mellett megjelennek, még mindig oly drágák, hogy nagyobb elterjedésnek nem örvendezhetnek.

E sajnálatos állapotokra való tekintetből vette föl, gondolom a Képzőművészeti Társulat is programjába a művészeti tartalmu könyvek, folyóiratok megjelenésének elősegitését. *És — tisztán a rendes tagok nagy számánál fogva — tagjait oly művek birtokába juttathatta, melyeknek bolti ára fölért a tagdijjal.*

Hát ennek ezután vége, ha a sorsjáték foglalja el a tagsági illetmény helyét.

Úgy tetszik, a társulat igazgatósága megfeledkezett a tagsági illetménynek általam föntebb említett fontos rendeltetéséről is.

Nem gondolnám, hogy akadna rendes tag, aki a dolog ilyen megváltoztatásába beleegyeznék.

Mert miről is van tulajdonképpen szó?

Arról, hogy a rendes tagok mondjanak le eddig élvezett előnyeikről a szegény pártfogók és alapitók javára.

Ugyanis tudvalévő dolog, hogy a sorsjátékban a pártfogók 15, az alapitók 3 számmal vesznek részt. Ezen joguk az alapszabályokon alapulván, ha erről önként le nem mondanak — ez tőlük senki által el nem vitatható. Ez kétségtelen.

Úgy de a tagsági illetmény révén őket is csak olyan érték illeti meg, mint a rendes tagokat. És tényleg a pártfogók és alapitók eddig csak olyan díszművet és annyi műlapot kaptak, mint a rendes tagok, ebben a tekintetben nem volt kivétel.

De ha a tagsági illetményt a sorsjáték váltja föl, világos, hogy a rendes tagok nagy rövidséget szenvednek.

Ha a társulatnak igazán szívén fekszik a művészek sorsa, *szüntesse be a 6%-os levonást*, ha a művet nem a kormány vagy nyerőtag vásárolja.

Azt hiszem, ez a vételkedvet nagyon előmozditaná, mert a művész is jobban engedhetne a kép árából, aztán — hány olyan vevő van, aki szereti, ha nevét mint képvásárló kifüggesztve látja egy-egy művön.

Most a vevő méginkább a részletfizetési ügynök és művész hamar kiegyeznek, hogy a vételt csak a tárlat bezárása után kötik meg. Attól nálunk senkisem tart, hogy elütik a művet kezéről.

A társulat igy is elesik a %-tól, és még csak öröme sem telhetik az élénk művásárlásban.

Aczél Zsigmond.

II.

Tek. szerkesztő úr!

Azon körlevélre vonatkozólag, melyet az Orsz. Magyar Képzőművészeti társulat tagjaihoz intézett s melyben véleményöket kéri ki az ezévi kedvezménynek sorsjegyekben való kiadása tárgyában, van szerencsém a tek. igazgatóságnak következőket megfontolásra és esetleges miheztartásra ajánlani.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy tökéletesen osztom Hornyay Ödön dr. tagtárs úrnak nézetét, melyet szerkesztő úr volt szives a Műcsarnok folyó évi 4. számában közölni.

El kell ejteni az 1000 koronás és azon felüli értékü nyereményeket és ezeket pótoljuk 50—100 koronás vázlatszerü művekkel.

Hogy ezt számokkal illusztráljam, vegyük alapul a folyó hó 17-én megejtett sorsolást, a nyereményekből elesik az első három sor, miáltal az igazgatóság 3500 korona felett rendelkezik, mely összegből

18 darab 100 koronás = 1800 korona
és 34 „ 50 „ = 1700 „

összesen tehát (52 illet.) 49 ujjabb nyeremény felett rendelkezünk.

Ha most az igazgatóság fontolóra veszi Fenyvessy Ferenc ő méltóságának ugyancsak a „Műcsarnok" negyedik számában közölt véleményét és lehetőleg redukálja a pártoló és alapító tagok nyeremény esélyeit, ezzel ismét tetemes tőke szabadul föl, melylyel ismét szaporítani lehet a kisebb nyereményeket, úgy hogy azon 62 nyerő szám, melylyel a társulat a folyó hó 17-én megtartott sorshuzáson szerepelt, könnyüszerrel megháromszorozható.

Végezetül pedig van szerencsém a tek. igazgatóság, illetőleg a t. választmánynak figyelmébe ajánlani azon módozatot is — tessék kimondani, hogy mindazon tagtársak, akik 400 korona illetőleg azon felüli értékü nyereményben részesültek, a következő három éves ciklusban nem játszanak. Én azt hiszem és meg vagyok arról győződve, hogy a nyerő tagok ezt méltányosnak találják, a nem nyerőknek esélyei pedig évenként (a f. hó 17-én tartott sorshúzásban 25, az áprilisban mondjuk 15) 40 nyereményszámmal ismét szaporodnak.

Gyrok István

iparművészeti iskolai
tanártól származó 16
darabos cserépedényt
kaptok ajándékba az
alábbi címiekben.

Évkönyvek, A Borsod-
Miskolci Kézműves-
ipari Múzeum Egye-
sület ——— 1905-6.
55. l.

Groh István

1925-26. restaurálta a
bpesti egyetemi templom
freskóit

Revai XX. 320. l.

Groh István

Restaurálta az alabástromplom főoltárt.

Rozinay István: A budapesti egyetemi templom. Építő Ipar = Építő Művészet. 1927.

27. l.

Pozsony III. 123.

Gróh István

1917 – 1925 igazgató

l. 1930-/

Emlékk. 77. l.

Gróh István

írod

Ybl Ervin: Új
magyar díszítések.
Gy. Gy. minták.
Budapesti Hirlap.
1929. aug. 4.

Gyrök István

l.

Ybl Lotz

62. l.

~~2164. Lotz Károly:~~

2164. Nő képe.

=Derékig látható ~~ábrázolt~~, ~~és ant~~
Balján, ~~[illegible]~~ melylyel jobb
piros gyöngyfüzért visel. ~~[illegible]~~
melle látható. Középütt elvála
barna. Fülbevalója ékköves.

Vászon, méretei 68.3: 55.
Perlaky Kálmán hagyománya

Értéke

904: IV. 30.

Magyarság 1926. IV/10.

Árokháty B.

Nagyértékü régi freskókat fedeztek fel az Egyetemi templomban

— *A Magyarság tudósitójától* —

A budapesti egyetemi templomban hónapok óta folynak a renoválás munkái. Most, hogy a munkálatok már a befejezéshez közelednek, a szemlélőt uj, szinte meglepő müvészi szépségek kapják meg: a templom mennyezetének üdén ragyogó freskói, az oltárképek megélénkült szinei, a faragott butorzat remek intarziái s általában az egész templom megujult müvészi levegője.

A templom maga 1720 körül épült, és igy stilusában a katolikus templomstilus fejlődésének az utolsóelőtti állomását képviseli a Ferencrendiek templomával együtt. Eredeti festése csaknem teljesen megsemmisült. Helyette Mária Terézia uralkodásának a legvégén festették meg a gyönyörü freskókat és ekkor készülhetett az igazán müvészi értékü berendezés is. Ezeket a XVIII. századvégi képeket, a késői barokk-festészetnek a klasszicizmusba áthajló értékes termékeit a Bach-korszakban, 1856-ban, egy *Hülz* Károly nevü osztrák értéktelen, silány képekkel pingálta át. Szerencsére hitvány volt a munkája, rossz a kötőanyaga s igy *Gróh* István professzornak, az *Iparmüvészeti Főiskola* kiváló igazgatójának nagy tudást és jártasságot igénylő, gondos fáradozása napfényre hozhatta az elrejtett és meg nem becsült müvészi értékeket alkotójuk nevével együtt. A müvész nevét a kórus egyik felirásában találta meg: *Johannes Bergl 1776.* A nagy termékenységéről hires osztrák festőnek, *Maulpertsch* Antalnak (1724—1796) volt a kortársa és baráta, akik sokat dolgoztak Magyarországon is s akik fal- és mennyezetképeikben, oltárfestményeikben *Tiepolo* barokkjából lassankint az empire klasszicizmusába fejlődtek át. Bergl János müvészete mögötte marad a Maulpertschének, de inventiója gazdagságával, remek szineivel, méltóságos pátoszával s főként merész térhatásával méltó társa nálánál hiresebb barátjának. Mellette, az akkori szokások szerint, egy ornamentikus is dolgozott, aki stilusában szerencsésen érzi meg a századvégi müvészeti irányváltozást.

Bergl János legfigyelemreméltóbb képeit a mennyezet freskóin látjuk. Mindannyiuk tárgya elsősorban *Máriával* kapcsolatos, mintahogy maga az egyetemi templom is kifejezetten a Mária-kultuszt szolgálja. A mennyezet-képek között koncepciójára és kivitelére nézve is a leghatalmasabb a főoltár felett diszlik, amelyben *Mária mennybemenetele* tárul elénk az átszellemült szentek, apostolok és mártírok elragadott képzeletében. Az Ég felhői közt a megdicsőült Szentanyát a Szentháromság fogadja s üres sirja fölé Szent János, a szeretett tanitvány hajlik, akinek szeretetébe az Üdvözitő ajánlotta Máriát a keresztről ezekkel a szavakkal: „Imhol a te anyád...“ A müvész a szemtanuk közé odaállitja az evangélistákat és Szent Péter és Pál apostolokat is, akik közül különösen Pálnak a felséges alakját rajzolta meg hatalmas lendülettel. A háttérben az ég kékje és az angyalok feltünő bravurral kiképzett részei a képnek. A müvészi elrendezés is valóban hivatott mesterre vall.

A mennyezeten ezenkivül még négy másik freskóban ábrázolja ki a müvész *Mária és Erzsébet találkozását*, az *Immaculata Conceptiot*, a *Salutatis Angelica*-t és a *Praesentatiot*. Mind a négy különösen megkap szimbolizmusának a mélységével. Mindegyik képen a barokk csupa meleg poézisa ragyog s különösen a gyermek szeretetteljes rajza mindegyiken beszédes hirdetője a renesszánszi müvészetben oly sokszor kifejezésre talált igazságnak: *a gyermek maga az élet, a jövő, a végtelen szép.*

A bejáratnál a mennyezeten magára vonja még a figyelmünket egy szimbólikus festmény; Mózes az égő csipkebokornál, ahol az Ur figyelmeztető szava zeng felé: „Oldd le saruidat, mert a föld, ahol állasz, szent föld.“ *E képen Mózes érdekes rokokkó-pásztor-térdnadrágban.* Oldalt, a boltozat alján, a klasszikus oszlopok felett pedig őskeresztyén egyházatyák: Szent Ágoston, Szent Jeromos, Szent Ambrus és Szent Gergely képei láthatók, melléjük rajzolt szimbólikus alakzatokkal.

Az *oltárképek* közül történelmileg is érdekes az a bizánci stilü *Mária-kegykép*, amelyet a *pálosok* utján kapott a főoltár *Censtokhowból*. A többi mellékoltárok képei különböző időkből valók. Némelyike éppen a XVII. század végéről *Bergl* János ecsetjére vall, igy az egyik oldalotáron a Jézus-arcu *Taddéus Judás*-képe, aki üldözői elé Krisztus képét tartja s mintha védelméül mondaná: *„Ilyen vagyok én...“* De rendkivül értékes a pálosok védőszentjének, *Remete Szent Pálnak* a képe is a templom épitése idejéből, aki hosszu szakállal, durva hánesruhában térdelve imádkozó, befelé élő átszellemült hőse a kegyes legendáknak.

Szintén a késői barokk, a rokokó-müvészet terméke a nagyszerü szószék is. Csupa eleven lüktetés, kerülése az egyenes vonalnak, nyugtalan hajlásu rajzok teszik jellegzetessé. Hasonlóképpen monumentálisan hat az orgona elhelyezése is a stilusosan kiképzett kóruson.

A képekhez hasonló drága müvészi értéket képviselnek a templom faragott padjai, remekbe készült butorai is. A padokat barátok faragták s a klasszikus kompozicióikban *Gróh* professzor magyar ornamentikát sejt. Kétségtelenül egyedülálló remekei ezek a butormüvészetnek. A csodálatos szépségü intarziákat gazdagságban, finomságban még a *Louvre* kincsei sem szárnyalják tul.

Valószinüleg a mult század ötvenes éveiből valók a *mümárvány*-burkolások is. Talán ugyanazok az olasz mesterek készitették, akik akkoriban az *esztergomi* bazilikában dolgoztak. Mindenesetre jól értették munkájukat, mert különösen a főoltár mümárványai csodásan szépek, valamint az oszlopokéi is, jól lehet ezeknek az ő-klasszikus stilusa kissé elüt a templomban hatásosan érvényesülő XVII. századvégi müvészet lelkétől.

A Szentély alatt *attemplomszerü kripta* várja szintén a rendbehozást. A mintegy ötven temetkező hely közül csak *négynek* van halottja: kettő közülök asszony, régi pesti patricius család sarjai, akik valószinüleg a mellékoltárok valamelyikét épittethették s igy kaptak nyugalmas pihenést a templom szent csendjében.

Az épitési és müvészi munkálatokat két kiváló magyar müvész vezeti: *Gróh* István és *Lechner* Jenő, akik müvészetük és tudásuk teljes fegyverzetével követnek el mindent, hogy az Egyetemi templomot Budapest egyik legharmonikusabb müvészi alkotásává tegyék. Munkájuk hamarosan befejezést nyer.

Távozóban még egyszer visszatekintek: a nagyszerü felső világitásban fényesen ragyog a mennyezet. De ahová a látogató szeme alig téved, a *főajtó sarokvasalásában* is gyönyörüen stilizált diszités: *magyaros ornamentika.* A Dunántul népies faragására emlékeztet.

Árokháty Béla

Lechner Jenő

MEGJELENT
Szilárd János
PIPASZÓ MELLŐL
cimü könyve

Első szavától utolsó szaváig egyetlen kacagás.
Kapható minden könyvkereskedésben s a »MAGYARSAG« kiadóhivatala utján is megrendelhető.
Ara portómentes küldéssel együtt 30.000 korona.

128 ezer korona párja női vászoncipőnek, minden szinben. Női bőrszandál, kitünő minőségben 100 ezer. Tornasz-, torna-, házicipők, vastag vörös gummitalppal 68 ezer. SCHÄFFER-cég, Dobrentei-tér 4. szám.

ökös visszatért stbe?

a királyt engedetlen fiával

tárgyalások eredménnyel járnak, ez a csoport is csatlakozik az Avarescu-párthoz.

Minden párt sürög-forog, tárgyal, csak a liberálisoknál van halotti csend. Lapjuk, a *Viitorul*, minden számában csak ugy ontja a feleplezéseket az ellenzéki pártok köréből, de a kormányt kiméli, saját pártjáról pedig teljesen hallgat. A volt liberális miniszterek is teljesen félrevonultak s *Bratianu* volt miniszterelnököt sem lehet birtokáról becsalni Bukarestbe, pedig ugyancsak parázs botrány fejlődött ki személye körül. Az öreg *Costa Foru*, akinek a szigurança kegyetlenkedéseiről irott könyve akkora feltünést keltett külföldön is, s akit kolozsvári látogatása alkalmával a felbujtott diákok majdnem agyonvertek, sulyos sérüléseiből felgyógyulva, párbajra hivta ki Bratianut, aki azonban nem is felel a kihivásra. Erre Costa Foru *Maurocordato* tábornokot és *Gracoski* tengernagyot kérte fel segédül, minthogy Bratianu a hirlapi kihivásra nem is hederitett. A segédek azt a tanácsot adták Costa Forunak, hogy hagyja abba az ügyet, mert *Bratianu ugy sem ad megfelelő elégtételt.* Costa Foru leközölte segédeinek levelét az *Adeverulban* s azt a nyilatkozatot füzi hozzá: „Majd meglátjuk, hogy az az ember, aki minden törvény felett állónak hiszi magát, s aki tetteiért csak a történelem előtt akar felelősséget vállalni, elküldi-e segédeit."

A közvélemény most érdeklődve várja, hogy legalább erre az ujabb támadásra felel-e valamit Bratianu, akit Costa Foru azzal vádol, hogy ő bujtatta fel ellene támadóit, s a félhivatalos Viitorult is ő utasitotta, hogy napról-napra ujabb rágalmakat szórjon az ősz publicistára.

A diákokkal különben egyelőre helyreállt a béke. A kormány visszahelyezte *Cuza* tanárt katedrájára, ez pedig kötelezettséget vállalt, hogy *megszünnek a diákzavargások, ha a menzákon jobb kosztot adnak a diákságnak.* Mindenesetre érdekes megállapodás, csak éppen azt nem tudjuk meg belőle, hogy a diákság főkövetelésével, a *numerus clausussal*, mi lesz. Eddig legalább mindig azért harcoltak és nem a kosztért.

A királyi udvarnak is megvan a maga szenzációja. *Az uj kormány kibékitette a királyi családot a számüzött trónörökössel.* Károly herceg teljes amnesztiát kapott, Bukarest melletti birtokán fog lakni és *állitólag trónöröklési jogát is visszakapja.* A *Luptának* erről szóló hirét legalább is semmiféle illetékes helyről meg nem cáfolták. A herceg a Bratianu-kormány bukásának hirére már elutazott Párisból és Olaszországon keresztül Budapestre érkezett. Napokig ott várta Bukarestből az értesitést, hogy hazamehet-e. Az udvartartás egyik előkelő tagja személyesen vitte meg neki a király beleegyező nyilatkozatát és a belügyminiszter levelét, mire az érte küldött autóval el is indult már Budapestről. Megérkezését minden órában várják most Bukarestben.

A királyné szintén szolgált egy szenzációval. Váratlanul, legnagyobb csendben áttért a görögkeleti vallásra. Azzal okolta ezt meg, hogy teljesen be akar olvadni még vallásilag is, kedvelt népébe. Hogy miféle politikai tervek rejtőznek áttérése mögött, egyelőre senki sem sejti.

Bellu al Radu báró

Bukaresti tudósitónk még a következőket jelenti: Az extrónörökös egész utját szigoru inkognitóban tette meg. Minthogy a király által részére kijelölt polgári nevet minden lap közölte, igy külföldön is ismeretes, a párisi román követség Bukarestből érkezett utasitásra *Bellu al Radu báró* (Radufi Bellu) névre állitott ki neki utlevelet. A Bellu báró család Romániában tényleg élő familia, a Radu pedig a Havasalföld legendás megalapitójának, fekete Radu vajdának neve. Hogy a nevet a trónörökös találta-e ki, vagy a párisi követség, nem tudjuk, de az aradi szigurança Bukarestből azt az utasitást kapta, *gondoskodjék, hogy az álnéven péntek este Erdélybe belépő Károly herceg ugy utaszék keresztül Erdélyen, hogy senki ne tudjon róla és semmiféle tüntetés érdekében ne legyen.*

ös napokig Budapesten volt

néhány erdélyi vendége rögtön megismerte a herceget, de nem mertek neki köszönni, mert nem tudták, mi járatban van és igy nem akarták felhivni személyére a figyelmet. A herceg világosszürke sportöltönyben érkezett, de rögtön átöltözött és autóval körutat tett a Ligetben, az Andrássy-uton és a Dunaparton.

A román megszállás óta nem járt a magyar fővárosban s igy első dolga volt, hogy felkeresse azokat a helyeket, melyek annyira megtetszettek neki a megszállás alkalmával. Egyik erdélyi ur csütörtökön egy képviselőismerősének elmondta a nevezetes ujságot, mire politikai körökben is hire terjedt. A rendőrség politikai osztálya kinyomozta, hogy tényleg a román trónörökös rejtőzik a Bellu báró álnév alatt, de az inkognitót megőrizte. A herceg igy szabadon mozoghatott Budapesten és itt-tartózkodása két napját is alaposan kihasználta. *Csütörtökön este érkezett meg Bukarestből Avarescu miniszterelnök titkára és a királyné udvarmesterének helyettese.* Tárgyaltak a trónörökössel, akit azonban csak pénteken reggelre tudtak megtalálni. Másfélóra mulva, féltizkor, *a herceg a társaságában lévő hölggyel és a külföldi tartózkodása alatt kisérőjéül kirendelt ezredessel felszállt az elébe küldött hatalmas, fehér nyitott turaautóra, melynek hátát és oldalát egészen megtöltötték a sárgabőr-utibőröndök.* Pár perenyi elhelyezkedés után az autó, előkelő utasaival, nekivágott a Rákóczi-utnak és elrobogott. A szálló épülete előtt a járókelők az idegen alakok láttára összecsoportosultak, de senki nem sejtette, hogy az autó szemüveges, bőrsapkás utasai kik lehetnek.

Házépitési kölcsönt kérnek a tisztviselők

— *A Magyarság tudósitójától* —

A közalkalmazottaknak erős vágya volt mindig, hogy családjuk számára otthont létesitsenek. Hosszu szolgálati idejük alatt gondos takarékossággal igyekeztek összegyüjteni akkora összeget, amelyből hajlékot épithettek, vagy törlesztéses alapon vásárolhattak olyan kis házikót, amelyben életük végéig meghuzták magukat. A háboru alatt azonban már számtalan tisztviselőcsalád szorult helyzetében kénytelen volt lakóházát eladni. A hadból hazatért egykori háztulajdonos-tisztviselők már szük lebujokba szorultak. Azonkivül a menekült tisztviselőkkel a vagon- és baraklakásokat népesitették be. A családalapitó fiatalabb közalkalmazottak legnagyobb része pedig albérleti szobakonyhás lakásban tudott csak otthont találni. A lakástalan tisztviselők most szorongással gondolnak arra, milyen módon tudnának maguknak kisebbszerü családiházat szerezni.

Többször kérték már a kormányt, hogy utaljon ki részükre kamatmentes, hosszabb lejáratu kölcsönt. Különféle mozgalmakat inditottak arra, hogy valamiképpen pénzt gyüjthessenek, vagy vállalkozót találjanak, hogy lakóházakat épithessenek. Pár esztendővel ezelőtt a Kertváros eszméje köré csoportosultak. A mozgalom vezetősége amerikai tőkeérdekeltségekkel tárgyalt és már ugy látszott, hogy megkapják a kellő mennyiségü költséget. Az állam és a főváros a házépitéshez szükséges telkeket már ki is jelölte, ámde a házak alapkőletételével még mindegyre késlekednek. Sőt, több hivatalban most már arról beszélnek, hogy a Kertváros-akcióval nem igen lehet eredményeket elérni.

A közalkalmazottak most tehát azon tünődnek, hogy a kertváros-mozgalmon kivül hogyan tudnák a házépitéshez szükséges tőkét előteremteni. Pár héttel ezelőtt alakult egy magánjellegü szövetkezet, amely szintén a köztisztviselők házépitési ügyét akarja felkarolni. Ez azonban olyan feltételeket szabott, amelyeket a kispénzü állami hivatalnokok nem tudnak valamennyien elfogadni. A földmivelésügyi minisztériumban régebb idő óta tanácskoznak egy akcióról, amelynek segitségével az állami alkalmazottak lakásépitési terveinek megvalósitását előmozditanák. A tervek szerint hosszabb lejáratu kamatmentes kölcsönt adnának. Ezt az épitendő házra bekebeleznék és a tisztviselő-háztulajdonosok esztendők mulva letörlesztenék. Ám e mozgalom megvalósulása is még mindegyre késik.

A közalkalmazottak most olyirányban sürgetik a kormányt, hogy közvetlenül és gyorsan utaljon ki számukra nagyobbösszegü épitési kölcsönt. A kölcsön biztositására le lehetne kötni a tisztviselők lakáspénzét. A lakbérrészletekből aztán évek, vagy évtizedek mulva észrevétlenül kifizetnék az állami hitelt. Ezt a kölcsönt a postatakarékpénztár vagy bármely altruista pénzintézet utján lehetne folyósitani.

A honvédelmi miniszter a minap rendeletet adott ki arról, hogy a katonai nyugdijasok kétévi nyugdijuknak megfelelő összeget vehetnek fel. A kölcsönpénz biztositására *életbiztositást* kell kötniök. Azonkivül nyugdijuk és lakáspénzük erejéig felelősek az igénybevett kölcsönösszegért. A tisztviselők azt kérik, hogy a kormány, ha másképpen nem lehet, a katonai nyugdijasok kölcsönkiutalásához hasonló módon adjon épitési hitelt minden közalkalmazottnak. A tisztviselői érdekképviseletek kérelmüket *memorandumba foglalva legközelebb át fogják adni a miniszterelnöknek és a pénzügyminiszternek.*

Szemelvények Gróh István: »Új magyar díszítések« c. most megjelent művéből. — Illustrationsproben aus dem Werk »Neue ungarische Ornamente« von St. Gróh. — Specimens de l'oeuvre »Nouvelles décorations hongroises« par E. Gróh.

Az Athenaeum r.-t. nyomása.

Szemelvények Gróh István: »Új magyar díszítések« c. most megjelent művéből. — Illustrationsproben aus dem Werk »Neue ungarische Ornamente« von St. Gróh. — Specimens de l'oeuvre »Nouvelles décorations hongroises« par E. Gróh.

Az Athenaeum r.-t. nyomása.

Gróh István

NÉPMŰVÉSZETÜNK MEGÓVÁSÁNAK érdekében szólalt fel Gróh István, a M. kir. Iparművészeti Iskola igazgatója, a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács iparművészeti szakosztályának egyik ülésén. A szakosztály javaslattevés végett bizottságot küldött ki, mely a nép művészkedő foglalkozása iránt való kedvnek ébresztése végett szemléltető bemutatásokkal kapcsolatos propagáló előadások rendezését ajánlja, továbbá kívánatosnak tartja a festői népi viselet felkarolását, amit vásárok és búcsúk alkalmával díjak vagy egyéb kitüntetések odaítélésével remél elérhetni. A háziiparszerűen készülő hímzés- és egyéb textilmunkák művészi színvonalának emelését, valamint a kézimunkaüzletek és divatlapok sablonos mintáinak rossz befolyása alól való felszabadítását a bizottság gondosan megszerkesztett időszaki textil-mintalapok kiadásától reméli s ezért ilyen irányú javaslatot is terjeszt a Tanács elé. Végül foglalkozott a bizottság a magyar falvak építkezésével és rámutatott az e téren sok helyett tapasztalható fogyatékosságokra. Jó hatást remél mintaszerű egészségtani és művészi szempontból egyaránt helytálló köz- és urasági építkezéseknek, mint utánzásra méltó példáknak üdvös hatására s ezért a vasúti, iskolai, községi, egyházi, valamint a földbirtokosok gazdatisztjei és cselédsége részére épülő házak megépítésénél a kellő gondossággal kell eljárni, mert ezek hatása dönti el rendszerint egy-egy helyiség építkezési módját.

Magyar Iparművészet
1924. 22. l.

...elhatározásának és kívánjuk, hogy jó, plasztikus művekben annyira szegény fővárosunk ne csak a múzeumi műkincsekből, hanem más intézményektől, vállalatoktól és lehetőleg magánosoktól is kapjon nyilvános elhelyezésre méltó szobrokat, mint amire a külföld oly sok megszívlelni való példát ad. Ezidőtájt jóformán csak a Pesti Hazai Első Takarékpénztár (Kálvin-téri díszkút), Zichy Jenő gróf (Venus és Ámor) és Millachec gyógyszerész (Corvin-téri kút) járultak hozzá a főváros díszítéséhez a közadakozásból készült szobrokon kívül.

IPARMŰVÉSZETI CÍMKÓRSÁG. Ezeken a hasábokon nem egyszer szót emeltünk már az iparművész és iparművészet szavakkal való visszaélés ellen, amely egyre szertelenebb méreteket öltött. A tiltakozás és gúny fegyvereivel igyekeztünk küzdeni az ellen a visszaélés ellen, melynek a szép szó vetélytársai mindenféle hamisítók kihasználják és elrontják. Számtalanszor utaltunk már arra, hogy ma az ondulálástól a cipőszalonig mindenben „iparművész"-ek tevékenykednek, legalább is a cégtábla és a hirdetések hangzása szerint. Egyetlen fogtechnikai műhely sem merné magát „tudományos laboratórium"-nak nevezni, de aki csinos dessousket szállít a könnyűpénzű világnak, föltétlenül az iparművészet papiri vagy pennái közé szeretné önmagát. És így manapság az a furcsa helyzet állott elő, hogy olyan magyar iparművészek, akik világhírre tettek szert a minőségükben rendelkezésre...

Gróh István

SZAKOKTATÁS

GRÓH ISTVÁNT, az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola volt igazgatóját, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 54.558/1926—IX. sz. rendeletével f. évi október hó 1-től véglegesen nyugalomba helyezte. Az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskolához 1896 szeptember 22-én nevezték ki rendes tanári minőségben és 1917-ben bízták meg, mint igazgatót az intézet vezetésével. Az új szervezeti szabályzat életbeléptével 1924 áprilisától 1925 júniusáig mint választott igazgató működött; azóta a textilszakosztály vezetőtanára volt nyugdíjaztatásáig. Nyugalomba vonulása alkalmából a vallás- és közoktatásügyi miniszter az iparoktatás terén három évtizeden át teljesített kiváló és érdemes szolgálataiért köszönetét és elismerését nyilvánította Gróh Istvánnak.

Magyar Iparművészet
1926. 189. l.

< Gróh István >

cikke

<) A rajztanárok és
az iparművészet
Magyar Rajztanárok
Orsz. Egyesületének
Értesítője. 1903. VI.
824 – 826. l.

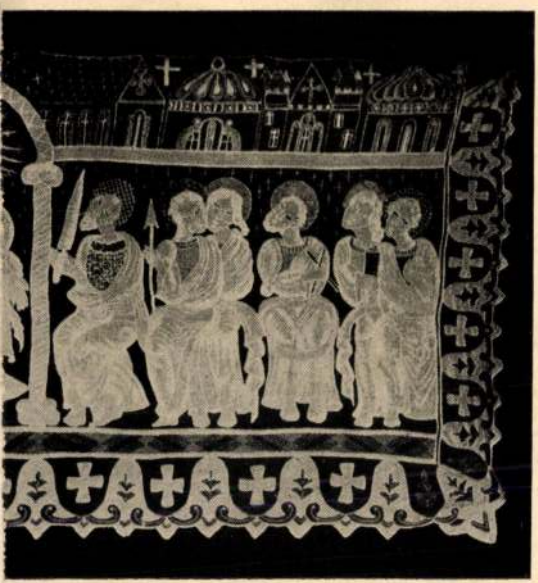

SCHNEIDER
PIROSKA
VI. ÉVES
TEXTILES

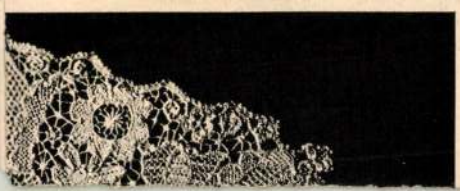

Gróh István

Szent László és a cserhalmi ütközet középkori képirásunkban. Irta Gróh István. Vasárnapi Ujság, jún. 26.

1910.

(Művészet 1910. 312. l.)

wig: Rudolf von ... Sein Leben ... — Sz. Szi. Lex. — Szív. Múz. Graf. Gyüjteménye. — Th-B. Kstlex. I. —

—öá—

ANDRÁSSY MANÓ gróf kedvtelésből rajzolt karikatúrákat, majd keleti utazása alatt írt naplóját saját rajzai után készült kromolitográfiákkal adta ki: „Utazás Kelet Indiákon, Pest, 1858." címen. Ld. Podmaniczky Frigyes báró. Bibl.: Szinnyei: Magyar Irók. —

BÁJA ISTVÁN, hunyadmegyei földbirtokos, műkedvelő festő. Vajda-Hunyadot ábrázoló rajza 1824-ben kőrajzban is

!

Ide Bachmann-Hohmann

~~utána~~ 3. nyelv

~~Balassa~~ !

és pedig: *I. díj 250 korona, II. díj 150 korona.* A pályabiróság fentartja magának a jogot, hogy a pályadíjjal jutalmazott művek mellett fenmaradó pályaművek bármelyikét *80 koronáért* megvásárolhassa. Úgy a pályadíjjal díjazott, mint a megvásárolt munkáknak tulajdonjoga, beleértve a korlátlan sokszorosítási jogot, kizárólagosan a Magyar Iparművészeti Társulatot illeti meg.

5. Ha a díjazott vagy megvásárolt pályaművek szerzői felszólítás esetén pályaműveiknek természetnagyságú részletrajzát egy hét leforgása alatt elkészítik, ezért a munkáért külön *50 korona* tiszteletdíjat kapnak.

6. A pályabiróság a következő tagokból áll: Elnök *Czigler* Győző, tagok *Alpár* Ignác, *Béla* Henrik, *Fittler* Kamill, *Gelléri* Mór, *Nádler* Róbert és *Vig* Albert.

Egyik vagy másik jurytagnak akadályoztatása esetén az elnök intézkedik annak helyettesítéséről.

7. A pályázaton csak magyar honpolgár vehet részt.

8. Az összes pályaművek legalább 3 napig kiállítandók az Iparművészeti Múzeumban.

9. A pályázat 1901 szeptember hó 15-én déli 12 órakor jár le, a mely időpontig a pályaművek beküldendők a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatalába.

Budapest, 1901 július hó 20-án.

A Magyar Iparművészeti Társulat elnöksége.

SZAKIRODALOM.

MELLER SIMON DR. A MODERN *művészi ipar. Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyéből. Budapest, 1901.*

A modern művészi ipart egységes áttekintésben felölelni nehéz feladat; föltételeit, történetét és eredményeit feltárni sok nehézséggel jár. Annyira közelében vagyunk még, hogy a modern műipari produktumok erdejétől alig lehet meglátni azt a fát, a mely oszlopát képezi a jövő stílusának. Mellert dicséri az e szerint, hogy sikerült neki a modern művészi iparról oly tökéletes képet nyújtani, mint a minőt a külföldi szakirodalom sem mutathat fel még ez ideig.

Szerző első sorban azokat a fő tényezőket kutatja, melyek a modern iparművészet irányát megszabták; vizsgálat alá veszi külön-külön a modern szellemi áramlatok, a modern tehnika és a modern művészet hatását az új művészi iparra. A mely három fő tényező együttes működése, szerencsés egybevágása teremtette meg az egységes modern iparművészetet.

Az új művészi iparnak mindjárt kezdetén egy irányba tör mind a három tényező. A szociális érzés a gyáripar ellen izgat; a kézimunkától reméli a szociális bajok megszüntetését és a boldogabb múlt viszonyok visszaállítását. Az ipari szempontot sem elégíti ki a gépi munka eredménye; a gépi alkotások olcsók, de rosszak. Ebből a szempontból is úgy látszik, hogy becseset, nemeset csak a kézimunka tud teremteni. A művészeti tényező meg mindenesetre kézimunkát kiván; a gépet a priori művészietlennek tartja. A diszítés, mely mámorosan dúskál a naturalisztikus formák új bőségében, csupán kézimunka útján lehetséges. Ezek a naturalisztikus formák, az ő szabálytalan szépségükkel, szeszélyes változataikkal, erősen egyéni voltukkal csupán a művészi kéz munkájában érvényesülhetnek és gépi sokszorosításban megmerevednek, elhalnak. Így a modern iparművészet első korszakában az összes tényezők a művészi kézimunka felé tartanak.

A modern iparművészet fejlődésének újabb, második felében az összes tényezők megváltoztatják irányukat, de egyértelműen ismét egy közös cél felé haladva. A szociális felfogás belátja, hogy a gyári ipar megszüntetése és a kézimunka uralmának visszaállítása lehetetlen; hogy a kézimunka egyoldalú művelésével nemhogy enyhítené, hanem csak növeli a szociális ellentéteket, mert a költséges kézimunka csupán a gazdagok, a kiváltságosak számára hozzáférhető s így az alsóbb rétegek a művészet élvezetétől teljesen megfosztatnak. A szociális felfogás tehát megváltoztatja irányát és a gyári ipar művészivé tételét tűzi ki céljául; egyszerű, olcsó, gép útján sokszorosítható s ennélfogva mindenkinek hozzáférhető művészi alkotásokra sarkal. Az ipar is belátja tévedéseit és szolidságra, őszinteségre, komolyan átgondolt formákra törekszik. A művészeti felfogás tisztába jön a gépi munka sajátos művészi tényezőivel; átlátja, hogy modern iparművészet csak a modern

**

gyári iparon alapulhat. A diszítés a naturalisztikus formák helyébe a stilizáltakat teszi és egységes színfoltokkal, határozott vonalakkal dolgozik, melyek könnyen sokszorosíthatók s melyek a sokszorosításban sem igen veszítenek művészi erejükből. Így jutott a modern iparművészet fejlődésének újabb szakaszában a művészi gyári ipar uralomra. Szociális, ipari és művészi szempont egyaránt egyszerű, őszinte, kifejező, nagy formákra utalnak és a modern festői, sík diszítés reásímul ezekre az egyszerű alkotásokra, a nélkül, hogy formáikat legkevésbbé is megváltoztatná, előállításukat megnehezítené vagy árukat megdrágítaná.

Meller könyvének további részében végig kisér bennünket aztán a modern iparművészetnek fejlődési útján William Morristól napjainkig és Londontól, kiterjedésének végső határáig. S összefoglalja végül a művészi ipar eddig elért eredményeit s remélt céljait, a mint azok a modern könyv, a modern szoba és a modern utca fejlődésében nyilvánúlnak. Áttekintésben láttatja, hogy az új iparművészetet létrehozó tényezők egy irányba törnek, hogy a létesült tulajdonságok szerencsésen összehangzanak egymással és hogy az országokra és nemzedékekre terjedő mozgalom egységre törekszik és egységes. A végeredmény az, hogy: a modern iparművészet nem utánzás, hanem alkotás, nem szeszély, hanem szükséglet, nem divat, hanem stílus.

❦

MAGYAR FALI RAJZMINTÁKAT készített *Gróh* István, az orsz. m. kir. iparművészeti iskola tanára. A sorozat hatvan lapból áll, mely részben Gróh saját fölvételei s eredeti tervezetei nyomán készült, részben pedig különböző gyűjtemények s szakművek egyes szemelvényeit mutatja. A szerző ügyesen válogatta össze anyagát, a mely a magyaros ornamentikának legjellemzőbb tipusait öleli fel s példákat mutat arra, miként lehet a népies diszítő motivumokat modern szellemben feldogozni. A munka eddig még csak kéziratban, illetőleg kézi rajzokban van meg, de remélhető, hogy nemsokára közkézre kerül s iskoláinkban is el fog terjedni. Fentartjuk magunknak, hogy a mű megjelenésekor azzal behatóbban foglalkozzunk.

❦

L'ART NOUVEAU CÍM ALATT Jean *Lahor* (Dr. Cazalis, az Aix les Bains főorvosa) az újabbkori iparművészetről érdekes tanulmányt írt, mely a következő három fejezetből áll: történelmi visszatekintés, az iparművészet a párisi világkiállításon s a modern iparművészet társadalmi szempontból. A második fejezetben az idegen nemzetekről írva, Magyarországgal is foglalkozik a könyv, s elismeréssel szól iparművészetünknek a külföldi, főleg pedig a bécsi befolyás alól való függetlenítésére irányuló törekvéséről. Csodálkozással emlékezik meg Lahor a történelmi pavillonban látott nagybecsű műkincsekről. Modern iparművészetünkről szólva, kétféle irányt különböztet meg. Az egyik a nemzeti hagyományokhoz híven ragaszkodik, a másik lépést tart ugyan az iparművészet újabb átalakulásával, de nem utánozza szolgailag az internacionalis úgynevezett szecessziót, hanem sajátos módon alkalmazza az új formákat. A kiállítók közül csupán Zsolnayt, a herendi-gyárat s Rapaportot említi fel a szerző, a ki nemrégiben Budapesten is megfordult, s akkor felkereste iparművészeti múzeumunkat, a melynek épületéről, valamint belső elrendezéséről szintén nagy elismeréssel nyilatkozik könyvében.

❦

LEININGEN-WESTERBURG, K. E. *Graf. Deutsche und Oesterreichische Bibliothekzeichen, ex-libris. Mit 262 Illustrationen. Stuttgart, Jul. Hoffmann, 1901. Ára: 12.50 márka.*

Már 400 éves szokás, hogy a könyvtártulajdonosok a könyvön ex-libris beragasztásával jelölik tulajdonjogukat. Az ex-libris, azaz a könyvtárjelző lapocska, eredetileg csak a tulajdonos megnevezésére szorítkozott. A könyvdiszítés iparművészetének első fellendülésével azonban megszületett az artisztikus nyomdajel mellett a művészies könyvtárjel is. Innét kezdve a könyvtár tulajdonosának nevén kívül kis szimbolum foglal helyet a művészies ex-librisen, a mely vonatkozhatik a könyvtár anyagának irányára, a tulajdonos munkakörére vagy esetleg családjára (címer) stb. stb. Ezzel az ex-libris díszes megjelenési formájában a könyvékítés egyik tényezőjévé nőtte ki magát, a mely mint ilyen helyet követelhet magának a művészet- és művelődéstörténetben is.

Leiningen gróf, a kinek magának is

Magyar Iparművészet
1901. 182
(M. fali nagymunkák

GRÓH ISTVÁN, az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola nyug. igazgatója f. évi március hó 16-án hajnalban három napos szenvedés után váratlanul meghalt. A megboldogult az ungmegyei Nagyberezna községben 1867. évi június hó 2-án született. Középiskolai tanulmányai után a középiskolai rajztanári oklevelet szerezte meg s mint ilyen, a nyiregyházi ev. és a rozsnyói kat. főgimnáziumokban tanárkodott 1896-ig, amikor is az Iparművészeti Iskolának lett rendes tanára. 1917 őszén megbizatott az iskola vezetésével is; 1921 szeptemberétől pedig kormányzói kinevezés alapján rendes igazgató lett. Az iskola új szervezeti szabályzatának életbelépte után 1924—1925. mint választott igazgató vezette az iskolát; azután kizárólag a textilművészeti szakosztály munkáját irányította s 1926 szeptember havának végével nyugalomba ment.

Tanári tevékenysége mellett a magyar díszítőelemek gyüjtésével, feldolgozásával, és népszerűsítésével foglalkozott. Magyar díszítőművészet és Új magyar díszítések c. gyüjteményes munkái közismertek a szakkörökben s a magyaros ornamentikai oktatás terén missziót teljesítenek. Igen sok hazai középkori falfestményünket kutatta föl és másolta le, hogy megmentse szellemi kultúrtörténelmünk számára. A műemlékek megvédése és restaurálása terén is kiváló érdemeket szerzett. A tollnak az esztétikai és szépirodalom művelése terén avatott mestere volt s hátrahagyott tíz kötet regénye, számos novellája sajátos zamatú stílusérzékéről és bámulatos fantáziáról tanuskodik. Az Iparművészeti Iskola és a magyar művésztársadalom Gróh Istvánban a fegyelmezett művészpedagógust, a meg nem alkuvó gerinces férfiút, a divatos áramlatok között is meggyőződéses hittel és a megpróbáltatás forradalmi korszakában megingathatatlan hazafias hűséggel őrtálló igaz embert gyászolja. Temetése — végső akaratához híven — csupán családtagjainak, az Iparművészeti Iskola tanárainak és növendékeinek s néhány meghitt barátjának jelenlétében március 18-án ment végbe minden külső parádé és sírbeszéd nélkül puritán egyszerűségben a Kerepesi-út melletti temetőben. Kegyeletes részvéttel teszi le koszorúját sírjára az Országos Magyar Iparművészeti Társulat, s vele az iparművészet barátai és munkásai.

Dr. K. J.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET 1936. 80. l. kehuton

i italaiani, spezialmente Pietro Fera-

4 o, 21 K, 110 L, Roma, 1932.

József : Szent László lovasszobra Nagy-

. (Kny. Alexander-emlékkönyv) 8 o, 4 K,

Bp ....

György : A budai királyi palota ujjá-

III. Károly alatt. (Kny. Tanulmányok

st multjából) 8 o, 7 K, 55 L, Bpest,1933.

György : Hogyan idézzünk és közöljünk

íri adatokat. (Kny. Levéltári közleményel

K, 14 L, Budapest, 1954.

s Miklós emlékiratai. Közli Kézdy-Kovács

. Kis 8 o, 0 K, 237 L, Budapest, 1902.

né Oberschall Magda : Magyar butorok.

32 K. 32 L, Budapest, 1939.

né Oberschall Magda : Régi magyar vasmi-

. 16 o, 32 K, 47 L, Budapest, 1941.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenharmadik évfolyam. 9. szám. Budapest, 1907. február 27-én.

Előfizetési felhivás.

1907. évi március hó 1-től uj előfizetést nyitunk lapunkra és tisztelettel kérjük az esedékes előfizetéseknek mielőbbi megujitását, hogy a lap szétküldése fennakadás nélkül történhessék.

...zázad kulturája.

...mberiségnek a természeti ... szellemi és erkölcsi ... foglalkoztatásával. ...inak vonala ... kerülővel. ... a régi ...vjából ...hoz, ...

A vas és kőszén ennek a kornak két fő éltető eleme, melyet az egyre uj haladásra törekvő tudomány szerfeletti formál. Mert a tudomány mozgatja korunkat s tesz tudatossá, a multhoz képest összehasonlithatlanul nagyobb mértékben az emberiség fejlődését. Sohasem látjuk olyan világosan e terrenumokon hova igyekszünk, mint ma, de viszont a lázas kor társadalmi evolúciójának jövő perspektivája soha sem volt annyira bizonytalan és homályos, mint napjainkban.

A fizika és kémia föltárja a természet összes erőforrásait és szolgálatunkba bocsátja. Mit tudott a villamosságról Galvani, mikor a békacomb elektromos rángatódásait megfigyelte s mit tudunk róla mi, akik a hatalmas akkumulatorokat, az elektromagnetizmust, a Heitz-féle hullámokat, a Katod- és Röntgensugarakat, a rádium és helium csodáit látjuk és megértjük! S mindez a tudás nem maradt a laboratoriumok homályában és a katedrák régente elszigetelt magasán, hanem a nagy Bakon inteimét kö... az emberi javak szolgálatába állott, ...esé lett, hajtja a dinamogépet, a ...sutat, világitást ad, közvetiti a ...onikus uton és a gondolatot ...ldeken és oceánokon ... uj elvek vezetésével uj egyenértékek megha... fölfedezésével gazdaság ... l e t hű és leleményes ...anu ra a kémiai ipar

társadalmi élet egészséges kialakulásának irányitására igen fontos tényező. Segitségére van a segédtudományok egész légiója.

Tudomány, irodalom, művészet ma már nem kiváltságosak privilegiuma, Leiki szükséglete az emberiség oly nagy hányadának a mekkorának az nem volt soha a kultura, respektive művészet oly nagy fejlettségi foka mellett sem, mint a minő például a régi görögöké volt.

Ez a fokozott szellemi élet alakitja át már most a társadalmat ugy, hogy az eddig egymás mellett békén megférő osztályok többé a régi jó viszonyban meg nem maradhatnak, hanem egyenlőségért harcolnak. Ma még félezeg az állapot, mert az osztályok müveltségi foka igen különböző. A veszélyesek azonban, melyek a modern embert áthatják, közösek s egyformán élnek valamennyiünkben. A népszabadság föltartózthatlanul halad előre, ledöntve minden gátat, mely elébe kerül, azaz, miket eddig fel nem ismert s igy eltürt.

Ez az uj forrongó átalakulás követeli a t á r s a d a l o m r e n d j é n b e i ü l a munka és tőke viszonyának rendezését is. A nagyipar és a modern technika lehetővé tette a munka fokozott produktivitását, de ez a tevékenység ma csak a nagytőke révén állhat fenn, melylyel szemben a munka piaci áron kapható portéka. Ezen állapot szülte a munkásszervezkedést, hogy az erős ellentét megszüntetését eredményezze.

A gyári ipar roppant fejlődésével egyuttal agyonnyomással fenyegeti az önálló kisipart

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK.
FACEMENTTETŐK. MANSARDTETŐK.
HIDEG és TÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK.
HŰTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK, BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN, GŐZ, MELEG, HIDEG VIZVEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EZELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KŐBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR építész
VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 3.
TELEFON 89—65.
HŰTŐ BERENDEZÉSEK,
FÖLDFELETTI
JEGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ SZERKEZETEK,
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ RENDSZERŰ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBILIS ÉPÜLETEK TE
VEZÉSE

hogy hódoljon vele kora szellemének, mely ezt így szereti, addig a parasztmunkájában ugyanez önfudatlanul jelentkezik. Vagyis inkább azt mondhatnók, azért bámuljuk azokat, azért tetszenek nekünk, mert azokban megnyilatkozik az, a mit mi kedvelvén tudatosan tervezünk.

De nemcsak azért. A magyar népies ornamentika teljesen kifrrott, rendkivül gazdag, lágy, tömött, ha kell buja, ha kell finoman elegáns, kedves vagy robusztus, minden hangulat számára van formavilága. És ebben a népies művészetben megnyilatkozik elementárisan a magyar nemzeti szellem, a mely elfog bennünket s elfogja kivált a modern finalaságon, mely a korszellemnek megfelelően rajong mindenért, a mi egyéniséget, vagy nemzeti karaktert mutat.

Groh előadása tárgyát csupán a Rimaszécs vidéki falusoport, az ugynevezett barkóság architektúrája képezte, Jánosi, Pálfalva, Sarke, Simonyi, Dobóka mindmegannyi gazdag tárházai a magyar nemes érzéssel mintáztak, sajátos baroek-izt adván munkájuknak. Az összhe érzés tehát nem ragadtatja másolására őket, hanem saját motivumaikat fejlesztik akkor is. A rokonz iz nyilatkozik meg például a csetneki Sárkányházon, az ampir irányzat pedig nehány jánosi parasztház diszletén.

Groh kitért az ugynevezett magyar stilus kérdésére is és helyteleniette azok törekvését, akik tudva és akarva a magyar stilus megteremtésén fáradoznak, s szerinte eddig meddő munkát végeztek, mert ir nem a rajzasztal fölött való töprengés hanem a parasztarchitektura formanak felhasználásával annak kuf fog kialakulni a magyar stil Dezső igen lelkes és ta ban védelmezte azokat, tert, ama akarva magy Ő igenis, mint magyar ezeket a motivumo ötleteinek puszta másol magyar szellemet

A vállalkozás k
forduló

H
fe

tekre kitüzött előadása ennélfogva meg nem tartható s helyette *Az aranyember* kerül szinre Teréza szerepét *Jászai* Mari fogja játszani. A müvésznő több heti betegsége után ebben a szerepben lép föl először.

* (**Népszinház.**) A Népszinházban holnap a *Nebántsvirág* kerül szinre, *Pálmay* Ilkával a cimszerepben. A szinház legközelebbi ujdonsága *Weinberger* bécsi zeneszerző *Az izé* cimü operettje. A főszerepet *Pálmay* Ilka kreálja. Pénteken *Szan-Toy*-ban és szombaton *Katalin*-ban *Komlóssy* Emma, a debreceni szinház primadonnája lép föl.

* (**Az őrnagy ur.**) A Vigszinház ujdonsága, *Az őrnagy ur* katonadarab, a melyhez uj diszletek és francia huszáruniformisok készülnek. Szerzői: *Mars* Antony és *Keroul* Henri. A bemutató április 19-én, szombaton lesz.

* (**Herkules munkái.**) A *Magyar Szinház* a jövő hét végére tervezi legközelebbi operettujdonságának, a *Herkules munkái*-nak bemutatóját. Herkulest *Sziklai* Kornél, Omfalét *Szelestey* Elza, Augiaszt *Ráthonyi*, Orfeuszt *Dalnoki* Viktor játszsza, a többi főszereplő: *Margó* Zelma, *Tomcsányi* Rusi, *Lányi* Edit, *Jancsó* Valéria, *Almási* Lola, *Boross*, *Mátrai*, *Giréth*, *Iványi* és *Delli*.

* (**Vidéki szinészet.**) *Békéscsabán*, mint nekünk irják, a miskolci szintársulat a fővárosi szinházak müsorát mutatja be nap-nap után. Szinre került: Kuruc Feja Dávid, Vörös talár, Katalin, Lotti ezredesei és Svihákok. A drámában: *Bakó* László, *Pataky* Riza és *Jezerniczky* Sári, az operettben *Kornay* Margit, *Sárosi* Paula, *Ráthonyi* Stefi, *Csöregh* Jenő, *Szadai* Ferenc és *Virág* Ferenc tünnek ki.

* (**A pécsi őskeresztény kubikulum.**) Az Akadémia *második osztályá*-nak ma délután *Pauler* Gyula elnöklésével tartott ülésén *Czobor* Béla egyetemi tanár uj dolgokat mondott *a pécsi őskeresztény kubikulum*-ról. Ennek a hires emléknek hiteles leirása képben és szövegben a *Müemlékek országos bizottságá*-nak kiadásában fog megjelenni Czobor Béla gondozásával. Az Apenninen innen, az olasz föld határain kivül, nincs mása ennek az emléknek a kereszténység őskorából.

A pécsi őskeresztény kubikulumot ezelőtt százhuszonkét évvel, 1780-ban fedezte föl Koller József pécsi kanonok, a pécsi püspökség és püspökök tudós történetirása. A pécsi kubikulum mindenben hasonló Róma katakombáihoz. Koller fölfedezését, a kubikulum leirását szóban és képekben 1804-ben publikálta. Azóta is többen irták le: igy Eitelberger 1856-ban, Henszlmann Imre 1873-ban. Henszlmann leirása német nyelven is megjelenvén, tudomást vett a pécsi kubikulumról a katakombák ismeretében a legnagyobb auktoritás, a római De Rossi is, a ki *Bulletino*-jában a Henszlmann leirása nyomán, de a Henszlmann nagyon érthető tévedéseit megigazitva, leirta. Hogy a donga-boltozatu kubikulum mennyezet- és fal-föstményeit a nedvességtől a lehetőségig védjék, 1864-ben a boltozatot és a falakat bevonták hidraulikus mészszel. Ez a kisérlet azonban nem vált be, a vizhatlan mész gyüjtötte magába a vizet s a kubikulum képei gyors pusztulásnak indultak. Husz év óta tudják, hogy a pécsi kubikulum mükincsei pusztulnak s csak a mult év folyamán jutottak hozzá, hogy legalább pontos másolatban megőrizzék a jövendőnek. A hü másolatokat Czobor Béla felügyelete alatt Gréh István rajz-professzor készitette igen sikerülten. Ekkor történt, hogy Czobor azokon a falmezőkön, a melyeket Koller, Eitelberger és Henszelmann üreseknek találtak, eddig ismeretlen kép-maradványokat fedezett föl, s hogy a már ismert, de hibásan magyarázott képeket is helyesen fejtette meg. A baloldali második mezőben levő képet, a melyet Henszlmann a tüzes kemencébe dobott három ifju képének nézett, Koller helyesen nézte a három mágus, a három napkeleti bölcs képének, a kik ajándékot vittek a gyermek Jézusnak. A szomszédos mezőn, a melyet üresnek véltek, a mint azt De Rossi analógiák alapján látatlan megmondta, a Szüzanya képe állott a gyermek Jézussal. A harmadik üresnek mondott falmezőn a bünbeesés jelenete volt ábrázolva: Ádám és Éva az almafa alatt, hasonlóan ahhoz a képhez, a mely a nápolyi *San-Gennaro* katakombában látható. A többi mezőkön alig kivehető nyomok maradtak a következő bibliai jelenetekből: Noé, a mint galambjait kibocsátja a bárkából; Jónás, a mint a tengerbe dobják, a cethal elnyeli, aztán megszabadul s egy lugasban pihen; Dániel az oroszlánok vermében. A boltozat közepén Péter és Pál apostolok alakja között Krisztus monogramja állott; ettől jobbra és balra egyik oldalon a bünbeesés, a másik oldalon a megváltás. Koller azt hitte, hogy a pécsi kubikulum Nagy Konstantin előtt, a keresztény-üldözések korában, menedékhelynek épült, a mi tisztára képtelenség, hisz a kubikulumban egyszerre négy ember már nem tud mozogni. Most már azt is tudjuk De Rossi kutatásából, hogy Nagy Konstantin előtt a katakombákban nem fordul elő Krisztus monogramja. Épült tehát minden valószinüség szerint a pécsi kubikulum a IV. század derekán, eredetében kettős kápolna volt, félig a föld szine fölött, félig alatta. A kubikulum őskeresztény cimeterium közepén állott, a mely a XI. században, a mikor a pécsi dómot épitették, épp ugy elpusztult, mint a hogy elpusztult Rómában a legrégibb vatikáni katakomba a Szent Péter-templom épitésekor. A festés valószinüen

BH (2.) 2. — (hó, nap?)
1902

vándor római piktorok munkája, a kikről szabariai fölirásból tudjuk, hogy dolgoztak Pannóniában s hogy kettő közülök ott is halt meg. Czobor tanulságos előadását, a melyet a pécsi kubikulumról régebben és ujabban fölvett másolatokkal illusztrált, az akadémikusok megéljenezték és megtapsolták.

* (**Hangverseny.**) *Beniczkyné-Gyra* Irén ma rendezte önálló hangversenyét a Royal-szálló termében. A nagy számmal megjelent előkelő közönség zajosan megtapsolta zongorajátékát; a tapsból bőven kijutott az est másik két közreműködőjének, *Humphreys* Rikárdnak és *Kadics* Szidóniának is. Az előbbinek müvészies gordonkajátékát többször volt már alkalmunk dicsérni, Kadics kisasszony csinos, izléses daléneket is ismerjük a zeneakadémia hangversenyeiről.

* (**A müemlékek országos bizottsága.**) *Zichy* Jenő gróf elnöklésével tartott legutóbbi rendes ülésén a következő hazai emlékekkel foglalkozott: Elfogadta a *leleszi* prémontrei kolostor kápolnájának helyreállitására vonatkozó terveket, melyek kivitelének 12.000 koronányi költségét *Takács* Menyhért dr. jászói prelátus viseli, a restaurálást *Sztehló* Ottó vezeti, a falképekről pedig *Gróh* István készit fölvételeket. A *pozsonyi* társas káptalan 16.380 korona költségen restaurálandó. Az *Alamizsnás Szent János-kápolna* (épittette Esterházy Imre primás müvészi barok stilusban) kiviteli munkálataihoz a bizottság *Steinhausz* László müszaki tanácsost küldte ki ellenőrző szakembernek. Elfogadta a *székesfejérvári* hajdan karmelita, ma papnöveldei templom belső helyreállitására *Sztehló* Ottó és *Glaser* János akadémiai festők munkaprogramját és költségelőirányzatát. A *gelénesi* evangélikus református középkori templomnak kibővitéséhez a bizottság hozzájárult; elfogadta továbbá a *dédai* evangélikus református templom kitatarozására vonatkozó költségvetést, a melyet *Sztehló* Ottó készitett. A *korponai* középkori városkapu későbbi toldalékának kért lebontásához az engedelem megadását javasolta. Fölterjesztést tett a *kassai dóm* déli ugynevezett Mátyás-tornyának, valamint az *eperjesi* plébánia-templom tornyának restauráló munkálataira, illetve a kiviteli munkák megkezdésére nézve, ugyszintén az *ohtinai* ágostai hitvallásu templom mütörténetileg becses falképeinek folytatólagos föltárására. A *márlonhelyi* római katolikus templom szentélyképein az ornamentális festés kijavitását *Gróh* István tanár fogja végezni. A *vajdahunyadi* vár helyreállitási munkálatairól *Möller* István épitész mutatta be programját és költségelőirányzatát. A *kácsi* templomban napfényre került falképek megtekintésével *Gróh* Istvánt bizták meg. Végül a bizottság örömmel vette tudomásul *Esterházy* Miklós hercegnek azt az elhatározását, hogy a *lékai* várrom legrégibb részeinek (a lovagteremnek, donjonnak, kaputoronynak, kápolnának) helyreállitását kilátásba helyezte.

* (**Az Iparmüvészeti Társulat közgyülése.**) A Magyar Iparmüvészeti Társulat tegnap tartotta meg évi rendes közgyülését. *Ráth* György elnök megnyitó beszédében utalt a magyar iparmüvészet örvendetes fejlődésére s épp sikereinkkel s e téren meggyarapodott erőnkkel okolta meg, hogy a társulat résztvesz a *turini* nemzetközi kiállitásban, bárha ez a vállalkozás nyilván tetemes költséggel fogja terhelni a társulatot. „A kiállitásban, ugymond, valamennyi kulturnemzet résztvesz, a melynek saját iparmüvészete van, ugy hogy az európai államok közül csak Oroszország és a Balkán-fejedelemségek maradtak távol. Ugy véltük tehát, hogy bizonyos tekintetben a nemzeti becsület megköveteli, hogy sorakozzunk a résztvevő államokhoz. De azzal is tisztában voltunk, hogy elmaradásunkkal jóformán föladjuk mindazokat a fényes eredményeket, melyeket a párisi kiállitáson iparmüvészeti csoportunk elért.“ Végül azt hangoztatta az elnök, hogy a társulat elhatározására nyomatékos befolyással volt az a jogos föltevés, hogy a turini világkiállitás végső eredményében döntő lesz a megifjodott iparmüvészet jövő fejlődésének irányára. A közgyülés tetszéssel fogadta az elnök megnyitóját, majd meghallgatta a társulat választmányának évi jelentését, mely kiemeli Hegedüs Sándor volt kereskedelmi miniszternek iparmüvészeti akcióját, abbéli elhatározását, hogy a mi viszonyaink közt jelentősnek mondható anyagi támogatásban részesiti a társulatot, bizonyos meghatározott célok követésére és érdemes törekvések, tehetségek és munkák jutalmazására. Megemlékszik a jelentés a szegedi kiállitásról, továbbá a karácsonyi kiállitásról, a mely iránt évről-évre mind nagyobb érdeklődés mutatkozik. Még egy harmadik nagyszabásu kiállitás előkészitésével kellett a lefolyt évben foglalkoznia a társulatnak, még pedig a most megnyiló turini nemzetközi iparmüvészeti kiállitással. Az érdekelt kiállitók kivánatosnak mondották ki, hogy a magyar osztály egy egészséges terv nyomán összeállitott harmónikus csoportot alkosson, a melynek külső képe ugy állami önállóságunkat, mint iparmvészetünk nemzeti jellegét szemmellátható-an kifejezze. A társulat a kereskedelmi minisztertől 8000 koronát, a közoktatásügyi minisztertől 12.000 koronát kapott a kiállitás költségeire. Örvendetes tény gyanánt emeli ki a jelentés, hogy a társulatot mindenfelől immár a hazai iparmüvészet illetékes fórumának tekintik. A kereskedelmi miniszter tavaly tizenhárom esetben kérte ki a társulat véleményét. A társulat közlönye, a *Magyar Iparmüvészet* tavaly fejezte be negyedik évfolyamát és méltán sorakozhatik a legelőbbkelő külföldi müvészeti folyóiratok mellé. Az

1205. TÜKÖRKERET, faragott és aran
det. Österreich, XVIII. Jh.

1206. NAGY TÜKÖRKERET, empire.

1207. NAGY TÜKÖRKERET, dusan fa
rahmen, reich geschnitzt und verg

1208. KÉPKERET, háromosztásu, lapos
— Rahmen, flach geschnitzt. Ital

1209. BAROKK FALIKONZOL, faragv
geschnitzt, dunkel gebeizt. XVIII

1210. SZT. ANTAL, relief, korabeli kere
Relief, in gleichzeitigem Rahmen.

1211. NAGY KÉPKERET, levél- és vi
Bilderrahmen, geschnitzt und verg

1212. KÉPKERET, faragott és aranyoz
mit Obstbüschelschnitzerei und V

1213. KÉPKERET, faragott és aranyo
Rahmen, mit Accanthusblätterscl

1214. KÉPKERET, gyümölcsdiszü farag
mit Schnitzerei und Spuren von

ıbbal. Felső-Magyarország, XVIII. sz. v. — Spazierstock,
f. Oberungarn, E. XVIII. Jh.

cellán gombján teknősbéka, hátán tájkép. Német, XVIII.
Knopf aus meissener Porzellan. Deutsch, XVIII. Jh.

ıgombján vésett rajzu cimer 1773. évszámmal. XVIII. sz.
it Perlmuttereinlage Wappen und 1773. XVIII. Jh.

XVI. diszü trébelt ezüst gombbal. Német, XVIII. sz. —
ɛm aus Silber getriebenem Knopf, mit Louis XVI. Dekor.

tott öntött bronz fogantyuval. XIX. sz. — Spazierstock,
n aus Bronze. XIX. Jh.

sárgarézgombbal. Osztrák, XVIII. sz. — Spazierstock,
Dose. Österreich, XVIII. Jh.

Sopron, XVIII. sz. v. — Spazierstock, Rohr, mit Silber

övvel és gombbal. XVIII. sz. — Zeremonienstab, Rohr,
ring und Knopf. XVIII. Jh.

rakott diszitéssel. XVIII. sz. m. f. — Spinnrocken, Holz,
XVIII. Jh.

(Groh István)

Könyve

(1) A sajómenti régiés építési díszítő formái-
ról

Bp. - 1907

/

Az OM. Iparművé-
szeti Museum szer-
vezésére vonatkozó elő-
zmények

könyvtárában

Kozler József elő-
adásával egy
tűrtben

- 16-án. Budapesten 1904 október 13-án.

iros bársony-pamlagon ül, (balra fordul
választott haját igazitja. Szeme és szemöl-
és térdét, fehér lepel fölött, zöld ken-
magasságban: LOTZ K.

.2 cm.
1901: VII. 1-én (350-902 sz. 3.)

K 350

4177–~~4180.~~ A gelenczei falkép festője után.

A mester működött a XV. században.

~~4177.~~ *Szt. László küzdelme.*

Az előtérben szemlélhető, hol a balról álló, jobbrafordult és dicsfénytől körülvett fejjel ábrázolt szent, a kinek oldalán rövid kard lóg, birkózik a vele szembekerült kúnnal, a kinek bal lábszárába a megmenekült magyar leány csatabárdot vágott és a kinek fegyverzete derékszíjra akasztott kard és puzdra. Öltözete a nyílt koronát viselő királynak: szűk ujjú sárga köntös, pánczéling, ez alatt térdig érő vörös kabát, szűk nadrág és hegyes orrú topán; a leányrablónak: csücskös sapka, hosszú aljú sárga kabát, pánczél, szűk nadrág és topán; a kibontott hajú szőke leánynak: magas ruha. A háttérben, a falon túl, lombos fák díszlenek.

Vászon, méretei 180 : 135 cm. — Lelt. sz. 4177. — Megszereztetett az 1910 augusztus 26-iki felterjesztés (1131–910) és az 1910 deczember 23-iki 139529 sz. leirat (1–911) alapján 600 K-án. — Kifizettetett 1910 október 31-én (1749–910), 1911 január 27-én (1–911) és 1912 augusztus 7-én (1628–912). — Elszámoltatott 1910 november 30-án (1997–910), 1911 február 8-án (769–911) és 1912 szeptember 8-án (1800–912). — Az elszámolásra nézve lásd az 1912 április 15-iki 18824 (853–912) és az 1912 április 15-iki 24090 (873–912) szvsz. határozatot és a 2683–913 szvsz. előadmányt.

Jegyzet. Az eredetiről másolta Gróh István tanár (1749–910).

III

845 (4177).

975 (59)

Vét. 1910

A székely-derzsi faltéji mester után

4180. *Saul megtérése* (Ap. csel. 9. r. 7.).

Az előtérben szemlélhető, a hol a lováról lebukott Saul fejjel balra fekszik és a hol fönt a megnyilt felhők között, a Megváltó jelent meg, ki hozzá e szavakat intézi: »Kelj föl, menj a városba és ott megmondják neked, mit kelljen cselekedned?« Mellette balról a dicsfénytől körülvett fejjel ábrázolt Ananias áll, ki jobb kezét áldásra emelte, míg jobbról háromtagú lovas kísérete képez csoportot. A kísérők közül kettő csupasz arczú szőke ifjú, egy pedig pánczélba öltözött szakállas férfi sisakkal. Az előbbiek egyike bal kezével feliratos lobogót tart. A háttér mintázott.

Vászon, méretei 144·5 : 190 cm. — Lelt. sz. 4180. — Megszereztetett az 1910 augusztus 26-iki felterjesztés (1131–910) és az 1910 deczember 23-iki 139529 sz. leirat (1–911) alapján 700 K-án. — Kifizettetett 1910 október 31-én (1749–910), 1911 január 27-én (1—911) és 1912 augusztus 7-én (1628–912). — Elszámoltatott 1910 november 30-án (1997–910), 1911 február 8-án (769–911) és 1912 szeptember 8-án (1800–912). — Az elszámolásra nézve lásd az 1912 április 15-iki 18824 (853–912) és az 1912 április 15-iki 24090 (873–912) szvsz. határozatot és a 2683–913 szvsz. előadmányt.

Jegyzet. Az eredetiről másolta Gróh István tanár (1749–910).

III

846 (4180).

983 (157).

Vét. 1910

A Siekelyderzsi falkép mestere után

III
845
(4179)
983 (1577).

4179. *Szt. László küzdelme.*

Az előtérben szemlélhető, hol a balról álló, jobbrafordult és dicsfénytől körülvett fejjel ábrázolt szent birokra kelve küzd a rövid karddal és puzdrába helyezett nyíllal felszerelt kúnnal, a ki lángot lehel ellenfelére. Öltözete a nyílt koronát viselő királynak, a ki oldalán rövid kardot hord: pánczél, vért és topán hosszú nyakú tarajos sarkantyúval. A kún, a kinek jobb lába sarkába csatabárd van becsapva, felhajtott karimájú kalapot, térden alólig érő köntöst és czipőt visel. Közelükben, balról a földön, sisak, jobbról pedig egy, csak részben látható szürke ló tünik szemünkbe. A háttér mintázott.

Vászon, méretei 144·5 : 94·5 cm. Lelt. sz. 4179. — Megszereztetett az 1910 augusztus 26-iki felterjesztés (1131–910) és az 1910 deczember 23-iki 139529 sz. leirat (1–911) alapján 400 K-án. — Kifizettetett 1910 október 31-én (1749–910), 1911 január 27-én (1–911) és 1912 augusztus 7-én (1628–912). — Elszámoltatott 1910 november 30-án (1997–910), 1911 február 8-án (769–911) és 1912 szeptember 8-án (1800–912). Az elszámolásra nézve lásd az 1912 április 15-iki 18824 (853–912) és az 1912 április 15-iki 24090 (873–912) szvsz. határozatot és a 2683–913 szvsz. előadományt.

Jegyzet. Másolta az eredetiről Gróh István tanár (1749–910).

Vét. 1910

A szekelyderzsi falkép mestere utáni

4178. *Szt. László.*

Egész alakban, jobbra száguldó szürke paripán és jobbjában hosszú nyelű dárdával van ábrázolva. Fejét dicsfény veszi körül és haja vállaira omlik. Nyilt koronát, páncélt és e fölött vértet visel. Oldalán rövid kard lóg. Hosszú nyakú sarkantyúja tarajos. Előtte a leányrabló kún vágtat, a kinek lova csak részben látszik. Mögötte kísérőinek paripája bontakozik ki. A háttér mintázott.

Vászon, méretei 144·5 : 190 cm. — Lelt. sz. 4178. — Megszereztetett az 1910 augusztus 26-iki felterjesztés (1131–910) és az 1910 deczember 23-iki 139529 sz. leirat (1–911) alapján 700 K-án. — Kifizettetett 1910 október 31-én (1749–910), 1911 január 27-én (1–911) és 1912 augusztus 7-én (1628–912). — Elszámoltatott 1910 november 30-án (1997–910), 1911 február 8-án (769–911) és 1912 szeptember 8-án (1800–912). — Az elszámolásra nézve lásd az. 1912 április 15-iki 18824 (853–912) és az 1912 április 15-iki 24090 (873–912) szvsz. határozatot és a 2683–913 szvsz. előadmányt.

Jegyzet. Az eredetiről másolta Gróh István tanár (1749–910).

III
845 (4178)
983 (1577).

Vét. 1910

AZ ÖSSZEÜTKÖZÉS.

AZ ELLENTÁBOR ELŐÖRSE.

JELENTÉSTÉTEL.

HUSZÁROK.

A KIRÁLY FOGADTATÁSA.

TÜZÉRSÉG.

A CZEGLÉDI HONVÉD-HUSZÁR HADGYAKORLATOKRÓL. — GYULAY LÁSZLÓ RAJZA.

Az erdélyi dietákon már 1824-ben megjelent, s aztán csaknem állandóan. Nem mint szónok tünt ki (még igy sem szerette személyét előtérbe helyezni), hanem mint a liberalis párt kitünő tagja, ki a pártfegyelem érdekében tett hasznos szolgálatokat. Fenmaradt az emléke maig is a szorgos figyelemnek, melylyel az ugynevezett taksás követekre vigyázott, nehogy valaki közülök a szabadelvüek ellen szavazzon. A folytonos ellenőrködés miatt el is nevezték *tutor*nak.

A szabadságharcz alatt kolozsvári nemzetőri térparancsnok volt, képviselőnek is megválasztották a pesti országgyülésre, s a parlament üléseiben mindvégig részt vett. Elment Debreczenbe is, s nagy összegeket adott a honvédség fölszerelésére. A szabadságharcz után örökös fogságra itélték, de egy év mulva kegyelmet kapott. Mikes ezután többé nem vállalt el semmi nyilvános megbizatást vagy szerepet. Nemsokára felköltözött a fővárosba, hol Deák mellett lakott, az «Angol királynő» szállodában. De folytonos élénk összeköttetésben maradt kolozsvári barátaival és az ottani társadalmi és közmüvelődési mozgalmakkal. A kolozsvári konzervatorium és szinház ügyeiben is sokat tett.

Mig Kolozsvárt lakott, háza a politikai és társadalmi összejövetelek egyik legvonzóbb és legélénkebb pontja volt, és sok életrevaló eszme indult ki innen. Jellemző a grófra, hogy nagy költséggel épitett és kényelemmel berendezett kolozsvári házát mért nem foglalta el soha. A ház épen 1848-ra készült el, s mikor Kolozsvárra bevonultak az osztrákok, a császári tábornokok e házba költöztek be. Gr. Mikes János soha a házába nem költözött bele.

Az ötvenes évek óta állandóan a fővárosba telepedvén, itt a társasélet egyik szeretett alakja lett. Mindenki nagyrabecsülte a lovagias jellemü, elveiben, érzéseiben állandó, nyájas modoru főurat, ki a sziv és jellem igazi nemes vonásaiban viselte az előkelőséget. A független magánélet egyszerü örömeiben élt, előkelőségek és kitünőségek barátságaiban. Tősgyökeres magyarságával oly tiszta képét nyujtotta a régi magyar főuraknak, mely rokonszenves volta által vonzott és igaz nemessége által meghatott.

Nemcsak a székely követek tutorának, hanem Deák tutorának is elnevezték ama gyöngéd baráti gondosságért, melylyel az öreg ur személye és viszonyai iránt viseltetett. Barátja, kisérője, őre és ápolója volt Deáknak. A legönzetlenebb ragaszkodás volt ez, távol minden politikai befolyástól és szereptől. Ő volt az egyetlen, kinek mindig nyitva volt Deák szerény lakának ajtaja, még akkor is, midőn az öreg ur néha elzárkózott a világtól s mikor hiába jelentek meg miniszterek és bárminő hatalmas emberek. Deák halála után ő is folyvást gyöngélkedett; férfias alakja megtört, s hiába keresett üdülést távoli fürdőkben. Pár hét előtt kinos operácziónak kellett magát alávetni, melyben az orvosok sem biztak, de mulhatlanul szükséges lett. Valóban nem is élte tul sokáig.

Családot nem hagyott maga után, s az elhunytáról szóló gyászjelentést testvérje fia, gr. Mikes Árpád adta ki, a kit az elhunyt — hir szerint — végrendeletében örökösévé tett.

Holt tetemeit a szállodából a kerepesi temető halottasházába szállitották, s onnan temették el e hó 3-án. Pompa nélküli temetést kivánt, de a mély részvét és tisztelőinek megjelent sokasága a gyászszertartást halottas pompává emelték. A koporsó alig látszott a koszoruk halmazától. Küldtek koszorukat miniszterek, a szabadelvü párt tagjai, az erdélyrészi képviselők, a kolozsvári nemzeti szinház választmánya («felejthetetlen elnökének»), a kolozsvári kaszinó stb. Megjelentek a miniszterek, Haynald bibornok, gr. Eszterházy Kálmán főispán Kolozsvárról, számos mágnás, a főváros polgármesterei, a közélet több nevezetessége. Sirja ott van közel a Deák hamvainak most épülő mauzoleumához; a főváros jelölte ki és adta a sirt, hogy holtuk után se legyenek távol, kik életökben oly közel álltak egymáshoz.

Elveszett kéziratok megtalálása.

A jelen század elején nagyban hitték, hogy ha Herkulanum és Pompeji ásatásai jól előre haladnak, több becses kéziratot fognak föltalálni. Különösen hitték, hogy a láva alatt Menander szinművei, Sappho és Alkaeus ódái s a római irodalom nehány becses terméke megmaradt épen. A rómaiak ugyanis, mint tudjuk, külön szekrényekben tartották becsesebb kézirataikat s a szekrények gyakran érczből is voltak, ugy hogy az idő viszontagságait kiállhatták. De a tudósok csalatkoztak reményeikben; a mi napvilágra jött, az csak későbbi bölcsészek müveinek töredéke, Philodemus és Epikur nehány mondata, melyek alig voltak érdemesek a fárasztó munkára, melybe a tekercsek kibontása és kibetüzése került.

A többi kézirat megmaradása is gyakran függött a véletlenségtől.

Justinian császár hires digesztáinak megőrzését egy pisai közkatonának köszönhetjük, ki azt egy kalabriai város bevételekor több más rablott tárgygyal együtt magával hozta, s Heliodor negyedik században élt keresztény püspöknek Ethiopicája hasonlókép csodálatos véletlennek köszönheti megmentését. 1686-ban Budavár első ostrománál egy közkatona az utczai sárban egy már más katonák által összetaposott kéziratot látott, melyet drága kötéseért fölvett s Németországba vitt, hol csakhamar azután kinyomatták s a legkedveltebb regények sorába lépett. Ily különös volt Agobard, egy kilenczedik századbeli tudós főpap, müveinek és korát jellemző emlékiratainak megmentése is. Egy Masso nevü tudós egy délután Párisban belépett egy könyvkötő boltba s észrevette, hogy egyik segéd épen kéziratokat vagdal össze. Figyelmesen megnézve e kéziratokat, fölismerte azok becsét s megmentette a derék püspök emlékét.

Az uj korszakban a kéziratok találásának két gyakori, de azért sajátságos módja van. Nem oly rég Mai bibornok, kiváló olasz tudós, észrevette, hogy nehány középkori kéziratban meglátszottak a régi betük nyomai. Eszébe jutott, hogy mivel a pergament a középkorban nem volt nagy bőségben, nem lehetetlen, hogy a barátok, kiknek talán pogánykori irataik voltak, takarékosságból kitörölték e betüket s a pergamentet saját czéljaikra használták föl. Gyanuja csakhamar meg lőn erősitve. Nagyitó üvegen tett vizsgálatai következtében nemcsak észrevehette, de sok esetben képes volt el is olvasni az eredeti szöveget s igy jött létre a modern korban több nevezetes irodalmi fölfedezés. A calcedoni zsinat történetére vonatkozó lapokon a betük alatt megtalálta Fronto leveleit s nehány beszédet Symmachustól és Szent-Ágostnak a zsoltárokra vonatkozó magyarázatai alatt lelte meg (s e lelet igen nagyfontosságu) Cicero «De Republica» czimü rég elveszettnek hitt müve egy harmadát, mely müből Mai bibornok leletéig csak egy hosszabb töredéket s két-három idézetet ismertünk. 1817-ben Gajus «Institutioi»-t találták meg hasonló módon a veronai káptalan könyvtárában Hieronymus leveleit tartalmazó kéziraton. Mily óriási munka s kitartás szükséges e leletek létesitésére, könnyü elgondolni.

A régi irodalom töredékeiből oly módon is lehetett nehányat megmenteni, hogy az irodalmi tolvajlást kisütötték. Igy történt Porsonnal, ki Euripides egyik szinművének nagyobb részét képes volt helyreállitani az által, hogy észrevette, hogy egy keresztény tisztelendő atya saját keresztény szinmüvében egész paginákat volt szives, természetesen megjegyzés nélkül, az attikai költőtől átvenni. Oly időben, midőn nagy müvek a ritkaságok közé tartoztak, épen nem volt szokatlan dolog, bármily megszégyenitő is az, hogy a kézirat tulajdonosai egész lapokat kiirtak abból s azután megsemmisitették az eredetit, hogy turpisságuk napfényre ne jöjjön. Igy Leonardo Aretino, ki azt hitte, hogy Procopius története a góth háboruról csak neki van meg egyedül, leforditotta azt latinra s kiadta, mint eredetit. Alcyonius ugyanily módon Cicero «De Gloria» müvéből irt ki egész fejezeteket s eredeti értekezés gyanánt adva ki azt, a nagybecsü eredeti kéziratot megsemmisitette, hogy gyalázatos tolvajlását föl ne fedezhessék. Sulpicius Severusról, az ismert egyháztörténetiróról mondják továbbá, hogy Tacitus történetének negyedik könyvét megsemmisitette, mivel a nagy római iró tudósitását Jeruzsálem elfoglalásáról szó szerint innen irta le.

Nagyon ismert dolog, hogy az angol Magna Charta eredeti (habár nem egyedüli) kéziratát hogyan mentette meg Sir Robert Cotton egy közönséges szabó kezéből, ki azt szabáshoz akarta feldarabolni. A Thurloe-féle állampapirok nagybecsü gyüjteménye valószinüleg titokban maradt volna, ha valaki be nem esik a Lincolns Innben egy régi pinczébe, a hová ez okmányok valószinüleg szándékosan rejtettek. Dr. Dee becses és érdekes kéziratai sok időn át egy szekrény rejtett fiókjában voltak. Lady Montagu Mari ismert kedves levelei közül — s e leveleket még most is sokan az angol irodalom gyöngyei közé számitják — igen sok egy heverő fatörzs odujában találtatott meg. Cherburg Herbert lord önéletrajzát is elveszetnek hitték, habár tudják róla, hogy két példány is megvolt belőle, melyek közül egyet saját kezével irt, a másikat ellenben irnoka másolta le. Hosszu idő mulva Lymoreban, Montgomeryshireben régi molyette poros papirok közt megtalálták az eredeti példányt, hiányosan s oly piszkosan, hogy némely helyen lehetetlen volt elolvasni, habár a megmaradt részek is eléggé tanusitották a munka becsét. Még abban reménykedtek, hogy a másolatot megkapva az eredeti hiányait ki lehet pótolni. De évek hosszu során át hasztalan kutattak a másolat után is. 1737-ben egy a Herbertek családjának tulajdonához tartozó jószágot adtak el. Egy kis kamrában nehány könyv, kép és lim-lom állott s ezt egyenesen a szemetesnek akarták adni — s ime ezek között volt a hosszas ideig keresett duplikatum, mely ma az angol irodalomban oly gazdag emlékiratok között a legelsők közé tartozik. Maga Bulwer (Lord Lytton) is azt mondta, hogy egyetlen memoiret sem becsül oly nagyra.

Még sokkal regényesebb volt, hogyan találták meg Luther asztali beszédét. 1626-ban Sparr Gáspár nevü uri ember uj házat akart épiteni oly területen, mely hajdan nagyatyjáé volt. A talajásás alkalmával a munkások egy kis négyszegü erős vászonrongyba takart s méhviaszszal gondosan bevont csomagot találtak. Felnyitva e csomagot, benne találták Luther emlitett müvét, melyből más példány nem is létezik. Valószinü, hogy Van Sparr nagyatyja rejtette el a müvet, mivel épen az ő idejében adott ki II. Rudolf XIII. Gergely pápa ösztönzésére egy rendeletet, hogy halálra itélendő, kinél e mű megtalálható. Azóta e mű igen elterjedt s Luther legkedveltebb munkái közé tartozik, melyben a nagy reformator egyéni jelleme, genialitása, gazdag humora s jószivüsége leginkább kitünik. S e kitünő mű Sparr nagyatyjának kiváló gondja nélkül elveszett volna.

Dante «Paradicsomá»-nak egy részét — mint beszélik — valaki álomlátás következtében találta meg egy ablaktábla mellett, hová véletlenül csuszott. Hasonló esetekről beszél Walter Scott is, midőn ily véletlenség folytán elveszett érdekes családi okleveleket találtak meg. Az utóbbiak természetesen a phantasia szüleményei. Milton egyik kiváló prózai müve «Értekezés a kereszténység tanairól» csak e században találtatott meg régi jelentések s állami számadások között s a leletről annak idején (1823) Macaulay gyönyörü tanulmányt irt az «Edinburgh Rewiew»-ben. Hogyan jött a kézirat ily idegen társaságba, még ma sem lehet tudni. Hasonlóan érdekes volt Masson lelete, midőn Milton ismeretlen költeményét találta meg, habár a költemény hitelét kétségbe vonták. Mackenzie György titkos történetét már a sajtosnak adták el, de szerencsére, még mielőtt fölvágták volna, valaki észrevette a régi kéziratot s kiváncsiságból olvasgatni kezdvén, átadta dr. Mc Crienek s igy meg lőn mentve a megsemmisitéstől. Benvenuto rendkivül fontos memoirjait egy florenczi zugantiquariusnál találták meg, miként Porson iratait is Chambrigeben. Minot Lőrincz a 14-ik században élt kiváló jeles

Gróh Jakab

részt vett az alábbi mü gyüjtésében és illusztrálásában.

Malonyay Dezső: A magyar nép müvészete. I.k. A kalotaszegi magyar nép müvészete. Bpé 1907.

SZOMOR (Romànwan)

Nep. Sz. János- szobor kazában fes
felirat, mely szerint Neumann Li

(Genthon, 1951)

MDK

Gróh István Iparműv.Isk.tanár

Az eperjesi Rákóczi-ház átalakitási munkalatainál az épület sgraffitókkal újból való diszitését az iparművészeti iskola növendékei Gróh István tanáruk vezetése alatt végezték.

Divald Kornél: Régi és modern sgraffito diszités

Művészet, 1904. 241-244.lap

Gróh István

A Zeneakadémia szobordíszét Grobl Alajos, Telcs Ede és Mayróti Géza, festményeit Körösfői Kriesch Aladár, Gróh István és Zichy István készitették.

Gábor István: A Liszt Ferenc zeneművészeti Főiskola. Budapest, 1969. 12. sz. 17-20. l.

M.D.K.

Gróh István, dr.

sorozatos előadást tart a Mérnök egyletben a magyarországi középkori táblafestményekről és előadásait saját korunkbeli másolt festményeivel illusztrálja.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.
nov. 27. sz. 3. old.

MDK

Gróh István tanár

A Pázmány Péter tudományegyetemi templom mennyezetfreskóit (Bergl 1786) Gróh István tanár restaurálta.
A szentély alatti kriptának mennyezetét festette.

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

MDK

Gróh István

festett diszitő frize a Zenepalota nagytermében, repr.

Magyar Iparm. 1907.4.sz.190.l.

Gróh István, tanár

az ékitményes rajz oktatója. A magyar népmotivumok érdemes kutatója. Maradandó benyomást gyakorol fejlödö müvészi iparunkra.

(művészeti)

Hanvay Ödön: Az ipariskola jubileuma.
Müvész Ipar. 1905.nov. 15. I.évf. 3.sz. 36.l.

MOK

Grok István
ipar művész, művészeti író

a modern magy. díszítőművészet
minták mintája be saját és nehány
növendék tervezésében.

– Grok István Faust Könyve
Grafikai Szemle 1908 évf. 3. f. 31.

MDK

Gróh István,

Undi Mária: Népművészetünk felfedezői.
Magyarság. 1932. márc.27. U.3418 U.3419

MDK

Gróh István

Épitési elemek népies müvészetünkben, felolv.

Magy. Épitőművészek Szöv. közgyülése.
Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Gróh István, restaurátor.

Az 1920-30-as évek legsürübben foglalkoztatott restaurátorok egyike festnev.müvész volt.

Szentiványi Gyula: Falrép restaurálások. Szépművészet. 1943.1.sz. 8-11.l.

MDK

Gróh István

Eperjesi Rákóczi-ház diszitése

Sgrafitto diszités. Magy. Iparmüvészet, 1904. 76,88 l.

MDK

Groh István, iparm.

a turini nemzetközi iparmüv. kiállitáson kitüntetést kapott.

ezüstérem

Kitüntetések. Müvészet, 1902. 254. l.

MDK

Gróh István tanár

Sgraffitó emlékeinkkel Gróh István az eperjesi Rákóczi-ház restauralása után kezdett behatóbban megismerkedni. Tanulmányainak eredménye egy másik felsőmagyarországi renaissance épületünk restaurálási terve, amelynek elkészitésével, az első ilynemű rekonstrualas sikerének hirére, Csáky Vidor gróf, az egyik lőcsei Thurzó-ház tulajdonosa bizta meg. Egy év mulva a sarosmegyei Fricsi-kastély rekonstrualasa kerül sorra.

Divald Kornél: Régi és modern sgraffito diszitès.

Művészet, 1904. 241-244.lap

MDK

Gróh István

igazgató 1917-25

Az Ipm.Isk. ...tanárai...szakoktatói...1880-1936. Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 45 l.

Csókakő
Fejér m.

MDK

Groh István

Dr.Lechner Jenő: Panteon-kripta a budapesti egyetemi templomban. A mennyezetet Groh István festette. Repr.

Magy.Iparművészet, 1928. 59.lap

Groh MDK

A MOB 1910.évi jelentése szerint az ujvásári ev.templom falképeit Groh tárta fel.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. B.1954.228.l.

MDK

Gróh István, ezüst érem

A torinói kiállitás kitüntetései. Magyar Iparmüvészet 1902. 246.l.

Groh MDK

Groh ismertette először a kiszny hizsnyói r.kat templom szentélyének falképeit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei Bp.1954.147.l.

Groh MDK

A leleszi premontrei rendház kápolnájának következő falképéről készitett 19o2-ben akvarell-másolatokat: Krisztus mandorlában , kétoldalán a 12 apostol és a donátor házaspár.Koronás férfi és női szentek.Utolsó itélet töredéke,Angyalok az Utolsó itéletből,Ördögök csoportja az Utolsó itéletből,Két női szent,Kardinálisok csoportoja, két álló alak. Akvarellmásolatok a MOB gyüjteményében.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.162.l.

Groh MDK

A százdi r.kat.templom falképeiről 1900-ban készitett akvarellmásolatai és ezek fényképei a MOB gyüjteményében.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.214.l.

M.D.K.

Groh iparművész

Erőteljes szinű, natiralisztikus motivumú parasztedények Torinóban.

Cikk: Külföldi lapszemle a torinói kiállitás magyar osztalyán.

Magyar Iparművészet 1902.231-36-1-

Groh MDK

Groh 1894-ik év közleménye szerint a Gecefalvai ev.templom falképeit Smik G. fedezte fel.

A falképek Groh által készitett akvarellmásolatai és az akvarellmásolatok fényképei a MOB gyüjteményében.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.14o.l.

Groh MDK

Gerece Groh jelentése alapján ismerteti a gömörrákosi r.kat. templom falképeit.

A MOB 1906-os jelentése szerint a képeket Groh restaurálta.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei Bp.1954. 142.l.

Gróh István

saját kezűleg irt önéletrajza
a dévaványai 18 drbból
álló gyűjteménye gyá-
rára alább nu-
merumra

A Borsod-Miskolci
Kézműveslődei és
Muzeum-Egyesület
1905-6. Miskolc 1906.

55. l

Groh István

könyvelő

lásd

Czak György

7. l.

sorszám alapján

nincs

könyvben

MDK

Gróh István

Puskás Lajos. A magyar falfestés árpádkori emlékei. Bp.1932. 15,23,26 l.

Gyóni István

vrő

2

Árokháty Béla:

Magyarországi régi freskókat fedeztek fel az Egyetemi templomban.

Magyarság 1926. ápr.

10.

Vaséktů VII-246.

Groh MDK

A MOB 19o2-ben Groht bizta meg az Aquila János által készitett martonfelyi falképek ornamentális kereteinek és háttereinek restaurálásával.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.175.l.

Groh MDK

1908-1909-ben festetti ki a csetneki ev. templom falképeit.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 127. l.

MDK

Gróh István

Egyetemi Templom /Bp. Eötvös L. utca/.
A pesti pálosok 1722 körül kezdték építeni 1742-ben fejezték be. Építésze valószinuleg Mayerhoffer András volt.
Renoválták 1857-57ben / Achan János/ és 1924-26 /Lechner Jenő/, mely alkalommal Gróh István freskóit javitotta.
Helyreállitása folyik.

Repr. 184. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
102-103.l.

MDK

Gróh István, az orsz.iparm.isk.
nyug. igazgatója

lenti cimen diszes könyvet adott ki, Legujabb magyar sylus-tanulmányai.

Uj magyar diszitések.

Pesti Hirlap. 1929. jun.15. 11.1.

MDK

Gróh István

Mázas agyagedények. Tervezte:Gróh István. Készitette: Urbán András, rozsnyói fazekas. Repr. (Szegedi Iparművészeti kiáll.)

Magyar Iparművészet, 1901. 201.l.

MDK

Gróh István iparművészeti isk. ny. ig.

A bpesti egyetemi templom 1925-ben kezdödö helyreállitásánál a festmények restaurálását Gróh István, az iparmüv.isk. ny.igazgatója foganatositotta Thorma Imre id. és ifj.Ádám Gyula festőművészek segitségével.

Rozinay István: A bpesti egyetemi templom.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1927.febr.15. 27-28.lap

MDK

Gróh István, festőm.

Than Mór 1883/84-ben festett falképét a keleti pályaudvar előcsarnokában 1912-ben Kacziány Ödön - a világháborut követő években Gróh István restaurálta.

Than Mór müveinek jegyzéke. 73.l.

MDK

Gróh István

Mázas agyagedények. Tervezte:Gróh István. Készitette Urbán András, rozsnyói fazekas. (Szegedi Iparművészeti Kiáll.) Repr.

Magyar Iparművészet, 1901. 204.l.

M. L.K.

Gróf Latour

Sparmüvészeti tekintetre

Könyve elpitlésre alkalmas motivumokat,
az Alföld, Dunántul, Kolozsvár, Barcsa
sáspmüvészetét, kinyeseket, forgalmakat stb
tartalmaz.

Gróf Latour franciakönyve
Operakari Szemle 1908. 3 f. 430.

mák

Groh István, Helbing Ferenc, Benczúr Béla
Simay Imre, Mayerhoffer Géza, Mátrai Lajos
Mihalik Gyula, Lovassy Antal „Iparművészeti
Iskola Tanárainak

növendékei egy-egy jeles munkájuk mint tanulmányi rajzvetület versenyt az értesítőben.

Glatz Károly: Az Országos Magyar Iparművészeti Iskola
Értesítője

Népművelés 1911. 6 füz. 14. kötet 439. l.

MDK

Gyrok István, ép. műv. isk. ny. igazgatója,
fogamatsitotta a festm.-k. festészetét.—

Ép. Ip. – Ép. Művészet: I. kp.-i Egyet. templ. – 1927 II. 15.–27. l.
Rozinay Tsb.

Gyrók István

a kolozsvári vk.
plébánia templom
falképeinek restau-
rálási 1904
M013 rajztár

Gyrecrefalképek

507, 508. k.

$\perp a$

$\perp$ und zwar durch die zahl-

Groh István

másolta a Nemzeti Szalon tegnapi 4 k. figurális falképeit 1902

MOB raptár

l. Gyeregefalképek

570. h.

Gróh István

Az ócsai ref. egyház
falképeinek másolata 1902

l.
Gyertyafalképek
516. h.

Groh István

A kerepesi temetőben
falképeinek másolata - 1902

I -

Szeretfalvéről

S 13. h

1891.

Sz. Párisban 1840 noven

Nymphák.

Habok közül emelke
átkarolva, hogy a közép
fogja a többi kettőt. Ez
detten guggol és arczélbe
fordul és a háttér felé néz.

Bronz-szobor, méretei
cm. — Lelt. sz. 1891. — Vét
leirat alapján 4000 frankon

III 3-6

Pl.
Vét. 1900.

Gróh István

A pozsonyi klarissák
lebontott szentélyéből
való falképek másolatai 1901.

I.

Szentélyfalképek

577. l.

Gyrók István

nyíracsádi/rég.-templom
falképmásolatai a
MOB-nál.

Egyéb falképek
523, 524. l.

9 kabolcsvm

Petőfi Sándor emlékkönyvei a komáromi
Kultúrházban VIII.5.

Groh István

A porubai rk.
templom falképei-
ről restaurálási
latok 1903

l.

Szécsfalképek

574, 575. l.

, a hol az előtérben park
n jobbfelől egy úr és egy
a kiket vadászkutya követ és
ó és botra támaszkodó koldus
Kissé hátrább egy munkás
háttérben pedig község épü-
at uraló templommal. Öltö-
vid kabát és térdig érő nad-
czipő; a hölgynek: lehajtott
ha fodros csipkeujjakkal és
és czipő. Az égbolt felhőzött.
3 cm. — Lelt. sz. 4204. — Becs-
álffy János hagyománya 1907
Az átvételre és az átvétel jóvá-
lásd a 4203 lelt. számnál. —
án (453–913).
datok a Szépművészeti Múzeum-
. XVII. sz.: Alkonyatkor.
onatkozó egyéb adatok és pedig:
-908. pag. 17. № 17). *Öl-*
Vordergrunde drei Figuren, im
nthurm (Stiegenvorhalle, eben-

80–908. pag. 7. № 3). *Nieder-*
XVII. Jahrh.: Landschaftsbild,
varzen Rahmen mit Goldleisten,

, 52 breit (Vorhaus, am Fusse

en (1893–912. № 3). *Német-*

(2165–912. № I: 3). *Német-*
6·5 : 53·6 cm.

111
849 (4204).
977 (79).
3 (1001)

Groh István

a márton helyi R. Vk. gótikus templom

falképeinek mű-
vodatai a MOB-
nál 1902.

Gerecse falképek

537, 538. l.

(Varsányi)

Kolhermere-utca 12. III. 2.

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

Collisban vagy Postán *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet köznap	Magyar Nemzet vasárnap	Film, Szinház, Irodalom	Független Magyaror.	Képes Sport	Rejtv. Ujság	Sztár			
15	10	04	—	—	—	—	—	—	—

Kelt Marosvásárhely, 1942. 11/11.

aláírás.

Gyóni István

a lelenci premontrei
rendház kápolnájá-
nak (templom-ém)
falképeit másolta
1902-ben a MOB
részére

Gerecze falképei
541–543. l.

Gyrók István

A rákosi rk-templom
(Gömör vm) falképei-
ner másolatai 20 tá-
lain, a MOB-nál
1903

Gerecsefalképek

4 Dk. 499. h.

Atelier). Jelezve (Bez.): Hatvany.

881.

ve (Bez.): Hatvany.

881.

nen). Jelezve (Bez.): Hatvany.

881.

Jelezve (Bez.): Hatvany.

881.

Jelezve (Bez.): Hatvany.

881.

lbakt mit buntem Schal). Jelezve (Bez.): Hatvany.

881.

akt).

174. AURORA. Eredetije a Tornai Villa Ba
Vászon (Leinwand). 150×320 cm.

Gurk Ede (Eduard), XVIII—XIX. sz.

175. „BUDA VÁRÁNAK DIADALMAS O
(Zurückeroberung von Buda). J. Osolso
Szinezett kőrajz (Kolorierte Steinzeichn

Gurk, Eduard (1802—1841), **(I. Osolsobie ut**

176. KINIZSI MEGSZABADITJA BÁTHOR
(Kinizsi befreit Báthory. — Zrinyis To
Három darab kézzel szinezett kőrajz. (

Györgyi Giergl Alajos (Alois), (1821—1863).

178. LEÁNY RÓZSÁVAL (Mädchen mit Ro
Vászon (Leinwand). 86×69 cm.

Habermann, Hugo von, szül. (geb.) 1849.

179. LEÁNYTANULMÁNYFEJ (Weiblicher
Pasztell. 25×24 cm.

Hall, John (1739—1797).

180. CROMWELL FELOSZLATJA A „HOS
Benjamin West után (nach).
Rézmetszet (Kupferstich). 53×66 cm.

Gyo Imre I.

(Emericus.)

Ofr.

Kömagyötv:

1307. n.

<Gróh István>

<> Magyar díszítő művészet. I–II. rész. Népies művészet. 110 táblás 1 ábra. Budapest, é. n.

<> Magyar stilusú rajzminták. 80 lap. Budapest, é. n.

Lehel 28.

eau („Moreau le Jeune") rajza után (nach Zeichnung des).
ie Durchfahrt).
cm.

Bez.): A. Lhote.

E (Bildnis eines jungen Mannes). Jelezve (Bez.): Lieder F.,

er Einzug). Jelezve (Bez.).

THÜRINGIÁBA.

Korda V., XX. sz. (Jh.)

249. BILIÁRDOZÓK (Biliardspieler). Jelez
Vászon (Leinwand). 80×65 cm.

Korda V., XX. sz. (Jh.)

250. FEKVŐ NŐ (Liegende Frau). Jelezve
Vászon (Leinwand). 45×54 cm.

Koszta József, szül. (geb.) 1864.

251. VIRÁGCSENDÉLET (Blumenstilleber
Vászon (Leinwand). 46×47 cm.

Kovács Mihály (Michael) (1819—1892).

252. A GYÁSZOLÓ HUNGÁRIA (Die trau
Vászon (Leinwand). 36×52 cm.

Kovács Mihály (Michael) (1819—1892).

252a DÓZSA GYÖRGY EGYHÁZI ÁTOK
oldalon (auf der Rückseite): festette
Vászon (Leinwand). 35×52 cm.

Kriehuber, Josef (1801—1876).

253. TÖRÖK KÖVETEK A BERLINI K
in Berlin).
Aquarell. 28×21 cm.

Gróh István

cikke

a kö.. műben

Mosolygó József:
Erdély elolahosodása.
A Magyar Görög-Katolikusok Országos Szövetségének kiadványai. I.

A második cikk e füzetben fentről:
A bizánci keresztény művészet előzményei Erdélyben

Bp. 1933.

ók.

s munkaügyi miniszteri rendeletből.)

odványok minden esetben jelen ürlapon terjesztendők elő
, megtérítések stb.) engedélyezése iránt folyamodhatik. A
ti folyamodások esetén azonban ugyanazon folyamodvány

iránti folyamodvány a Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti
folyamodvány pedig a népjóléti és munkaügyi miniszterhez.
A családfő elhalálozása vagy (elháríthatatlan) akadályoztatása
let 30. §-ának harmadik bekezdésében foglalt rendelkezések
ötlen árvák helyett és azok javára az igazolt gyám tartozik

l szolgáló születés, elhalálozás, betegszállítás, stb. napjától
(betegség, tartósabb kezelés, stb.) esetén pedig a betegség
illetőleg a négy hónapnál hosszabb ideig tartó betegség stb.
seket a folyamodvány benyujtásának időpontját megelőző négy
ával felmerült kiadások fedezésére nem lehet engedélyezni.
gyógykezelési, betegszállitási, gyógyszer ármegtérítési, stb.)
hónapi határidő be nem tartásától — legfeljebb 10 hónapi

ző kedvezmények elnyerése iránt előterjesztendő kérelmek
gyógykezelési segély és gyógyszerármegtérítés iránti folyamodás
megtérítés esetében a 4. számu „Ápolási, kezelési, vizsgálati,
. számu „Szanatóriumi beutalás" ürlap — fürdői és üdülőhelyi
folyamodás esetében a 7. számu „Fürdőbeutalás. Fürdőjegyek.
a 8. számu „Betegszállitási költségek" ürlap, — gyógyászati
segédeszközök" ürlap — végül fogászati kezelés engedélyezése,
ürlap csatolandó. Csatolandók továbbá: gyógyszerármegtérítés

MDK

Grók István, festö

Az elmult korszak népmüvészetének egyik fülgyüjtöje, egyben irója.

Visky Károly: A magyar népmüvészet irodalma.
A Mügyüjtö. 1928 1.sz. 18-19.l.

MDK

Gróh István, ip.m.isk.igazg.

nehéz feladat lesz a bp.-i egyetemi templom falfestményeinek helyreállításánál. A mennyezet képei még elég jó állapotban vannak, az oldalkápolnának díszítő részleteit azonban majdnem teljesen tönkretette a nedvesség.

Sz.O.dr.: ....
Magyar Művészet. 1925. 163.l.

Groh István

MDK

kormányzói elismerésben részesült

Magyar Iparművészet 1927. 136.o.

MDK.

Groh István

Igazm. Fők Lovasa

Kéri vaj tanfolyam vezetője.
Tanító-dunyai jó eredményeket
értek el a dupló műveit tartó,
nyomdász-növendékei a mester ú.

1/

Bordalunk, kapdjunk is mélékletünk

Groh István

Iparmüv. Isk. h. igazgató

MDK

A Müvészeti Direktoriumnak az Iparmüvészeti Iskola átszervezésére vonatkozó javaslata/1919 ápr./ szerint

felmentendő a keramia tanitása alól.

87. o.

M.T.Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Gróh István

Mint az Országos Magyar Iparművészeti Főiskola helyettes igazgatója bejelenti a tanári konferencia határozatát a felvételi szabályzatok módositásáról. 1919 jan 22.

77-78.o.

M.T. Képz. Él. Sp. 1960.

MOK

Gróh István

mint az Iparművészeti Főiskola igazgató-helyettese üdvözli a Tanácsköztársaság kormányát 1919 márc. 28-án.

86.o.

M.T. Képz. Ml. Áp. 1960.

MDK

Gróh István

Az Iparművészeti Iskola tanári kara /1919 márc 24-én öttagu bizalmi tanácsot választott, melynek tagjai: Gróh István, Simay Imre, Papp Sándor, Helbing Ferenc és Szablya Frischauf Ferenc.
AKözoktatásügyi Népbiztosság előadója a határozatokat 1919 épr. 2.án készitet leiratában "jóvátokat hagyólag tudomásul" veszi, de az osztályvezető ezt nem adta ki.

M;T. Képz. Él. Bp. 1960. 184.old. /vö. 86. o. /

Groh István

MDK

Az Iparmüvészeti Iskola uj igazgatói: Gróh István és Mihalik Gyula. Tanárok: Reményi József /Diszitőszobrászat/, Ferenczy Béni/kisplasztika és kerámia/ Toroczkai Vigand Ede / belsőépitészet/. /V.ö. Az Ujság 1919. V. 13./

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 183.o.

Groh István Mdk

mint az Iparművészeti Iskola h. igazgatója üdvözli a Tanácsköztársaság kormányát. /1919 márc 28/

86.o.
M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

/~~Gróh~~/ Gróh István

iparművészeti tanár

MDK

Az Országos Magyar Iparművészeti Iskola tanári karának 1919 szept 24-iki gyülésén az igazgató tanács /bizalmi -tanács/ tagjává választották.,

mint h. igazgatót négy választott tanárral.

85.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

Gróh István MDK

Az Országos Magyar Iparmüvészeti Iskola tanári karának 1919 márc 12-én tartott ülésén jelen volt. /Jegyzőköny./ Mint helyettes igazgató az ülést vezette.

78-80.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

Gróh István

iparmüvész

MDK

Az Irodalmi és Müvészeti Szaktanácsnak 1918 dec 23-iki határozatát a szakminisztérium létesitésének szükségességéről aláirta.

M.T.Képz. Él. Bp. 1960.

21.o.

MDK

Gróh István

A közoktatási népbiztos 1919 ápr. 25-én kelt leirata szerint

felmenti a kerámiai mühely vezetése alól és a textilszakosztály vezetésével bizza meg.

Mint h. igazgató mellé rendeli Mihalik Gyulát az igazgatói teendők együttes végzésére.

86.o.

M.T. Képz. fl. Gy. 1960.

MDK

Gróh István

Az alanti tpl falképeinek vizf. másolata
/1904/

Grandpierre Edit: A kolozsvári Szent Mihály templom. Bp. 1936.

MDK

Orán István

Az alanti ipl Felkéjelnek vizt. mánolata
/1904/

Grandpierre Emil: A kolozsvári Szent Mihály
templom. Bp. 1936.

Gróh István
iparművész

MDK

A Nemzeti Tanács meghivására 1918 dec 23-án össze jött Irodalmi és Művészeti Szaktanácsnak tagja.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

9.o.

MDK

Gróh István nyug.igazgató

Az iparművészeti oktatás terén három évtizedet meghaladó időn át teljesített buzgó és érdemes szolgálataért kormányzói elismerésben részesült.

Cikk: Szakoktatás.

Magyar Iparművészet, 1927. 136.lap

MDK

Gróh István,

a magyar népmotivumok érdemes kutatója a II. évesek tanára az ékitményes rajzban.

A textilmüvészeti szakosztály és Gróh tanár növendékei látták el tervekkel a halasi csipke-telepet. - Régi stilusokat ismertette a III.éves növendékekkel.

Tanitotta a szabadkézi perspektivát./13.1./

Iparmüvészeti Iskola Értesitöje. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évről. 9-12.l.

GRÓH István

falképmásolatai

AH 1995 307, 310

terv van. (A Schön által leírt
lágításba helyezi a Calvin (ma
letesebben leírt - problémáját.)
évtized ideje alatt folyt a
munkákat 1872. augusztus 14-én
amvait 1874. május 26-án helyezték
lkészült akkorra, de a plasztikai
zet - attól tehát eltekintettek.
lósult meg, hogy elmaradt - ami
pályázatát - a síremlék és az
z elkészült mauzóleum monumentális
élkül. A teraszépítmény a lapos
lat alatt kevéssé volt alkalmas -
árcsak a nem kellő körültekintéssel

Schmidt-Ybl. ÉI XV. 1891. p. 122.
bl 1991 Kat. 56.1.31.
Nem szorul külön bizonyításra, hogy
en a szignónak más a jelentése, mint
evesebb festő szignálja tanítványa
hamisítást követ el. Az építész
termékét hitelesíti, hiszen a "mű"
z annak alapján megépült objektum. A
zonyos igényes lapokon - elsősorban
9. század második felében már a
k" is jelentőséget tulajdonítottak .

- MDK

Gróh István tanár

Gróh István: Könyvtábla aranyozások.
Diszitő Müvészet, 1915. II. évf. 1.sz. 12-18 l.

MDK

Gróh István, az ip.m.iskola tanára

"Középkori falfestészetünk" c. alatt három előadást tartott.
Kb. 160 darabból álló falképmásolatot állitott ki, melyeket a Müemlékek Orsz. Bizottságának megbizásából készitett hazánk középkori müemlékein található falfestményekről.

MI. 1905. 168.1.

MDK

Gróh István

Sajómenti népmüvészet cimü irása.

Kertész K.Róbert: A nemzeti épitö müvészetről.

Epitö Ipar Epitö Müvészet, 1916.jun.4. 137-139. lap

MDK

Groh István

Az Egyetemi templom restaurált mennyezetképe.
Restaurálta Groh István.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33.lap

Üres lapvan

Gróh István

és Teles Ede olomboxművei olvasóitól

a Zeneakadémia nagyterméneket foglalt

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

4081

MDK

Gróh István, a m.kir.ipam.isk. tanára.

A Müemlékek Bizottságának kezdeményezésére és támogatásával Gróh István , a MIP.iskola tanára 12.évig kutatott a vidéki templomokban régi falfestmények után.

A mészrétegek alatt sok becses leletre akadt s ezeket maga, részint tanitványai segitségével akvarellben és temperával lemásolta. A 160 lapra terjedö gyüjtemény az IpMüv.Muz-ban látható.

Középkori magyar falfestmények.
Müvészeti Krónika.1905.jan.15. 6.l.

GROCH ISTVAN, festo

Az etnográfusok kétféle illusztrációt használnak. Sokan maguk illusztrálják műveiket, míg a szerzők vázlatai, fotói, útmutatásai alapján hivatalos rajzolók készítették el ezeket. Pl. Malonyay Dezső: A magyar nép művészete c. művében neves festők grafikusok illusztráltak. Többek közt: Groóh István is. 721. old

DANKÓ IMRE: A néprajzi illusztráció egy érdekes fajtája 721. old

A Déri Muzeum Évkönyve. 1974. Debrecen, 1975.

Gróh István

szerepét és tevékenységét az Iparmüvészeti Iskola vezetésében 1919 tavaszán emliti ill. ismerteti

Rónay György: Intézkedések és tervek a müvésznevelés megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Müvtört. Ért. 1970.2.sz. 141-147. l.

145. l.

Gyöth

szerepét és tevékenységét a Nemzeti Tanács mellett működő Irodalmi és Művészeti Szaktanácsban említ, illetve ismerteti

Rónay György: Intézkedések és tervek a művészneveléss megreformálására 1918-ban és 1919-ben. Művtört.Ért. 1970. 2.sz. 141-147. l.

142. l.

Gróh István

Gróh István restaurálása messze felette áll Storno Ferenc hasonló tevékenységének: mértéktartóbb, önzetlenebb. -Ő federle fel, illetve restaurálta és ismertette a csetneki, gecelfalvi, hárskúti, rdkosi, rimabrézói freskókat. (Középkori falképek Gömör megyében. Archaeologiai Értesítő XV. 1895, p. 55-66.)

Prokopp Mária: Gömöri falképek a XIV. században. /Művtört.Irt., 1969. 2. sz., p. 128-147./

p. 129, 130, 133, 136, 138-139, 146.

Gyon István

Szélhely Bertalan tanítványa volt.

Szélhely Bertalan válogatott művészeti írásai (Vál. és bev.: Maksay László) Bp. 1967. Képző műv. Alap Kiadó. – 214 l., 32 t. (A művészettörténet forrásai.) – 201. l.

MDK

Gróh István

Cs.K: Az Iparm.Isk. jubileuma. Építő Ipar, 1905. nov. 5. 368. l.

MDK

Gróh István tanár

Györgyi K: Az Iparm. Isk. kiáll. Magy. Iparművészet, 1903.

76. l.

MDK

Gróh István

O. Iparm. és Háziipari kiáll. Magyar Iparművészet, 1929. 134. l.

MDK

Gróh István

Heller S: Az Ipm.Társ. karácsonyi kiáll.
Magyar Iparművészet. 1901. 6.sz. dec.

MDK

Gróh István

Margitai Ernő cikke. Magyar Iparművészet, 1919.
50-52 l. 61-62. l.

MDK

Gróh István keramikus

Szegedi ipm. kiáll. Vas. Ujs. 1901. 38.sz. 614.l.

MDK

Gróh István

agyagedények

Almási Balogh L.: A karácsonyi kiáll. Magyar Iparművészet 1903. jan. 1. 1-28. l. képekkel.

MDK

Gróh István

Czakó Elemér: Az O.M.Kir.Iparművészeti Iskola évkönyve 1913-14. Bp. 1914.

Groh István

részt vett az iparműveinek rendezésében a polgári demokratikus forradalom következtében megalakult Országos Tanács Irodalmi és Művészeti Szakbizottságában.

Bacsa Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443–465. l. (Klny. Építés és Közlekedéstudományi Közl.) 445. l

Groh István

1918-ban részt vett a Vörös Tanácsköztársaság Irodalmi és Művészeti Szakszervezetében

Gr. Bacsa Géza: Munkásmozgalom a magyar Tanácsköztársaság idején, Bp. 1964.
445. o.

M.D.K.

Gróh István

1924-ben a katholikus nagygyülés alkalmából kifestette a Nuszbeck József által épitett templom belsejét a gyulai volt Templom téren.

Börtsök László: Gyula városképi és müemléki vizsgálata, Bp. 1953. 15. l.

Groh I. MDK

Grece Groh és Gyalus L. jelentése alapján közli, hogy a kácsi egykori r.kat.templomban állitólag falképek voltak.

Groh Közlése a karaszkói ev.templom falképeire vonatkozóan.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.151.l. 152.l.

Groh Istvan

1891 és 1893 között Nyíregyházán helyettes rajztanár, 1893-tól 96-ig Rozsnyón rendes tanár. Ekkor került az iskolához rendes tanári minőségben. 1904-ben jelent meg Magyar stílus rajzmintákja, ezzel ő volt az alapja a magyar ornamentika tanításának. 1909-ben a Magyar díszítőmotívumok, 1929-ben az Új magyar díszítések (magyaros mintagyűjtemény vásznakhoz) című munkáiból).

A 2 O.M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1934-36; 10.l.

Groh MDK

A demsusi g. kel. templom falképeire vonatkozó közlésének említése.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 131. l.

MDK Groh

MDK

A dévai ref. templom falképeiről készült akvarellmásolatainak említése Stefanescunál /Stefanescu I.D.: La peinture religieuse en Valachie et en Transylvanie. Paris, 1932. 259-261, 334, 339, 366, 368, 369, 370, 376. l./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 132. l.

MDK

Gróh, keramikus

Rácz L: Debreceni iparm.kiáll. Magy.Iparművészet, 1909, 117 l.

Groh MDK

1922-ben Groh tárta fel a szalonnai ev.ref.temlom több falképét.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.212.l.

Gróh István

Gróh István Nyíregyházán munkás-
ságáról az ev. templom belső ar-
chitektonikus festése említésével -
tér.

Koroknay Gyula: Képzőművészet Szabolcs-Szatmárban.
Művészet, 1977. szeptember - 18. oldal.

-1911. Benczúr Gyula tanítványait Gróh

GRÓH István

PROKOPPNÉ Stengl Marianna: Esztergom-Belváros : Műemléki séta. Esztergom : Gran Tours, 1993
36-38.

1911. Gróh-hai (Szechenyi tér 7) vette nőül
özvr. Gróh Józsefnét
- kapu - cseresznyefával
- műhőpad
- új vasrácsok

Gyóni István

Erdély aranyművességéről írt cikke a szöveg beolvasásával

Marosvásárhely, II.
198. sz. kv. 11.

U. itt 198–219. l.
is Gyóni részletesen a faragás egyes technikájáról, az engobos és szgrafitos eljárásról. Szgrafitos erdélyi munkát nem maradt ránk, azok mind engobosak.

Művt. 1934
242-43. l

dését ez önmagától oly szépen fejlődő akció iránt fokozza s figyelmüket ébren tartsa. Érdeklődésük és jóakaratuk sokat lendíthet Gróh István nemes vállalkozásán, mely iparművészeti iskolánk növendékeinek is szép jövőt biztosít, föltéve, hogy nemcsak tanulmányaik első évei folyamán szegődnek tanáruk munkatársaivá, hanem ezek egész tartama alatt foglalkoznak praktikus feladatokkal. A díszítő festőkhöz hasonlóan, iparművészeti iskolánk egyéb osztályainak növendékeit is be kellene avatni a szakmájukba vágó művészi emlékek restaurálásának, helyesebben konzerválásának titkaiba.

Legtöbbször csak másodrendű építészeti emlékeinkkel szemben egyéb régi művészeti alkotásaink még ma sem részesülnek védelemben. Sőt ha tulajdonosaik romlásuk esetén szakavatott kézre akarják bízni műtárgyaikat, gyakran nincs kihez fordulniok. Régi technikáinknak alig egy-két ágához van emlékei restaurálásához értő emberünk. Egészséges verseny híjján ez is rendesen oly szertelen igényekkel lép föl, hogy a kontárok garázdálkodásának e téren semmi sem állja útját.

DIVALD KORNÉL

KÖNYVDÍSZ
MÁRKUS GÉZA RAJZA

vállalta magára, Eperjes városa a diszítéssel foglalkozó növendékeket látta vendégeiül.

A restaurálás költségei így annyira megoszlottak, hogy az épület tulajdonosa és hivatalos köreink egyaránt alig érezték meg.

A mult nyáron véghezvitt munkáról Gróh István a „Magyar Iparművészet" ezidei évfolyamában maga számolt be. Diszítésének tervezeteiből is bemutat e cikke kapcsán részleteket. Az első dolog, ami a Rákóczi-ház új diszítésénél szemünkbe ötlik, a diszítés motivumainak modern volta, mely ezeket a párkányokat újból mellőzni kezdő modern épületeink diszítésére is alkalmassá teszi. Gróh régi eperjesi épületekről leste el motivumait s csak a diszítéssel járó sajátos körülmények hatása alatt váltak ezek öntudatosan dolgozó művészi keze alatt egészen modern szinűekké. Az eperjesi Rákóczi-ház diszítését ugyanis nagyon rövid idő alatt kellett a növendékeknek befejezniök. Ennek megfelelően Gróh István is kerülte a részletezést, amely régi sgraffito emlékeinknek oly sajátos varázst kölcsönöz, anélkül, hogy ezek mesterei gondos részletezésükkel a stilszerűség ellen vétettek volna. Már a XVI. századbeli olasz mesterek is vétettek ez ellen, akik a ránk maradt emlékek után ítélve, plasztikus hatás tekintetében kezdettől fogva a kőarchitekturával s a korukbeli festészettel igyekeztek versenyezni. Ugyanebbe a hibába estek a sgraffitó technika modern mesterei; Budapesten a mintarajziskola épülete s az Andrássy-út körterén az egyik palota a példa erre. E pompás technikájú sgraffitó diszítéseknek nem kisebb művészeink voltak mesterei, mint Rauscher Lajos és Székely Bertalan. Az alakos motivumok nagy arányai, az ornamentális részek bravuros árnyalása a monumentális falkép-festőre, illetve a rézkarc mesterére vall. Ha e sgraffito homlokzatok, nem is mondhatók stilszerűeknek gáncs mestereiket annál kevésbbé értheti, mert mindkét homlokzat diszítése még a mult század hetvenes éveiből való, amikor a művészet mai evangéliumát kontinensünkön még nem ismerték.

A modern felfogáshoz stilszerűségüknél fogva jóval közelebb állanak régi sgraffito emlékeink, amelyek motivumainak zömét könnyű az olasz, kis mértékben a német renaissance ékítő elemeire visszavezetni. Alkalmazásuk módja azonban egészen eredeti s a XVII. században maguk a motivumok is mind nagyobb számmal válnak eredetiekké.

Sajnos, sgraffito emlékeink kimerítően részletes ismertetésével még nem rendelkezünk. Maga Gróh István is csak az eperjesi Rákóczi-ház restaurálása után kezdett ezekkel behatóbban megismerkedni. Tanulmányainak eredménye egy másik felsőmagyarországi renaissance épületünk restaurálási terve, amelynek elkészítésével, az első ilynemű rekonstruálás sikerének hirére, Csáky Vidor gróf, az egyik lőcsei Thurzóház tulajdonosa bízta meg. Ez emlékünk az eperjesi Rákóczi-háznak mindenképen méltó párja, csak valamivel régibb ennél. Sgraffitóit még a mult század elején vakolták be. Sajátságosan fantasztikus ormai csúcsán még ott vannak a cifrázott szélű régi vasbádog-zászlócskák, a vakolat alatt, helylyel-közzel még a régi sgraffito diszítés is lappang. Ennek motivumait, Szepes vármegye egyéb ilynemű emlékeinek ékítő elemeivel kiegészítve, használja föl Gróh István az általa újonnan, de a régiek szellemében tervezett sgraffito homlokzaton, amelynek hófehér ékítményeit vörhenyesbarna alapra szánta s mérsékelt aranyozással fogja kiemelni.

A lőcsei Thurzó ház új sgraffito diszítése a nyár végével készül el. Esztendőre a sárosmegyei Fricsi-kastély rekonstruálása kerül sorra, amelyet mai tulajdonosa: Ghyllányi Imre báró szintén a maga költségén óhajt helyreállittatni. Felvidéki lapok közleményeinek a bizonysága szerint városaink körében is egyre növekedik az érdeklődés a birtokukban levő felsőmagyarországi renaissance emlékek fentartása iránt s így alighanem kilátásunk lehet arra, hogy Késmárk és Poprád, de főleg az előbbi immár nagyon romladozó harangtornyát szintén ki fogja tataroztatni s a nemes példa szuggesztiv erejét ismervén, többi Sáros és Szepes-vármegyei renaissance emlékünk pusztulásától sincs többé okunk tartani.

A régi emlékek szellemében újonnan diszített renaissance épületeinket a „Művészet" alkalmilag képben is be fogja mutatni. E sorok célja csak az, hogy illetékes köreink érdeklő-

Inkább pusztulni engedik a birtokukban levő régi épületet, semminthogy többet költsenek rá, mint amennyi az anyagi értéke. Egy-egy régi templom vagy más középület stilszerű restaurálásának költségeihez városok és hitközségek is hozzájárulnak ugyan, ezt az áldozatot azonban a rájuk kivetett pótadó révén a magánosok is megérzik s húzódásuk az esetleg birtokukban levő műemlék restaurálásától még nagyobb lesz.

Tagadhatatlan, hogy műemlékeink hivatalos restaurálása csakugyan túlságosan drága. Ennek természetes okaira ezúttal nem terjeszkedhetem ki. Inkább arra hozok fel példát, hogyan lehet olcsón is művészi helyreállítást végezni. E példa az eperjesi Rákóczi-ház.

Ez érdekes felsőmagyarországi renaissance-stilű épületünk restaurálásának ügyét szintén a jóhiszemű túlbuzgóság vetette felszínre. Tulajdonosa az épület földszinti s vagy félszáz év előtt egyszer már gyökeresen átalakított helyiségeiben, a melyeket egy kávés bérelt ki, holmi faláttöréseket tervezett. Napilapjaink hírt hoztak a történelmi nevezetességű épület ellen tervezett „merénylet"-ről s a hatóság, nálunk szinte ritka elszántsággal, rögtön közbelépett.

Az átalakítás így elmaradt s a bérlő is visszalép, ha régi művészetünk egyik barátjának eszébe nem jut, hogy ezt az alkalmat a műemlék újból való stílszerű diszítésére lehetne felhasználni.

Akik ismerik felsőmagyarországi renaissance stilben épült városi házainkat, azok figyelmét aligha kerülte ki, hogy ez épületeink, sima homlokzatukkal, fülkésen tagozott emeletnyi oromfalukkal s az ennek egyenes záródású párkányán sorakozó fantasztikus ormokkal, minden sajátos varázsuk ellenére is úgy hatnak, mintha valami fejlődésében félbenmaradt művészet emlékei volnának. Csak kevesen tudják képzeletük segítségével a kivétel nélkül bemeszelt házakra varázsolni ezek régi diszítését; de akiknek ez sikerül, azok szemében egyszerre minden ízében kifejlett pompás virágnak tűnik fel e sajátos építészeti stilünk, amelynek szelleme rokon XVI. és XVII. századbeli ruhaviseletünk, iparművészetünk stiljével s amely, ha emlékei credeti pompájukban maradnak ránk, ma mindennél ékesebben hirdetné, hogy a magyarság életében és ízlésében, e stilünk virágzása korában volt a legtöbb nemzeti tartalom.

A felsőmagyarországi renaissance építészet sajátos diszítő technikája a sgraffito, vagyis a sötét alapra vont világos mészrétegbe karcolt ékítmények szövevényes hálózata, amely a homlokzatot véges-végig ellepi, sima falmezőit rithmikusan tagolja, oromfala fülkés tagozásának és oromsorának plasztikus hatását fokozza, arabeszkszerűen szerteágazódó s helylyel-közzel hajdanában aranyozással kiemelt motivumai változatosságával és pompájával pedig szemünket és szívünket egyaránt legalább is annyira lebilincseli, mint a külföldi renaissance, erőteljesen kiugró pilaszterek és párkányok architekturájába foglalt homlokzataival. Felsőmagyarországi renaissance épületeink derűs hatását még fokozták az ormaik csúcsába tűzött, kovácsoltvasból készült, aranyozott s a szélben ide-oda forgó apró zászlók, a faragott lécekből összeütött kapuk, kovácsolt vasból készült, színezett és aranyozott záradékrácsaikkal; továbbá a kovácsolt vascégérek, amelyek a boltok, címerek, amelyek az előkelőbbek kapuja fölött függtek. A diszítő elemek e teljességét egyetlen emlékünk sem őrizte meg. Városi házainkon a sgraffito-diszítésnek is alig maradt nyoma. Csak néhány kastélyunk és harangtornyunk őrizte meg ez utóbbit, motivumbeli gazdagságunk e tekintetben mégis oly nagy, hogy akár egész utcasoroknak régi szellemben való diszítésére vállalkozhatnánk.

Az eperjesi Rákóczi-ház említett átalakítási munkálatainak föltételéül a város hatósága az épület sgraffitókkal újból való diszítését tűzte ki. Illetékes köreinket könnyen sikerült az eszmének megnyerni. A kultuszminiszteriumban K. Lippik Elek, a „Műemlékek Országos Bizottságá"-ban Forster Gyula igaz lelkesedéssel karolta fel. Fittler Kamill vetette föl az eszmét, hogy a diszítést az iparművészeti iskola növendékei Gróh István tanáruk vezetése alatt végezzék.

Ami a restaurálás anyagi részét illeti a Rákóczi-ház tulajdonosa, a Gallocsik-család, az állványok, ács- és kőmivesmunkák költségeit

RÉGI ÉS MODERN SGRAFFITO DISZÍTÉS

Művészeti emlékeinkkel úgy vagyunk, mint Róma mondák-korabeli királya a Sibilla-könyvekkel. Műtörténelmünk első művelőinek nem sikerült közönségünk érdeklődését ezek iránt maradandó módon fölkelteni. Henszlmannék letűnte után pedig a jó Istenen kívül sokáig alig törődött valaki régi templomainkkal s másnemű emlékeinkkel.

Csak amire a modern vandalizmus s valljuk meg: a restaurálások is megtizedelték ezek sorát, kezdett közönségünk régi művészetünk iránt behatóbban érdeklődni s ma már alig van ismert műemlékünk, amelyet a közvélemény rögtön védelmébe ne fogadna, mihelyst kisül, hogy akár rombolás, akár bontás, restaurálás képében veszedelem fenyegeti.

A folyóiratok és napilapok hasábjain egyre sűrűbben olvashatunk följajdulásokat, amelyek műemlékeink pusztulása miatt panaszkodnak. Ezek a többé-kevésbbé éles kifakadások nem egyszer oly régi bűnökre vonatkoznak, amelyekért ma már nincs kit felelősségre vonnunk. Az is megesik, hogy jelentéktelen átalakítások miatt a rekriminációk özöne indul egyikmásik műemlékünk tulajdonosára. Sőt volt rá eset, hogy a még csak tervezett jelentéktelen átalakítások miatt már eleve valóságos hirlapi háborúság keletkezett.

Annyi mulasztás történt nálunk műemlékeink védelme tekintetében, hogy e téren még a túlbuzgóságot sem lehet kárhoztatnunk, különösen akkor nem, ha hathatós intézkedésekre vezet, mint egy vidéki városunkban, ahol a városi hatóság építési szabályzatába azt a kissé szigorú, de nálunk ugyancsak helyénvaló pontot iktatta, hogy régi művészi értékű házakban mindennemű átalakítás tilos.

A higgadt tárgyilagossággal gondolkodó embert alighanem megdöbbenti e pont, amely az első pillanatra mintha a tulajdonjogot is korlátozná. Bizonyára gondolkodóba ejti akkor is, ha megtudja, hogy csak a szakértők hozzájárulása nélkül tervezett átalakításokra vonatkozik.

Szakértő vezetéssel végzett helyreállítások alatt ma még hivatalos restaurálásoknál egyebet alig érthetünk s ezekről közönségünk azt a hiedelmet táplálja, hogy szerfölött drágák s hogy egy régi templom vagy egyéb épület restaurálása árán két újat is lehetne építeni.

Ez az oka annak, hogy hivatalos köreink közreműködésével egyes műemlékeink helyreállítására nálunk magánosok alig vállalkoznak.

Művészet 1904.

M D K

Groh tanár

Mádai Pál: Az Iparművészeti iskola jubiláris éve. Magyar Iparművészet. 1911. 218. l.

Groó István

1896 - 1917, 1925-26
geometria, ékítmény-
rajz, Textil tanára,
1917 - 1925 igazgató.

Címtár 1930 77. l.

Gróh István

A kerámia tanszék vezetője: Orbán Antal, a textilszakot Gróh István vezeti, majd utánuk Sándor Béla és Stein János művésztanárok nevét említi meg cikkében A.V.: "Az Iparművészeti Iskola kiállitása" cimmel. A különböző tanszakok vezetőinek felsorolásánál a cikk megállapitja, hogy az oktatás terén milyen komoly eredményeket értek el, azt tanusitják a 25 éve először megrendezett tárlaton bemutatott alkotások is, de arról nem számol be, hogy ki milyen munkájával szerepel a tárlaton.
A tantestület művésztagjainak nevét lásd: Simay Imre nevénél.

ÉLET, Bp. 1925. nov. 7. XVI. évf. 23. sz.

MDK

Gróh István ,ip.műv. Urbán András.

Magyar mázas edények. /4 db./ Kép. 472.1.
Tervezte Gróh István, elkészitette Urbán András.

Magyar Iparművészet.

Uj 1[illegible].1901.VII.48.sz. 472.1.

Gróh István, iparművész és író; szül. 1867 jún. 2-án Nagybereznán (Ung megye). 1885—90-ig az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképzőben Székely Bertalan és Lotz Károly vezetése alatt végezvén tanulmányait, rajztanári oklevelet szerzett. Mint rajztanár előbb Nyíregyházán, majd Rozsnyón tanított, 1896-ban pedig a budapesti iparművészeti iskolához nevezték ki, hol jelenleg is működik. 1901-ben tanítványaival restaurálta az eperjesi Rákóczi-ház sgraffito díszítését. Az 1902. évi turini kiállításon ezüst-, az 1906. évi milanoi kiállításon pedig aranyéremmel tüntették ki. G. évek során át foglalkozott a magyarországi középkori falfestmények tanulmányozásával s nagy tökéletességgel másolta azokat. Tanítványai közül is igen sokat képzett már ki e téren. Enemű aquarellfelvételeinek száma jelenté-

keny, amelyek mind a Műemlékek Országos Bizottságának rajztárában vannak. G. a magyar díszítő stíl érvényesítésének egyik legfáradhatatlanabb szószólója, aki ezirányban két művel is gazdagította az irodalmat. Ezek: 1. Magyar stílusú rajzminták. Rajzolta Gróh István, az országos magy. kir. iparművészeti iskola tanára. Budapest főváros támogatásával kiadja a szerző. Budapest, 1904. 13 l. + 80 tábla. Folio. — 2. Magyar díszítő művészet. Első rész. Népies művészet. 14 l. + 60 tábla. — Második rész. Gróh István és tanítványainak munkái. 1 l. és 50 tábla. Budapest, 1907. Folio.

Arch. Ért. 1895. 279. l. — *Budapesti Építészeti Szemle.* XIII. 12. sz. — *Csányi Károly:* Az Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum ismeretterjesztő előadásai. *Magyar Iparművészet.* 1909. 99—100. l. — *Értesítője,* A Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának —. VI. 2. — *Értesítője,* Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének —. 1904. VI. 25. sz. 1004. l. — *Magyar Iparművészet.* 1902. 246, l. — 1903. 299. l. — 1904. 243. l. — 1907. 223. l. — 1908. 76. l. — 1909. 107. l. — *Magyar Tanügy.* II. 16. sz. — *Műcsarnok.* 1900. 57—59. l. (Modern stílus és magyar stílus.) — *Művészet.* 1902. 354. l. — 1904. 242—243. l. — 1907. 70. l. — *Novák József Lajos:* Népművészeti kiállítás. *Pesti Hírlap.* 1910 okt. 30. — *Rajzoktatás.* 1908. 63. l. — *Révai Nagy Lexikona.* IX. 27. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1907. 19. sz.

Napsütésének forrósága tikkasztó, árnyékai súlyosak, mintha kövek lennének *(57. kép)*. Rajza durva és elnagyolt. Se impresszionistának, se posztimpresszionistának nem lehet nevezni, bár atmoszférikus hajlandósága az előbbi stílusból fajzott el. A romantikus realizmus és az impresszionizmus ellentétes eredőiből táplálkozik barbár, parasztian tősgyökeres művészete, melynek egyensúlyát az adja, hogy amennyit a korszerűtlenség elvesz belőle, annyit ad hozzá dús és zamatos etnikuma.

A nagybányaihoz hasonló nagyszabású mozgalmat egyetlen művésztelepünk sem hívott életre, bár az új század pirkadatán kezdtek gombamódra elszaporodni a vidéki telepek és szabadiskolák. A legtöbb azonban csak arra volt jó, hogy tanulási lehetőséget és változatos természeti motívumokat nyujtson néhány festőnek, kiket cél, felfogás és kultúra végletesen elválasztott egymástól. Némelyik telep ezen a primitív fokon felülemelkedett s ha Nagybánya jelentőségét nem is érte el, szerepet kapott mű-

Gróh István

Az iparművészeti nevelés. Írta Berlepsch-Valendás, Magyar Tanügy, II. 16.

Gróh István magyar stílusú rajzmintái. Írta Szerémi Alajos. U. ott.

(Művészet 1905. 142. l.)

GRÓH *István*, iparművész és művészeti író. * Nagyberezna 1867 jún. 2. A Képzőmüv. Főiskolán tanult, azután vidéken rajztanár volt, 1896 óta az Iparmüv. Iskola tanára, majd igazgatója. Tanító tevékenységén és tervezéseken kívül egyrészt a magyar díszítő motívumok gyüjtésével és publikálásával, másrészt igen sok középkori falfestmény felkutatásával és másolásával foglalkozott. Utóbbiakról több tanulmányt írt az Archaeologiai Értesítőbe.

I + Bpest 1936. III. 16

E. Gy. I. 418 l

n elhalt 1332-ben)

nya.

balra térdel sz. Ferenc (és) keresztre
nagyvonalú fényességű Seraf alakjában
Fejét dicsfény veszi körül, kezein és lábain
sebzése látszik, oldalán nyitott ajtóval
földön ül Leo nevű szerzetes olvassa a térdén

5: 719 Gm.

9. *)

(Újabb kiadások-
c.). Főisk. és egy.
(ny. Esztergom),
ɔ., 1921; 3. kiad.
Uo., 1940; 5. kiad.
Az ólom öndif-
ızilárd állapotban.
ıad. Mennyiségt.,
1:6) Uo., 1922.
ís, elemátalakítás.
ıányok elméletei.
üggelék Gombás
ıérjék, vércsopor-
1937. (Függelék
— 9. *Serlegbe-*
ısztávtól]. (A Kis
ɛdek. 3.) Uo. (ny.
— 10. *A kémia*
, 1940. (Szerk.)
a kémiába. 2.
Műsz. Kvtára.
— 12. *Fizikai*
(Jegyzetsoksz.)
Erdey—Grúz Ti-
István és Schay
ı (Bp., 1939/40,
, 1945) c. műve
lőszava: Méhes
'etek (Bp., 1932)

1917. — *Akad. Ért.*
). — *MTA Tagajánl.*
'enedek Uo., 1927.
- *M. társ. lex.* Bp.,
— *MTA alm.* Uo.,
. — *MTIB* X. 1.
1. — *Karczag* Uo.,
ıai új XIX. — *Ki*
. — *Új Idők lex.*
1939. (részben s.v.
özél. alm. I. Uo.,
). 1947/50. — *Révai*
). — *Bpi tud. egy.*
'. *N. Bibl.* 1950/1.
XI. Horthy u. 29.)
gyűjt.

v. vallástanító
M: 1. *Halál,*
(A Keresztyén

Igazság Füz. 4.) (Győr, 1938). (2. bőv. kiad. Uo., 1943). — 2. *Királyság a kereszten.* Jézus hét szava. Uo., 1942 (és 1946). — 3. *A Szentírás.* Ev. vallástanítási tankönyv középisk. 7. o. sz. 1/2. kiad. Uo., 1942. (3. jav. kiad. Uo., 1945 és 1948). — 4. *Hitünk.* Ideigl. tankönypótló jegyzet középisk. 4. o. [ev. tanulói] sz. Uo., 1946. (2. jav. kiad. Uo., 1947, [1948], Bp., 1950). — 5. *Amit hiszünk* <Missziói káté>. Uo., 1948. — Szerk. 1943. IX.—? a *Diákszövetségi Híradó*-t és 1947. VI.—1948. VI: az *Ev. Nevelő*-t.

A morsz. ev. egyházegyetem névta Győr, 1940. — *M. kvészet* 1941. — *M. N. Bibl.* 1946/50. — *OSZK* Hírl. kat. — Gulyás gyűjt. (1948. III. 11: körlevelemre nem válaszolt!)

Groh (Gró, Groó) *István* (Nagyberezna, Ungvm., 1867. jún. 2. — Bp., 1936. márc.): az iparműv. isk. ig.-ja. — G. kat. Szülők: Sámuel adótiszt, Polyánszky Viktória. Festészeti tanulm. a bpi Képzőműv. Főisk.-án mint Székely Bertalan és Lotz Károly növendéke elvégezvén, Nyíregyházán, majd Rozsnyón a prem. gimn.-ban rajztanár. 1896: a bpi iparműv. isk. tanára, 1916: h., majd r. ig.-ja s 1928: nyugdíjazták. Rendszeresen gyűjtötte és közreadta a m. díszítő motívumokat; ezenkívül középkori falfestményeink fölkutatásával és másolásával is foglalkozott s végül 1925/6: ő restaurálta a bpi egy. templom barokk—kori falfestményeit. Tagja volt a Műemlékek Orsz. Biz.-ának. — Versei, novellái, regényei, valamint népműv., régészeti és egyéb cikkei: *Archaeol. Ért.* (1893: A nyirbátori ref. templom; 1894/5, 97), *Egyetértés* (1896), *a rozsnyói kat. főgimn. ért.* (1896: Gömörm. középkori falképei), *A Hét* (1899, 910/1), *Főv. Lpk* (1899), *M. Iparműv.* (1899: A gömörm. népi agyagművesség; 904: A sgrafitto díszítés; 05: Gömörm. csipkék és himzések; 07: A sajóvid. népi építés; 13: Népi nyomok középkori művészetünkben; 15: Mentsük meg műemlékeinket!; 17, 20), *Orsz.—Vil.* (1899), *Műcsarnok* (1900/1), *Népmívelés* (1906: Nemz. törekvések építő művészetünkben; 07), *Rajzokt.* (1907: Építési elemek népies művészetünkben), *P. Lloyd* (1908), *Vas. Újs.* (1910:14. sz. A palóc népműv.; 26. sz. Sz. László és a cserhalmi ütközet középkori képírásunkban; 11), *B. Hírl.* (1911/2), *Élet* (1911), *Új Idők* (1911), stb. — M: 1. *Négy lélek.* Elb. Bp., 1899. (Groó I. néven. Ism. 1899: M. Hírl. 43. sz., M. Szle 9. sz.) — 2. *M. stílusú rajzminták.* Uo., [1904 v. 1908?]. — 3. *A sajómenti népies építés.* (Az Orsz. M. Iparműv. Múz. Előadásai 3.) Uo., 1907. — 4. *M. díszítő művészet.* Uo., 1908. (2 köt. Ism. 1908: Graf. Szle 3. sz., M. Nyomdászat 4. sz. Új kiad.? Uo., [1916]). — 5. *Nobel Árpád kalandjai.* Reg. Uo., 1912. (Gró I. néven. Először: B. Hírl. 1912:158/202. sz.; 2. kiad. Athenaeum Kvtár. 82. Uo., 1922). — 6. *Az idealista Perbetei.* Reg. Uo., 1925. (Bereznai G. I. néven. Ism. Mság, 1926:2. sz.) — 7. *A két farkas.* Reg. Uo., 1925. (Ugyane néven. Ism. Morsz. 1926:2. sz.) — 8. *A harsányi Vénusz.* Reg. Uo., 1926. — 9. *Sárarany kígyó, Ebesi gát.* Uo., 1926. (Bereznai G. I. néven). — 10. *A bizánci művészet első emlékei Erdélyben.* (A M. Gör. Kat. Orsz. Szövets. Kiadv. 1.) Uo., 1933. — 11. *Zsidó vagyok.* Reg. Uo., 1933. (Szeő Demeter néven. Ism. 1933: M. Hírl. 109. sz., Mság 126. sz., Nemz. Újs. 75. sz., P. Napló 120. sz., Újs. 153. sz.; Korunk Szava, 1934:143. l. A nemz. kormány

530/945. M. E. sz. rendelete alapján 1946: megsemmisítve!).

EPhK 1894/916. (Hellebrant). – *A Hét* 1899:861. l. Arck. – *Petrik* 1886.910. Bp., 1908, 17. – *Révai* IX., XX., XXI. – *Szendrei–Szentiványi* I. Bp., 1915. – *Krücken–Parlagi* I. Wien–Lpz., [1918]. – *M. kvészet* 1921/3. – *Világlex.* Bp., 1925, 27. – *Tolnai új* VI. – *Corvina* 1926/34. – *ItK* 1926/37. (Repert.) – *Bpi that. vál. névj.* 192:22. l. Bp., 1930. – *Éber-Gombosi* I.Uo., 1935. – *Irodt.* 1936:127. l. (G. P.) – *P. Hírl.* 1936. III. 19. sz. – *Új Idők lex.* XI. – *Kozocsa* I. Bp., 1939. – *Fasiszta sajtóterm. 3. jegyz.* Uo., 1946. – *Révai* (Juhász) I. (Uo., 1947). – Gulyás gyűjt.

Gróh (1947-ben Groó) *István*, dr. jur. (Bp., 1902. –): ügyvéd. – G. kat. Szülők: István iparműv. isk. ig., Henesz Anna. 1930: nyitott ügyvédi irodát Bpen, mely 1944: is fennállott. Mint 1937. VI. 13.-ától a *Gör. Kat. Szle* fel.szerk.-je és kiadója tagja volt a Sajtókamarának. – Cikkei: *M. Biztosítási Szle* (1942), *Gazdaság* (1947), *Hiteljog* (1947). – M: 1. *Az ügyeleti indíték az angol jogban és a kontinentális jogelmélet tükrében.* (A Bpi ...Tud. egy. Magánjogi Szemin. Kiadv. [4].) Bp. (ny. Pécs), 1932. – 2. *A biztosítási jog kézikve.* (Jogi Zsebkvek Gyűjt. 26.) Uo.(ny. Győr), 1932. (Kuncz Ödön előszavával.) – 3. *A biztosítási szerződés és a biztosítás kockázatviselés kezdete és vége.* Uo., 1940. (U.annak előszavával.) – 4. *Előadása a gyárbiztosítási ajánlatok felvételéről.* Uo., 1944.

Bpi that. vál. névj. 192:22. l. Bp., 1930. – *MTC* Uo., 1931/44. – *Corvina* 1932/3. – *M. kvészet* 1940. – *Sajtókam. évke* Bp., 1943. – *M. Folyóir. Rep.* 1947. – Gulyás gyűjt.

Groh *József*, dr. jur. (Esztergom, Esztergomvm., 1886. márc. 8. –): ügyvéd, főegyhm. ügyész. – Középisk. Esztergomban, a jogot Bpen elvégezvén, 1904: Esztergomban nyitott ügyvédi irodát, mely 1944: is fennállott. Mint az esztergomi főegyhm. jogtanácsosa tagja a Kat. Közp. Kongruabiz.-nak; elnöke az Esztergomi Keresk. és Iparbanknak. 1949. IV. 1: a bpi Népbíróság hatos tanácsa a demokratikus államrend és a köztársaság büntetőjogi védelméről szóló törvénybe ütköző szervezkedés miatt 2 é. fogházra ítélte. – Jogi és közgazd. cikkei: *Városok Lpja* (1908), *Tanítók évke* (1911), *M. Jogi Szle* (1942: Az alsópapság utáni öröklés és az 1941. é. eszterg. zsinat). – M: 1. *A m. r. k. egyház a céljog és célvagyon teóriája szempontjából.* Esztergom, 1913. – 2. *Öröklési jog a m. r. k. clerus tagjai után.* Uo., 1913. – 3. *Szerzetesek és szerzetek szerzési képessége és a szerzetesek utáni öröklési jog.* Bp., 1930. – 4. *Portio canonica.* A r. k. egyházat papjai hagyatékából megillető köteles hagyomány jogi természetéről. Uo., 1938. – 5. *D. Verkehrs u. Kreditbeschränkung i. d. ung. Devisengesetzgebung v. 1931 bis 1940.* Esztergom, 1941.

MTC Bp., 1905/44. – *M. Paed.* 1911. (Hellebrant) – *M. társ. lex.* Bp., 1930. – *Corvina* 1931. – *M. kvészet* 1938, 41. – *Kozocsa* I. Bp., 1938. – *M. N. Bibl.* 1942. – *M. Nemz.* 1949. IV. 23. sz. – Gulyás gyűjt.

Gró *Lajos* (1901. febr. 20. –): hírlapíró. – Az 1920-as évek végétől az 1940-es évek elejéig (?) Bpen élt. – Novellái, filmművészeti, irod. stb. cikkei és kvismert.: *Munka* (1932/3, 38), *M. Hírl.* (1938), *Népszava* (1938/9, 41/2), *Mérleg.* Irod. antol. (Bp., 1942). – M: 1. *A film útja.* Bp., 1927. – 2. *Az orosz filmművészet.* Uo., 1931. – 3. *Mi a hitlerizmus?* Írta M. Jäger. Ford. (Munka Kvtára. 3/4). Uo., [1932].

Corvina 1927/32. – *Társad. lex.* Bp., (1928). – *ItK* 1933/43. (Kozocsa). – Gulyás gyűjt.

Groh *Zsuzs.*
tergomi lakos.
freiburgi (Svájc
gezte, ahol 194
Kriegswirtschaft
1943.

Gulyás gyűjt.

Groó *Valéri.*
Miskolcon élt.
(1900), *Győri*
Napló (1902).

M. Géniusz
Gulyás gyűjt.

Groó *Vilm*
1906. nov. 2
tanfelügyelő
Ev. Mint Gön
1889: megkapt
1894/901: Bpe
nítónőképző t
Makóra került
maszombatban
kiadást ért m:
m. nyelv tanú
kú népisk.-ban
és Fénésém
1904). – Sz.
gyakorlókönyv.
sz. Bp., 1910.
sz. Uo. 1898
horv. népisk. s
Uo., 1904; A
sz. átd. Beéry
rutén nyelvű
László. Uo.,
népisk. sz. át
A sárosi tájn
István. Uo., 1

MTC Bp.,
Gömör–Kishor
Egy elhunyt p
1906. XII. 2.
(Nekr.) – *M.*
– *Néptanoda*
Izsák: Néh.
1886–1910. B

Grosch *Ká*
Tolnavm., 18

† Groh János, aki unokaöccse volt Istvánnak, sajna meghalt két éve. Visegrádon él az öccsével, Nagy Nóra festővel.

nult, 1896-99. a Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait, ~~mint~~ -állami ösztöndijjal- mint művésznövendék, végül 1905. megszerezte a rajztanári képesitést. 1925-ig Gyulán működött ebben a minőségben, attól kezdve a soproni bencés-gimnáziumban tanitotta a rajzot. Halálozási éve ismeretlen.

Csatkai Endre közlése. - Iparm.Isk.Évk. 1930. 83.l. - Képzm.Főisk.Évk. 1932-33. 87.l. - MI. 1899. 175.l./Hivatalos tudósitások./ - Műcsarnok. 1899. 373.l. /Ösztöndijas művészek./

Groh István, festő, iparművész, iró; sz. 1867 jun.2. Nagybereznán/Ung m./, mh. 1936 márc.16. Bpesten. Érettségi után a bpesti Mintarajziskolában, Lotz Károlynál és Székely Bertalannál tanult 1885-1890.és rajztanári oklevelet szerzett. Előbb két évig Nyiregyházán, aztán Rozsnyón tanitott. Közben Itáliában járt tanulmányutakon és a nyári szünidők alatt Magyarország középkori épitészeti és festészeti müemlékeit tanulmányozta. Studiumainak eredményeiről az Archaeologiai Értesitőben számolt be. 1896. a bpesti Iparmüvészeti Iskolához került tanárnak, majd 1917-től annak igazgatója lett. 1926. ment nyugdijba. Nagy érdemei voltak az iskola korszerü fejlesztése terén. Mint az Iparmüvészeti Iskola tanára nyaranta vidékre vitte tanitványait és helyszini rajzokat /felvételeket/ készittetett velük magyar müemlékekről és a

népies magyar ornamentika diszitőelemeiről. Ezeket a felvételeket évente könyvalakban is kiadta. Egyéni kutatásainak eredményeiről számos előadást tartott és cikkeket irt hazai szaklapokba /Magyar Iparmüvészet, Müvészet, Müvészi Ipar, stb./, valamint a következő könyveket irta: "Magyar stilusu rajzminták"/Bp. 1904. 2-r.,80 mülappal./,- "Magyar diszitőmüvészet", I.rész. "Népies müvészet" /Bp.1907/, II.rész."Groh I.tanárnak és tanitványainak munkái." /Bp.é.n./,- "A sajómenti népies épités diszitő formáiról" /Bp.1907./, - ~~Számos cikket jelent~~ ~~meg a Magyar Iparművészet~~ "Uj magyar diszitések" /Bp.1929.,24 szines képtáblával,149 mintarajzzal./,-"A bizánci keresztény müvészet első emlékei Erdélyben"/Bp.1933/. - Az alábbi ~~két~~ müben igen sok cikke jelent meg és képanyaggal is gazdagitotta ezeket: Malonyay D.:"A magyar nép müvészete". I-V.k./Bp.é. n./, ~~xx~~-"A magyarság néprajza"/Bp.é.n./ II.k. ,- Ráth György: "Az iparmüvészet könyve". - Több illusztrációja van Forster Gy.:"III.Béla király emlékezete" c.könyvében. - Müködésének fontos része volt: egész sor régi falkép felkutatása és restaurálása, valamint számos templombelső kifestésének tervezése: 1902: mártonhelyi templom,- kácsi templom,- 1909: nyiregyházi templom,- 1910-11: bántornyai templom,- 1914: csetneki templom,- 1924: Gyulán a józsefvárosi templom, a makói görögkatol.templom,- 1927: a bpesti Egyetemi templom és a sümegi templom,- 1928: a szekszárdi belvárosi templom,- stb., 1907. a bpesti Zeneakadémia nagytermébe frizeket festett. Értékes munkája volt a pusztuló régi falképekről készi-

~~tett másolatai~~

tett másolatok sora, amelyek közül a következők vannak a Műemlékek Orsz.Bizottságának rajzt árában: a gecelfalvai/Gömör m./ evang.templom ~~fxkképei~~,- a hizsnyói rk.templom/Gömör m./,- a kraszkói evang.templom/Gömör m./,- az ochtinai evang.templom/Gömör m./,- a szászdi rk.templom/Hont m./,- a gógánváraljai rk.templom/famennyezet/,- a kolozsvári rk.plébániatemplom,- a szmrecsányi rk.templom,- a korosi templom,- a porubai rk. templom,- az ócsai ref.templom,- a pozsonyi klarisszák templomának lebontott sekrestyéje,- a mártonhelyi /Vas m./ rk.templom,- a rákosi /Gömör m./ rk.templom,- a leleszi premontrei rendház kápolnája /Zemplén m./ falképeinek másolatai. Lemásolta a pécsi őskeresztény kubikulum falfestményeit is. A Szépművészeti Muzeum birtokában vannak: a székelyderzsi templom falképeinek másolatai: Szt.László, Szt.László küzdelme, Saul megtérése,- valamint a gelencei templom falképének másolata: Szt.László küzdelme /of./. - Mint szépiró is működött, több regénye jelent meg folytatásokban a Budapesti Hirlapban és a Magyarság c.napilapokban,majd könyvalakban. - Elnöke volt a M.Görögkatolikusok Orsz.Szövetségének, tagja a Szt.István-Akadémiának, a Képzőművészeti Tanácsnak,stb. Alapitója és főszerkesztője a Görögkatolikus Szemlének. A festészet,szobrászat és iparmüvészet hites törvényszéki szakértőjeként is működött. -Saját tervezésü mázas agyagedényeinek 18 darabból álló gyüjteményét a Miskolci Muzeumnak ajándékozta.

Almási Balogh L.: A karácsonyi kiállitás. MI. 1903. 26.l. - Árokháty B.: Nagyértékü régi freskókat fedeztek fel az Egyetemi-templomban. Msg. 1926. ápr.10. - Balogh J.: Az erdélyi renaissance. Bp. 1943. I.k. 298.l. - Barna J.: Makó- és Csanád-Torontál vm.-i községek. Bp. 1929. 243.l. - Biró J.: Kolozsvári képeskönyv. Bp. 1940. 29.l.,6.t. - Borsod-Miskolci Közmüv.és Muz.Egyes.Évk. 1905-6. Miskolc, 1906. 55.l. - Cipszer: Lőcsei kalauz. U.o.,1913. 25.l. - Csányi K.: Iparmüvészet. Techn.fejlődésünk tört. Bp. 1928. 567.l. - Csudáky B.: Az Orsz.M.Kir.Zeneakadémia uj épülete. VU. 1907. 370.l. - Czakó E.: Az Iparmüv.Iskola Értesitője. 1911-12. 12,13.l. - Czakó-Györgyi: A magyaros izlés. Bp.é.n. 7.l. és kv.ll. - Déry B.: Müvészeti kiállitások külföldön az 1927.évben. Bp. 1928. 10.l. - Divald K.: A szegedi kiállitás. MI. 1901. 208,213.l. - U.a.: Régi és modern sgraffito diszités. Müv.l. 1904. 242-43.l. - U.a.: M.ország müvészeti emlékei. Bp. 1927. 118.l. - Dunántul. 1928.jan.1. /48,000 pengős költséggel festik ki a szekszárdi pléb.templomot./ - 1928.dec.12. /Szőnyi O. Szekszárdon./ - É-G. I. 418.l. - Épitő Ipar. 1905.nov.5. /Cs.K.: Az iparm.iskola jubileuma./ - ÉI-ÉM. 1927. febr.15. /A bpesti Egyetemi-templom./ - Forster Gy.: A müemlékek védelme a m.kormány visszaállitása óta. M.ország Müemlékei. I.k. Bp. 1905. 17,19.l. - Fővárosi Lapok. 1895. máj.17. /Régi templomi falfestések./ - Genthon I.: M.or-

ság müemlékei. Bp. 1951. 57.l. - Genthon-Zakariás: Bpest
müemlék-jellegü épitményeinek jegyzéke. Bp. 1949. 40.l. -
Gerecze P.: M.ország (régi) falképeinek jegyzéke. Bp. 1905. [és irodalma. M.ország Müemlékei I.k.
495-99, 504-8, 510, 513-17, 523-24, 537-38, 541-43.h. - U.a.:
A MOB rajztárának jegyzéke. M.ország Müemlékei. Bp. 1938.
215, 248-55, 268, 292, 307, 309, 322, 339, 348, 364-65, 418-19, 435.h. -
Gerő Ö.: Ujabb nemzeti stilus. A Ház. 1908. 49.l. - Grand-
pierre E.: A kolozsvári Szt.Mihály-templom. Bp. 1936. 32.l. -
Györgyi K.: Az Iparm.Iskola kiállitása. MI. 1897-98. 381.l. -
U.a.: MI. 1903. 76.l. - U.a.: Orsz.Iparmüvészeti és Házi-
ipari kiállitás. MI. 1929. 134.l. - Hamvay Ö.: Az Iparm.Is-
kola jubileuma. Müvészi Ipar. I.évf.3.sz.55.l. - Iparm.Isk.
Ért. 1912-13. 11, 20.l. - 1915-16. 14-15, 32.l. - U.a.Évk.
1930. 21, 23, 25, 27, 77.l. - 1934-36. 9-10.l. /Gróh I., nekrolog
arcképpel./ - Képzm.Főisk.Évk. 1932-33. 87.l. - Kisfaludi
Strobl Zs.: Emlékeim. Csillag. 1956. 2.sz. 297-302.l. -
Kovács J.: Az O.M.Iparm.Iskola 50 éve. MI. 1930. 186.l. -
Krücken-Parlagi. I. 417.l. - Lechner J.: Az Orsz.Müemlék Bi-
zottság ujabb müködése. ÉI-ÉM. 1928. 3-4.sz. - Lyka K.: M.
iparmüvészet Szegeden. UI. 1901. VII. 38.sz.250.l. - U.a.:
Közönség és müvészet a századvégen. 1867-1896. Bp.1947.
125.l. - MI. 1899. 175-76.l. /Hivatalos tudósitások./ -
1900. 177-188.l. /Szemelvények G.I.fali mintáiból, képekkel./
- 1901. 182.l. /M.fali rajzminták./,- 191.l./Fazekasiparunk

támogatása./ - 1902. 22.l. /A hazai agyagipar ujjáteremtése./ - 1902. 299.l. /Az iparmüvészet irodalma./ - 1905. 168.l. /Az Iparmüv.Muzeum./,- 169.l. /Különfélék./,- 312,325.l. /S.: A Kir.Iparmüv.Iskola jubiláris kiállitása./ - 1906. /szines mümellékletek./ - 1907. 29-30.l. /Képek./,- 190.l. /Képek./,- 223.l. /G.I. festett diszitő frize a Zenepalota nagytermében./ - 1908. 76.l. /Könyvism./ - 1914. 266,267,280. l. - 1919. 3.l. /Tennivalók az iparmüvészet terén./ - 1922. 51.l. /Gy.K.: Szakirodalom./ - 1924. 22.l. /Népmüvészetünk megóvása érdekében./ - 1926. 189.l. /Szakoktatás./ - 1929. 120.l. /Könyvism./ - 1929. /Szines mümelléklet./ - 1936. 80.l. /Gróh I., nekrolog./ - 1937. 4.l. - M.ország Müemlékei. Bp. é.n. I.k. 158,160,166,168.l. - III.k. 95,222,225, 226,228,230,232,234,256,241,245,249,253,261,267,268,280, 283,288,291,295,299-300.l. - IV.k. 73,kk 255.l. - Msg. 1924. jan.27. /A mi értékeink, Gróh I., arcképpel./ - 1927.jun.29. /Ősszre elkészül az Egyetemi-templom kriptájában a Nemzeti Pantheon./ - Márkus Gy.: Békés vm. Bp. 1936. 175.l. - Muz. és Kvt.Ért. I.k. 120.l. - Mücsarnok, 1898. 14.sz. 117-18.l. /Az Iparm.Iskola kiállitása./ - 1900. 4.sz. 57.l. /Modern stilus, m.stilus./ - 1900. 119.l. /Iparmüv.Iskolánk Párizsban./ - 1902. 5.l. - Müller P.: Épitészeti irodalmunk. Techn.fejlődésünk tört. Bp. 1928. 588.l. - Müv.l. 1915. 380. l. - Müvészeti Krónika. 1905.jan.15. /Adatok a müvészettör-

ténethez./ - 1905.9.sz. 6.l. - Művészeti lexikon. 309.l.- Művészi Ipar. 1905. 3.sz. 39.l. /Arcképpel./ - Nádai F.: Az Ipamüv.Iskola jubiláris éve. MI. 1911. 217.l. - U.a.: Az iparmüvészet M.országon. Bp. 1921. 80.l. - PN. 1936.márc. 19. /Gróh I.halála./ - Petranu,C.: L'art roumain de Transylvanie. Acad.Roumaine.II. La Transylvanie. Bukarest, 1938. 475-501.l. - Puskás L.: A m.falfestés árpádkori emlékei. Bp. 1932. 15,23,26.l. - Ráth-Györgyi: Az iparmüvészet 1896-ban. Bp. 1897. 232.l. - RL. XX.k. 320.l. - Rozinay I.: A bpesti Egyetemi templom. ÍI-ÉM. 1927. 27.l. - Saly L.: Az egyetemi templom. Bp. 1926. 53-55.l. - Scherer F.: Gyula város története. Bp. 1938. II.k. 392.l. - SzM. 1952. 6.sz. 278.l. - Szabó F.: Borsod m.árpádkori templomai. Miskolc,1936. 22, 36,44,45.l. - Sz-Sz. /Korábbi bibliogr./ - Ujság. 1927.jun.26. /M.Pantheon az Egyetemi-templom alatt./ - Undi M.: Népmüvészetünk felfedezői. Msg. 1932. márc.27. - Vállalkozók Közl. 1905. nov.1. /Az Iparmüv.Iskola jubileuma./ - 1907.febr.27. /M.stilus./,- nov.13. /Épitési elemek népies müvészetünkben./ - 1908. jun.3. /A M.Épitőmüvészek Szöv.közgyülése./ - 1909. ápr.7. /Kiállitások./,- ápr.28./A nyiregyházi evang.templom helyreállitása./ - Visky K.: A m.népmüvészet irodalma. A Mügyüjtő. 1928. 1.sz. 18.l. - Ybl E.: Uj m.diszitések. Groh I. mintái. BN. 1929.aug.4. - U.a.: Lotz Károly élete és müvészete. Bp. 1938. 62.l.

Önarckép, Étkező öregasszony. - 1926.őszi: Óbuda, tusrajz. - 1941-42,téli: Exlibrisek I-II., tollrajzok. - 1942.jun./M. Művészetért c.kiáll./: Kávézó öregasszonyok, vizf. - 1944. tav.: Szobabelső, vizf. - N.Szalon, 1925.márc./Szinyei Társ. ált.dijazott müvészek kiáll./: Vizözön, Ecce Homo, Kis parasztlány, Nevető fej, Malom, Merengő öreg asszony, grafikák.- 1926. Egyházmüv.kiáll.: Krisztus Pilátus előtt, Krisztus összerogy a kereszt alatt, rajzok. - 1928./Tav.Szal./: Ady: Fehér kendő, Ady: Előzött a földem, illusztrációk. - 1930. aug.Árpádházi szentek kiáll.: Szt.Imre, of.; Szt.Gellért és Szt.Imre, rajz. - Dési-Huber Kör, 1949. "1919-es forradalmi képzőművészet"c.kiáll.: Bélyegtervek.

É-G. I. 418. /Téves adatok: összekeverve a két Gróf J./ - Képzm.Főisk.Évk. 1932-33. 87.l. - Kiáll.tm. - és önéletrajzi adatok.

Grogledovics Gáspár, ötvös a 18.század első felében Eszéken. 1723. emlitve.

Sz-Sz. /Korábbi bibliogr./

Groh Béla, rajztanár ; sz. 1881.ápr.21. Esztergomban. Előbb az Iparmüvészeti Iskolában rézmetszést ta-

GRÖH ISTVÁN

Erényi Nándor, hírlapíró, sz. 1879-ben, *Sátoraljaujhelyen.* A jogot Budapesten végezte. 3 évig Londonban és Párizsban tanulmányúton volt. Kiadója és felelős szerkesztője a »Magyar Színpad« (L. o.) c. színházi napilapnak.

»Eredj kolostorba!« Hamlet mondja Ophéliának. (Szállóige lett belőle.)

Erkel Béla, színész, sz. 1881. júl. 14-én, Gyulán, színpadra lépett 1902. júl. havában.

Erkel Elek, zeneszerző, Erkel Ferenc fia, sz. 1843. nov. 2-án, *Pesten,* megh. 1893. jún. 10-én, u. o. Atyja előbb kovácsnak szánta és beadta az óbudai hajógyárba, de zenésztehetsége csakhamar megnyilatkozott s végre is ezen a pályán érvényesült. 1860-ban, a Nemzeti Színházban játszott s később az intézet ügyelője lett. 1875-ben Rákosi Jenő a megnyíló Népszínházban első karmesternek szerződtette, mely állásban — kivéve, hogy 1884-ben egy évre az Operához szerződött — haláláig megmaradt. Munkái: »Székely Katalin«, operett, a Népszínházban került színre, 1880-ban; »Tempefői«, u. o. 1883; »A kassai diák«, u. o. 1890. Számos népszínműhöz írt részint eredeti zenét, részint betéteket szerzett. A magyar stilű operett az ő nevével van összeforrva.

Erkel Ferenc, a magyar zenevilág legkimagaslóbb alakja, a magyar operairodalom úttörője, sz. 1810. nov. 7-én, *Békésgyulán,* megh. 1893. jún. 15-én, *Budapesten.* Atyja eleinte kántor-tanító, majd a gróf Wenckheim uradalmának tisztje, maga is kitünő zenész lévén, kezdetben maga oktatta a zongorajátszásban, de csak 12 éves koráig. Pozsonyban Klein Henrik jeles mester képezte. Erkel Ferenc csakhamar hírneves lett; gr. Csáky József felszólítására Kolozsvárra ment és ott tanult. Az itt alakult zenekar őt választotta karnagyának, miáltal módjában volt a hangszerelés titkaiba hatolni. Itt 6 évig volt, majd a 30-as évek vége felé Pestre jött Schmidt Sándor német színigazgató társulatához, hol másodkarmester lett. 1838. jan. elsejétől kezdve mint első karnagy működött az új Nemzeti Színháznál, hova Nyáry Pál és Rosti Albert szerződtette. Az egész országra és az egész magyar kultúréletre kiható működése s alkotása aztán ez időtől fogva kezdődött. 1864. jún. havában zeneigazgatónak nevezték ki. 1873-ban rövid ideig operaigazgató volt, de csak a saját műveit dirigálta. Munkái: »Báthory Mária«, opera, (mely első műve) szöv. írta: Egressy Béni, 1840. aug. 8.; »Hunyadi László«, 1844. jan. 27. Szöv. szintén Egressy Béni írta; »Bánk bán«, 1860. 1844-ben írta pályanyertes »Hymnus«-át Kölcsey Ferenc költeményére és utólag a »Hunyadi László« remek nyitányát. Egyéb művei: »Erzsébet«, 1857. máj. 6. (alkalmi opera, melynek II. felvonását írta, a többi kettőt a Doppler-fivérek írták), »Bánk bán«-ja 1861. márc. 9-én került színre. »Sarolta« c. operáját (melynek szövegét Czanyuga József írta) 1862. jún. 26-án adták; »Dózsa György«-ét 1867. ápr. 6.; u. e. év jún. havában a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntették ki. »Brankovics György« c. operája 1874. máj. 20-án, »A Névtelen hősök« 1880. nov. 30-án került színre. Felújítása 1916. jan. 15-én, »István király«-a az új operában, 1885. márc. 15-én került színre. Karnagya volt az Operának, majd a Nemzeti Színház főzeneigazgatójává nevezték ki. 1888. dec. 16-án 50 éves karnagyi jubileuma alkalmával a király a vaskoronarenddel tüntette ki, dec. 31-én Gyula város díszpolgárává választotta. 1896. jún. 26-án szülővárosában leleplezték szobrát (mely Kallós Ede műve) és a nyári színkört nevéről nevezték el. Születésének százados évfordulójára dr. Fabó Bertalan írók és tudósok közreműködésével megírta életét és működését. (Megjelent 1910-ben.) Ekkor a M. Kir. Operaházban díszelőadás volt. (1910. nov. 7.) Ravatalánál gr. Zichy Géza és Mihalovics Ödön mondott búcsúztatót. 1904. nov. 7-én leleplezték síremlékét a kerepesi-temetőben.

Erkel Ferenc-színkör Gyulán. Az egyetlen Nagyváradot kivéve, ahol három évtizede sincs még, hogy téli színház létesült, a mult század végéig pedig csak nyári állomás volt, nem csak Csonka, hanem egész Nagy-Magyarországon nem volt vidéki város, amely — nyári saison szempontjából — olyan jelentőségteljes lett

Erkel Ferenc-színkör Gyulán

volna s amelyhez annyi nevezetes esemény fűződnék, mint Gyula városához.

Hogyan indult meg a magyar színészet működése a szabadságharcot követő 1850-ben, Havi, Szabó s Kaczvinszky hármas direktorok vezetése alatt álló, száznál nagyobb létszámú színtársulattal Gyulán, arról eme Lexikon más helyén külön számolok be. Gyulának a vidéki nyári színészetet illető későbbi nagy fontosságát csak azzal illusztrálom, hogy a kiegyezés utáni esztendőkben: 1869. és 1870-ben, az akkor még alig 15.000 lakosú s nem színmagyar kis városka, éppen olyan nyári állomása volt az aradi, mint aminő a nagyváradi volt a debreceni színtársulatnak. Jó emlékű Follinusz János volt az aradi direktor, aki úgy 1869., mint 1870. kora tavaszán, rögtön a téli évad befejezte után eljött teljes társulatával Gyulára s itten egészen szeptember végéig, tehát teljes öt hónapon keresztül játszott. Erre nem volt akkor, de azóta sem példa egy elsőrangú társulat életében. És micsoda egy jeles társulat volt a Follinuszé! Az akkori legkiválóbb színi erők voltak közötte. Hogy másokat ne említsek, Káldy Gyula, az operának későbbi nagyérdemű s országos tekintélyű karmestere dirigálta a teljes számú zenekart. Dékány Teréz (Jókainé Laborfalvi Rózának tudvalevőleg legbensőbb barátnője) volt a csodaszép hangú koloratura. Káldy Gyulával Gyulán léptek boldog házassági frigyre. A társulat tagjai között voltak: Radetzky Sarolta, Zádorné Petrovics Ilka (a későbbi Gerőffyné). Ennek a jutalomjátékára tisztelői száz aranyat gyüjtöttek és adtak át neki. Dóry Judith, a legjobb drámai színésznők egyike, Maár Julia (a későbbi Bács Károlyné), Marczell Géza, a kiváló buffó, Szakáll Antal, felesége Török Rózsi, Zajonghy, Kápolnai énekes színészek, Szathmáry Árpád (az utólérhetetlen »Szatyi úr«), Boros, híres komikus és még számos jeles tehetség. Igaz, hogy hetenként csak négyszer játszottak, hétfő, szerda s péntek szünnapok voltak és csodálatos, az igazgató még sem fizetett rá a gyulai saisonokra, sőt kikereste a dologi kiadások mellett a társulat teljes gázsiját is. Ez csak úgy lehetett, hogy Dékány Teréznek 80 forint, Káldynak pedig 60 forint volt csak a havi fizetése. Csupán az Aradról Gyulára s innen Aradra visszautazás költségeit kellett viselnie. Vasutja nem volt még akkor Gyulának, az utazás kocsikon történt. De ahány uri fogat volt Gyulán, jóformán valamennyi ingyen állott e célra a társulat rendelkezésére. Csak egy baj volt, de az azután igen nagy baj. Nevezetesen: nem volt fedett színkör. A Korona vendéglő udvarán levő tágas kocsiszín volt a színpad, abból alakították át az öltözők, sőt a díszletraktár egy részét is (a másik rész a vendégszobákban volt). Maga a nézőtér azután olyan nagy, aminőt az igazgató csak akart. A kocsiszín mögötti udvaron ülőhelyekül annyi lócát állítottak ugyanis fel, amennyi naponta kellett, a lócák mögött a földszinti állóhely, amely — karzat nem lévén — szintén korlátlan térfogatu. »Hely« tehát volt bőségesen. Bizony megesett az is, hogy egy-egy nagy eső elmosta az előadást, de ezt a publikum nem fogta fel tragikusan, még csak a pénzét sem kérte vissza. Igaz, hogy ez nagy ritkán esett meg, mert száraz nyár volt mind a kettő. Egy-egy rövid zápor meg sem kottyant, esernyők alatt is végig nézték az előadást zugolódás nélkül. A Follinuszt követő aradi direktorok egy darabig hütlenek lettek Gyulához, Temesvárra mentek el, ahol tagadhatatlanul nagyobb és jobb színház állott rendelkezésükre. De anyagilag rosszabbul jártak, mintha ők is Gyula mellett maradtak volna. Temesvár akkor még tulnyomóan német város volt, ahol szívesebben hódoltak a német, mint a magyar Tháliának. Később azután a magyar színészet egyik legerősebb téli állomása lett és hogy így történt, ebben tagadhatatlanul nagy része volt az aradiak nyári szereplésének. Gyulára 1870. után éveken keresztül csak kisebb, másod- sőt harmadrangú igazgatók jöttek. Follinuszék fenn említett saisonja annyira kifejlesztette a gyulai közönség műigényeit, hogy ezek a másod- és harmadrangú, zenekar nélküli kis társulatok előadásai igen gyér publikumot vonzottak, sőt csaknem teljesen elszoktatták a közönséget a színházba-járástól. A Korona vendéglő bérlője csak a hetvenes évek közepén emberelte meg magát és épített a kocsiszín elé deszkából fedett arénát, amelynek páholya ugyan nem, de karzata már volt. Ezért azonban az igazgatóknak, az építési költségek megtérítése címén, búsás bért

Erkel Ferenc-színkör Gyulán

kellett fizetniök. Az új színkör azonban mégis Gyulára vonzotta az akkori nevesebb igazgatókat, Aradi Gerőt, Sztupa Andort, Gerőffy Andort és másokat is. Ujra a legjobb és később országos hírűvé vált színészek játszottak nyaranta Gyulán, akik évtizedek mulva is hangoztatták, hogy a gyulainál lelkesebb és műértőbb közönséget színipályájuk folyamán sehol sem találtak. Szilágyi Vilmos, a Vígszínház egyik jeles színésze és rendezője, később az Országos Színészegyesület elnöke, egész színipályája alatt szerzett sikerei között legértékesebbnek tartotta a »Párizsi rongyszedő« intrikus gonosztevője szerepében Gyulán nyílt színen kapott zajos tapsot, ahol a megbotránkozás és felháborodottság füttyeitől kellett tartania. Volt emellett Gyulának még egy nagy vonzereje: a Wenckheim (most Almássy grófi) park, a közepén levő óvárral, amely utóbbi az ország Pesttől Orsováig terjedő részének egyedül épségben maradt várromja. A körötte levő várkert pedig a tatai mellett az egész ország legszebb parkja, több évszázados fákkal, árnyas ligetekkel, ami Gleichenberggel felérő valóságos üdülő helye volt nyáron a színészeknek, akik az egész napot ott töltötték el, a ligetekben tanulták szerepüket, sőt akárhányan oda vitték és ott költötték el ebédjüket is. Az emlékezetesebb színi saisonok között különösen kettő emelkedik ki. Az egyik a Krecsányié, 1885-ben, a másik a Ditrói Mór vezette Thália színtársulaté. Ditrói Gyuláról ment Kolozsvárra, hol azután a Vígszínház megnyitásáig direktorkodott. Mind a két saison olyan, hogy külön is meg kell emlékeznem róluk. Krecsányi — amint a Színészek Lapjában közölt kegyeletes megemlékezés is megörökíti róla, — 1885. tavaszán Egerben játszott. Rosszul ment ott neki, aminek egyik oka, az ugyanebben az évben Budapesten tartott első Országos kiállítás is volt. A közönség annak a látogatására tartogatta inkább a pénzét és nem költött színházra. E sorok írója, aki évtizedeken át benső barátságban volt Krecsányival, levelet kapott tőle Egerből, hogy azt az időt, amig ősszel Aradra, új állomása helyére bevonul, szeretné, ha csak lehetséges, Gyulán tölteni. De nagyon fél eljönni, mert ha itt is olyan rosszul menne neki, mint ahogy Egerben, az valóságos katasztrófa lenne rá nézve. Már pedig a pesti kiállítás miatt ettől nagyon kell tartani. Ő jól ismeri Gyulát, már töltött itt egy saisont és csak akkor kockáztathatja meg a Gyulára jövetelt, ha legalább nyolcvan ülőhely bérletet biztosíthatunk neki. Ez tehát — miután hat egész széksort kellett lebéreltetni — súlyos, csaknem teljesíthetlen feltétel volt. Hiszen ha nagyon jól ment, akkor a bérlet Gyulán legfeljebb — de az is ritka esetben — 40—50 székre rugott. A pesti kiállítás ónsúlya emellett nem csak Egerben, hanem mindenütt, tehát Gyulán is érezhető volt. Még ha páholyok lettek volna! De hogyan lehessen negyedik, sőt ötödik és hatodik sorban is bérlőket találni, mikor mindenki, ha már bérel, az első vagy legalább a második sorba törekszik. Mégis gondoltam merészet és nagyot és neki fogtam a lehetetlenség megvalósításához. Kisérlet volt, amely ha nem sikerül, lemondok minden továbbiról. Készítettem egy aréna helytervezetet, egyben kiállítottam a bérlet aláírásiívet és elmentem az akkori gyulai társadalom legtekintélyesebb és legelőkelőbb, amellett finom, művelt lelkű és nagy színpártoló úrnőjéhez, megkérdezvén tőle, nem óhajtaná-e, hogy Krecsányi eljöjjön Gyulára? Elmondottam neki, milyen kiváló színi erők vannak a társulatnál. Hegyesi Mari, aki akkor tavasszal vendégszerepelt a Nemzeti Színházban »Denise« címszerepében és nyomban leszerződtették oda, de csak az aradi saison végén volt a Nemzetinél állását elfoglalandó, tehát Gyulára még okvetlenül eljön, Fodor Fruzina, Maár Julia, Siposné, Krecsányiné Kiss Veron, Závodszky Teréz, Örley Flóra, Halmayné Harmath Emma, Locsarekné, Nyilas Ilona, továbbá Tiszay Dezső, Boránd Gyula, Nyilasi Mátyás, Horváth Arnold, Haday Sándor, Pálfi György, Halmay Imre és még egy csomó jó színész. Kizárólag nagyságos asszonyomtól függ, hogy Gyulára jöjjenek, mondám az urnőnek. Hogyan, kérdé ő csodálkozva tőlem. Ugy, ha nagyságos asszonyom az első sor helyett, amelyben szokott bérelni, aláir nekem a hatodik sorban két ülést. Ha ezt megcselekszi, akkor megtudom csinálni a feltételül kikötött nyolcvan bérletet, anélkül azonban meg sem kisérlem azt. Az úrnő megértett és a teljes üres bérletíven a hatodik pad

Erkel Ferenc-színkör Gyulán

végén aláírt két bérletet; szerényen hozzátette, hogy ő nem hiszi ugyan, hogy az ő aláírása az általam remélt eredményt vonná maga után. Én azonban a két bérlet birtokában bizalommal folytattam a bérlet-gyűjtést. A közönség nagy megrőkönyödéssel vett tudomást róla, hogy Gyula legelőkelőbb úrnője hatodik sorban bérel és szerénységben nem akart mögötte maradni. Sokan tehát még a hetedik és a nyolcadik padsorban is jegyeztek bérletet, úgy, hogy a hátrább eső padsorok hamarább népesedtek be bérlettel, mint az első s második sorbeliek. Végeredményül tehát a kikötött nyolcvan helyett százöt bérletet tudtam összehozni. Miután pedig a nagy bérlet azonkivül rendszerint nagy publikumot is szokott a színházba vonzani, az előadások mindenike harmadfél hónapon át a szó-szoros értelmében zsúfolt színkörben játszódtak le s a mindig tépelődő és panaszkodó Krecsányit, aki megkereste az Egerből való hurcolkodási költséget és az egész társulat nyári gázsiját, mintha kicserélték volna; állandóan jókedvű volt és a saison folyamán maga is fellépett a »Fecsegők« c operettben és amiben utólérhetlennek tartotta magát: Quasimodó szerepében. Tudtommal ez volt az utolsó eset, hogy Krecsányi mint színész színpadra lépett. Mindez pedig csak azért és úgy eshetett meg, mert egy városszerte elismert rangbeli úrnő nem tartotta magára nézve lealacsonyitónak, hogy az őt jogosan megillető első sor helyett a hatodikban váltsa meg bérletét. Mint mulatságos dolgot örökitem meg, hogy egy darab alaposan megbukott a saison alatt. Az »Ifj. Fromont és idősb Risler« c. szmű, melynek cselekvénye szerint tudvalevőleg Fromont elhanyagolja hitvesét és Rislerné körül legyeskedik. Fromontnét az élte tavaszában levő, vakító szépségű Hegyesi Mari játszta. Rislernét pedig az ugyancsak nagytehetségű, de már akkor nem hódító megjelenésű Maár Julia. A publikum, tisztelet, becsület Alphons Daudetnek, nem akceptálta tőle sem a cselekményt, azt hihetetlennek, a Fromontot játszó Pálfit pedig egyszerüen hülyének mondotta, gusztusának ekkora elfajulásáért. Másik kimagasló saisonja volt a Ditrói Mór vezetése alatt, ugyancsak kiváló tagokból álló Thália színész-szövetkezetnek. Ditróiról még Krecsányi is elismerte, hogy ő nála különb rendező, pedig Krecsányi tudvalevőleg semmmire sem volt annyira büszke, mint rendezői talentumára. A tagok között volt *Ditróiné*, ki mióta magyar színészet van, a legnagyobb, a legjobb naiva volt és maradt. *Réti* Laura, a fenomenális hangú énekesnő, a férfi tagok között pedig *Molnár* Antal, akiről külön kell megemlékeznem. Ő volt a nyolcvanas esztendők fiatal színi nemzedékének legnagyobb reménységre jogosító, legtehetségesebb tagja. Ennek értékelték őt úgy a direktorok, mint pályatársai s ahol megfordult, a közönség is mindenütt megkedvelte. Igazi szerepkörét, akár a világhírű olasz Novelliét, meg sem lehetett állapitani. A legellentétesebb szerepeket játszotta, hősszerelmest, tragikust, jellemszínészt, komikust, operettbuffót egyaránt. Fellépett Shylockban, Othellóban, Keanben, Gonosz Pistában, eljátszotta Konti »Királyfogásá«-ban Marx bárót, Rip-Ripben ráosztották Hudson kapitányt. Mindegyikben tökéletes, a legtöbben utólérhetetlen volt. Úgy indult, úgy fejlődött, hogy mindenki a magyar színészet nem nagy számú óriásai közé emelkedőnek jövendőlte. A Tháliát előzőleg már egy saisonban játszott Gyulán. Innen levélben Aradra ajánlkozott Krecsányihoz, aki miután őt személyesen még nem ismerte, tőlem kért róla véleményt. Emlékszem, csak annyit irtam, ha a Nemzeti Színházat az a csapás sújtaná, hogy *Ujházi* meghalna, minden más kombináció nélkül Molnár Antalt kellene helyére szerződtetni. Erre a levelemre Krecsányi őt, minden feltételét elfogadva, látatlanul szerződtette. A téli szezon leteltével Krecsányi, akit pedig majdnem mindenki olyan direktornak mondott, hogy önzésével tagjait lelketlenül kizsarolja, magához kérette Molnárt és azt mondotta neki: »Én, Molnár úr, megakarom Önt tovább is tartani, e célból gázsiját is felemelem, de csak azzal a feltétellel szerződtetem tovább, *ha Ön nálam csupán drámákban fog játszani.*« Molnár felfortyanva kérdezte, hogy talán nincsen egyéb szerepköreiben vele megelégedve? Erről szó sincs, mondotta Krecsányi, hanem azért kikötésem változhatatlan. Én ugyanis nem veszem lelkemre, hogy a magyar színészet valamikor azt a jogos szemrehányást tehesse, hogy olyan

tehetséget és igéretet, mint aminőnek Önt megismertem, művészi egyéniségéhez méltatlan, selejtes szerepekben foglalkoztattam és fejlődésében ezzel akadályoztam. Molnár Antal, aki féktelen természetű ember volt és egyformán áhítozott a páholy, nézőtér és karzat tapsaira, nem fogadta el Krecsányi feltételeit és — ez meg az ő egyéniségét jellemzi — magas fix-gázsi helyett bizonytalan és legjobb körülmények között is határozottan kisebb anyagi javadalmat igérő Thália szövetkezethez szerződött, hogy tovább is játszhassa Marx bárót és burleszk komikusi szerepeit is. Az a remény azonban, hogy a magyar színészet *Egressy* Gábor, *Tóth* József és a többi nagyok mellé valamikor Molnár Antalt is sorozni fogja — fájdalom — nem valósult meg. Molnár a színpadon kivül féktelen, szertelen, önmaga fegyelmezésére képtelen ember volt. Ez a féktelensége Othellót meghaladó féltékenységében is megnyilatkozott. Színésznő feleségét nem engedte színpadra, a szegény asszony nem mert senkivel szóba sem állani, magaviseletével igazán nem adott legkisebb okot sem féltékenységre. Hasztalan. Molnár, akinek a nőkről, előző tapasztalatokon nyugvó pesszimisztikus nézetei voltak, nem hitt neki. S egy teljesen indokolatlan féltékenységi rohamában, az »Egy csepp méreg« után, amelybe utólérhetetlenül játszott, éjszaka egy órakor a Koronavendéglő egyik szobájában, teljesen felöltözve, tükör előtt állva, színészi pózban, mintha egy drámai szerepet játszana, *agyonlőtte magát*. A rendőrorvosi boncolás azután kiderítette, hogy normális emberénél kétszeres súlyú agyveleje volt. Óriási tehetségének és féktelenségének ez volt a magyarázata. Pályatársai és az egész város közönségének leirhatatlan megdöbbenése és fájdalmas részvéte kisérte sírjába, mely — sajnos — most is jeltelenül áll a gyulai magyar róm. kath. temetőben. Csupán azok a pályatársai, kik vele valamikor egy társulatnál működtek, egytől-egyig már öreg színészek, ha Gyulán játszanak, szokták sírját felkeresni s jutalomjátékukhoz kapott virágokkal ékesíteni. Ezeknek a pályatársaknak sorai is azonban évről-évre ritkulnak. Magam is, aki halottak estéjén még egy-egy szerény koszoruval szoktam sírját jelölni, szintén éltem alkonyán vagyok. Nemsokára teljes feledés borítja majd örökálmát. Hadd emlékezzék meg legalább e szerény sorokban a Magyar Színművészeti Lexikon. 1888-ban nagy és kedvezőtlen fordulat állott be a gyulai színészet krónikájában. A Koronavendéglő, mint vendéglő, megszünt, az épületből pénzügyigazgatósági hivatalt csináltak, az udvarán lévő arénát pedig tulajdonosa emiatt eladta Szalontára. Gyula színkör nélkül maradt. A város a Göndöcsnépkertben épített ugyan egy pavillont, amelynek termét táncvígalmakon kívül szinházi előadások tartására is szánták, de ez a helyiség erre a célra alkatmatlanabb, mint a hetvenes esztendők fedetlen színköre is volt. Ebben a teremben azután csak harmadrangú társulatok, másodranguak már csak kényszerüségből játszottak, mert nem volt színpad, nem volt karzat, a nézőtér pedig, állóhelyeket is számítva, alig kétszáz ember befogadására képes. Ott tehát nem lehetett sem előadásokat, sem bevételt produkálni. Noha évről-évre jöttek társulatok, az igazgatók nem prosperáltak, a közönség érdeklődése a primitiv előadások és kényszerüen primitiv repertoár miatt a fagypont alá szállott. Nagy esemény volt, ha egy vasárnapi előadás 100 forint bruttó bevétellel járt, a hétköznapokon 30—40 forint se folyt be. Csakis szelvénybérlet és kedvezményes helyár szerepelt, ami valóságos megölője a vidéki szinészetnek. Ez a vigasztalan állapot egy évtizednél tovább tartott, ezalatt az idő alatt a gyulai színészet lesüllyedt a kis mezővároskák alacsony színvonalára. 1901. kora tavaszán levelet kaptam Krecsányitól, aki akkor Szegeden direktorkodott, amelyben irja, hogy *Békés* Gyula titkárját elküldi hozzám Gyulára, azzal a céllal, hogy amennyiben én azt jónak és kivihetőnek tartom, nyárára nem Marosvásárhelyre, ahol tavaly nagyon rossz saisonja volt, hanem Gyulára hozná társulatát. De miután a pavillon neki egyáltalán nem alkalmas, ő a maga költségén készíttetne egy, a fakereskedőktől kölcsönzendő, fából alkotandó s csupán egy saisonban használható arénát, amit azután lebontana. Arra kér tehát, hogy eszközöljem ki a városnál, hogy egy ilyen faalkotmány felállításához szükséges és alkalmas telket adjon. Én nekem már évek óta furdalta

Erkel Ferenc-színkör Gyulán

az agyamat egy aréna létesítése Gyulán. De ez elé az eszmém elé két igen sulyos akadály nehezült. Az egyik az, hogy a városnak rengeteg pénzébe került a pavillon épitése, amely annak idejében, egyéni ellenzésemmmel szemben ugyan, kifejezetten szinházi célra is készült és a város emellett feleslegesnek tartotta ezen a címen új helyiség létesítését. A másik, nem kevésbé nehéz akadály pedig az, hogy a helyi intelligencia, mely ugyan szintén alkalmatlannak tartotta a pavillon termét, ha a szinészet új hajlékáról van szó, téli kőszinház létesítésére vágyakozott. El kell ismernem, hogy ilyen felfogás nem csak Gyulán, hanem az ország igen sok városában nyilatkozott meg, sőt érvényesült is. A nyolcvanas, kilencvenes években ugyanis igen sok kisebb városban létesült téli szinház. Ezt akarták Gyulán is. Én — ezzel szemben csaknem teljesen elszigetelten — évtizedekre terjedő tapasztalaton alapulólag, abban a nézetben voltam, hogy országos szemüvegen nézve, a magyar vidéki színészetnek egyik legnagyobb baja a túlsok téli színház és a megfelelő nyári állomások hiánya. Sőt ez a baj folyton fokozódik. Ahány új téli színház, ugyanannyi újabb veszedelem. Egy-egy új gyenge téli színházzal megszünik a téli színészetnek egyik volt kitűnő nyári állomása. Igy történt az ország számos kis városában. Gyula is, ha téli szinháza lesz, csak harmadrangú társulat székhelye lehet, mondjuk, legfeljebb két-három hónapon át. Nyomorogni fognak benne, mert nem lesznek képesek a gyulai publikum erősen kifejlődött müigényeinek megközelitőleg is megfelelő előadásokat produkálni. Még olyan társulatok sem fognak benne játszani, mint most a pavillon termében. Nagyon sajnálatosnak tartottam, hogy a vidéki színészetnek ezt az egy legnagyobb baját: a mindig szaporodó téli s folyton fogyó nyári állomások veszedelmét, irányadó helyeken nem veszik kellőleg figyelembe s nem törekszenek azon változtatni. Hogy pedig egy város jó nyári színiállomássá váljék, ennek mindenek fölött álló feltétele és kelléke: egy aréna, még pedig tágas színpaddal, megfelelő zsinórpadlással, bőséges nézőtérrel és különösen nagy karzattal. Ilyen arénának Gyulán létesítése — mint fentebb említém — már régóta motoszkált és most Krecsányi levele után fantasztikus eszme fakadt az agyamban. Hogyan lehetne egy ilyen arénát államköltségen létesíteni?

A Gyulára jövő Békés Gyula titkárnak a város vezetősége kijelölt a Göndöcs-népkertben a pavillonnal szemben fekvőleg egy teret azzal, hogy Krecsányi akár ideiglenes, akár végleges színkört épithet magának. Békés, megbizatásához képest, egy fakereskedővel meg is állopodott, hogy egy saisonra kölcsön fát adjanak, a bódét pedig — mint mondá — Czigler *díszletmesterük fogja felállitani.* Igaz, nem volt rá még precedens, *de hogyan lehetne mégis államköltségen Gyulán nyári színkört építtetni?* Az államköltségvetésben, akkori időben, 10.000 forint volt esztendőnként a vidéki színészet segélyezésére felvéve. Ez a summa bizony édes-kevés, de emellett nagy baj volt az is, hogy elköltési módozata jóformán semmit sem lendített a vidéki színészeten. A 10.000 forint, túlnyomó részben, arra fordíttatott, hogy amikor egy-egy szolgabíró jelentette a főispánnak, hogy X. Y. kis-, többnyire nemzetiséglakta városkában Thespis kordéja megrekedt, a színészeknek nincs egy krajcárjuk sem, hogy onnan legalább elmozdulhassanak, a főispán bizalmas felterjesztéssel élt a belügyminiszterhez, aki azután a végveszedelembe jutott társulatoknak pár száz forintot utalt ki és ez nagyon sűrűn fordult elő. Igy csaknem az egész 10.000 forint a magyar színészetet állandóan fenyegető botrányok elhárítására kallódott el. Mennyivel okosabb lenne, ezt az állami segélynyujtást, bekövetkező katasztrófák megakadályozása helyett, ezek *megelőzésére* fordítani. *Somló* Sándor Nemzeti s *Ditrói* Mór vígszinházi igazgatók, mindkettő régi testi- s lelkibarátaimtól hallottam, hogy a színügyeket a belügyminisztériumban *Bezerédj* Viktor államtitkár, a színészetnek igaz barátja s ami fontosabb: *megértő* ember intézi. *Erre a megértésre épitettem fantasztikus tervemet.* Irtam egy terjedelmes emlékiratot, abban feltártam a gyulai színészet helyzetét, amelyen csak egy nyári színkör létesítése tudna lendíteni. Egyben kifejtettem, az egész vidéki színészet talpraállítására vonatkozó, fentebb már fejtegetett nézetem. Emlékiratomat megmutattam *Lukács* Györgynek,

Erkel Ferenc-színkör Gyulán

Békés vármegye akkori főispánjának, aki a színészetnek rajongó híve volt és maradt mind e mai napig, felkértem, hogy emlékiratomat főispáni felterjesztés formájában küldje fel a belügyminisztériumba. A felterjesztésnek pedig az volt a magja, hogy engedélyezzen és folyósítson a miniszter a rendelkezésére álló 10.000 forintból, amely összeget egyébként nagyon jó volna felemelni, tíz esztendőn keresztül évenként 1600 koronát egy létesítendő gyulai színkörre. Kijártam azt is, hogy a Békésmegyei Takarékpénztár, egy így folyósítandó tíz éves 1600 koronára abban az esetben, ha az mindig hozzá folyik be, a legmérsékeltebb kamat mellett, önköltségen, 13.000 koronán felüli kölcsönt lesz hajlandó egyszerre folyósítani. *Gróh* Mihály gyulai jónevű ácsmestert pedig elküldtem Kassára, nézze meg az ottani színkört, amelyet pár évvel azelőtt *Leszkay* András épített ott, amikor a téli színház létesüléséig, néhány saisonon át, az ő társulata játszott és készítsen ahhoz hasonló aréna-tervet. Gróh annak alapján költségvetést is csinált, amelyből kitünt, hogy villanyvilágitás bevezetése nélkül a színkör a szegedi színház méreteinek megfelelő magasságú és mélységű színpad, zsinórpadlás, süllyesztő, nézőtér (16 páhollyal), erkély, karzat, székek, lócákkal együtt 13.000 koronából elkészülhet, természetesen minden lukszus mellőzésével. Lukács, aki maga is a belügyminisztériumból került Gyulára főispánnak, kételkedett abban, hogy a kormány államköltségen akár téli színházat, akár nyári arénát létesítsen, mert tudta, hogy erre nem volt még eset. Az emlékirat érveitől kapacitálva, mégis felterjesztette azt a belügyminiszternek. A felterjesztés elküldése után négy nap mulva sürgönyöztem Szegedre Krecsányinak, hogy a gyulai saisonra vonatkozó fontos kérdésben haladéktalanul jöjjön fel Pestre, de nem jeleztem neki egy szóval sem, hogy miben töröm a fejemet. Krecsányi, aki nem szeretett hazulról elmenni, nem tudta miért sürgönyzöm fel, de kelletlenül bár, mégis feljött. A Newyork-kávéházban találkoztunk reggel, ahol elmondottam neki mindent és azt is, hogy Lukács főispánnal, aki a fővárosban tartózkodik s vele együtt felmegyünk a belügybe, élőszóval is kérni azt, ami a főispán felterjesztésében írásban foglaltatik. Krecsányi elképedve hallgatta közlésemet és kijelentette, ha tudja, hogy ezért sürgönyöztem fel, otthonmaradt volna. Az ördögnek tartozott ezzel az uttal, aminek abszolute nem lesz a legkisebb eredménye sem. Ő évtizedekre terjedő direktorsága alatt keserves tapasztalatokat szerzett, ha valamit odafent igérnek, nem tartják meg. Azt pedig, hogy a miniszter építsen Gyulának arénát, nemcsak hogy nem cselekszik meg, de még csak igérni sem fogják. Ő szegedre hazamenet nyomban el is fogja küldeni díszletmesterét egy saisonnak megfelelő faalkotmány felállítására. Mondhatom, csak nehezen tudtam kapacitálni, hogy feljöjjön velem Budára, azt is csak úgy, hogy a főispán tudja fennlétét és meglesz sértve, ha nem lesz ő is ott, ahol már vár bennünket a minisztériumban. Ez hatott és jött. Az iktatóban megtudtam, hogy a felterjesztés ki van már osztva Bezerédjnek, akihez mind a hárman felmentünk. Rögtön fogadott bennünket, elő is kereste a már asztalán levő ügyiratot, amelyet — mint mondá — nem volt még ideje el sem olvasni. A főispán felkérésére tehát én mondottam el a felterjesztés tartalmát, annak kérelmét és indokolását. Bezerédj feszült figyelemmel hallgatott meg és amikor befejeztem, olyan dolog történt, ami páratlanul áll a bürokrácia krónikájában. Van az uraknak tizenötperenyi idejük? Ha igen, sziveskedjenek várni, valamelyes dologban sürgősen kell referálnom *Széll* Kálmán belügyminiszter urnak (aki egyben miniszterelnök is volt) és a maguk dolgában is fogok vele beszélni. A várakozás hosszabb ideig tartott, legalább is egy félóráig. Akkor visszajött Bezerédj és azt mondotta: *megvan*. Széll tíz esztendőn át hajlandó a kért évi 1600 koronát megadni a gyulai színkör létesítésére. A pénzt azonban nem a főispánnak, nem is a városnak, hanem a Gyulán létesítendő Színművészetet Pártoló Egyesületnek fogja tíz esztendőn át folyósitani. Az első évi részletet nyomban kiutalja, mihelyt a minisztertanács előterjesztését el fogja fogadni. Minisztertanács elé pedig azért kell vinni, mert csak az van jogosítva, mint ez esetben, több esztendőre terjedő kötelezettséget vállalni. Biztosan reméli azonban, hogy a minisztertanács előterjesztését el fogja

fogadni. A második feltétele a miniszternek, hogy tíz esztendőn keresztül nem a város, hanem az alakítandó színészetet pártoló egyesület fogja a helyi engedélyt adni a színkörre pályázó igazgatóknak és hogy ezen tíz esztendő alatt az aréna bérfizetés nélkül ingyen adandó minden társulatnak. Leírhatatlan az az öröm, amit a különben szintén örömtől ragyogó Bezerédj szavai bennünk keltettek. *Ennyit* — ami *mindent* jelentett — nem mertünk remélni. A kételkedő Krecsányi valósággal megbűvölve hallgatta Bezerédjt, aki igazán olyan *megértő* embernek bizonyult, mint senki se előtte, se utána, aki színiügyeket intézett a minisztériumban. A magyar színészet megérdemelt kegyelettel őrizheti szép emlékét! Mert az emlékirat és ez az audiencia nemcsak a gyulai színkör létesíthetését hozta meg, hanem — joggal mondhatom — *korszakalkotó jelentőségüvé vált egész Nagymagyarország vidéki színészetére.* A gyulai precedensen elindulólag ugyanis harmincon felüli városban épültek azután arénák, állami segéllyel. Hogy többet ne említsek: Baján, Veszprémben, Orosházán, Kaposvárott, Makón, Szentesen. A belügyminisztérium azoknak a városoknak is, ahol téli kőszínházat terveztek, maga hívta fel figyelmüket a gyulai arénára. S az ország minden részéből esztendőkön át jöttek deputációk Gyulára, annak megszemlélésére, az aréna tervei pedig állandóan vándorúton voltak. Téli kőszínházak létesítési tervei mindenütt lelanyhultak. Hogy a vidéki színészet 1901-től 1914-ig, a világháború kitöréséig fellendült, abban döntő része volt annak, hogy a gyulai mintájára megfelelő arénák jutottak rendelkezésére s megkönnyítették a társulatok nyári egzisztenciáját. A belügyminisztériumból lejöve, a mindig pesszimizmusra hajló Krecsányi ugyan azt mondotta, hogy Bezerédj szavai után is csak akkor hiszi el az államsegélyt, ha az írásban is meglesz, de még se küldte el díszletmesterét a deszkaállomány összeeszkábálására, hanem várakozó álláspontra helyezkedett. Nem kellett soká várnia. Az ügy az első minisztertanácson szerencsésen keresztülment és néhány napra írásban is megvalósult Bezerédj igérete. Az *Erkel Ferenc-aréna* — a város halhatatlan emlékű nagy fia tiszteletére neveztük így el — június végére teljesen elkészült és Gyula városa a maga költségén készíttette el benne a villanyvilágítást és világítás címen 600 aranykorona (ma 800 pengő) évi szubvenciót szavazott meg az ingyenszínkör használata mellé. Hanem azt kikötöttem, hogy a színpadot, zsinórpadlást, süllyesztőt, a mi költségünkön bár, de Krecsányinak magának kell megcsináltatni. Ha jó lesz a szinpad, az ő érdeme, ha nem jó, akkor az ő bűne s nem fog sem ő, sem igazgató-utódai vádaskodhatni, hogy, mint rendesen szokott, nem színházi szakember készítette a színpadot és ami a legfontosabb benne: a zsinórpadlást. Czigler díszletmester az aréna építési ideje alatt, mely csak 6 hétig tartott, állandóan Gyulán volt. Ő vezette a műszaki munkálatot. Gróh vállalkozóval együttesen csináltak is olyan arénát, amely, ha nem is külső díszét, hanem nagyságát, célszerűségét, használhatóságát illetőleg ma is páratlan az egész országban. Ennek bizonyítására csak annyit jegyzek meg, hogy *Zilahy* Gyula, a következő nyári saison alatt, négy este egymás után (zsufolt házak előtt) öt perccel rövidebb idő alatt tudta a tatai világhírűvé vált díszletekkel az »Ember tragédiája«-t lejátszani, mint az aradi színházban. Krecsányi a gyulai aréna építési idejére Fiumébe, onnan Triesztbe vitte társulatát és csak július elején nyitotta meg a »Hunyadi László« operával az új arénát. Óriási társulata mellett megkereste teljes nyári rezsijét. Saisonja erkölcsileg és anyagilag éppen oly kitünően sikerült, mint 1885-ben. Ezt élte fogytáig, mint legkedvesebb két nyári saisonját, említette. Mert többet nem jött Gyulára. Temesvár után tudvalevőleg nyaranta mindig a budai arénában játszott azután. Utána *Zilahy* aradi, majd évek hosszú során át *Somogyi* Károly, majd az ő halálával *Erdélyi* Miklós nagyváradi, utánuk özv. *Makó* Lajosné, illetőleg *Almássy* Endre szegedi, néhány év óta pedig *Sebestyén* Mihály miskolci színigazgató társulata játszanak benne.

(Khón Dávid.)

Erkel Gaby, énekesnő, sz. 1903. jún. 6-án, *Velencén* (Fehérm.). Tanulmányai elvégzése után Rákosi Szidi iskolájában képezte ki magát színésznővé. Előbb a Blaha

Magyar Színművészeti Lexikon
Budapest 1929. I. K.

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizenharmadik évfolyam. 46. szám. Budapest, 1907. november 13-án

Épitési elemek népies művészetünkben.

A Magyar Épitőművészek Szövetségében csütörtökön fenti cimen előadást tartott *Groh* István, az iparművészeti iskola ismert buzgó tanára, s annak keretében bemutatta most megjelent, nagy illusztrált munkáját, melyet a magyar épitéstörténet terén korszakot alkotó fontosságúnak tartunk. Előadásánál soha szebben, korrektebben, világosabban senki ki nem fejtette a magyar stiltörekvések problémáját s ha eddig arról panaszkodtunk, hogy ez ügy apostolainak, Huszkának, Lechner Ödönnek törekvéseit helytelen utakra terelték a követők, ma azt kell mondanunk, megtaláltuk azt a férfiut, a ki azt a helyes irányba terelni képes. Ha épitészeink megértik őt s követik, lelkükben fognak átformálódni, s akkor természetszerüleg magyar lesz minden alkotásuk.

De hallgassuk őt magát:

Stilusok születésének, stilusok elhalásának kérdése felderitetlen, szinte titokzatos dolgok. Annyi bizonyos, hogy dacára egyes kiváló vezetőelme munkásságának, a stilus a tömegnek, vagy mondjuk inkább *összességnek*, egy kor társadalmának izlését fejezi ki. Az egyes elme csak ennek a tömegizlésnek kifejezője, azt fejezi ki még akkor is, a mikor látszólag újat alkot. A gothika megszületett volna Suger apát nélkül is, mert hisz a kései román épités egész irányzata olyan volt, hogy csak a gothika képezhette a fejlődés következő fokát. A barokk is meglett volna Michel Angelo nélkül is, mint a germán elemmel telitett olasz néplélek egészséges tiltakozása a túlságba vitt klassicizmusz ellen.

Hiába fejlődik bármely stilus a legtisztább konstruktiv alapon is, gazdagodik művészi formákban, a halandóság törvényének ép úgy alá van vetve, mint a szerves világ teremtményei. Elmúlás leszen a sorsa. A dolog szinte érthetetlen lenne, ha nem ismernénk el a diszitő művészetben oly nagynak, mindenfelett valónak az emberi lélek sóvárgását az új után. Ime a XV. század múltával virágzó, fejlődő társadalom dobja el magától a gothikát Németföldön és kapva-kap olyan, részben csak hallomásból ismert formákon, a miknek eredeti értelmével sokszor nincs is tisztában, hogy megteremtse a naivságában bájos korai német renesszánszot.

Az egyik dolog tehát, a mit szinte törvényképp mondhatunk minden stilusra: a halandóság. Megvan mindegyiknek ifúkora, javakora és aggsága.

A másik, mi szemünkbe ötlik az, hogy az ilyen nagy stilusbeli válság idején az új irány mohón vesz magába olyan anyagot, a mi hozzásegitheti, hogy a régi stilussal ellentétes ideáit vele, általa megvalósitsa. Emlitettem a német renesszánsz-művészet befogadó vágyát a klaszszikus formák iránt. Igy fordul az empire-stilus is ismét a klasszikai formákhoz, hogy a rococo tulságai után valami nyugodtat, olykor csupaszságig egyszerűt hozzon létre, s igy van ez most, a mikor a külföld modern tervezői egymásután szemet vetnek az ó-görög, asszir, skandináv, bizanci s más inkább fejletlen, tehát könnyen alakitható formákra.

Az emberi léleknek ez a törekvése, az a látszólagos szegénység, minélfogva gyarapitani igyekszik kellékes kamaráját idegenben termett formákkal, nem ok arra, hogy az ujitás jogosultságát kétségbe vonjuk. Új motivumokat alkotni végtelenül nehéz nemcsak a diszitő művészetben, hanem az irodalomban is. Arany János is igy nyilatkozik, a mikor Zrinyit a költőt méltatva rámutat arra a sok közös motivumra a nagy epikusok műveiben, Homerostól kezdve Tassoig.

A motivumoknak ilyenféle átvételében pedig nincs restelni való, *mert valamely stilus lényege nem a motivumoktól függ csupán, hanem abban a felfogásban nyilatkozik meg, a hogy a motivumokat felhasználták.*

A tavalyi drezdai iparművészeti kiállitás templomai bizony csak *modernek* voltak, dacára, hogy majd minden formájuk emlékeztetett az ó-keresztény és bizanci előképekre. A hatalmas germán szellem érzett meg úgy ezeken, mint egyéb odavaló épitményeken, akár a klasszikus felé húztak azok, akár a korai románhoz.

Immáron nyilvánvaló, jelenükben is az emberiség történelmében időnként fel-felujuló hatalmas áramlás: egy új renesszánsz indult meg a diszitő művészetben, nem kisebb annál, a mely a XV. század végén már Itália határait átlépte és forrongásba hozta a lelkeket európaszerte. E renesszánsz, a minek tanui vagyunk, nem indult ki egy országból mint az, az egész művelt európai társadalom megérett rája egy évszázad alatt, de talán mégis Angliát tarthatjuk annak az országnak, a melyben legelőbb lángra gyúlt. Kétségtelen, hogy a modern stilus keretén belül lesz ereje minden nagy modern nemzetnek érvényesiteni egyéni izlését, *hisz már eddig is más az angol, a francia, a német modernsége*, sőt egymaga Bécs is képes volt sajátos egyéni modern stilust alkotni.

Vajjon, mi sors vár reánk. Egyéniségünk van, ezt legnagyobb ellenségeink sem tagadhatják el— más az örömünk, más a fájdalmunk megnyilatkozása mint szomszédainké, más a zenénk, de vajjon lesz-e erőnk most, — a mikor kulturánk ereibe annyi idegen elem került — kifejezni művészileg egyéniségünket. Hisz a diszitőművészet éltetője nemcsak a pillanatnyi ihlet; lassú, kitartó munka, s ezt megelőzőleg gondos nevelés kell hozzá. A mesterségnek virága a diszitőstilus, a tudáson kivül makacs, hosszú munkásság nevelheti csak fel. Hogy ebben önállóságot teremtsünk magunknak, ahhoz egy lángésznek attakja nem elég, a kisebb emberek egész sora kell hogy dolgozzék rajta állandóan.

A népek társadalmában a stilusok, művészi felfogások harca állandó; az erősebb elnyomja a gyengét, visszaszoritja azt, úrrá lesz az elhóditott területen. Mint az egyes növényfajok küzdenek a létért s szoritják hátra a gyengét, akképen megy végbe a stilusok térfoglalása is, mig a határok megállapodnak.

Ez a küzdelem pedig a mi lelkünkben és kortársaink lelkében megy végbe, anélkül, hogy a legtöbbje tudna róla. A kép, szobor, ház, templom, plakát, stb diszitései állandóan tülekednek benne, hogy tért foglaljanak a lelkében. Ostromolják, követelőznek erős szinekkel, megkapó új formákkal, hizelegnek, kérlelik, barátkozni kivánnak, felkinálkoznak nemes egyszerűséggel, harmoniával állván elő, vagy csiklandozzák néha, látszólagos disztelenségben mutatva a mezitelen anyagot vagy a szerkezetet.

S ez a sok forma majd mind külföldi eredetü; vagy egyenes import, vagy olyan, a minek már sikerült megejteni egy-egy magunk közül való épitészt, vagy tervezőt, a ki aztán hiven terjeszti azt, a mit magába szivott. Hogy őrizzük meg a mi felfogásunkat, a mikor az még alig öltött testet, legfeljebb mint csöndes tehetetlen dac él egyik-másikban közülünk.

Németországot tartom első sorban a mi veszedelmünknek. Az a hatalmas germán szellem, a mely politikailag erőssé tette ezt az országot, újabban művészi termékenység dolgában alig enged más nemzeteknek. A német műipar, a német épités, ha nem is a technika tökéletessége dolgában, de az eredetiség, karakter tekintetében már szinte különbbé lett a franciánál s lassan túl fog tenni az angolon. Szinte az lesz majd a természetes, hogy mi is *belehullunk ebbe a hatalmas; izzó kultur-égitestbe*, mint a kicsiny, erőtlen bolygó a nagyobba, hogy egygyé legyünk vele, erejét, térfogatát gyarapitsuk. *Azokon az épületeken, a melyeket újabban épitettek a mi moderneink* (pedig keveset épitünk manapság fővárosunkban,) *már megösmerszik Németország, főképp Berlin hatása*, sőt itt-ott egyenesen másolják, leformázzák a német csinálmányokat Nem is csodálom. Hisz azokban élet van. Az újság, a hatalmas erő érzését keltik minden esetlenségük mellett is sajátos, sziklák stilusában épült monumentumaik, mintha egy-egy Bismarck szellemének szolgálnának lakásul. Hogy vonhatnák magukat ki ez alól a hatások alól a mi ifjaink. Különösen az épitészeket féltem.

Mig az iparművészetben, hála az Iparművészeti társulat munkásságának, egynehány ember küzd az eredetiségért, ifju épitőmestereink között efféle igyekezetet nem látni, mióta napirendre tértek az öreg Lechner mester stilusa felett. Hát igaz, ő egyszerre igen sokat akart, igen egyéni, igen sajátos volt a stilusa, félre is esett kissé a modern stilus fejlődés utjától, *meg egy nehány utánzója is sietett unottá tenni irányát*, az által, hogy mindenkép rálicitáltak, de hát ki lesz ő utána az, a ki ujat, magyart akar majd teremteni. Azon egyetlen után, a ki igen sokat mert, egész sora nő fel azoknak, a kik semmit sem mernek.

Ezek után pedig legyen szabad kitüzni nagyjában azokat a határokat, a melyekben a jövő diszitőművészetünk mozogni fog, feltételezvén a legjobbat, azt az ideális esetet, a mi felé mindnyájuknak törekedni kell, hogy képesek leszünk sajátos nemzeti jellegü diszitőművészet (iparművészetet és architekturát) teremteni.

Stilusunk kétségenkivül modern lesz, értvén ez alatt a szó alatt, hogy ugyanaz a hatalmas átamlat fogja létrehozni, az a reneszánsz, a mi napjainkban Europa nyugatán és közepén kelőben van. Nagy egészében tehát közös lesz azokéval, épp ugy, mint hogy bizonyos közösség van meg a művelt társadalmak között. Ugyanazok az okok, az egy évszázadon át kopirozott históriai stilusok megunása és valami művészi uj megteremtésének vágya hozza létre ezt a mozgalmat itt és ott. De a végigmenő stilusbeli ujitás kell, hogy művészi jellegre nézve más-más eredményeket szüljön az erőslelkü nemzetekben. Mint a hogy az evangeliumot máskép magyarázták északon és délen, a mint más-más formát öltött a kereszténység Nyugaton és Európa keletén, a mennyire különbözően értelmezték a reneszánsz művészetet Olasz-, Német- és Franciaországban, ugy kell tagolódni a modern stilusnak is nemzetek szerint.

Kell — s erről a jogunkról nem mondhatunk le — kell, hogy nekünk is jusson egy ága, egy változata, a mely épp annyira a mienk lesz,

KUGLER F. J. UTÓDAI

Polgár és Müller

épület és műlakatosok

Budapest, II., Zsigmond-utca 5. sz.

Készitünk mindennemü épület és műlakatos munkákat u. m. **kovácsoltvas, folyosó-lépcső, erkély és sirkerités-rácsokat, okvácsolt vaskapukat, üvegtetőket, diszmü dombormüveket a legegyszerübbtől a legdiszesebb kivitelig. Költségvetéseket, rajzokat dijtalanul küldünk.**

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
részvénytársaság
EZELŐTT:
KLEINER és BOKMAYER
IGAZGATÓSÁG VIII., FŐHG. SÁNDOR-TÉR 4.
TELEFON 60-33. Gyár: KŐBÁNYA. TELEFON 50-61.
IGAZGATÓSÁGI és MÜSZAKI IRODA: TELEFON: 67-25.

Szabadalmazott „EMULGIT“ parafakőszigetelő-anyag, Shedtetők, facementtetők, mansardtetők, hideg és vékonyfalak burkolására. Könnyü hangfogó-válaszfalak. Hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése. Padlószigetelés nedvesség ellen. Transportabilis épületek tervezése. Hang- és hőszigetelő parafakőszerkezetek, vas- és favázas parafakőrendszerü épitkezések.

Gőz, meleg és hideg vizvezetékek és készülékek szigetelése. Tulhevitett vezetékek szigetelése szabadalmazott „THERMALIT“ anyaggal.

Müszaki iroda a parafakőanyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

mint a németé és franciáé a maga modern stilusa. *A miben a mi eszméink, karakterünk fog testet ölteni.* Hogy pedig ezt elérjük, fel kell használnunk népies művészetünkből mindazt, a mi a modern stilusban értékesithető, kivált eleinte.

Emlitettem, hogy minden stilusbeli ujitás kezdetén milyen mohósággal igyekszik felszivni a diszitőművészet minden olyan formát, motivumot, a mi hozzásegiti gondolatai kifejezéséhez.

Ilyen formát én sokat látok népünk művészetében s ezeket nyujtja munkám első kötete.

Fontosságukat abban látom egyrészt, hogy minden nehézség nélkül értékesithetők modern diszitőművészetünkben. Hisz a legalkalmasabbakat válogattam ki óriás anyagból s most, hogy feltálaltam, ugy rajzoltam meg, hogy szinte belekinálkoznak e formák a modern tervekbe. A másik dolog, a mi ezzel egyenlő fontosságu, ha nem fontosabb a művészi nevelés kerdése, ugyancsak a mi népies formáinkkal oldható meg leginkább. Még mindig vallom azt a tételt, *hogy a mint a grammatika tanitásánál az anyanyelv képezi az első és legalkalmasabb studiumtárgyat, ugy képezzék a magyar népies diszitőformák a tanitvány első szellemi táplálékát.*

Ismerje meg előbb ezt, azután megismerkedhetik a modern, vagy más stilusokkal.

Igy vélem megőrizni a tanitvány önállóságát, bizonyos alapot, tartalékot adván neki, mely később, ha látszólag el is tünik, mégis alkalomadtán, az alkotás percében érvényesül belőle annyi, amennyi elég arra, hogy az ifjú ember terveiből a nemzeti sajátosságnak legalább egy akcentusát érezzük ki. Sokkal többet ne is kivánjunk. A mi ifjú művészeink tervei magyarosak lesznek akkor is, ha nem lesznek benne kimutatható magyar motivumok. Jaj lenne annak, aki valami magyar formai grammatika felét akarná kitalálni és ennek mindenkép érvényt szerezni.

Az egészséges müvészet nem türi az ilyent. Őszintén, lelkünk szerint kell csinálnunk mindent, akkor magyarok leszünk. Jaj annak a tervezőnek, aki azzal az elhatározással ül a rajzasztalhoz, hogy no, most magyar leszek, mert nem leszen hosszúéletü az ő munkájának becsülete. *A magyarság ne legyen szerep*, ne ünnepi, kényelmetlen diszruha, amiben dikciózunk, pátoszszal, de kissé erőlködve, *hanem a lélek természet s megnyilatkozása*

Tanulmányozzuk ezeket a magyar motivumokat, tanulmányozza az ifjú ember, fogadjon be belőlük lelkébe mentől többet, de ne utánozzuk kedvünk ellenére, csak azért, hogy magyarnak mondjanak.

Ez a két látszólag egymással ellenkező eszme inditott a munka kiadására. Hirdetem az idegen veszedelmet, ami agyonnyom, megsemmisit, de épp úgy félek az affektált hivatalosan, vagy hozzá nem értő, nemzeti elfogultságban leledző emberek által pártolt magyarságtól. Hogy az elsőt elkerüljem, adom az első kötet népies anyagát; hogy a másik elkerülésének módját megmutassam, nyújtom a második kötet terveit.

Különösen ez az anyag, ez a 200—250 modern terv fekszik nagyon a szivemen. Szóbeszéd, irott irányitás helyett eredményeket akarok adni, hogy megértessem, bebizonyitsam elveim igazát. Hisz nem nagy dolgok, kicsiny feladatok ezek, de ha e kicsiny feladatoknál sikerült elérni azon célt, amelyet itt szóbeszéddel hirdetek: a modorosság nélkül való magyarságot, egészséges modernséget internacionális iz nélkül, a nagy feladatok megoldása is majd csak menni fog.

Hogy a tervek e csoportjának Magyar diszitőművészet cimet merem adni, annak oka az, hogy legnagyobb részük a mi egyetlen iparművészeti iskolánk ifjuságának terve, tehát egy oly tömeg ifjú emberé, akik egykor a magyar iparművészetet fogják irányitani.

Hogy mégis bizonyos közös sajátos iz vonul végig a terveken, annak oka az, hogy mind egy osztályban, az ékitményes rajzosztályban készültek, egy tanár: az én vezetésem alatt, az én beleavatkozásommal, legtöbbször közösen.

A kik készitették — átlag 17—18 éves emberek — szinte szakbeli előstudium nélkül, érintetlen lélekkel lettek tanitványaim. Kezdetben első rajzanyag gyanánt magyar népies motivumokat kaptak tőlem, köztük azokat, amelyekből az első kötet anyaga telt ki. Ezután, a tanitás második évében kezdődött a tervezés, teljesen szabadon, a nélkül, hogy a felhasználandó motivumokra vonatkozólag bármily kényszer alatt állottak volna.

Az ifjak egyébként oly környezetben voltak, ahol szabadon hathattak rájuk más stilusbeli alkotások is. Rendelkezésükre állott az Iparművészeti muzeum könyvtára a modern szakfolyóiratokkal s egy födél alatt voltak az Iparművészeti muzeummal. Az itt adott tervek legnagyobb részét a legutóbbi két évfolyam készitette.

Ha utat találnak az első kötet motivumai tervezőink lelkéhez, ha elhiszik nékem, hogy ezekre szükség van nemzeti diszitőművészetünk megteremtéséhez, e motivumok megtették kötelességüket.

És ha azt fogják tartani, hogy a második kötet tervei is ujak, magyarok, hogy az irány, a melyben dolgozunk, a művészi nevelés ez a módja, helyes, elértem azt, amit egyáltalán e munkával el akartam érni.

A Heuffel-féle rendszer szinházak tüzbiztonságának a fütéssel és szellöztetéssel kapcsolatos megoldására.

Irta: *Török László* okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő.

Szinházi tüzeknél szerzett tapasztalat: hogy a tüz rendszerint a szinpadon és pedig az alsó szinpadon, vagy a játékszinpad padlószintjén, vagy annak felső részében, a lámpasoroknál keletkezik. A tüz a szinpadot és az egész szinpadlást rohamosan lángba boritja, a gyorsan emelkedő hő a levegő térfogatát oly mértékben növeli, hogy ennek nyomása még a vasfüggönyt is kihajlitja s elősegitve a záporeső okozta légnyomástól, a füstöt kiszoritja a nézőtérre. A nézőtér menyezetének közepén alkalmazott szivókürtő is szivja a füstöt s mivel ez a kürtőhöz csak a fél nézőtéren át juthat, a bajt növeli és azonkivül hátrányos, mert miután a menyezetet nagyon megterhelni nem lehet, tüzbiztos épitési anyagból fel nem épithető, hanem rendesen vasbádogból készül, melyen át a tetőtüz a szinház belsejébe is bejut.

A tüzveszélyen kivül a szinházaknak általános hibája, hogy a felfütés nehézkes, költséges és a szellőztetés hiányos, illetve, hogy a földszinten legtöbb esetben léghuzam van. A szinházak hőmérsékletének előadás alatti emelkedését nem akadályozhatjuk meg; mert a mai berendezéseknél ugyszólván kizárt dolog az, hogy a közönség ne érezze a hidegebb levegő bevezetésének kellemetlenségeit.

Felsorolt hátrányoknak kiküszöbölése a szinházlátogató közönség biztonságát lényegesen növelné s a kellemetlenségeket, melyekről első sorban a szinpadon játszók beszélhetnek, nagyban csökkentené.

Ezen körülmények inditották arra Heuffel Sándor budapesti magánmérnököt, hogy a kérdést behatóan tanulmányozza, és ennek alapján oly eredményre jutott, hogy a szinházak tüzbiztonsága a fütés és szellőzletéssel is szorosan összefügg és ennek helyes megoldásával nemcsak a legcélszerübb fütést és szellőztetést lehet elérni, de a tüzvészt okozta veszélyt is a minimumra lehet csökkenteni.

Céljának elérése érdekében a következőt ajánlja:

A keletkezett tüzből fejlődött füstöt, párákat első sorban a keletkezési helyen, másodsorban a szinpad és nézőtér között kell elszivni. Ezen célból a szinpadnak oldal és hátsó falában, nemkülönben az e célra rendelkezésre bocsátható sarokban az alsószinpadtól fel a zsinórpadláson át szabad kürtőket vezet, melyek úgy az alsó szinpadra, mint a szinpad padlója felett és a suffita-lámpák magasságában nyilással birnak. Ezen nyilások, amennyiben rendes szellőzés céljából nem használtatnak, papirlappal, avagy meleg folytán könnyen olvadó anyaggal, többek között pl. ólom, vagy más fémfonatba öntött viaszhártyával, vagy hőmérséklet emelkedésével önmagától nyiló szerkezettel vannak elzárva, hogy a meleg folytán a nyilás szabaddá legyen s a kürtő szivó hatása érvényre jusson.

A nézőtér és szinpad között a függöny nyilás fölötti falat üregesen képezi ki és ugy a szinpad, mint a nézőtér felöli nyilásai melegben automatikusan nyiló elzárásokkal vannak ellátva. A függöny feletti falnak ezen kihasználása azon előnynyel is bir, hogy a falazat könnyebb lesz, amennyiben azonban a közfalban nyerhető szabad keresztmetszet nem volna elég nagy, akkor a két proscenium-páholy oldalfalában, illetve a páholy mögött fekvő folyosó végén helyez el egy-egy nagy öblü csatornát, mely a zenekar és a proscenium-páholy menynyezete alatt, a nézőtérre torkol ki és a fentiek szerint elzárt nyilásban végződik.

Ezen szivócsatornák tüzmentesen vezetnek a tető fölé, hogy a tető tüz a nézőteret ne veszélyeztesse, a szinpadról netalán kitóduló füstöt pedig, mielőtt a nézőtéren szétterjedt volna, a nézőtér ajtóin betóduló friss levegőt pedig az egész nézőtéren végigszivják, úgy hogy a menekülő közönség egyrészt a füsttől van megóva, másrészt szembe mindig friss levegőt kap, menekülése tehát a lehetőségig biztositva van.

Az elszivó kürtőknek biztos és hatásos szivását tüz esetére még növelni kell a lehetőségig, azért rendes szellőzés céljából állandóan nyitva tartott nyilásokon kivül több ponton kell alkalmazni nyilásokat, melyeket a melegség hatása alatt automatikusan megnyiló szerkezet zár

Gróh János, festő

MDK

Gróh János és felesége: Gy. Nagy Nóra a Duna-Kanyar festői. A művészházaspár aug. 5-től a Visegrádi Mátyás király Múzeumban mutatja be alkotásait.

—: Kulturális hírek

8. l

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. aug. 4.

01

MDK

Gróh János

XIX. tavaszi szalon, 1947. máj.

MDK

Gróh János

Este
Táj
Rajz
Táj

O.M. Képzőmüv. Főisk. Ifjusági Köre.
Karácsonyi Kiáll. 1946.

UDK

Orok János, festő.

Fák.

Hídegkő.

Műcs. - Fav. tárl. a Műcs.-ban Löök Lere.
1952 máj. 10 - jún. 4. - Jegyz. 11. l.

M D K

Groh János, festő

O.I. : Tizenkét fiatal festő művésztelepe Tápiószelén
Kossuth Népe. 1945. jul. 11. 6 l.

Gróh Jánosné, Nagy Eleonóra

A Stúdió tagjai

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953-1963.
Bev. Major Amália. Bp. 1963
37.0.

Gróh Jánosné MEK

Dunai táj, aqu.

Mücsarnok 1958 Magy. Képzőművésznők Kiáll.

MDK

Groh Jánosné

Pihenő uszály,akv.

Dunakanyar a képzőművészetben. Szentendre-Esztergom-Tata. 1962.

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. 111 l.

Név: Groh Joseph

Foglalkozás: üveges (Glaser)

Szárm. hely: _____

Hitfelekezet: _____ Csal. állapot: _____

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1767. V. 11.

A polgárjogért fizetett összeg forintban: _____

M.D.K.

Gróh János
festő

A visegrádi erdészet kultúr-
termében tartott kiállítást.

— : Hírek
Művészet, 1962. szeptember – 45 lap

MDK

Gróh János

Pihenő silózók, akvatinta

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.1961.

MDK

Gróh János

Képzőművészeti Főiskola Ifjusági Köre 1945 karácsonyi kiállitása:

"Kőrut" "Esztergom"

"Kerékpáros" "Kertben"

"Révész"

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945 utáni művészeti életre vonatkozó adatok. Művészettörténeti tanulmányok.Bp.1960. 221-250.l.

231.l.

Groh János

M. D. K.

Sgraffitó-részlet

Élet és Irodalom, 1960. július 8. – 28. szám. – 1 l.

A LÁTHATÓ VILÁG SZÉPSÉGE

KODOLÁNYI GYULA

Amikor Gróh János kiállítását megnyitom, a szellemi jelenségről szeretnék beszélni. Egy gazdag – bár külsőleg nem csillogó – életformáról, amelynek ezek a festmények egyik arcát mutatják meg. Azt, amelyik a látható világ szépsége felé fordul.

Ennek a szépségnek a megjelenítése tehát szellemi jelenségbe ágyazódik, Gróh János egész világába. Ebben a világban egyaránt fontos szerep jut három dolognak: a génekben adott lehetőségeknek, a választott sorsnak és egy nemes kultúra hagyományának.

A génekben adott lehetőség: a festés tehetsége és az átfogó gondolkodás igénye. Gróh János a látható és a láthatatlan világot nagy rendszerként éli át, és az alapok érdeklik, valamint a viszonylatoknak az a kimeríthetetlen tárháza, amely a kiszámíthatóság és a véletlen gyönyörű ritmusaival vesz bennünket körül. Elbűvöli a látvány szépsége: a belsővé lett külvilág, amit legjobban az akvarellecsettel lehet megragadni.

Gróh János választott sorsa a tisztességtelen siker, a megalkuvás útjainak elutasításával már a pálya kezdetén eldőlt. Szőnyi István egyik utolsó végzős osztályának tagjaként, 1949-ben, választhatott volna könnyebb utat is magának – de csak mestere és a családi hagyomány megtagadásával. Festhetett volna szövőnőt, aki vidáman kapkodja a fonalvégeket a gépsoron. A délibábos jövőbe mosolygó traktoroslányt. Kemény arcú martinászt – hogy ne is beszéljünk a még rosszabb s még nagyobb karriert ígérő témákról, amiket a festőnek a kultúrpolitika felkínált.

Ezek az érvényesülési terek vártak a dicsőségre vágyó fiatal művészre akkor Magyarországon. Gróh Jánosban azonban ilyen választás fel sem merült. A hazugság kísértéseit már akkor elutasította, s később is mindvégig – ezt leszögezhetjük az életútra visszatekintve.

Ezek voltak azok az évek, amikor az igazság és a szabadság útjára csak csendben, a margón lehetett lépni. Egy nélkülözhetetlen mesterség szerény oltalmában, vagy a testi munka világában. Így lett Gróh János először munkás, majd rajzoló építészeti irodákban, s végül évtizedekig rajztanár a Műegyetem építész karán.

Ezt a nehezebbik utat természetesnek foghatta fel a családi hagyomány szellemében. Gróh János családfáján századokra visszamenően rajzolók, finom kézművesek, szorgalmas tudósok sorjáznak. A létezés részletei iránti alázat és figyelem emberei. A viszontagságosan, de kitartóan épülő magyar középosztály tisztes patrióta képviselői. Akik a történelmi Magyarország rátarti kisvárosaiban örökítették tovább nemzedékeken át a műveltség és a kíváncsiság, az önművelés és az életszeretet erkölcsét. Hol a béke zümmögő, dúdoló, kopácsoló óráin, hol sanyarú korszakokban, a nehéz megmaradás zugaiban.

Bizonyos, hogy ennek a hagyománynak az ereje és erkölcsi parancsa áll a szellemi jelenség mögött, amelyet Gróh János munkálkodásában fedezünk fel.

Képein a Dunakanyar pillanatait, ezer arcát látjuk – s mindezeken átsüt valamilyen lényeg, e királyi magyar táj, Visegrád környékének szelleme. A helyszínek hűsége csalóka – mintha felismernénk őket, de csak mintha. Gróh János eszményi tájakat fest, az ezernyi megfigyelt részletből új valóságot teremt. Mint annyi tájképfestő, műtermében álmodja meg a valóságidéző látomásokat. Ebben a tájban gyakran tűnnek fel lovak és nők – mintha az örökkévalóságban álldogálnának ráérősen, az aranyló fényben. Talán múzsák, talán pegazusok, és – talán – az érzéki energia megtestesítői. Erosz, a nagy mozdító és nagy összetartó energiája szunnyad bennük. Jelmezeik, környezetük hétköznapi és korszerű, s a természet körülöttük mindig egyszerien szép – de mégsem látunk soha ilyen jeleneteket a vízparton, a dombokon. Talán láthattunk fél évszázaddal ezelőtt, de mögöttük a mélyebb valóságot akkor is csak a művész vette észre. Látunk a képeken férfiakat és gyerekeket is, de ők is ugyanúgy, időtlen arccal bámulnak felénk – mintha nem látnának bennünket, mintha nem taroznának természeti világunkhoz, a pillanathoz. Nem látnak bennünket, mert a Napba néznek, amely mögöttünk, felettünk süt, mint metafizikai központ.

Gróh János a fény festője is, egy nagy magyar iskola hagyományát folytatja. Olyan óriásokét, mint Szőnyi és Egry, de maga mögött hagyva az ő szórtabb fényeiket, pasztelles színeiket. Nála is ragyog minden – még a mélykék este is –, és kékjeiben tüzesebb az életszeretet, és erősebbek a kontúrok. Hogy mennyi próbálkozás, spekuláció és ráérzés után kerülnek a helyükre a dolgok ezeken a képeken, azt Gróh János esztétikai elemzéseiből sejthetjük meg. Nemrég olvashattuk tőle a Magyar Szemlében Csontváry néhány képének bámulatosan figyelmes elemzését. Ezekben a művészi siker és kudarc okait keresi – kompozícióban, arányokban, átélésben, a teremtő képzelet egyenetlen működésében.

Nem csodálkozhatunk ezek után, hogy Gróh János egész esztétikát írt, amely a századközép angolszász gondolkodásával rokon. Ilyen mű született Magyarországon a marxizmus egyeduralma idején, a német filozófiai hagyomány nyomasztó árnyékában, a kis házban a visegrádi palota alatt. Magányos párbeszédben a polcokon sorakozó, angolul író kortársakkal: filozófusokkal, esztétákkal, természettudósokkal. Illő is talán vágányokba szorított szellemi tudatunkhoz s az ő öntörvényű életpályájához, hogy ez a mű mindmáig kiadatlan maradt.

Rövid bevezetőm éppen csak érintheti mindazt, ami fél évszázad művészi keresését élteti, hajtja. Csak néhány sejtelmet mondhattam itt el Gróh János szellemiségéről. Többet mondanak a képek, amelyek e kis terem falairól a fény világát sugározzák ránk. Fogadjuk őket szeretettel.

(Elhangzott a Szentendrei Régi Művésztelepi Galériában 2004. június 15-én, a kiállítás megnyitóján.)

Groh János

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HEVES MEGYEI
NÉPÚJSÁG

Gróh István

1967 JUN 2

1021

yek ::: Hírek ::: Események ::: Hírek ::: Események ... H

1967. június 2., péntek
CARMEN napja

A Nap kel: 3.50 órakor, nyugszik: 19.34 órakor
A Hold kel: 1.26 órakor, nyugszik: 13.40 órakor

100 éve, 1867. június 2-án született Gróh István iparművész, régész és iró. A Képzőművészeti Főiskolán Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt. Rozsnyón, majd Nyiregyházán lett rajztanár és 1896-tól a budapesti Iparművészeti Iskolán tanított. Később ugyanitt igazgató lett. Művészetpedagógusi működése mellett gyakorlati munkásságával a magyaros díszítő motívumok széles körű népszerűsítésére törekedett. E cél szolgálatába állította Magyar stílusú rajzminták, valamint a Magyar díszítő művészet című ornamentikai mintakönyveit. Sikerrel kutatta fel a magyarországi műemlékek, elsősorban régi falfestmények egész sorát. Országjáró útjain sok középkori falfestményt fedezett fel és másolt le. Iparművészeti, pedagógiai és archeológiai tevékenységén túl, szépirodalmi munkásságával, nevezetesen Négy lélek és Nobel Árpád kalandjai című regényével is feltűnt.

Sport

Az Egri Spartacus versenyzői megvédték a Mazura Kupát

Az elmúlt vasárnap rendezték meg az észak-borsodi karszthegységben a hagyományos Mazura Károly Kupa NB I-es tájékozódási emlékversenyt. A kelet- és közép-magyarországi szakosztályok több mint 200 fővel vettek részt ezen a versenyen. Megyénk legjobb csapata, az E. Spartacus kupavédőként indult a találkozón, három kategóriában indultak és mindháromban jó eredményeket értek el, hiszen Kozák István is, akik a középmezőnyben végeztek. Felnőtt férfi II. osztály: 1. Okos P. (E. Spartacus) 2. Lénárt, (MEAFC) 4. Stalmajer J. (E. Spartacus) Ebben a kategóriában indult az E. Spartacus két újonc versenyzője: Farkas Ferenc és Stalmajer László, akik megállták helyüket. Felnőtt férficsapatban első lett a Budapesti Spartacus, 2. helyen pedig az egriek végeztek, a Boros, Okos, Kozák összetételű csapattal. A III. osztályú

MDK

Groh János

Visegrádi Duna-part, akv.

Dunakanyar a képzőművészetben. Szentendre-Esztergom-Tata. 1962.

Groh János

MDK

Fák, hidegtü

Műcsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

Gróh János

A Stúdió tája

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953-1963.
Bev. Vajda Aurél Bp. 1963
37 o.

Gráfikai jelzés festő-

M.D.

A Stúdió megalakulásával szerepelő művészek, kik nem szerepelnek a közönség előtt.

Lengyel Miklós: A Stúdió festői
kiállítása, 1969. január - 24 lap

6,00					
2,70		2,70			
3,50		2,35			
5,90					
=45,00=	0=	5,05=	0=	0=	

isszaküldeni, hanem azt a fizetőhelynek kell egy úgynevez
őrizni.
t postatakarékpénztári csekkszámlára kell visszafizetni.
szegeket az igényjogosultak átvették.

év Augusztus hó 1 én.

Szalóth János

megbízott tisztviselő

Groh János fő. műveget. tan tojál
Bp 1923 jan. 9.
kép Frisch 1948

MDK

Gróh János

Istállóban I., temp.

" II. "

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz. 1961.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188—296, 188—307

Gróh József

TOLNAMEGYEI NÉPÚJSÁG

1963 JÚL — 9.

1021

Sárközi hímzések és szőttesek modern változatban

Moszkvától New Yorkig, Koppenhágától Tokióig járja a világot a híres sárközi hímzés és szőttes. A Sárközi Népművészeti Szövetkezet kincses raktárát az idén nagyobbították, de még így is kicsinek bizonyul már a decsi népművészeti székház. Háromszáznál több nő, köztük huszonöt népi iparművész és öt a népművészet mestere — csaknem háromszáz fajta szebbnél-szebb hímzést és szőttest — ebből negyven félét rendszeresen — készít a 11 éves szövetkezetben.

A modern lakáskultúra a Sárköz népművészeit is arra készteti, hogy a népi hagyományokat korszerűen alkalmazzák kézimunkáikban. Az ősi minták a régi színekben ugyanis már nem annyira illenek a világos, ultramodern bútorokhoz, ezért azok alakjához és színéhez igazodó árnyalatú függönyöket, színes szádákat, terítőket szőnek, és hímeznek. Így például halványzöld és halványkrémsárga, különféle mintájú, vagy csíkozású „függöny-kompozíciókat" készítenek. Régen fehér alapon az élénkpiros volt a főszín, most már inkább téglavörösben szövik az ősi mintákat, s modernebb mintájú szetteket — tányér alátéteket hímeznek.

Ujabban a hosszanti csíkozást is alkalmazzák a szőtteseken. Gróh József, a szövetkezet elnöke a népművészeti ház múzeumában őrzött, száz évesnél régibb sárközi fehér függöny csíkos mintáját frissítette fel új színalapokon, korszerűen egyik szőttes tervében. A „kompozíció" kitűnően sikerült. Kiderült, hogy az ősi sárközi minta modern változatában a legdivatosabb igényeket is pompásan kielégíti.

tekben játszottak ruletten, s a vesztett bankjegyek száma megegyezett a természetesen feljegyzett váltságdíj-frankokéval.)

Szépségkirálynők tündöklése és bukása — jegyezték meg a két Miss bírósági ügyével kapcsolatban. De Ingeliese Bodin esetében is többről van szó, mint egyéni tragédiáról. Ahelyett, hogy visszatért volna városába, családja körébe, elkápráztatta a hamis csillogás. A lehető legrosszabb társaságba keveredett, s a lejtőn nem tudott megállni.

Mary Emis nem pályázhat

Megkoronázott szépségek álltak a New York-i bíróság előtt is. Mary Emist, vagyis Miss Amerikát perelte a második helyezett Mary Hill. A perdöntő tény az volt, hogy az előbbinek két édes gyermeke van. Mary Emist ugyanis az Egyesült Államok szépségkirálynőjévé kiáltották ki, de azután diszkvalifikálták, mert férjes asszony nem pályázhat erre a

[illegible] fodrászhoz járhat, ha szomjas mit ihat, és ha netán megfájdul a feje, melyik gyógyszergyár piruláját veheti be. (Elvégre nem lebecsülendő reklám, hogy a világ legszebb fejének fájása éppen attól a gyógyszerkészítménytől múlik el). És nincs kímélet, ha a szépségkirálynőt a szőrmekereskedők „vették meg", akkor rekkenő hőségben is bundában pompázhat. Világkörüli útja során természetesen sajtókonferenciákat is tart, ahol kérdezik, de ritkán válaszol, mert a feleleteket rendszerint menedzsere, vagy reklámfőnöke adja meg, aki csinosságban elmarad mögötte, de hétpróbás üzletember...

(Folytatjuk)

M.D.K.

Groh Lajos, iparművész

parasztos tárgyak munkáit a turini kiállításról irt beszámolójában a Die Kunst c. lap Fred W. nevü cikkirója, erőteljes színei és naturalisztikus motivumai miatt megbecsülendőnek tartja, mint a többi magyar kiállitók jellegtelen, és külföldről átvett műveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1902. XXIII - évf.

Repk. 10 sz. 4. old.

MDK

Groh Lajos

Kelety Gusztáv síremlékének felavatása. Művészet 1917. 94-96.l.

Gróh Mihály MDK

épitőmester épitette a gyulai Erkel Ferenc nyári szinkört 19ol-ben.

Scerer II. 297.o.képpel.

A **Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete**
tisztelettel meghívja Önt és barátait
a **Szentendrei Régi Művésztelepi Galériába**

Gróh János

2004. június 15-én, kedden 17 órára

festőművész kiállításának megnyitójára

A kiállítást megnyitja **Kodolányi Gyula** költő, műfordító
Kurátor **D. Udvary Ildikó** művészettörténész

Megtekinthető
2004. július 4-ig, hétfő kivételével naponta 12-18 óráig.

Szentendre, Bogdányi utca 51.

GROH 1. GROSS

MDK.

Orbán János festő

A veszprémi múzeumba állított szobrai

Szabó

Művészet, 1961. december. – 43 l.

NLM

XXIII /11.

GRÓH JÁNOS
1923–2007

Szeretve Tisztelt Család, Tisztelt Gyászolók!

A Műegyetem Rajzi Tanszéke meghatározó személyiségét vesztette el. Egy rendkívüli embert, Gróh Jánost búcsúztatunk ma. Rendkívüli volt ő maga, rendkívüli a családja, az, ahogy élt, amit létrehozott, és amit örökül hagyott ránk.

Miben is érhető tetten ez a rendkívüliség? Talán – mindenekelőtt – abban a mélységes természetszeretetben, természetes egyszerűségében és bölcsességében, egy mindent átható humanizmusban, amely Jánost jellemezte.

Ez egy olyan tágabb értelemben vett humanizmus, mondhatnám Albert Schweitzer-i humanizmus, ami sokkal több annál, mint az egyes embernek a többiekhez való viszonya, sokkal inkább egy *Embernek az összes többi élőlényhez* való viszonyulásával jellemezhető. Mert Gróh János ilyen ember volt. Már nehezére esett a mozgás, de fáradságos munkával, állott vizű öntözőkannákkal locsolta a növényeit – a sokkal egyszerűbb slag helyett –, és kérdésemre, hogy miért teszi ezt, azt válaszolta: nem szeretném, ha sokkolná őket a hidegvíz…

Rendkívüli volt a családja is: édesapja, Gróh Gyula világhírű (Nobel-díjra is felterjesztett) kémiaprofesszor, ősei századokra visszamenően rajzolók, kézművesek, szorgalmas tudósok. Gyermekkorát nagy tudású, híres, ám szerény és természetszerető környezetben tölthette. Különösen szívesen emlékezett a liptói Rózsahegyen töltött gyermek- és ifjúkori nyaraira. Talán a leginkább ott érezte otthon és boldognak magát. Ugyanezzel az érzéssel gondolt vissza szüleire is, az édesapjával kettesben eltöltött napokra, azok finom, szellemes humorú légkörére. Meghatározó élménye volt az a nyár is, amit Niels Bohr és családja meghívására, az ő körükben édesanyjával Dániában töltött. Nem érdektelen azt is fölidézni, hogy ebben a találkozásban nagy szerepe volt édesapja Nobel-díjas barátjának és kutatótársának, aki a háború utáni nehéz években is sokat segített a családnak. Ezek a találkozások nemcsak szeretetteljes légkörükkel gazdagították, hanem elmélyítették benne azt, hogy az igazi szellemi nagyság emberi közvetlenséggel és természetességgel társul. Ezt a magatartást később kimondatlan egyszerűséggel és természetességgel közvetítették felénk. („Az akkor 16 éves Tage Bohr „játszótársa" később szintén Nobel-díjas lett, de megfordult a Bohr-házban a már – kár is említeni itt is most – Nobel-díjas atomfizikus, Werner Heisenberg is…)

Azt szokás mondani, hogy a polihisztorok kora lejárt, de egyvalami, János életében mégis elgondolkodtató: anyanyelvén kívül négy nyelven beszélt (angol, német, francia, szlovák), jogi doktorátussal bírt, és – mellesleg – festőművész, tanárember volt. Olyan ember, aki a lehető legeltérőbb dolgok között is rendet tudott tenni.

1942–48 között Szőnyi István növendékeként végezte el a Képzőművészeti Főiskolát és ugyanitt ismerte meg feleségét – a hozzá méltóan nagyszerű –, Nagy Nóra művész-pedagógust is.

Ha döntenie kellett, Gróh János világéletében habozás nélkül választotta *a kényelmetlenebb, a nehezebb megoldásokat* a könnyű, de nem a lényéből fakadó döntésekkel szemben. Az ötvenes években a művészi megalkuvás helyett műszaki rajzoló lett, vállalva a gyötrelmes, nemritkán több mint 12 órás robotot. Ezt a nehéz korszakot követte az a 30 év, amelyet a Rajzi Tanszéken töltött el.

Élete döntő élménye volt számára az 1956-os forradalom és szabadságharc. Idős korában is megrendítő lelkesedéssel és hittel beszélt az akkori napokról. Az eredmény – természetesen – nem maradt el: sokévi kiszorítottság, szakmai félretaszítás, esetenként megalázás lett a jutalma. János ezt is méltósággal fogadta, annak bizonyosságával, hogy mindez: megérte. Talán erre is utalt, ahogy sokszor mondta kisebb-nagyobb igazságtalanságok miatt háborgó kollégáinak vagy tanítványainak: „Hiába, a jó mindig elnyeri méltó büntetését". Ez a sajátos gróhi humor talán édesapjától eredt, aki Dánia és Hollandia 1940-es náci lerohanásakor – csöndes tudós emberként csupán annyit jegyzett meg: „szegény németek, hány csatát kell még megnyerniük, amíg elveszítik a háborút…"

Gróh János nem csak mélyen érző ember, tanár, de nagy művész és tudós elme is volt. Több mint 350 oldalas, eredetileg is angol nyelven írt műve máig kiadásra vár, Betű és írás című jegyzete évtizedek óta állja az idő próbáját.

Ha igaz az, hogy a szem a lélek tükre, akkor legalább ennyire igaz ez a rajzra és a festményre is. János színei és alakjai időtlenek, a „fény festője" (akárcsak Szőnyi István és Egry József), de ebben a fényben a ködös-puha, sfumatós hangulatok legalább olyan fontosak, mint a harsogó életkedvet sugárzó, sziporkázóan ragyogó képei: mély érzéseit közvetítik melankolikus füstös barnái és szürkéi, optimista rózsaszínnel futtatott álomszerű látomásai.

Nagyon szerette a családját. Majd minden képén megfestette őket, a legtöbbször időtlen köntösbe burkolva, de legalábbis feleségét, Nóra nénit, akár közvetlen utalásként, akár a család szimbólumaként. Mélyreható érzéseit elrejtette a világ elől, de lépten-nyomon feltört belőle, megjelentek képein is. Festői világában nemcsak Rózsahegy, Szigliget, a Dunakanyar volt életre szólóan meghatározó élmény számára: már nem is elsősorban a hegyek, vizek, fények játékát festette meg, hanem a természeti szépség mélyebb jelentését, metafizikai, panteisztikus sugárzását.

22 csoportos és 9 egyéni kiállítása volt, ezek közül az utolsó Zebegényben, szeretve tisztelt mestere, Szőnyi István hajdani házában.

Tanári működésének eredményessége a legszembeötlőbben hajdani tanítványainak szeretetében, figyelmességében és bizalmában nyilvánul meg. Külföldi tanítványai közül különösen közel állt hozzá egy amerikai-kínai és egy amerikai-koreai leány. Ez utóbbi még valamikor a 80-as évek végén, a meghitt Kiss János altábornagy utcai műtermében – melyet különösen szeretett, és amely sok kedves emlék helye volt – az alábbiakkal búcsúzott tőle: „Tanár Úr szeretnék még visszatérni ebbe az országba azelőtt, mielőtt a pénz ezt is teljesen tönkre nem teszi".

Gróh János csendes szívósságával, mély tudásával és békés szerénységével hatott. Mint minden a természetben, ami tartós és nyomot hagy, ő is *lágy* volt, abban az értelemben, ahogy az itt, a végső nyughelyétől alig néhány méterre csörgedező Malompatak, amely ezt a völgyet mégis ki tudta mélyíteni magának, helyenként a sziklákba vágva magának impozáns mélységű medret.

A mai, reklámoktól harsogó, magamutogató világban Gróh János egy magasabb rendű erkölcsi parancsnak engedelmeskedve élt és alkotott, mintegy manifesztálva egy jobb világ ígéretét, amelynek ő már – minden bizonnyal – részese lett.

Mireánk – a nélküle maradottakra – nehezebb feladat vár. Meg kell próbálnunk megfelelni erkölcsi-szellemi hagyatékának. Hála Istennek joggal gondolhatunk arra, hogy mennyi örömben és szeretetben, és a mai nap kivételével aránytalanul több jóban volt részünk mellette, mint amennyi szomorúság ért most minket.

Ezen a verőfényes őszi napon, amelyet annyira szerettél, mert éppen az ilyen időjárás volt a legkedvesebb neked, búcsúzom tőled, János a Műegyetemi Rajzi Tanszékének nevében, és – mint legjobb barátomtól – a magam nevében is.

Örülök, hogy a közeledben lehettem. Nyugodj békében!

(Balogh Balázsnak 2007. október 20-án a visegrádi temetőben elhangzott búcsúztatóját szerkesztve közöljük.)

Groh Jahn